

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Liber III. Tribvnal Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

TRIBUNAL CHRISTI.

SEV

ARCANVM AC SINGVLARE CVIVSVIS
hominis in morte IVDICIUM.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

*Certum esse, in cuiusvis hominis morte arcanum,
peculiare Iudicium exerceri: seu, Red-
dendam esse rationem.*

§. I.

ICTORVM mos est, cum exte-
riores ædium parietes picturis
ornant, sub rudi velario pingere,
partim ne ducentem lineas sol
intespeller, partim etiam ne ad-
stantium oculi opus imperfectum
præmaturè censeant. Absoluta
ejusmodi pictura, velarium
crassum amouent, & summi cujque de opere jam perfe-
cto, loquendi ac judicandi arbitrium permittunt.

Vita hu-
mana pi-
cturæ si-
milis.

Ecclesi. c. 11.
vers. 29.

Gratiæ dona-
revelatio.

Claudianus
de bello
Gotic.

Sap. cap. 5.
vers. 8.

Humana vita hanc pingendi modo simillima est. Plu-
rima cogitamus, plurima facimus, quæ nullus mortali-
um videt, quæque ad nullius notitiam perveniunt. Solus
& unus DEVS eorum arbiter est. Nil clausum, nil
velatum DEO est; divinis oculis parent omnia. Cum
verò ad finem deducitur vita, jamque manus amovetur
de tabulâ; tunc oppansâ prius cortina diripitur. Quod
Siracides significanter admodum his verbis expressit:
Malitia horæ oblivionem facit luxuria magna, & in fine homi-
nis DENUDATIO OPERVM ILLIVS. Unica, inquit, ho-
rula, delictarum & voluptatum, quæ præcesserint, om-
nium oblivionem inducet. Morientis angor gaudiorum
propterea omnium memoriam velut spongia delebit,

Sempiternum iudicium.

Gaudia præmissa cumulant inopia dolores.

Vis horæ unius omnem præteriti lux suavitatem abo-
let: finis gaudiorum dolor. Hinc illi clamores admo-
dum sonori, sed nimium feri: Quid nobis profuit superbiæ
aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? En operis
finem, sed tristem! Et in fine Denudatio operum, ho-
minis. Hæc Theologi* de die mortis, & de secreto cu-
jusvis hominis in morte Iudicio interpretantur. Atque
hinc Theologorum verbis & ore pronuntiamus: Se-
cretum in cuiusvis hominis morte Iudicium exerceri,
est de fide.

Quemadmodum verò vitrum soli objectum secreta
omnia, & penitissimas pandit rimulas: ita cum nos

* Ita Iansenius, Lirani, Paulus de Palatio in Ecclesiasticum.
Bellarminus 1. de beatitud. cap. 3. Suarez tom. 2. in partem 3. D.
Thoma disp. 52. sect. 2. Salazar in 1. 2. q. 5. art. 3. tract. 2. disp. 10.
sect. 5. Vasquez disp. 19. cap. 2. alij Theologi.

A Christo Soli objiciemur, nostra omnia patefcent. Sicut Archime-
des autem Archimedes urente speculo ad solem directo dis specu-
lulum vultus
naves Marcelli combustis: ita nos nobis ipsis objecti
tanquam speculum, quod ex irati judicis vultu flammæ
ebibet, nostra omnia conspiciemus nuda, & tabesce-
mus. Defecimus, inquit, rex David, in ira tuâ, & in furore tuo. Psal. 89.
turbati sumus. Et causam addit: Posuisti iniquitates nostras v. 7. & 8.
in conspectu tuo, seculum nostrum in illuminatione vultus tui.
Errores, peccata, negligentia, occulta & abscondita no-
stra omnia è Dei vultu lumen accipient, & tanquam in
pellucido vitro patebunt. Hoc Deus jam assidue mi-
natur: Arguam te, & statuam contra faciem tuam. Opera Psal. 49.
jam sunt peccata dum vivimus, ideo non terrent vers. 21.
nos: in fine vitæ denudabuntur, & in ordinem disposita
objiciuntur intenda ei qui patraverit illa. Intelligite
hec, qui obliviscimini DEVM: ne quando rapiat, & non sit vers. 22.
qui eripiat. Huc animum advertite, hæc cogitare: Adit
profecto dies, quo abstrusissima quæque revelabuntur:
ne fidei secretis cubiculis, nec artificiosis dolis, quibus
alios capitis: capiuntur vicissim & rapiuntur, nec erit
qui eripiat. Est ergo religionis nostræ assertio, secretum Iudicium
hoc Iudicium in cuiusvis hominis morte fieri. In fine particulare
hominis denudatio operum illius. est de fide.

§. II.

QVANI videntur sibi felices jam & beati? expectant Beatitudo
paululum. Mors brevi dicit, qualis hæc fuerit ante mor-
tuit incerta.
beatitudo. Monet Hebræus Sapiens: Ante mortem ne
Eccli. c. 11.
laudes hominem quemquam. vers. 30.

Scilicet ultima semper
Expectanda dies homini est, dicitur, beatus
Ante obitum nemo, supremæque funera debet.

Hoc ipsum Bernardus animo inscriptum retinens: Bern. ser. 5.
Quomodo, inquit, securæ laudatio, ubi nec ipsa vita securæ die festo
Illorum lauda virtutem, quorum jam certa victoria est. Illos Sæctorum
devotus extolle præconis, quorum securæ potes adgaudere omnium. Post
coronis. initium.

Interrogatus olim Epaminondas, quis inter militibus Epami-
Duces videretur omnium fortissimus? ipse. an Cha- nondæ de
brias, an Iphicrates, an quis alius? Istud quidem respon- fortissimo
dit, dum vivimus nimis quàm arduum est effari. Ulti- militum
mus vitæ dies de singulis fert sententiam. Iudicium.
Plutarch. in

Ejusdem prorsus animi Agesilaus, cum audiret quem- apophthegm.
piam, qui regis Persici etiamnum juvenis summam feli- gratia.
citatem miraretur, & extolleret: Eho, ait, hæc parcius.
Nam nec Priamus quidem, cum hujus esset ætatis, erat Idem in 21.
infelix. Nimirum vitæ finem expectandum censuit, qui illius.
hominis felicitatem si vera fuit, detegeret. Sapienter ergo Sophocles in
Sophocles: Nondum, inquit, appellato magnum, ante- Oedipo.
quam defunctum videris.

Scd

Ambr. 10. 1. Sed sapientius Ambrosius: Laudatio hominis, ait, non in exordio, sed in fine est. Er causam alibi apponens: Si laudari, ait, ante gubernator non potest, quam in portum navim deduxerit: quomodo laudabis hominem, priusquam in stationem mortis successerit? Et ipse sui est gubernator, & ipse vite huius iactatur profundo. Quamvis in saeculo est, & vidui inter naufragia. Dux ipse nisi confecto praelio non sumit lauream; nec miles arma deponit, nec stipendii mercedem adipiscitur, nisi hoste superato. Mors igitur stipendiorum plenitudo, summa mercedis, gratia missionis est.

In morte pictura nostra erit absoluta, & ideo rude velum, quod hactenus pingentes tlexerat, diripietur. In fine hominis, denudatio operum illius. In fine aperietur liber, in quo moriens homo totam vitam suam historiam, nec vel apice, nec punctulo quidem omisso cernet & perleget; bonas & malas actiones mixtim inveniet.

* Quae Vigilantius dormitans in plurimis haereticis contra garrice ausus est, ea eruditè & nervosè Hieronymus jam olim refutavit. Tarsensis Paulus velut praeco proclamat Orbi: Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem, iudicium. Non solum universale, sed secretum ac peculiare quoque Iudicium hic promulgari afferunt prisci Patres. Et illud Siracidae in testimonium laudant: Facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas. Quid clarius? Liqueat igitur è paginis divinis singulos homines ad secretum tribunal eo die iudicari, quo eos contigerit mori.

Ita priscorum Patrum senatus loquitur. Theologiae Sol Thomas Aquinas: Praeter iudicium, inquit, quod in iustitiam hominis morte fit, finale iudicium esse oportet. Addit:

Anima separata à corpore habet statum immutabilem, & accipit suum iudicium. Eiusdem animi Joannes Damascenus: Ajunt viri divinitus illustrati, inquit, quod cum exhalamus spiritum, quasi in libro humana opera probantur. Neque Chrysostomus aliter: Praesens haec vita, inquit, rectè vivendi occasionem & opportunitatem habet; postquam verò diem tuum obieris, iudicium & poena consequitur.

Et seipsum explicans Chrysostomus: Sicut illi, ait, qui è carceribus educuntur, una cum ipsis carenis ad iudicium protrahuntur: Sic omnes anime cum hinc emigraverint, variis peccatorum carenis implicite, ad terribile illud decus Tribunal. Confessa res, & prae ipso mercede clarissima.

§. III.

Priorum omnium sententiam Augustinus luculenter confirmat. Nam ubi de Vincentio Victore agit, Petrum presbyterum his omnino verbis alloquitur: Istud rectissime & valde salubriter credit, iudicari animas cum de corporibus exierint, antequam veniant ad illud Iudicium, quo eas oportet, iam reddituri corporibus, iudicari. Et dicta firmans: Quis adversus Evangelium, inquit, tantà obstinatione mentis obduravit, ut in illo paupere, qui post mortem ablatus est in sinum Abrahae, & in illo divite cujus infernus cruciatus exponitur, ista non audiat, vel audita non credat?

Hic iure proclamem: Quid amplius egemus testibus? Augustinus loco mille testium est, qui signatis tabulis, valde salubriter & rectissime credi, affirmat, iudicari animas cum de corporibus exierint. Quod ut tantò explicatius doceat, addit: Antequam veniant ad illud iudicium, quo eas oportet, iam reddituri corporibus, iudicari.

Sed antiquior Augustino Cyprianus Carthaginensis episcopus & martyr sanctissimus, Tertulliano fere coaevus rem hanc explicatissime tradens: Quis, inquit, non omnibus viribus elaboret, ut cum Christo statim gaudeat? Clauduntur oculi in persecutionibus terrae, sed patet celum. Quanta dignitas & quanta securitas exire hinc latum? exire inter pressuras & angustias gloriosum? Claudere in momento oculos quibus homines videbantur & Mundus, & aperire eodem statim, ut Deus videatur & Christus? Tam velociter migrandi quanta felicitas? ut terris repente subtraharis, ut in regnis caelestibus reponaris? Quod si certum post vitae lu-

Tom. I.

A Etiam mox sequi praemium; necessarium, non differri iudicium.

Sed antiquior Cypriano Tertullianus, quamvis longè obscurior, contra eum, qui secretum illud in hominis morte iudicium negat, differens: Quid amplius, inquit, vis esse mortem, confusa spe, & incerta expectatione ludentem? an vite recensum jam & ordinationem iudicii inborrentem? Præbiteri putas iudicium an incipi? precipitari an praemini? strari? Tertullianus haereticus hic oppugnans: Num anima, inquit, post egressum è corporibus incerta & ambigua de statu suo, usque in diem iudicii supremi permanent, & quod sequitur neque praemium, neque supplicium ad illud usque tempus recipiunt? Ita sanè mors meliorem hominis partem spe confusa & expectatione incerta luderet. An non ergo potius Vite recensum, seu, plenam recognitionem, & ordinationem iudicii tunc animus horret & expavescit? Neque universali Iudicio illi per istud secretum quidquam demitur. Quod enim in singulos homines peculiari iudicio decernitur, illud omnibus & singulis hominibus iudicium parefaciet supremum. Quod jam non praecipitatus, nec praebatur, ut Afer loquitur, sed potius incipit & praeministratur. Quod cum Augustino & Tertulliano Ambrosius dissimilem dixit: Statutum est omnibus semel mori, & post mortem iudicabitur unusquisque juxta merita sua: ante mortem nulla est perfecta laudatio.

Et ratio id facile persuadet. Cum enim in morte, tempus bene malèque agendi sit exhaustum, par est omnino, ut unusquisque de vitae suae actionibus iudicium, quale quidem promeritus est, subeat. Cur enim istud ulterius differatur? Hac certè dilatio multum affligeret iustos, de sua salute incertos, neque hac afflictio is ad salutem quidquam prodesset. Imò probi juxta & improbi toto tempore inter mortem & supremum iudicium interfecto forent aequales, ob statum dubitationis & formidinis penum.

§. IV.

Edictis clarum est, secretum atque peculiare hoc In morte Iudicium sic peragi, ut in sua unicuique morte, sententia pronuntietur, è qua intelligatur animus, quid de se futurum sit totà aeternitate.

Quando igitur tam divinae paginae, quam sancti Patres, complura Concilia, Theologi omnes affirmant, unumquemque hominum mox à morte sua praemiis vel supplicii affici, sequitur evidentissimè, prius etiam unumquemque iudicari. Hoc autem aliud non est, quam suum in aeternitate statum cognoscere.

Post hominis mortem praemia vel supplicia mox sequuntur. Qui, res certa & Christianae religionis dogma est. Christo utique id è cruce pronuntiant credemus: Hodie mecum eris in Paradiso. Stephanus non tantum caelos vidit apertos, sed petiit insuper spiritum suum à Christo suscipi. Paulus cupit dissolvi, & esse cum Christo. Frustrà hoc cuperet si ad Christum ante Iudicium supremum pervenire non posset. Joannes caelestium arcanorum conscius vidit beatos Martyres in caelo stolis albis amictos, & palmas in manibus eorum.

Supremo die iusti salutis suae jam certi, stabunt in magna constantia adversus eos, qui se angustaverunt, & qui abstulerunt labores eorum. Hinc ad praemium à morte statim accipiendum Paulus nos erigens: Scimus, inquit, quoniam si terrestri domus nostra huius habitationis dissoluta, quod adificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, aeternam in caelis. Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, qua de caelo est, superinduit cupientes.

* Ergo anima corpore soluta Iudicii supremi diem non expectat dormiendo, sed vel inter delicias caelestes, vel inter flammam Avernalem novum aeternumque conubium praestolatur. Quod clarissimè Tertullianus in advesarium pugnant: Salvum debet esse, inquit, in iudicio anima c. ult.

H 2

divino mihi p. 505.

divino negotium suum sine ulla prelibatione sententia: tum A
quia & carnis operienda est resurgitio, ut consortis operarum
& mercedum. Quid ergo fiet in tempore isto? dormiemus? At
enim anima nec in viventibus dormiunt, corporum enim est
somnia, quorum & ipsa mors cum speculo suo somno. Aut nihil
vis agi illis, quod universa humanitas trahitur, quod spes omnis
sequestratur? Itaque statutum est hominibus semel mori,
post hoc autem Iudicium.

CAPVT II.

Quid secretum, peculiare Iudicium, seu,
quid sit rationem reddere.

§. I.

Quadrupli
discrimi
ne ad
Iudicium
secretum
homines
ex orbe
evocantur.

Discrimine quadruplici ad Iudicium secretum ho-
mines ex Orbe hoc evocantur. I. Sunt qui senten-
tia Iudicis auditā statim transeant ad aeternam felicita-
tem. II. Sunt qui pariter statim à Iudicio rapiantur ad
aeterna supplicia. III. Sunt quos inherentes navi non-
dum expiati à conspectu Numinis abstineant. IV. De-
nique sunt quos sola inquinata noxa primigenia. His
omnibus subeundum est Iudicium peculiare ac secre-
tum. Illud autem ab universali Orbis Iudicio differt,
loco, tempore, Iudicis Majestate. Alio certe loco gens
humana omnis conveniet, seu Josaphati vallis, seu alia
pars terrae ultimo huic Tribunali sit assignanda. Sed alio
quoque tempore totum genus humanum, & alio sin-
guli homines judicabuntur. Nostrum autem nunc est nosse
hæc tempora & momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.
Sed & supremi Iudicii apparatus longe alius erit quam
Secreti, longè major Iudicis Majestas. Tunc enim non
solum universi homines, sed etiam tam beati quam
damnati Angeli ad dexteram lavamque Iudicis sistentur,
in classes sanè diversissimas distributi. Tunc omnium
omnino hominum conscientia pendetur, velut libri
undeque apertissimi, omnibus legendi. In arcano
Iudicio unius solum hominis conscientia patet detecta.
Quid ergo est arcanum hoc & singulare Iudicium?

Alter cap. 7.
Discrimen
inter Iudi-
cium su-
premum &
secretum.

§. II.

Hic, mi Lector, non multis te morabor, sed ut cœ-
pi hoc Caput, ita quam potero, tam dicenda con-
feram maximè ad compendium. Sed erit quod iuxta
mecum summè mireris. Si Theologos interrogem de
hoc Iudicio, facilis ac prompta responsio. Homines
non Christianos miror, non interrogatos, de hoc ipso
appositè respondere.

Iob cap. 38.
vers. 36.

Gentiles
de singula-
ri cuiusvis
hominis
Iudicio dis-
seruerunt.

Platonis
de Iudicio
particulari
sensus.

Iob querit: Quis dedit Gailo intelligentiam? Non mi-
nus queri potest: Quis homini Gentilitatis tenebris
oppresso dedit scientiam? Quis ei tantum lucis infudit?
Obstupescit prorsus homines, qui nullam Christianæ
religionis disciplinam acceperunt, quos Deus sui no-
titiæ non afflavit, eò quacunque demum ratione pro-
gressos, ut de arcano ac singulari cuiusvis hominis Iudi-
cio perspicue ac enodate differuerint. Num istud scien-
tiæ è divinis voluminibus, num è priscis Patribus, an
è solo naturæ lumine id hauserunt? Audite quid philo-
sophorum apex, quid sapiens Plato, de hoc ipso pecu-
liari Iudicio sentierit. Verba tam illius, quam ceterorum
optimâ fide adnumerabo.

Plato dialogum de Rhetoricâ scripsit, cui titulum
præfixit Gorgias. Hic mentione factâ Iudiciorum, de
eo quod cuiusvis hominis mortem consequitur, ita dis-
serens: Nudi, ait, his omnibus sunt iudicandi. Sunt enim
iudicandi post obitum. Mox suam Iudici potestatem
definiens, Iudicium quoque ipsum esse nudum oportet,
mortuum videlicet, & ipso dumtaxat animo, inquit,
animum ipsum respicientem statim post insperatum cui-
usque obitum: animum, inquam, à cognatis omnibus

desertum, omnemque ornatum exterioriorem relinquen-
tem in terrâ, ut iudicium iustè procedat.

O vera hæc, verissima de nostro Iudice, Christus Do-
minus verè nudus ab omni affectu, verè iudicatus &
ipse à prælide Pontio, verè mortuus, & iudiciariam
hanc potestatem in omnes consecutus moriendo.

Pergit Plato: Cùm igitur ad iudicem pervenerunt,
Rhadamanthus * eos sistens, uniuscujusque animam in-
tuetur: cuius tamen anima illa fuerit non animadvertit.
Sed plerumque magni Persarum regis, aut alterius re-
gis, live potentis obvium animum contemplatus nihil
in eo reperit sani: sed perjuriis atque iniustitiis quasi qui-
busdam verberibus cicatricibusque infectum, qualia
cujusque actio contraxit impressitque animo, omnia-
que oborta mendacis atque vanitate, nihilque recti
habentem, quia sine veritate fuerat educatus: Præterea
ob peccandi licentiam & petulantiam, mollè quæ la-
sciviam, & in actionibus singulis intemperantiam, in-
compolitum penitus atque turpem. Animum igitur
contemplatus sic affectum ignominiosè, rectâ in custo-
diam transmittit, ubi meritis subire pœnas oportet.
Pergit Philosophus: Convenit autem omnem, qui ab ali-
quo rectè punitur, vel ipsum fieri meliorem, utilita-
tè quæ percipere, vel ceteris exempla dare, ut alii pœ-
nas ejus conspicientes, meliores ob timorem efficiantur.
Qui verò apud Deos & homines ita dant pœnas,
ut utilitatem inde aliquam referant, hi sunt qui peccata
sanabilia commiserunt, quibus dolor cruciatibusque pro-
dest, & apud homines & apud inferos. Non enim aliter
quis potest ab iniustitiâ liberari.

Quis obsecro arcanum istud de peccatis levioribus & gra-
vioribus Platoni aperuit? Peccatum letale verè insanabile. Sed
Platonem porro loquentem audiamus.

Qui autem, inquit, extremâ iniustitiâ detinentur, ac
propter ejusmodi delicta sunt insanabiles, ex his exem-
pla sumuntur, ipsique nullam amplius utilitatem inde
reportant, utpote qui sanari non possint: sed profunt
dumtaxat aliis per exemplum, qui eos intuentur pro-
pter flagitia maximis & terribilissimis pœnis omni tem-
pore cruciatis, tanquam exemplum monimentumque
& spectaculum apud inferos in carcere præbentes in-
iustis omnibus, qui ad ea loca descendunt.

§. III.

Quid, oro, clarius & quid magis Christianum de infero-
rum suppliciis, de quæ damnatorum catervis Chrysosto-
mus aliquis, aut Augustinus dixerit? Sed nunc audite Reges &
intelligite, audite Principes & præfides, audite opulenti ac di-
tes, audite quicumque alii potentes, quid de vobis, vestroque vi-
tæ genere divinus Plato sentiat. Hæc illius verba sunt:

Arbitor autem in eorum numero qui solum exem-
pla tradunt, plurimos esse tyrannos, reges, potentes, ci-
vitarum gubernatores. Quippe cùm hi ob peccandi
licentiam gravissima profanissimâque peccata com-
mittant. Nihil tamen prohibet, inter hos etiam bonos
quosdam esse viros: & certè qui talis fuerit, mirificè
est colendus. Nempe arduum est, ô Callices, ingen-
tisque laude dignum, ut quis in magnâ peccandi licen-
tiâ constitutus iustam transigat vitam: paucique tales
reperiuntur.

Plerique autem, ô vir optime, potentum improbi
sunt. Quamobrem, ut dicebam, quando Rhadaman-
thus aliquem ejusmodi deprehendit, nihil aliud in ipso improbi-
novit, neque quisiā sit, neque ex quibus ortus, sed
utrum sit malus: cùmque id comperit, dimittit in
Tartarum, obsignans utrum sanabilis vel insanabilis vi-
deatur. Ille verò illic transmissus meritis subit pœnas.

Interdum verò alium intuitus animum, vel privati-
vel alicujus alterius, qui piè atque integrè vixerit:
quod quidem Philosophis * potissimum contingere ar-
bitror, rem suam agentibus, neque multis se negotiis im-
pli-

Christus
optimus
Judeus ex
sententiâ
Ethnicorū.

* Sæverus
Index.

Rhadama-
thus Judeus
mortuo-
rum apud
Ethnicos.

Potentes
plerumque
improbi.

Ita sapien-
tialiter
Chrysosto-
mus, qui vi-
tam piam
nominat
Philoso-
phian.

implicantibus. Applaudit huic, & transmittit ad insulas beatorum.

Obstuspeo prorsus hac talia ab homine Christiana religionis ignaro dici, scribi, imò & credi. Sed plura Plato & luculentiora conceptissimis his verbis addit:

Ego, igitur, ô Callicles, ab hujusmodi sermonibus flector, & jam confidero, quâ ratione judicii sanctissimum animum ostendere possim. Quamobrem omnes populi spernens honores, veritatemque considerans, conabor revera, quàm maximè potero, bonus vivere atque mori. Cohortor autem & ceteros omnes quantum possim. Te quoque ad hujusmodi vitam revoco atque certamen: quod equidem assero præ aliis certaminibus in hac vitâ esse homini subeundum. Quapropter & te oburgo, qui non poteris tibi ipsi opem ferre, quando de te JUDICABITUR intâbitque sententia, quam modò dicebam.

Quid de arcano singulari Iudicio luculentius, quid magis pium aut verius dici potest? Et quæso, Christiani, non colorem ducimus, non erubescimus, cum ista legimus? Quam autem hæc seriò & oratione confirmatâ dixerit, ipse etiam Plato explicans:

Hæc, inquit, forsitan anilis quædam fabula tibi videtur, & quæ dicta sunt, contemnitis? Sed profecto nihil mirabile foret hæc spernere, si quo pacto perquirentes meliora his & veriora invenire possemus. Nunc verò vides, cum tres viri sitis, omnium qui nunc sunt Græcorum sapientissimi, non posse vos tamen ostendere, aliâ esse ratione vivendum, quàm eâ quæ illuc quoque conducere videatur.

Imò verò in tot sermonibus, cum ceteri redarguti fuerint, solus hic remanet firmus: scilicet cavendum esse, injuriam facere magis quàm pati, idque viro præ ceteris omnibus meditandum, non ut bonus quidem videatur, sed ut revera sit bonus publicè atque privatim. Si quis autem malus quodam modo fuerit, esse puniendum.

Quas ob res mihi credens, sequere me illuc, quò cum perveneris, & vivens & mortuus beatus eris. Atque permittit ut aliquis te contemnat, ut stultum, injuriosumque, si libet, afficiat, nève cures si ignominiosè percutiaris. Nihil enim grave patieris, si revera honestus bonusque sis, virtutemque exerceas. Hanc igitur rationem, quæ nunc nobis innotuit, tanquam ducem sequamur, ostendentem vobis, hunc optimum esse vivendi modum, ut justitiam ceterasque virtutes colentes & vivamus, & moriamur.

Quid nobis Liber de imitando Christo, religiosus ingesserit? Seipsum odisse & animi submissionem in omnibus sequi, primaria Lex Christi est: Atqui revera nemo seipsum robustius odit, nemo altius se demittit, quàm qui didicit pati, ut stultum se contemni. Quod Plato singulari huic post mortem judicio pro ludium optimum æstimavit.

Hic ego jure meritò interrogem, è quibus demum voluminibus hæc Plato sumpsit? Philosophus idololatricæ mediis ad singulare post mortem Judicium se parat, & verò etiam hortatur alios, ut idem faciant & unice hoc satagant, quâ ratione Judicii sanctissimum animum ostendere queant: certamen esse subeundum, nec auxilium quidquam sperandum, quando jam Judicium & sententia reum concluserint. Quid ergo nos Christiani? Non molliciemus Judicis sententiam, dum licet, preoccupatis jam obsequiis? Sed Platoni testes è prisca addituro.

S. IV.

Quod philosophorum Homerus, imò Deus, & princeps Academiæ Plato de singulari hominis post obitum judicio pronuntiavit, idem post illum Maro cecinit.

Nec verò hæc sine sorte data, sine iudice sedes. Quæstor Minos: urnam movet: ille silentium.

Tom. I.

* Virgili & aliorum Poetarum iudicium de statu animarum post hæc vitam.

Virg. lib. 6. Æneid. post med.

Conciliatumque vocat, vitæque & crimina discit.

Ex:

Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna:
Castigatque, auditq; dolos, subigitq; fateri,
Quæ quis apud superos furto lætatur inani,
Distulit in seram commissis piacula mortem.

Hæc eo tantum recito, ut pateat utcumque pervulgatam prisca opinionem inhaerere, post obitum fontes supplicii affici, bene meritos præmiis ornari, & in eam rem constitutum esse examen & Judicium. Idem cecinit Papinius:

Arbitr' hos dæra versat Gorgynius urna,
Vera nimis poscens, adigiq; expromere vitas
Vique retro, & tandem penarum lucra fateri.

Statius l. 4.
Thebaidos.

Ut iustissimè, quemadmodum Plato loquitur, rectèque de transiitione animarum iudicetur. Revera quisquis ad iudicium singulare ducitur, faceri cogitur quidquid per omnem vitam non solum agendo & loquendo, sed etiam cogitando deliquerit. Quæstor & Iudex Christus vera nimis poscit, quæ iudicandorum nullus negaverit. Et quam vis Plato de singulari hominem morientem constituto iudicio dilucidissimè sit locutus, de eodem tamen non minus dilucidè Hermes Trismegistus loquitur, cujus hæc omnino sunt verba.

Cum fuerit anima à corpore facta discessio, tunc arbitrium examénque ipsius ejus transiit in summum dei iudicium. Iste iudex, sique eam cum piam iustamque providerit, in sui competentibus locis manere permittet. Si autem delictorum illam maculis, vitiiisque oblitam viderit, desuper ad ima deturbans procellis, turbibusque, aëris, ignis & aquæ, sæpe discordantibus tradet. Atque inter cælum & terram mundanis fluctibus in diversa semper æternis pœnis agitata raptabitur. Ubi in hoc oblit animæ æternitas, quod sit immortalis sententiâ æterno Iudicio subjugata. Ergone his implicemur, cavendum, verendum, timendumque esse cognosce. Increduli enim post delicta cogentur credere non verbis sed exemplis, nec minis, sed ipsa pœnæ pœnarum.

Ecquis, obsecro, Hermeti Trismegisto hæc dictavit chæstis mandanda? Quam aptum & clarum testimonium illius privati Iudicii! Mirari satis nequeo, unde hoc Ethnicis innotuerit. Neque privatum dumtaxat, sed & publicum Orbis Iudicium, unâ cum præcedentibus signis describit in hunc modum.

Tenebræ præponuntur lumini, & mors vitæ melior iudicabitur; nemo suspiciet cælum. Religiosus pro infano, irreligiosus putabitur prudens, furiosus fortis, pro bono habebitur pessimus. Anima enim & omnia circum eam, quibus aut mortalis nata est, aut immortalitatem se consecuturam esse præsumit, secundum quod vobis exposui, non solum vilis, sed etiam putabitur vanitas. Sed mihi credite, etiam periculum capitale constituetur in eum, qui se mentis religioni dederit. Nova constituentur jura. Lex nova, nihil sanctum, nihil religiosum, nec cælum, nec celestibus dignum audietur, aut mente credetur. Soli nocentes Angeli remanent, qui humanitati commixti ad omnia audaciæ malamiseros manu injectâ compellent ad bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia quæ sunt animarum naturæ contraria. Hæc & talis senectus veniet Mundi, irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorum hominum. En prævia universalis Iudicii signa: addit.

Cum hæc cuncta contigerint, ô Aclepi, tunc ille Dominus & pater, Deus primipotens & unus gubernator Mundi, intuens in mores factaque voluntaria voluntate suâ, quæ est Dei benignitas, vitii resistens & corruptelæ omnium errorem revocans, malignitatem omnem, vel alluvione diluens, vel igne consumens, vel morbis pestilentibus ubique per diversa loca dispersa finiens, ad antiquam faciem mundum revocabit, ut & Mundus ipse adorandus videatur, & mirandus, & tanti operis

H 3

operis

Voluntas
Dei est
sempiterna.

operis effector & restitutor Deus ab omnibus qui tunc erunt, frequentibus laudum præconis, benedictionibusque celebratur. Hæc enim Mundi genitura cunctarum reformatio rerum bonarum, & naturæ ipsius, sanctissima & religiosissima restitutio, peracto temporis cursu, quæ est, & fuit sine initio sempiterna. Voluntas etenim Dei caret initio, quæ eadem est, & ubique est sempiterna.

Arque ut sciremus quis Iudex nobis expectandus, quis summus ille demon, penes quem arbitrium examénque nostri meriti est:

Deus, inquit, supra verticem summi celi Consistens, ubique est, omniæque circumspicit. Non enim hominum delicta, solâ humanâ lege puniuntur. Primò enim terrena omnia quæ sunt, mortalia sunt. Nunc omniâ, etiam quæ sunt rationi corporali viventia, & à vivendo eadem corporali lege deficientia, ea omnia pro vitæ meritis aut delictis, pœnis obnoxia tantò post mortem sævioribus subjiciuntur, quantò multa forsitan fuerunt celata, dum viverent. Præsciâ enim rerum omnium divinitate reddentur, perinde ut sint pro delictorum qualitatibus pœnæ.

Contrà iusto homini in Dei religione & summâ pietatè præsidium est. Deus enim tales ab omnibus tutatur malis. Pater enim omnium est Dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. Ergo vitæ, æternitatisque Deus ipse plenissimus, viventium vel vitalium quæ sunt in Mundo, sempiternus gubernator est, sanctus, incorruptus, ipsiusque vitæ dispensator æternus. Solus Deus, & merito solus, ipse in se, est à se, & circum se, totus est plenus atque perfectus, isque sua firma stabilitas est, nec aliquis impulsu, nec loco moveri potest, cum in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus. Deus igitur stabilis fuit, semperque est, & cum eo similiter Æternitas consistit. Mundum verò non natum, quem rectè sensibilem dicimus, intra se habens. Hujus Dei imago hic Mundus effectus est Æternitatis infiltrator. Omnium enim quæ sunt, primordium Deus est, & Æternitas. Omnia enim Deus, & à Deo omnia, & ejus voluntatis omnia. Quod totum est bonum, decens, immutabile, & prudens, & ipsi soli sensibile atque intelligibile & sine hoc nec fuit aliquid, nec est, nec erit. Omnia enim ab eo, & in ipso, & per ipsum.

Seneca Consol. ad Marcium c. ult. fine.

Romanus sapiens Annæus Seneca, de Orbis universo busto ante Judicium statuendo dilucidè pronuntians: Cum, inquit, tempus advenit, quo se mundus renovaturus exstinguat, viribus ista se suis cadent, & sidera sideribus incurrent, & omni flagrante materia, uno igne, quidquid nunc ex disposito lucet, ardebit. Nos quoque felices anima æterna sortitæ: cum Deo visum erit, iterum ista moliri.

* Apud Madagascensem Philosoph. In editione Aldi Manutii Venetijs anno 1523. mihi pag. 185. Hæc velim Joannes à Wouwer, in sua editione, anno 1606. & in sua anno 1588. Petrus Colvius, non omisissent. Eidem certe suam magis præbissent, si quæ antiquiores ipsi in lucem dederunt, illi tenebris tam longe non damnassent. Nota hic, obsecro, Lector, & arcanam Numinis vindictam obtusescere: Petrus Colvius Brugensis, quem dixi, ingenio suo rectius potuisset uti. At ille Asini aurei, scriptoris parum pudica scholasticæ, ab aspro calce protulit obit. Hoc habet. Extant duo ejus epitaphia, quæ hoc ipsum optimâ fide referuntur. Vide Matthæi Raderi Martialem cum commentariis, in præfatione ad Lectorem post initium.

S. V.

Augusti 10. c. 1. 8. de Civit. cap. 11. mihi pag. 91.

Aditâ Trismegisti ac Platonis de arcano judicio sententiâ, non miror Augustinum Platoni ac Platonis tam faventem fuisse, ut dixerit: Quoniam de uno Deo, qui fecit calum ac terram, quantò melius senserunt Platonici, tantò ceteris gloriosiores illustrioresque habentur. De ipso autem Platone: Quod & me, inquit, plurimum adducit, ut penè assentiar Platonem illorum librorum expertem non fuisse. Sed undecunque ille ista didicerit, sive præcedentium eum veterum libris, sive potius, quomodo dicit Apostolus, Quia quod

De biblis loquitur.

A notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ejus à constitutione Mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.

De Platone simul & Porphyrio ejus discipulo hoc Idem l. 22. asserit: singula quædam dixerunt Plato atque Porphyrius, quæ si inter se communicare potuissent, facti essent fortasse Christiani. Quod alibi repetens: Paucis, inquit, mutatis verbis atque sententiis Christiani fierent. Ubi rem minimam commemorans: Initium, inquit, sancti Evangelii secundum Iohannem, quidam Platonici, aureis litteris conscribendum, & per omnes ecclesias in locis eminentissimis proponendum esse dicebat, Idem Aug. sicut à sancto sen. Simpliciano, qui postea Mediolanensi Ecclesiæ præfuit Episcopus, solebamur audire.

Sed ut ad litem redeamus: Quid demum est illud, quod particulare appellant Judicium? Theologia Christiana in hunc modum respondet: Cum homo moritur, sub ipsum mortis punctum totius vitæ suæ tam promerita, quam delicta omnia cognoscit, & simul irrevocabilem Christi Judicis sententiam audit, intelligitque quid de se Deus in omnem æternitatem decreverit, num sibi gaudendum ut amico Dei, an verò arduum ut hosti æternum? Atque hoc Judicium peculiare, arcanum nominamus, in quo quisvis hominum suum futurum statum in omnes æternitates permanfurum clarissimè cognoscit. Atque hoc est, post mortem Judicium subire, hoc rationem reddere. Dilucidè ac verè Chrysostomus: Ponamus, inquit, sæculi consummationem post viginti annos futuram, post triginta, post centum. Quid hoc ad nos? An non uniuscujusvis consummatio est vitæ suæ terminus? Nimirum cuique ultimus dies vitæ, destinatus est dies judicii & sententiæ in æternum non revocandæ.

CAPUT III.

Incertum esse annum, mensem, diem, horam secreti, peculiaris Judicii, seu, reddendæ rationis.

Evangeliorum sacra historia non docet Christum Christum Orbis Servatorem adeò frequenter sedisse, sed iter quies rare, fecisse & ambulasse. Sed quidem in monte, sed velut in scholâ Magister, ut doceret discipulos: sedit ad fontem, sed fatigatus à viâ, & ut Samaritidem expectaret, per quam plurimos sibi erat adjuncturus. Ergo rara Domini quies, itinera perpetua. Quo quidem erudit homines, viatores se meminerint esse, & eò tendere, ubi confecta via sint mansuri æternum. Proinde jam quiescendi tempus non esse, optimas horas non otiosè in hospitio frangendas. Non sedendum, sed eundum esse. Festinemus Hebr. cap. 4. ergo ingredere in illam requiem. Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis. Apoc. c. 14. vers. 13.

De Christo Matthæus: Ambulans Iesus, inquit, juxta mare Galilee. Quid hæc ambulatorio sibi voluit? Ipsos piscatores venit piscari. Duos ex improvviso ab aquis evocavit, & sequi iussit. Mors æmulatur mortis Dominum, & obambulat hoc magnum Mundi mare, & non raro dum nos in naviculis nostris festivissimè jocamur ac ludimus, unum alterumque nominatim evocat: Veni post me. Iudex te vocat, sequere. Et continuo relictis retibus evocatio, & navi, quiquis vocatur, sequi cogitur. Tantarum vi-perium est imperiosa vocula: VENI. Honores, opes, volutates, cognati, parentes, & quidquid charum est, descrendum est.

Sed hæc Mortis evocatio longè incertissima est, non Et incerta hora, non dies, non mensis, sed nec annus quidquam certitudinis habet. Ita hæc ad Judicium evocatio temporis est incertissimi, quod jam paulò uberius exponemus.

S. I.

Idicium, de quo agimus, tam terribile neutiquam foret, si dies quo illud indicitur, paulò esset certior. At verò

Mors, Ju- At verò Judicis apparitor mors tunc plerumque vocat, cum minimè expectatur. Cum domum subit, non solet querere, quis in ea ceteris senior aut imbecillior, sed ei judicium denuntiat, quem iudex designaverit vocandum, et si omnium sanissimus, & natu minimus sit. Plurimos sine omnibus ceremoniis ac delictis invadit, illud unum insulfurans: *Veni post me*, seu tu rationes composueris, seu distuleris, non expecto, sequere. Sat temporis tibi concessum. Neglexisti? Tibi culpam imputa. Tu jam sequere.

Morbis judicii denuntiatio. Tunc ergo ut plurimum Judicii fit denuntiatio, cum letalis morbus ingruit, cum animi deliquia iterantur, cum frigidus prorumpit sudor. De tali homine facile cogitare est; jam in via est ad iudicem, jam abit, jam in oculis habet Tribunal Christi. Cum autem incertissimum, quis ultimus & letalis sit morbus, & quamdiu is duraturus, ideo nec momento quidem securi sumus.

August. I. de Nobilissimum Augustini dictum est: *Nihil certius morte, nihil incertius hora mortis. Latet ultimus dies, ut observetur omnes dies.*

Cur Deus judicium imperatum esse vult. Idcirco autem Deus ex improvviso judicium imperatum nec opinatum vult indici, ut istud semper expectemus, & omnibus horis versemus illud animo: *Iam aderit*. Non solet dominus qui cum aliis in conclavi colloquitur, praeconare servos quâ parte horæ colloquium sit finiturus, idque ideo, ut ad omnem nutum, & ad signum vel levissimum prompti parati sint. Servorum est expectare, & vigilare.

Iob cap. 14. Jobus ad omnem Domini nutum paratissimus servus: *Cunctis diebus, inquit, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego respondebo tibi.*

Si liceret præfrire tempus, quo quis ad iudicem vocandus, quousque est qui seipsum non blandissimè seducens diceret: Multum superest vitæ, viginti aut triginta restant anni. Curabo igitur ut mihi bene sit: ubi cæpero vinum de fundo bibere, omni conatu res meas agam, & Christiani hominis officium insigniter explebo. Satis mature & ante finem id fecero. Quâ quidem ratione licet amici Numinis moremur, promeritorum tamen suppellectilem prorsus exiguam congereremus. Atque ita caelestem gloriam singulis diebus augendam, in ultimos dies rejiceremus.

§. II.

ET quælo quæ facies Orbis esset, si quis hominum diem ultimum prænosceret? Tetterima quæque flagitia in infinitum cumlarentur, cum neque sic quidem in officio contineri possit humana nequitia. Nec horam nec diem prænosceremus, & nihilominus tam flagitiose vivimus, & temeritate incredibili Eternitatis ostium pulsamus. Nec crastini, nec vespere, sed nec præsentis horule certa fides est, & tamen virtuti segniter studemus. Certi funeris incertissima hora est. Hæc scimus, & tamen vitiis non valedicimus.

Certi fun- Si reo jam capitis damnato, septuaginta panes proponantur in carcere, cum expresso monito, unum ex iis venenatum esse. Quam cautâ manu, quam sollicitis oculis exploraret ille singulos. Quotidie apud se dicere audiretur: Fortassis hic est, qui me vivorum numero exturbet. Neque verò hic aliud somniaret noctu, cogitaret interdiu quam mortem septuagesimo saltem die obeundam.

In carcere sumus omnes, nemo non reus; capite damnati omnes, ob Adæ furtum. Statutum est mori. Tribunal proximum est. Vitæ necisque arbiter Deus septuaginta vel octoginta panes captivis suis permittit. Quod Hebraeus vates significans: *Dies, inquit, annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni. Si autem in potentatibus, octoginta anni, & amplius eorum labor & dolor.*

Quam multi pane primo latitantem mortem glutiant: alii septimo aut decimo quarto pane: vigesimo

A primo aut octavo alii: Quidam quadragesimo nono, singulis aut quinquagesimo sexto, aut sexagesimo tertio. Nonnulli septuagesimo, pauci octogesimo anno venenatum panem contingunt. Quis mortalium scire potest, quo anno letalem bolum faucibus receperit.

Tu ne quaeris, scire nefas, quem mihi, quem tibi Finem Deus præscripserit. Seu plures hiemes, seu edit ultimam, ad Tribunal nos paremus quam minimum creduli postera luci; dum scribimus, dum loquimur, fugit ætas.

Omnes eodem cogimur; omnium Versatur urna: serius, ocyus Sors exitura, & nos in æternum Exilium.

Aut in caelestem patriam missura. Ergo, quisquis es Immortalia ne speres, monet annus, & ælulum Que rapit hora diem.

Pulvis & umbra sumus. Et nemo scit nostrum quam propè versetur terminus. Fortassis dum ego hæc scribo, dum tu hæc legis, mi bone Lector, venenatum panem jam admordimus, hoc anno extinguendi? Ergo non aliud somniemus noctu, non aliud cogitemus interdiu quam vicinissimum Christi Tribunal. Jam pridem moniti sumus: *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Ideo & vos estote parati, quia quâ nescitis hora filius hominis venturus est. Horis omnibus & omnibus horæ patibiles rationes sunt confectæ, ut cum Judicis apparitor, ad Tribunal evocaverit, exemplo illuc cum eo properemus quod vocamus.*

Secundus Philosophus vir sapiens Adriano Imperatori, quid mors esset sciscitanti, respondit: Latro hominis. Latenter ceterè, & à latere obrepit improvidis. Quod in Eternitatis Prodomo explicatum.

§. III.

Postoli quam maxime seriâ quæstione Magistrum itum aggressi: *Dic nobis, ajunt, quando hæc erunt? Matth. c. 24. & quod signum adventus tui?* Christus velut dissimulans vers. 3. audisse quæ interrogarunt, progressus est dicendo. De multa subjunxit: *De die autem illâ & horâ nemo scit, neque ibid. v. 36. Angeli eorum, nisi solus Pater. Hæc Domini verba Chrysostomus altius expendens, de secreti Judicii die explicat. Theoph. c. 1. hom. 9. expressit: Quemadmodum in aliis, relictis quæ propria sunt, communia curamus, ita & hic, omittentes quæ suam ipsius finem curare, communem & generalem consummationem discere volumus. Quid enim tibi cum illâ commune est? Si unum istum finem bene disposueris, nihil ab illo mali patieris. An non unusquisque consummatio est vite sue terminus? Audi Paulum dicentem: Ipsi namque exactè scitis, diem Domini ut furem in nocte, ita venturum. Addit aureus Orator, quod unice notandum: Non solent communis ille, sed & unusquisque proprius ita veniet. Iste quippe illum imitatur. Est enim iste cognatus illi. Quod cum ille simul & summum, hoc iste per partes facit.*

Idcirco sapientissimè decrevit Deus, ut non solum universalis, sed etiam secreti ac peculiaris Judicii diem nesciremus. Quod Ecclesiastes affirmat: *Nescit homo Eccles. c. 9. finem suum. Jobus non immemor Judicii subito intuituendi: Nescio, inquit, quamdiu subsistam, & si post modum tollat me factor meus.*

Neque solum Judicii tempus, sed & locus planè incertus est. Nescimus planè an mors Judicis apparitor (ut eum appellavimus) nos invasurus sit domi, an mediis campis, in lecto, an extra illum; aggressu lento an repentino, morbo productiore, an vi subita; nescimus, an gladio, an tormento bellico, scalarum præcipitio, aut regulæ illaplû, in igne aut aquis hinc ad Tribunal evocandi sumus. Nos quidem edimus, bibimus, quiescimus, dormimus; interim, ut Basilii & Gregorius loquuntur, in navi sedemus, quæ nec momento quidem consistit.

Ita divino Tribunali continuo progressu, horis singulis A propiores sumus. Subito adest Apparitor & grandi voce inlamar: Heus tu illic in illa parte navis, excende & ante judicem compare. Hic nemini licet tergiversari. Excendendum est, & ante Judicem comparandum. Sed forsitan Mors erga solos pauperes tam parca ceremoniarum est? cum Magnatibus utique priscè ager, & delitias faciet. Ad hostales non sic irrumper, sed impetratà prius admissione, prout mos est, tum demum iussà Judicis, præfando largius, exponet.

Hæc nostra sunt somnia, sed prorsus inania, quibus Error est tamen subinde spei aliquid accedit sed vana. Erramus morti mori res verecundus inducere. toto calo, si Morti mores verecundos induimus. Stator Judicis longè audacissimus, & nimis quàm inverecundus est: pauperes, divites, juxta habet. Et illos & istos sine pompâ evocat ad Judicium. Dum filii atque filiae Jobi salutariter epularentur, ruinâ subitâ oppressi, eodem temporis momento simul omnes judicium subierunt.

Sisara Dux militiae & Ibofethus Saulis filius, dum B suaviter meridianur, ad judicium evocantur: Abner & Amasa dum salutationem, osculum & amplexus parant, gladio confossi rapiuntur ad tribunal. Amnon regius juvenis, dum ad germani fratris Absalonis mensam temulentus sedet, à sicariis trucidatus eodem abripitur. Cum ipse Absalon cæli terræque medius è quercu penderet, ad subeundum judicium, prout abtractus est.

Heli Sacerdos & Ochozias Rex præcipitatis imperiis ad reddendam rationem trahuntur. Jezabel regina dum sibi ac purpuris pingit oculos, & per fenestras prospicit, per eandem deicitur, è suo corpore convivium datura canibus. Dum Babylonius Rex Balthasar inter epulas hilaris vino, ad judicii virgam evocatur. Ita reges & reginas tractat Judicis Lictor: Num parceretis? Sed mittamus tam priscæ.

Marcellus Pontifex Maxentii Cæsaris ævo dum in stabulo inter pecudes agit, ad supremum judicem accitur. Martinus V. Pontifex nervorum sideratione tatus, antequam se ægrum sciret, jam mortuus suum Judicem audivit. Casimirus II. Poloniae princeps, cum à Lucio Pontifice impetrata Floriani Martyris sacra Liplana Cracoviam intulisset, postero die in convivio solennissimo de cælitum beatitudine locutus, subito concidit, & post pauculas horas loquentem judicem auscultavit. Theofredus Rex Hispania in suomet palatio coriacea clava à stulto interfectus, ad Christi Regis Tribunal ultimam sententiam accepit. Theodoricus Italiae & Ostrogothorum Rex, post annum regni trigesimum secundum, subito Ravennæ diem suum obiit. Visigothorum Rex Alaricus, in Siciliam navigans naufragium fecit. Non multo post apud Consistentiam urbem à morte repentinâ judici oblatum est.

Alii, Radbodus, E libello Gallic. Apophthegm. mibi p. 20. Annalium Franc. in Dagoberto circa annum Christi 708.

Dux Frisonum Ratholdus, à Wulfrano præfule Christianis sacris eruditus fonte lustrali tingendus erat, cumque jam dextrum pedem in eo lavasset, retrahens alterum interrogavit, Ubinam plures è suis majoribus crederentur esse, in Tartaro, an in Paradiso? Ubi audiit, videri plures esse in Tartaro: pedem aquis subducens: Satiatus est, aiebat, ut plures quàm pauciores sequear. Ab hoc dicto, die tertio facto subitario raptus est ad Judicem.

Conradus II. Imperator Italia subactâ, in Traiecto inferiore, Frisiae urbe, ipso Pentecostes solenni die, cum nihil minus cogitaret, quàm horam ultimam, excessu subito ad vitam necisque arbitrium abductus est.

Fulgosius lib. 9. c. 21. qui Duellatorum, quos dixi, cum ceteris iudex erat constitutus.

Baptista Mirandulanus Ferrariae in duello adversarium equitem eques aggressus, territum jam in fugam verterat, cum statim ipse victor in equo nutare, exanimari & corruiere, sic sine ullo vulneris signo mortuus è singulari certamine ad Judicium singulare translatus est. Obstupescens spectatorum coronâ: quibusdam dubitantibus, nimie ira gaudium hominem extinxisset. Hæc scripsit qui spectavit.

§. IV.

Hæc autem nequaquam esse rara, pænè quotidianis quicquidodi funibus docemur. Illa veterum non ignota sunt. Anacreon unico uvæ acino suffocatur. Simili leti genere perit Sophocles. In Æschylum calvastrium Aquila splendore calvæ delusa testudinem velut in saxum elidit & perimit. Philamon vidit alinum ficus mente paratas devorantem, mox tanto diffusus risu, ut inter cachinnos lachrymas fatales auspicatus sit. Appius Sausseus scriba è balneo reversus ovum forbet, & cum eo mortem. Aulus Pompejus & Marcus Juventius dum sacrificant, expiant. Amylius Lepidus domo egressus, pede ad postes offenso, repente corruit emortuus. Carelli morsu Balbus perimitur. Aristidem mordet mustela, & puncto temporis extinguit. Manlius Torquatus dux manum extendit ad placentam, reperit mortem. Bebicus Pamphylus dum puerum interrogat de horâ diei, ante celsponsum, horam vitæ peragit supremam. Cæsar Prætor hilariter è lecto surgit, sed dum calcem induit, hominem exuit. Chilo Lacedæmonius dum filium ex Olympiacis reducem & coronatum amplectitur, inter gaudia efflat animam. Caninius Consul ipso die Consulatus, & fasces & unâ vitam deserit. Crassus orator inter declamandum in senatu è vivis decedit. Rhodiorum Legatus ubi causam apud Senatores insigniter egisset, sub egressum in limine curiæ exanimis concidit. Fabius Maximus pilum tenuem cum lacte haurit, & vivere desinit. Autolemus incendium domus evadit, & fulmine ictus interit. Medorus Valla dum mustum è cathechio trahit, dulce sed repentinum exitium bibit. Petrus Calceonius, dum ei barba raditur, ad plures ire cogitur.

Nec plebejas tantum apimas Mors impudens sic abripit, sed cum Regibus etiam & Cæsaribus eundem lufum non raro ludit, ad quos sine omni ceremoniâ irrumpit. Lycurgus Rex Thracum à suis in mare præcipitatur. Mithridates Rex Ponti ævi sui miraculum morte subitâ intercipitur. Theodoricus Ostrogothorum Rex, quem modo nominavimus, improvisâ morte tollitur. Alaricus Rex Visigothorum in Siciliam navigans, fractâ navi urbem ingreditur, ubi extra omnes fluctus in lectulo subitum vitæ naufragium patitur. Andebandus Rex Anglorum nimio vino in cenâ submergitur. Grimoldus Rex Longobardorum post apertam venam transmisissis aliquot diebus jaculo columbam petit, venam rumpit, & unâ vitam effundit. Alexander Imperator naribus stillat sanguinem, & simul animam arripit. Alphonfus VIII. Rex Hispaniarum, dum in itinere considerat sub arbore, actutum ad Judicem abducitur. Philippus Ludovici Crassi Galliarum Regis filius ex equo labitur, & in feretro componitur. Henricus Alphonfus VIII. Castellæ Regis filius, dum puer lufat cum pueris regulâ obteritur. Cardinalis Columna Neapolitanus Prorex Caroli V. ævo ficus glacie frigidatâ avidius comedit, post quas nil amplius edit.

Eadem fors adolescentes, pueros, infantes, & nostro etiam ævo involuit. Adolescens piscis spinâ, quemadmodum Tarquinius, jugulatus est. Juvenis qui promissit Religiosorum vitam intra annum se initurum, eodem die inter choreas ex vitâ emigravit. Juvenis alius dum Christi patientis personam in theatro egit, in cruce demum seriò expiravit. Drusus puer innoxio lusu sapium pomum in ætrem jecit, & ore excepit. Tandem faucibus hæsit hic bolus & occidit. Puer Thracius in Hebro flumine postquam conglaciasset, lufit, rupta glacies caput præsecuit, cadaver sub undas misit. Puer alius dum templum subit, prægrandi stria è recto in caput delapsâ est occisus. Hylas puer haustus aquas, urna pondere in aquas tractus & submersus est. Hyacinthus puer dum disco lufit, ab imprudente socio percussus disco, lufum & vitam finit. Puer pastoritius ignem ad arborem struxit

struxit & obdormiit, sed arbore ambusta & lapsa ob-
tritus non amplius evigilavit. Infans in utero matris
fulmine percussus lucem intrare desit antequam inci-
peret; matre tamen Martia superstiti. Hermonactes,
etiam infans; in cunis ab apicula confossus obit. Nun-
quam finis sit si pergam. Quot his ipsis annis nobilissimi
nobis paralyti repentina tacti ad tribunal protinus ab-
repti sunt? Quot homines fulmen, quot alios ruina,
quam multos aqua, quantos incendia in prætorium
Christi transierunt? Quot centena millia hominum
properata pestis ad judicandum Christum ablegavit?
Quot myriadas militum his quindecim annis plumbeæ
glandes subito in jus ambulare, & vitæ rationem red-
dere coegerunt.

De pluribus
vide Prodr-
mum cap. 1.
§. 10.

Ita mortem à vitâ determinat momentum. Tempo-
re quo minime putamus adest Judex, & de totâ pro-
nuntiat æternitate.

Quot scimus ipsi sanos ivisse cubitum, repertos mor-
tuos? quot inter colloquendum, ambulandum, pran-
dendum subito, ad peculiare hoc judicium abducti?
Res vilissima, minima, extrudit è vivis; herbula venena-
ta, piscis spinula, exigua pustula, è recto tegula, vulnus-
culum neglectum, strictior aura, intemperantior ira aut
lætitia; tulus, somnus, cibis, ipsa vitæ subsidia vitam ra-
piunt, & subito totius vitæ agitur rei.

§. V.

Sed ordine, ut videtur, inæqualis proflus & confuso
ad tribunal Christi citamur, Subinde liberis à pa-
rentibus parentatur, & qui ultimi venerunt in Orbem,
primi exeunt. Cur autem (dixeris) tam inæqualiter in
jus vocamur, per protoplastum omnes æqualiter mor-
tem meriti? Cur mors tam cæcâ nos audaciâ invadit?

Ne quæso mortem quædemonis vanis acculemus.
Moriendi pœna æqualis est; levis est differentia tem-
poris. Et quid triginta vel quadraginta anni ad æterni-
tatem sint? Ordinem à morte nullum servari in homi-
nibus ad Judicium evocandis, non morti, sed Deo ad-
scribendum est, qui sic imperat fieri.

Solitus est Thomas Morus dicere: Hunc Orbem
verè non aliud nisi carcerem esse, à quo alius super
alium in jus rapitur. Quis magistratui modum consti-
tuat, quemnam captivorum diutius servare debeat in
carcere? Quis Deo legem faciat, quemnam aliis ci-
tius ad suum Tribunal evocet? Hæc Deus omnia in
numero habet, cujus providentia nec minimo tem-
poris puncto fallitur. Hanc Jobus suspiciens: Constitui-
sti, ait, terminos ejus qui præteriri non poterunt: Numerus men-
suræ ejus apud te est.

Deinde ipsa corporis humani constitutio sic habet,
ut ita illam durando vincat: accedit loci, æris, cibi di-
versitas, quæ omnia ad celeriozem aut tardiozem mor-
tem faciunt. Nos ipsi, Dei permissu, vitam longius ex-
tendendam præscindimus diversis culpis. Inobedi-
entiâ, Intemperantiâ, & Incontinentiâ vivendi spatium
decutant plurimi. Legislator è celo: Honora, inquit,
patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram.
quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Ab intemperantiâ &
voracitate vitam præcidi res certa. Luculentum Siraci-
dæ testimonium est. In multis escis erit infirmitas: & avi-
ditas appropinquabit usque ad cholera. Propter crapulam
multi obierunt, qui autem abstinentes est, adjiciet vitam. De
aliis canit Hebraeus psaltes: Viri sanguinem & dolosi non
dimidiabunt dies suos.

Quod autem sæpissimè homines improbi sunt lon-
gævi, citius moriantur probi, Sapiencia causam affi-
gnans: Iustus, inquit, si morte præoccupatus fuerit, in refri-
gerio erit. Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neque
amovum numero computata. Cui autem sunt sensus homi-
nis & ætas senectutis vita immaculata. Raptus est ne malitia
nequior mutaret intellectum ejus. Non ideo sanctior aut nequior

A est, qui prior alio transit ad Judicium. Non sunt ut ali- non est qui
quoties ridet Hieronymus, à vetustate hominum estiman- prior alio
da ingenia, sed à probitate, eruditione, morum gravitate. Hiuc
Abel ante Cain judici Deo præsentatur, innocens Na- ad judiciu
both lapidatur, & Achab Rex ejus vineam invadit; epist. 104.
Joannes Baptista tollitur, & Herodi longior vita indul-
getur. Quod si improbus ad judicium celerius probis
evocetur, id ideo fit, ne sua sibi augeat supplicia, & ad
ea plures secum abducatur.

Ita nullus inter evocandos servatur ordo. Incertum
est quo te loco Mors (Judicis apparitor) expectet: Ita-
que tu illam omni loco expecta. Evocatio ad Tribunal
certissima est: Ubi & quando fiat, nihil incertum. Quo
Judex voluerit die, quo momento, Mors evocabit cum
imperio. Heus homo in jus ambula, tribunal te citat;
Judici te siste. Quis unquam potuit sic evocantem
non sequi?

Quocirca cautissimè age, quisquis es, & ad rationem
reddendam te quotidie para. Nam, ut Cyprianus mo- Cyprian.
net: qualem te invenit Dominus cum vocat, talem te & ju- serm. 4. de
dicat. Nescit miles, quando aut quâ irrupendum in mortalit.
hostem: semper ergo procinctus excubet. Nescit mer-
cator, quando ventus secundior aspiraturus: Navium
igitur semper paratam, & merces in portu habeat.
Nescit viator, quando porta civitatis claudenda, aut
quantum super sit via: non igitur moretur, sed prope-
ret, & nonnunquam currat. Nescit pronuba Virgo,
quando venturus sit sponsus: Oleum igitur semper
præsto sit, & lampas ardeat.

Ecclesiastes fidelissimè monens non sine acerbo tisu: Eccles. 6. 11.
Latere ergo juvenis in adolescentiâ tuâ, inquit, & in bono sit vers. 9.
cor tuum in diebus juventutis tuæ, & amala in vis cordis
tui, & in intuitu oculorum tuorum: (hæc omnia per iro-
niam, sed addit) Et scito quod pro omnibus his adducet te
Deus in Judicium.

Sed forsitan hæc monita non magni ducimus, idcirco
Christus ipse toties vociferatur & monet: Operamini toan. cap. 9.
dum dies est; venit nox, quando nemo potest operari. Videte, vers. 4.
vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo Marc. 13.
qui, peregre profectus reliquit domum suam, & dedit servis suis vers. 33.
potestatem cujusque operis, & janitori præcepit ut vigilet. Vi- vers. 34.
gilate ergo (nescitis enim quando Dominus domus veniat: Sed, an mediâ nocte, an galli cantu, an mane) ne cum venerit repen-
te, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus
dico, Vigilate.

CAPUT IV.

Quis maror, angor, terror, secretum, peculiare Ju-
dicium soleant præcedere; seu, quid rationem
reddidimus præcipue pertimescat.

Du blandiebatur Dalila suo Samsoni. Demum la- Dalila in-
tentibus apud se infidus & Samsonem attonso voci- fidus Sa-
ferata est: Philistum super te Samson. Et cepit abigere eum, son cap.
& à se repellere. Hic heros robustissimus priorem lusum ludic. 1.
cogitans, facili negotio evasurum se credidit. Nesciens vers. 19.
quod recepisset ab eo Dominus. Ita captus à Philistæis, & ca-
tenis victus in carcerem contritus est.

Idem nobis plerisque omnibus contingit. Robur no-
strum & vires suspicimus, agrotamus subinde, sed reval-
lescimus, & mortis imperium evadimus. Ita hunc lu-
dum aliquoties ludimus. Demum correpti morbo, aut
aggressu subito cincti, nos pariter ut prius evasuros cre-
dimus. Hic vita, cui fidebamus, & quæ tamdiu nobis
blandiebatur, altum inclamat: Philistum super te Sam-
son. O Samson, ô homo, qui te arbitrabaris tam robu-
stum, en ut circumdent te Philistæi ab inferis; non tu
amplius te ipsum juvare, sed nec alii poterunt; omne
robur à te recessit. Ligaberis & duceris ad Judicem.

Diximus, Reddendam esse rationem Judici. Explica-
vimus,

Moriendi
pœna æ-
qualis, &
levis tem-
poris diffe-
rentia.
Mundus
nil nisi
carcer.

Job cap. 14.
vers. 5.
Vix mortis
vixit.

Exod. 6. 2.
vers. 12.

Eccle. 6. 37.
vers. 33. & 34.

Psal. 14.
vers. 14.

Sap. cap. 4.
vers. 7.
& 39.

Sapientior
nequior

vimus, Quid sit rationem reddere, & quam incertum sit tempus rationis reddendæ. Nunc porro dicendum, qui terrores & angores iudicium istud plerumque antecedit.

§. I.

Num. c. 34.
vers. 12.

Varia est
ratio vi-
vendi.

Post egressum gentis Hebrææ ab Ægypto, Deus complura loca designans Mosis: Et ad ultimum, inquit, falsissimo clauduntur mari. Hi erunt termini. Dum vivimus, in Orbem alium peregrinamur. In viâ subsistere non licet. E loco in locum assidue migramus: dies diem sequitur, horam extrudit hora. Varia quidem vendi ratio est. Sunt homines operosi & grumnosi, apud quos labor laborem, afflictio afflictionem excipit, alius iis ex alio dolor nascitur. Sunt & homines voluptuarii, apud quos è feriis feriae, convivium è convivio, voluptas ex voluptate nascitur. Sed nec istis nec illis unquam ullam interapedinem peregrinandi, nec ad momentum quidem licet facere. Et isti quidem qui voluptatibus indulgent, diu dormiunt, non tamen semper dormiunt; sæpe comedunt, largè bibunt, non tamen semper comedunt, bibuntque; crebrò ludant, deambulant, fabulantur, tripudiant, venantur, kateviunt, non tamen hæc semper faciunt; at verò semper ad mortem, & ad Iudicium tendunt. Sic & alii homines frugi non semper legunt & scribunt, non semper laborant & sudant, non semper gement & plorant, semper tamen moriuntur, atque sic ante tam illi quam isti propius atque propius tribunal accedunt. Tandem post continuum hoc iter, ad mare mortis falsissimum veniunt. Hi termini sunt omnis voluptatis, omnium laborum. Ex hoc falsissimo mari non tantum bibendum, sed submergendus in hoc viator. Hic trepidatio, lucta, palpitatio miserorum varia. Tentationes morientium quandoque multæ, ac diversæ.

In ultimo
morbo ca-
codæmon
est impo-
tunissimus.

Apos. c. 12.
vers. 12.

Idem cap. 6.
vers. 8.

Corpus
hominis
est equus
pallidus.

Tentatio-
ni turba:
1. Cibi fa-
stidium
&c.

4. Reg. c. 1.
vers. 16.

2. Memo-
ria mortis
& metus.
Eccli c. 41.
v. 1. & segg.

Esti cacodæmon vix unquam diu à tentationibus interjungat, in morbo tamen letali & ultimo importunissimus est. Pirata scilicet insidiatur navi cum ea revertitur & onusta est. Ita tunc diabolus omnia molitur, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Nisi ergo tunc vincat, victus est æternum. Hunc hominis cum dæmone confectum Joannes depicturus: Ecce equus pallidus, ait, & qui sedebat super illum, nomen illi Mors, & Infernus sequebatur eum, & data est illi potestas super quatuor partes terre. Infernum hominis corpus, equus pallidus est, quo Mors vehitur; circa lectum infernales milites sunt in tres turbas diviti.

In turbâ primâ tentationes sunt, quæ otiri solent ex morbo. Hic cibi fastidium, somni defectus, vehemens sitis, terra somnia, molesta pharmaca, frigus aut æstus, dolores varii, & quandoque continui, qui caput, pectus, pulmones, totum corpus occupant, & ita premunt, affliguntque, ut ægrotus inde anxius, tristis, perturbatus, modò iram, modò impatientiam non dissimulans, murmurare, conqueri, & eos, quorum cura commissus est, odisse incipiat, subinde nec Deo parcat, sed velut ab eo desertissimus expostulare audeat: Cur hoc Domine? Num ego hæc merui? Tunc ille tam misericors pater sic in me favis: Quod maior scilicet vitæ ac sanitatis amor est, eo plures ac graviores esse solent ejusmodi tentationes. Sanari mallet æger quam mori. Hinc subinde valetudini remedia verita quaruntur. Ita Rex Ochusias misit nuntios ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, quasi non esset Deus in Israël. Idcirco dictum illi: De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

§. II.

Altera tentationum turba, memoria mortis & metus. Non sine gemitu dixit Siracides: O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis: viro quieto, & cujus via directa sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum. Secundus philosophorum non in-

finis prudenter dicere solebat: Mors divitum pavor, Mors divitum desiderium. Nonnunquam tamen & pauperum desiderium. Nonnunquam tamen & pauperum desiderium. cum Tribunal in oculis habent, nimiam mortis festinationem acculant. Memini pauperulum, qui nonaginta & aliquot annos superaverat, audire dicentem: Diutius equidem vivere potuissem. Sic opulentes: Itane, ajunt, conjugem & liberos, familiares & cognatos cogor deferere? Heu facultates amplæ, non juvatis? officia & dignitates magnæ, non succurritis? Amores mei ubi estis? Sic Munde deseris? Hic, ut Gregorius loquitur, diabolus nudus luctatur cum vestito. Hic è subinde tristitia increfcit, ut & Deus oblique perstringatur, qui tot pupillos constituit, bona omnia tam citò rapiat, solatium in extremis miseris subtrahat.

Tertia tentationum turba, horror futurorum. Ab eundem est: quod autem, & quâ viâ? Judicandus sum, sed num inferis, num celo assignandus? Hic adest diabolus, & longissimam totius vitæ historiam opponit & ingerit oculis. Velis nolis legenda est. Hic moribundus peccata sua omnia velut in aperto volumine cernit; Conscientia monstrat, & legentem urget: Hæc, & hæc, & hæc, & ita, & ista, & ista etiam fecisti: Illa, & illa, & illa quoque omisit faciendâ. Jam Tribunal ferit oculos, jam cominus cernitur advenire Iudex brevi adfuturus, Iudicii fa-

Horribili ac variâ lectum cinxere coronâ,

Nec spes ulla fugæ, labor ultimus opprimit ægrum: Redde rationem, redde, redde. Ergone, inquit moribundus, nil superest auxilii? Nil contra morbum remedium est? Heu quid brevi visurus, quid auditurus, quid passurus sum? Pedem referre, & ire retrò non possum: Sic peregre, horrendum, & intolerabile: Subsistere non permittunt ulli.

Hic jam dæmon omnem movet lapidem, ut trepidantem ægrum ad impatientiam, aut ad desperationem occultam, aut certè ad pusillanimitatem pertrahat. Ita nimbi, grando, venti, turbines, procellæ uno impetu casam luteam invadunt: si ea sit arenæ inædificata, hoc est, remissa, molli, voluptaria vitæ, corruiet, sin verò pia, ferventi, religiosa, stabit, & hos impetus sustinebit.

Quâ in re moribundo sæpe idem quod Beniamitis evenit, qui non intellexerunt, quid ex omni parte illis inflaret interitus. A tergo urbs capta flammis injectis ardebat, à fronte hostiles copiæ obvis quovis cædebant. Ita moribundus quocumque se verat, in angustiis est: Respiciat præterita? Cernit innumera peccata: prospicit futura? Imminentem videt Iudicem justissimum, quem nihil larete potest. Terrores & angores undique. Ileo non miremur sudare moribundos. Iudicii jam vicinissimi horror sudorem exprimit. Optimè dixit beatus Nilus: Verè terribile est mortis mysterium. Nec ferè aliam dorem ex ob causam, nisi ob Iudicium quod proximum est. Nam plurimis facillè foret mori; sed à Iudice omniscio iudicari, hoc acerbum & tremendum.

Non timeo mortem, timeo quæ fata sequuntur: dicebat non nemo.

* Job velut in extremis constitutus, jam jamque ad Iudicem abducendus: Spoliavit me gloria mea, inquit, & abstulit coronam de capite meo. Destruxit me undique, & perstrinxit me furor ejus, & sic me habuit quasi hostem suum. Simul Dei milites, venerunt latrones ejus, & fecerunt sibi viam per me, & obsecraverunt in gyro tabernaculum meum. Fratres meos longe fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me. Dereliquerunt me propinqui mei, & qui me noverant, obliti sunt mei.

§. III.

De hoc vicini Iudicii horrore ac metu appositè dici poterit: Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit. Math. Et quemadmodum Pharaon nunquam levior fuit in Hebræos, quam cum abitionem molirentur, ita diabolus

* Jobi sententia de morientium tentationibus. Job cap. 19. eo, & quasi evulsa arbori abstulit spem meam: Iratus est contra me furor ejus, & sic me habuit quasi hostem suum. Simul Dei milites, venerunt latrones ejus, & fecerunt sibi viam per me, & obsecraverunt in gyro tabernaculum meum. Fratres meos longe fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me. Dereliquerunt me propinqui mei, & qui me noverant, obliti sunt mei.

lus nunquam truculentior in hominem insurgit, quam A
 Luc. cap. 11. cum eum hinc migraturum advenit. Tunc vadit & assu-
 mit septem alios spiritus iniquiores se.

Narrant de Cūnone oppidi Malburchensis domino,
 qui annis quadraginta moribus parum probatis ad
 Mundi leges vixerat, demum sub seram senectutem
 veluti resipiscens, religioni se addixit, & triennio post
 diem suum obiit. Eo tempore cacodæmon, qui homi-
 nem infederat, aperte falsus est, se unā cum quindecim
 milibus suorū (tot enim fuisse asseveravit) in morientis
 cubiculum convenisse, sed precantibus clamoribus re-
 pulsū morienti nocere non potuisse.

Deus immortalis, tantus diabolorum exercitus ani-
 mulam unicam corpore egressuram obediēte cingat?
 Quindecim millia horum ex Erebo latronum homini
 vel unico insidentur? Quō fugiat, ubi abscondat se,
 sic obsessus, sic vallatus homo? Quid is faciat, cujus cor
 non perfectum fuit cum Domino Deo suo? quod in
 extremo senio Salomoni contigit. Ita fit, Deo iustissime
 pernitente, quod subinde in morientibus est obser-
 vare, ut sui obliviscantur in morte, qui dum viverent,
 obliti fuerant Dei. Hinc sæpe rationis & lingue usum
 subito amittunt oppressi lacrymabili vetero. Augustinus
 testis id graviter affirmans: Percutitur, inquit, etiam
 hac animadversio, ut moriens obliviscatur sui, qui dum vi-
 veret, oblitus est Dei. Hoc certe modis omnibus laborat
 demon, ut Christi patientis memoriam crebrius laborat
 adimat, & sic ante Crucifixum Dominum velut pallium
 oppandat, ne moribundus oculos eō cum suspitiis
 emittat.

Cum Balaam vates inter vineas iter faceret asinā ve-
 hens, obvium habuit Angelum in angustiis duarum ma-
 ceriarum stantem, & stricto gladio minitantem. Pro-
 gredi conabatur Balaam, sed obstitit locus angustus,
 ubi nec ad dexteram, nec ad sinistram poterat deviare.
 Ita moribundus gemino tam huius quam alterius vitæ
 pariete clausus, & in his angustiis deprehensus strictum
 Iudicii gladium non evadet.

Tuam manum, o Deus, ait Sapiētia, effigere impossibile
 est. Hinc fortissimus Eleazarus jam supplicis admotus:
 Manum Omnipotentis, inquit, nec virus, nec defunctus
 effugiam.

Christus Hierosolymis minatus: Venient dies in te,
 & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumda-
 bunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram proster-
 nent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te
 lapidei super lapidem: eō quod non cognoveris tempus visi-
 tationis tue.

Hæc Domini verba de moribundo rectissime dici
 affirmans Gregorius: Inimici, ait, sunt demones: Vallum,
 tempus elapsū, male perditum, & peccata, præsertim non-
 dum expiata. Hæc copie circumdabunt lectum, & coangusta-
 bunt egrum, jam panē ultimis singultibus confectum. Neque
 solum improbis morientibus, sed & aliis illi e rartaro inimici
 de adsunt. Arbitratur Dionysius, neminem mori (Mattem
 Domini excipit) cui demon non appareat, idque di-
 versis habitu & formā. Gregorius Magnus se testem
 in adjungens: Ad electos quoque egredientes veniunt, inquit, &
 suum in illis, si prævaleant, requirunt.

Ejusdem prorsus animi Joannes Chrysostomus: Qui
 hominē, inquit, vincit, propter sua scelera fuerit, cum solvitur ut ad
 Iudicium produci queat, tunc maxime tremat, tunc formidat,
 quando ad Tribunal Iudicis jam appropinquat, quando ad re-
 lationem rationum jam devenit. Idcirco terribiles visiones nar-
 rare solent morituri, quarum speciem nullo modo ferentes, &
 lectulos plerumque ipsos, magno jacentes impetu concutunt, &
 torvis eos, qui adsunt, aspiciunt oculis: vel quia vi rescinditur à
 corpore reluctans anima, vel quia spirituum speciem ferre non
 possunt. Si enim terribiles intuitu homines metu concutimur,
 quid faciemus, cum minaces Angeli, & rescindentes animam
 à corpore virtutes nos invadent?

Everus Sulpitius refert Martino Turonensi Præsuli,
 viro sanctissimo cacodæmonem instantem morte
 spectabilem additisse. Cui Martinus impavidè resistens:
 Quid, inquit, adhas cruenta bestia, nihil in me fuisse re-
 peries. Hac emissā voce animam efflavit.

Macrina Virgo integerrima, Gregorii Nysseni soror
 in mortis vicinā enixè precabatur: Domine Jesu suc-
 curre, ne hostis invidus iter meum impediatur.

Antonius, quod divus Athanasius de eo memorat, Athanasius in
 altā jam nocte vocem audiri monentem: Surge Anto-
 ni, exi, & vide. Surrexit Antonius, & exiit, viditque
 sublati in cælum oculis itaturā horribili gigantem, qui
 caput nubibus inferebat. Vidit etiam alatos homines,
 qui cælum peterent volando. Hos gigas ille retrahens
 elidebat in terram, aut in aquas. Quoddam tamen illo-
 rum frustra conabatur retrahere. Hic iterum audita

vox: Quod vides, expende. Cæpitque Antonius in-
 telligere, illum esse volatum animarum, quas è corpore
 jam liberatas tartareus gigas arceret cælo, quotquot
 infra ipsius prædatorias manus volarent: Quæ autem
 gigantis caput volando superarent, liberè transire ad
 stellatam domum. Quo quidem visio discrimen mo-
 rientium significabatur: siquidem eorum aliqui, sed morien-
 tium pauci, ad Beatorum sedes rectā transvolant: alii merguntur
 Orco, quos similitudines, odia, & vindictæ ardo-
 res, quos carnis sordes & libidines inquinant.

Ante annos aliquot unus è Magnatibus in Austria, Georg. Sche-
 morti jam vicinus lectum suum ab acerrimis autigis
 circumdari vidit. Qui omnes operiebantur animam
 brevi egressuram, ut eam in thermas Acherustas avehe-
 rent. Sic finit, qui sic vivunt: sic obeunt & pereunt,
 qui Iudicium non expendunt.

Narrat Climacus rem observatū dignissimam, quæ Climacus in
 cæptum sermonem plurimum dilucidat. Quidam, in-
 quit, cū Stephanus nomen, solitudinis amans com-
 plures annos in cænobio egit, ubi jejuniis & lacrymis,
 sed & ceteris virtutibus inter omnes eminuit. Ergo
 profectu ardens insigniore, ad arctius ac severius vi-
 vendi genus seipsum damnans, anachoretarum locum,
 cui Fides nomen, petiit. Hic annos aliquot arctissimo
 vitæ instituto, procul omnibus humanis solatiis per-
 egit. Nam ferè septuaginta millibus passuum ab omni
 hominum habitatione disjunctus, Deo solum & sibi
 vacavit. Denique sub extremum vitæ tempus ad prio-
 rem cellulam reversus, non diu illic fuit, & morbo
 tentari cepit. Uno ante obitum die, repente obstu-
 pescere, dextrā levāque circumspicere, & velut ratio-
 nem exigentibus respondere, cunctisque, qui adsta-
 bant audientibus, dicere: Sic revera est, sed propter hoc
 tot annis jejunavi. Subinde, non certè, ajebar, sed
 mentimini, hoc non feci. Deinde rursus: Ita verè est;
 negare non possum. Sed ingemui, sed fleui, sed pœni-
 tentiam egi, & pœnas tribui. Et rursus: Ita est, verè me
 accusatis. Ad quædam, quæ illi credebantur objici, sic
 respondebat: Et quidem ad hæc quæ dicam non ha-
 beo: est ut dicitis, sed spero misericordiam. Erat pro-
 fectò, ait Climacus, spectaculum horrendum ac terri-
 ficum, invisibile illud ac rigidum Iudicium, in quo
 etiam (quod terribilius est) non facta objiciebantur,
 perinde ut facta illi solitudinis ac sanctæ quietis ama-
 tori, qui annis pænè quadraginta religiosam discipli-
 nam non sine crebris lacrymis observabat. Fuit qui de
 hoc viro graviter affirmabat, visum eum à se cum in
 eremo Leopardum è suā manu pasceret. Hic ipse ta-
 men cum adeo exactè & ad novissimum usque terun-
 cium rationes ab eo poscerentur sic finit, ut hodièque
 incertum, quis terminus, quæ sententia, quis rationum
 finis fuerit, quod Iudicium acceperit, quo locorum
 pervenerit.

Ah, Do-

Ah, Domine Jesu, quomodo ii stabant in hoc Judicio, qui magnam vitæ partem per incuriam transtulerunt, vitorum cano infixi? Non poterunt ei, ut Jobus loquitur, respondere unum pro mille. Addit de seipso: *Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor.*

§. V.

Quocirca nemo mortalium rationes conficiendas procastinet, nemo differat penitentiae pharmacum. Cum ultimi dolores instant, serum est prudenter se disponere. Hic ego agrotos omnes, aut eos qui gravius agrotant, interrogo: Dicite, quæso, num inter dolores vacat, sedulo precari, veniam rogare, iudicem conciliare? Hæc corpus sanum & animum tranquillum requirunt.

In morbo multum est, jam parta non amittere; inter dolores satis est, cum doloribus patienter loqui. Et quomodo is demum, qui corpus tam tenerè amavit, ut negligeret animum, ad interiora se recipiet, & animi habebit curam, in tantis corporis doloribus? Augustini vocem agnoscite: *Illic rapitur intentio mentis, ubi vis est doloris.* Fac quod faciendum est, dum sanus, dum tuus.

Divino jussu proclamari Moses ad populum præcepit: *Estote parati in diem tertium. Lique adveniat tertius dies, & mane inclinetur: & ecce ceperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorque buccinæ vehementius perstrebat. Totus autem mons Sinai fumabat, eò quod descendisset Dominus Deus super eum in igne.* Tres isti dies multis adumbratione vitæ nostræ principium, medium, ac finem denotant. Hæc tota vivendi periodus est. Nasci, dolere, mori. Quivis hominum de se dicere potest: *Hodie, & cras, & tertia die consumor.*

Estote igitur parati in diem tertium. Nam die hoc ultimo audientur tonitrua, conscientia ac damnum accusationes, peccata præterita velut fulgura & fulmina terrebunt; nubes & caligo totum montem, hominem totum involvent, oculi, sed & intellectus & ratio contenebrabuntur; aurum, ceterorumque sensuum usus deficiet. Audietur & tubæ clangor, cognatorum comploratio: sed & suos quoque tubicines jubebit canere Judex, qui moneant his ipsi vocibus: *Ad Judicium, agrote, ad Judicium: reddenda est ratio; ad Judicium.*

Eheu quis tunc non trepidet? cui non solvantur genua? Quis non angatur & æstuet? Totus mons Sinai fumabit, homo totus cubabit in angustis, & sudabit. Cupiet lecto surgere (quod præ certum mortis signum) sed vel non poterit, aut inter opitulanti manus, quod crebrum collabatur & expirabit. En montem igne fumantem, en hominem sudore gelido manantem, eò quod descendat Dominus in igne, iustissimus Judex in flammâ iustitiæ, ut quos invenerit coronâ dignos, ad coronam; quos dignos gladio, ad gladium ablegat.

Audite igitur, quotquot etiamnum vivitis, audite mortis stipendiarii. Dei jussu proclamo: *Estote parati in diem tertium.* Descendet Dominus in igne, & fumabit mons Sinai. Reddenda est ratio totius vitæ. Hoc Judicium à Domino omni carni. Ergo, quod Siracides monet, *Ante Judicium parate vobis iustitiam. Estote parati in diem tertium.*

CAPUT V.

Quæ causæ in hoc Iudicio ventilentur; sen, de quibus reddenda sit ratio.

Judicia Dei & hominum sunt diversa. Longè alia Dei sunt Iudicia quàm hominum, nec juxta intuitum hominis Deus judicat; quantum à terrâ cælum, tantum illa sunt ab his abjuncta. Hero-

dem, obsecro, & captivum illius Joannem Baptistam aspiciat. Humanis oculis Herodes dives, potens, rex magnus videbatur, qui delitiis afflueret vir beatus, Semideus. Joannes verò vir pauper & captivus, neglectus eremicola, regium mancipium, carceris inquilinus, fors ocule reus censeri poterat.

At Christus longè aliud de Herode, aliud de Joanne tulit Judicium: Herodem appellans vulpem: *Ite, inquit, & dicite Vulpi illi. Videte, & cavete à sermone Pharisæorum, & sermone Herodis.* Joannem verò tanquam Constantiam & Penitentiam speculum laudat, Prophetam & plus quàm Prophetam, imò & Angelum vocat. Quàm hoc divertum à priori Judicium! Non enim Dominus, illa teste, secundum visionem oculorum judicat, neque secundum auditum aurium arguit. Et de seipso hic judex: *Ece, inquit, omnes anime mee sunt, ut anima patris, ita & anima filii mee est: Anima quæ peccaverit ipsa morietur.*

Divinum hoc Judicium quod ab humano longissimè, quod infinitè divergit, adeo expavit vir ille secundum cor Dei, ut dixerit: *A Iudicio tuo timui:* Nec minùs formidans Paulus: *Nihil mihi conscius sum, inquit, sed non in hoc iustificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est.* Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans: sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo.

Si timent nihil sibi consci, & castigent se tam sancti, quantò magis timendum iis, quos accusat conscientia. Præsertim cum Judex ipse monendo dicat: *Cum accipere tempus, ego iustitiam judicabo.* Et Salomon metum hunc accipiens. *Est via, inquit, quæ videtur homini recta, & novissimè ma- teria ejus ducunt ad mortem.* Quàm igitur copiosa erit materia, quæ ad hoc Judicium devolvitur, tametsi homo unicus sit judicandus. Et istud est quod ordine sequitur, **Quenam causarum varietas in peculiari hoc iudicio ventilanda, seu De quibus reddenda sit ratio. Quod hoc capite discutendum.**

§. I.

Oconomus ille prodigus aliquanto tempore minus sui negligens, & incurius, denique apud dominum suum distamatus, serium illud audit: *Redde rationem villicationis tue, jam enim non poteris villicare.* Hic misero hæere aqua, hic animus fluctuare, hic obversari oculis paupertas, hic titubare lingua, membra tremere. *Ecquid faciam?* ait.

Hic ultimus decoctorum psalmus est: *Quid moliar? Timor quid agam? quid machinabor?* Ita villicus: *Quid faciam?* inquit, nunc demum sentio, cum herile premit imperium, me servum, non herum fuisse. Vereor lanè ne quod ære solvere non potero, pelle luam. Ergo in pe-lore senatum coge, & dic, quid faciam? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Dum vivimus, fodere valemus, eleemosynis, jejuniis, aliis corporis afflictationibus; vigilando & orando mendicamus. Post mortem neutrum licebit. Tunc primum manupectus tundere, largam stipem spargere, errorum veniam rogare nimis seruum est. Fatuæ virginis obseratas fores lacrymis nullis referant; purpuratus epulo aquæ guttulam petit, non impetrat. *Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa.* Ergo reddere rationem. At at Domine, delicta quis intelligit? Redde rationem, quia noluisse intelligere, ut bene ageres: *Redde rationem.*

Reddam, sed spero iudicem non ipsas rimaturum medullas, ut etiam volatile verbum, curiosiore oculum, licentiorum manum, cogitationem nemini noxiam censura rigida persequatur. Reddenda tibi ratio est, usque ad novissimum quadrantem. Neque advocatum aut causidicum circumspice: tu solus rationem reddes. Siracides præmonuit: *Non dicas, à Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur?* In populo magno non agnoscat. Agnosceris, nec abscondi poteris; tu solus ante soli ratio iudicem reddenda.

Serum est ad iudiciū se disponere cum ultimi instat dolores.

Exod. c. 19. v. 15. & seq.

Vita humana tribus diebus comparata. Luc. cap. 13. vers. 33.

In morbo letali.

Sinai mons fumans fulgura agnizans.

Ecclesi. cap. 4. vers. 5. Et cap. 18. vers. 19.

Judicia Dei & hominum sunt diversa. 1. Reg. c. 16. vers. 7.

Luc. cap. 13. vers. 32. Marc. c. 8. vers. 15. Math. c. 11. vers. 10. 1. Cor. c. 13. vers. 12. 2. Cor. c. 4. vers. 9. 2. Cor. c. 12. vers. 4.

Psalm. 118. vers. 120. 1. Cor. c. 4. vers. 9. 2. Cor. c. 12. vers. 4.

Psalm. 74. vers. 3. Prov. c. 16. vers. 25.

Luc. cap. 16. vers. 2. 2. Cor. c. 12. vers. 4.

Luc. cap. 16. vers. 2. 2. Cor. c. 12. vers. 4.

Luc. cap. 16. vers. 2. 2. Cor. c. 12. vers. 4.

Luc. cap. 16. vers. 2. 2. Cor. c. 12. vers. 4.

Luc. cap. 16. vers. 2. 2. Cor. c. 12. vers. 4.

Luc. cap. 16. vers. 2. 2. Cor. c. 12. vers. 4.

Luc. cap. 16. vers. 2. 2. Cor. c. 12. vers. 4.

Luc. cap. 16. vers. 2. 2. Cor. c. 12. vers. 4.

Judicem stabis. Sunt quibus mors sit, consortio hominum carere, & solum esse. Nunc pauculis quidem diebus soli cum solo Deo agere possunt aut volunt animalia nimum sociabilia. Quidquid facias:

Cecum cogeris solus iure viam.

Gal. r. 6. Non ignoras quid orbis Ecclesiae dicat: *Unusquisque onus suum portabit. Igitur opus suum probet unusquisque.* Quod Salomon confirmans: *Si sapiens fueris, ait, tribimetipsum eris: Si autem illusor, solus portabis malum.* Anima tua corpore jam soluta, illis Prophetarum vocibus seipsum deplorabit: *Ego transfigurata & captiva, ego destituta & sola. Ambulate filii, ambulate; ego enim derelicta sum sola.*

Cogita, quæso, quam durum ac difficile tibi videatur, de unico tantum anno sacerdoti vite tue rationem reddere: quid erit rationem reddere Deo, de totius vite decursu? Verum non opus hic erit memoriam fatigare, aut animum huc illuc dividere, omnia vel minima quæque in aperto erunt, modò ea sint ut Judici probentur. Job quærens: *Quid enim faciam, inquit, cum surrexerit ad iudicium Deus? & cum quaesierit, quid respondebo illi?*

Ut igitur explicare nōris quā multa & varia complectatur ratio quæ reddenda est, jam serio ac mature cogita, dum licet, has iudicem voces tibi reo ingeminare.

§. II.

Voces iudicis:

1. Redde rationem de omnibus etiam occultissimis & abditissimis cogitationibus. Jurisconsulti veteris Ulpiani scitum est: *Cogitationis penam nemo patitur.* Sic Ulpianus; sed longè aliter Christus, qui abstrusissimas etiam & subtilissimas cogitationes protrahitur est in iudicium. Res iniquissimi juris est: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo.* Vale igitur Ulpiane, Salve Christe: tuis legibus vivendum est iis, qui cælum aspirant; tibi iudici reddenda ratio de latentissimis etiam cogitationibus.

2. Redde rationem de verbis dictisque omnibus, atque adeo de omni etiam otioso verbulo. Iudex ipse clarissimum hoc decretum figens: *Dico autem vobis, inquit, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii.* Si verba otiosa, quanto magis turpia, obscena, obrectatoria, blasphemata, contumeliosa, maledica, perjury, quæcumque alia flagitiosa iudicium subibunt?

3. Redde rationem de actionibus factisque omnibus, & scito non solum vehementiores motus, sed ipsos etiam tuos passus singulos vigilantissime observatos. Jobus severitatem huius iudicii veritus: *Tu quidem, inquit, gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis.* Idem e. 13. *Signasti quasi in sacculo delicta mea. Observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti.* Deus omnes & singulas hominum actiones observat, numerat, & velut in ephemerides & diaria sua transferibit, quæ homo à primis annis delinquit. Et hæc omnia velut sacculo clausa signantur, in iudicio protrahenda.

4. Redde rationem de exterioribus quinque sensibus, quis apud te Videndi, Odorandi, Audiendi, Gustandi, & Tangendi usus aut abusus fuerit? Num meo honori, tue carni, aut mundo & demoni hæc sentienti instrumenta adhibuisti?

5. Redde rationem de septem Misericordiæ operibus, quo animo, quoties, & in quos ea exercueris. Non nesciebas accuratissimum super his futurum in iudicio examen. Prædixi apertissime: *Quamdiu non feceris uni de minoribus his, nec mihi feceris.* Addidi clausulam & epilogum iudicii: *Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.*

6. Redde rationem de septem capitalibus noxiis,

Tom. I.

A quem te in iis gessisti? Inficiari non potes occultam tuam superbiam, quæ vestii, suppellectili, habitationi, rebus tuis omnibus sese miscuit. Cor tuum insatiabile, quod pulchris sermonibus operiebas, jam patet. Quot libidinis peccata magis erubuisti fateri ad salutem, quam facere ad interitum? Quantum vindictæ, quantum irarum & invidiæ in alios clam coxisti? hoc jam tibi uni exedundum est. Ubi nunc corpus tuum, quod ita blandè ac molliter tractasti? cui sæpe velut Deo serviisti?

7. Redde rationem de meis decem præceptis; Quoties, quo modo, quam graviter ea violasti? Dixisse me sciveras: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Et non servasti. Discipulum meum scripsisse noveras: *Hæc est charitas Dei, ut mandata eius custodiamus: & mandata eius non sunt.* Et tamen ea non custodisti, quantumvis facilia factu.

8. Redde rationem de omnibus corporis, & animi, sed & fortunæ bonis. Corporis vires, animi dotes, ceteraque commissa tibi talenta quomodo collocaisti? pecuniam quibus artibus acquisivisti? acquisivisti quibus studiis auxisti? aut tam in quos usus expendisti? Dic, quibus exercitationibus ac curis intellectum, memoriam, voluntatem adhibuisti.

9. Redde rationem de commissio tibi munere ac officio, quam sedulo illud & quam fideliter curasti? Oeconomus, Villicus fuisti, redde jam rationem villicationis tuæ. Patremfamilias, Pastorem, Episcopum, Principem, Regem te constitui, quam curam ovium, quam subditorum habuisti? Tot tibi gubernandos tradidi, quæ eos sollicitudine, quæ fide gubernasti?

10. Denique rationem redde temporis bene vel male collocati: tot vitæ horas, tot menses, tot annos quomodo exegisti? Hic, o Christiani, naufragiorum scopolus ingens & horrendus est; ad quem omnium nostrum navicula si non rægantur, certè allidentur damnum passuræ. Horreo & contremisco, cum tot horas male perditas, aut certè non utiliter expensas cogito. Hæc panem nemo innocens. In aliis plerisque omnibus licet causâ non laboremus, profectò tempus longè pretiosissimum nos reos constituet. Agendum hanc causam partem paululum excutiamus.

§. III.

Sunt anni unius diei trecenti sexaginta quinque, Quot dies sunt octo mille septingentæ sexaginta horæ per annum. Si quis redeuntibus Januariis Calædis interrogetur: Dic sodes, quoniam abiire octo millia horarum supra septingentas sexaginta, quis in iis labor susceptus, quis perceptus ab iis fructus? quot horas cibo, quæ somno, quot confabulationibus, quot otio, quot iustitiis, quot choreis, quot demum pravis actionibus contrivisti? Responde mihi: Num in Deum tam liberalis fuisti, ut è novenis panem millibus horarum, novem horulas elegeris, quibus in Christo tuo stiteris in sacro convivio, ad id toties invitatus? Dic, quæso, è tot millibus horarum, quot horas precibus, quot lectione piâ, quot sacrâ meditatione consumpsisti? Quod si vel anni unicus horas difficile est ad morales calculos revocare, quomodo de quadraginta, quinquaginta, sexaginta annorum horis rationem reddemus? Si unicus annus turbarissimam facit rationem, tot anni quàm difficilem reddent, quantum turbabunt?

Obijciant hic illusores: Tam pensculatas Deus ac morosas rationes non exigit. Quis iste horarum calculus? Eâ ratione si quis sexaginta vixisset annis ubi de quingentis millibus horarum respondisset, insuper de viginti quinque millibus & sexcentis horis * respondendum foret. Quod si quis annos vite septuaginta numeraret, sexcenta horarum millia, & quod excurret, tredecim millia & ducentæ horæ † rationibus inferretur, 612000.

rentur. Deus non ita minutim numerat.

*Loets proxi-
mā signat.* Imò verò minutissima numerat. Jobum non audi-
vimus? Omnes semitas meas observasti, vestigia pedum meo-
rum considerasti, gressus meos dinumerasti. Numerat gres-
sus? ergo & horas. Vestigia pedum considerat? Ergo
& manus, & oculos, & linguam. Omnes semitas ob-
servat? Ergo etiam ad cauponam, ad choream, ad lu-
panar. Verbum otiosum, cogitationem abstrusam ju-
dicat? ergo etiam hora non relinquetur injudicata, quā
multa cogitationum centuriæ transvolant.

Nos gravissimè nosmetipsos decipimus; cum enim
modò hanc, modò illam, modò aliam, modò etiam
plures horas sterili otiositate comburere rem nihili pu-
temus, eundem sensum Deo affingimus ignorantia mis-
erabili. Querit Hebræus Psalter: Propter quod irrita-

Psal. 9. v. 13. vit Empius Deum? Respondum est: Dixit enim in corde
suo, Non requirer. Deus ipse hanc nostram infaniam re-
fellens: Existimasti, ait, iniquè quid ero tui similis: arguam

Psal. 49. te & statuam contra faciem tuam. Hec fecisti & tuacui. Vi-
de, inquit Augustinus, tempus misericordie. Quid est tacuit

*Tem. 8. in
Psa. 100.* Nunquid non corripuit? sed non iudicavit. Quomodo enim ta-
cet, qui quotidie clamat in Scripturis, in Evangelio, in Prædi-
catoribus suis? Tacuit à supplicio, non tacuit à verbo. Et quia
tacuit Deus, id est, non vindicavit, quid sibi dixit in corde
suo peccator? Audi. Suspensus es, inquit, iniquitatem, quod
ero tibi similis, id est, parum est, quia tu talis eras, & me
talem putabas. Arguam te, & statuam te ante faciem tuam.

459. Tu te ponis post te, ego te ponam ante te. Omnis enim qui
non vult videre peccata sua, post dorsum se ponit, & aliorum
peccata acutè attendit; non per diligentiam, sed per inviden-
tiam; non volens sanare, sed accusare; se autem obliviscitur.
Iudicium igitur te ipsum sibi ostendit.

Verum quidem est, examen illud arcanum in cuius-
vis hominis morte non multis questionibus & respon-
sis, non argumentis & defensionibus egebit; omnia li-
quida & aperti juris, omnia in syngraphis & perferi-
pionibus iudicis accuratissimè signata sunt. Iudicis vi-
ces Isaias agens: Ecce, inquit, scriptum est coram me, non
tacebo, sed reddam & retribuam. Tunc anima omnes ac-
tiones, dicta, cogitationes suas unico cernit intuitu,
nec poterit eorum quidquam negare conscientia undi-
que convicta. Ita pronuntiabitur sententia, totumque
hoc iudicium brevissimo tempore perageretur.

Apoc. c. 2. Memor esto iraque unde excideris, & age poenitentiam, &
v. 5. prima opera fac. Sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum
tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris. Recordare,
unde excideris & fastigio divinæ gratiæ, in tot fœda
flagitia, in barathrum gehennæ. Vt scias: Non iudi-
cabit te Christus secundum opinionem tuam, sed se-
cundum veritatem suam. Ab humanis divina iudicia
sunt diversissima.

CAPVT VI.

Quo loco, & quo tempore, arcanum, singulare
Iudicium sit futurum, seu, quando & ubi
reddenda sit ratio.

*Diogenis
merx qua:* **M**ercator mirabilis Diogenes Cynicus, Laërtio
teste, Athenas venit, & loco mercium exposuit
venalem sapientiam. Fuit ex urbis primatibus, qui voca-
to puero: I, puer, aiebat, & vide quantum sapientiæ
infitor ille stolidus pro tribus sestertiis vendat. Fecit
puer quod iussus. At Philosophus huic emptori pro
eâ pecuniâ, istud sapientiæ vendidit: In omnibus respi-
ce finem. Adeo placuit venale hoc dictum emptori, ut
illud ingentibus litteris infertibi januis ac propyleis ius-
serit.

Quod Socrates à Deo petere institit, hoc Deus à
Ecl. c. 36. quolibet nostrum exigit: Festina tempus & memento finis.
v. 10.

A Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis. Tot
dedit Ecclesiasticus discipulo suo preceptiones, ut is 40.
non interiret queri potuisset, ac dicere: Quis infini-
tam hanc præceptionum congeriem memoriâ com-
prehendat? Ergo, inquit præceptor, ut lummam rem
complectar, documenta omnia conferam ad hoc com-
pendium: In omnibus operibus tuis memorare novis-
sima tua, seu brevius: Memento finis, & scito tot die-
bus, tot mensibus, tot annis neglecta non posse ra-
prim ac subito sarciri. Quod Chrysostomus dixit: Mul-
torum dierum negligentia non potest unâ horâ expleri.
Etenim quando Christus ad suum te Tribunal citave-
rit, lictorem mittet validissimum & oppidò robustum,
cui resistere non possis. Nam, ut scias, peremptoriè pro-
fus, ut Jurisconsulti loquuntur, citaberis. Quo autem
loco, quo tempore, quo die, quâ horâ, vel etiam quo
anno ad Iudicium citandus sis, nullâ scire potes faga-
citate, aut industria. Sed hoc ipsum jam explicatiustra-
demus.

§. II.

Tria possunt assignari tempora, quibus arcanum Tri-
bunal iudicium videatur posse peragi. Primum est, pora iudi-
cii. Ante mortem, cum animus etiamnum inheret
corpori. Atqui certum est, statâ lege, & tempore hoc
ordinario id fieri non posse. Nam dum animus inhabi-
tat corpus, promerita hominis & delicta ad ultimum
deducta non sunt. Dum halitus superest, poenitentia
tempus est: nondum spes omnis abscissa est. Ergo ante
mortem iudicium non exercetur. De iis quæ lege fiunt
extraordinariâ, dicemus infra.

Alterum est tempus, quod brevi mortem consequi-
tur. Ad testimonium citari potest notissimum illud de mortem.
Doctore Parisiensi, qui Anno Christiano millesimo o-
ctogesimo secundo, in æde publicâ accusatum se, iudi-
catum, & damnatum coram tot testibus proclamavit.

C Nam cum ipso funeris die illud Jobi caneretur in tem-
plo: Er tu responde mihi. Mortuus è sandapila se attollens,
omnibus artonitis proclamavit: Iusto Dei iudicio accusa-
tus sum. Ergo in diem posterum exequiæ dilate sunt.

Iob. c. 13. Hic major accursus hominum, & expectatio grandior.
Omnia denuò ritu funebri peraguntur, verba solennia
cantantur, Er tu responde mihi. Hic iterum defunctus se
medium erigens è feretro, exclamavit: Iusto Dei iudicio
iudicatus sum. Nondum liquebat quid æternus Iudex
hoc homine fieri decrevisset. Expectandus ergo & ter-
tius dies. Jamque multò maximus fuit civium affluxus,
non sine spe ac formidine spectaculi futuri. Ita insta-
rantur exequiæ, reperuntur illa: Er tu responde mihi. Hic
denuò cadaver è capulo surrectum voce horribili suc-
clamavit: Iusto Dei iudicio damnatus sum. Tot ea res te-
stes habuit quot auditores & spectatores. Hos dam-
nati hominis clamores Bruno altius in animum demit-
tens, cogitabat secum ipse, si sic vita hominum est, qui
sapit, mature sibi Iudicem delinit. Ita cum aliis sex fo-
cis secessit, aliam vivendi rationem ingressurus, illud
Domini apud animum suum memorans: Tunc qui in
Iudæa sunt fugiant in montes. Fugit ut ei soli se probaret
vividus, cui ut Iudici sistendus esset defunctus. His affi-
nia recensent Leontius Cyprius, & Cyrillus Alexan-
drinus Præsul.

Enimverò iudicium, de quo loquimur, differri
post mortem non solet, quod quis forsân ex iis quæ
narrata sunt, posse deduci credat. Nec alla differen-
di iudicii causa est. Nam Iudex non eget testibus, non
deliberatione, aut consultatione ullâ. Ego sum Iudex & Hier. c. 29.
testis dicit Dominus.

Tertium ergo superest tempus, quo singulare iudi-
cium exercetur, & est ipsum Mortis momentum. Siqui-
dem quamprimum anima corpus deserit, sententiam
Iudex pronuntiat, ita quidem ut anima statim sub il-
lud tem-

lud mortis tempus intelligat, an beata sit aeternum, an damnata? Atque hoc Judicis decretum spiritus jam corpore liber melius capit, quam reorum ullus acta sua infamia, quæ populo publicè preleguntur.

Judicium arcanum brevissimo tempore peragitur.
Ita judicium hoc arcanum tempore brevissimo peragitur, eo scilicet, quod inter mortem, & alteram novamque vitam est medium. Hinc caelestis iudex adventum suum fulguri & furi comparat, jubetque in omnem horam, in omneimò momentum esse paratos, & stare in procinctu. Neque huic temporis brevitati obstat discutiendarum rerum varietas & multitudo. In ultimo namque universali Iudicio omnium omnino mortalium causæ discutiuntur exactissime, id tamen tempore fieri non longo; a quanto magis servabitur in hoc secreto Tribunal? Si quid rerum gestarum in contrarium afferatur, id non tam ipsum Iudicium, quam trepidantis conscientia angustias, aut graves cum demonibus luctas, aut prævias eius Iudicii ceremonias vel picturas nobis repræsentat. Vult nimirum Iudex hunc vitæ pavendum epilogum vel ipsis oculis ingerere. Hinc nonnunquam judicalem hanc actionem in morituris velut in tabulâ depingit, spectatoribus, si velint, utilissimâ communitio ne.

a Seb. Barradius putat diem suum Iudicio universali censurandum, Tom. 3. Concord. Evang. miki p. 609.
E dictis sequitur, animas damnatorum, antequam ad inferos devehantur, jam pœnis Avernalis cruciari: Animas contra Beatorum, antequam ad cælum perveniant, jam Dei aspectu & delitiis caelestibus perfundi. Prius enim judicantur, quam in ad Inferos, istæ ad cælum perducantur. Nam vel in ignem abripi, aut in paradysum deportari executio est iudicii.

§. II.

Judicii locus.
Quod ad hujus iudicii locum attinet, Theologi vocum concordia dicitur istius iudicii sedem illic esse, ubi quisque moritur. Ita omnino ubi corpus à morte sternitur, ibi à iudice animus judicatur. Ita idem & mortis & iudicii locus est. Cum enim iudex non homo solum sed & Deus sit, ubique locorum præsens est; ubi mortuus cadit, ibi tribunal figit; in cubiculo, in viâ, in campo, terrâ, marique. Cum autem nemo sciat, ubi suum quisque prætorium sit reperiturus, omnia ei loca videri possunt suspecta.

Quoniam verò mors v. plurimum in cubiculo, seu conclavi & in lecto nos invadit, ferit, confodit, traditque iudici, utilissimum prorsus erit, si domi suæ, in suo quisque cubiculo, Tribunal sibi cogitatione fabricetur, seipsum sit exhortando: En hic mecum in me Iudex sedebit, hic tutelaris Angelus, hic accusator diabolus stabit, hic ego jacens & prostratus sententiam irrevocabilem excipiam; hic judicabor, hic ego intelligam inter quos Aternitate totâ victurus sum. Quocirca quotidie (sic statuo) Tribunal hoc mihi maxque causæ constructum studiosissime contemplantur: ne unquam iudicii hujus immemor, in vitia deflectam, rationes meas implicem, ad Iudicem imparatus veniam, iniquâ causâ laborem.

Hoc demum est piè vivere, hæc maturè prævidere. Tunc verò præcipue iudicium hoc in animo validissime imprimere conducit, cum cecodemon impuras ac libidinosas cogitationes suggerit, cum ira aut invidia facies admovet, cum ad vindictam stimulos subdit. Eò nos Ecclesiastes (quod sæpius inculcandum) non sine acerba ironiâ impellens: Letare ergo juvenis, inquit, in adolescentiâ tuâ, & in bono sit cor tuum in diebus iuventutis tue, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & scito quid pro his omnibus adducet te Deus in iudicium.

Tom. 1. h. 10. p. 4. præcipue in iudicium.
Hic Chrysostomus consilium saluberrimum subjiciens: Post cenam, inquit, quando vis dormiturum, quando estis decubaturi, & nullo præsentente multa quies & silentiū est, ex-
Tom. 1.
ana iudicium tue conscientia, ab ipsâ rationes exige, & qua

A interdiu mala cepisti consilia, vel dolos construens, vel propin-
quum circumveniens, vel prava desideria suscipiens, ea cum in illius quietis tempore, in medium adduxeris, & improbis illis cogitationibus conscientiam iudicem dederis, eas sordida & dilania, & de eis penam sume, occide cogitationem que peccavit. Hæc fiant singulis diebus, nec prius dormieris, & homo, quam mente versaveris, que à te interdiu perpetrata sunt: & die sequenti eris omnino tardior ad ea ipsa rursus aggredienda. Et quod facis in pecuniâ, nec finis ut duo dies prætereant, quin cum famulo rationem ineas, ne confusionem inducat obliquo, hoc etiam fac in actionibus. Singulis diebus vespere ab animâ rationem exige, & cogitationem qua peccavit, condemna eam, veluti in ligno suspende, & torque, & iube ne amplius ea aggrediatur. Ne tantum itaque bonum neglexerimus. Qui hoc enim hic iudicium statuerit, acerbis illis pœnis non dabit.

Ita liquere censo, quod arcani iudicii tempus sit, & quis locus. Nunc porro videndum, an Christus has temporis ordinatissimas leges non subinde mutaverit, & quam ob causam.

§. III.

Criforii nobilis, & tam virtuosus, quam numerorum dives, mors horrenda.
Beato Gregorio ex fide narrante Criforius homo nobilis, & tam virtuosus, quam numerorum dives, tam avaritiæ quam libidinis & arrogantie sordibus mersus, diu felix, diu sanus, dum morbo tentari cepit, & ita sensim deductus ad extrema. Sub ultimam vitæ horulam vidit viros aterrimos, qui formidabili coronâ morientis lectulum sepebant, evolaturam animam ad inferos abrepturi. Hic miser expalescere, circumspicere, contremiscere, totis artibus ludare, & filium suum nomine Maximum altâ voce inclamare. *Maxime curre.* Mox adest filius, qui turbatus ac lugens, ceteram quoque familiam convocat. Præter moribundum tamen, nemo Avernales Æthiops vidit. Satis autem pallor & tremor ægroti testabatur, qui hospites non vocati advenissent. Nam ager ne terribilissimas larvas ex Orco congeretur adspicere, modò huc, modò illuc in lectulo corpus volutabat, miserum se torquens in omnem partem. Quocumque autem se vertisset Criforius, illic oppositos cernebat ex antris stygiis lœones. Quid faceret obfusione tam arctâ cinctus, quò moliretur effugium, cujus opem imploraret? Dei? Itacebatur tam graviter offensus. Conscientia? Adversabatur toties vulnerata. Cælum aut Angelorum? Non audiebant, non audiri sæpius, & contempti. Familiae ac cognatorum? Frustra. Serum est auxilium humanum, cum mors jam evocat ad Iudicium. Ita Criforius undique & undique angustis circumfusus quantâ potuit voce succlamavit. Inducias vel usque mane, inducias. Nemo audiit, nemo juvit, inducias concessit nemo. Nam inter illas ipsas voces expiravit.

Hæc induciarum petitio, mi Crifori non mala, sed nimis fera fuit. Ante Iudicium paranda est iustitia. *Constat autem, inquit Gregorius, quia pro nobis ista, non pro se Lib. 4. dial. viderit, & ejus visio nobis proficiat, quos adhuc divina patientia longanimiter expectat. Nam illi terros spiritus ante mortem vidisse, & inducias petisse quid profuit, quæ eadem inducias quas petit, non accepit.*

Jam enarrata venerabilis Bedæ confirmans: Novi ego ipse fratrem, ait, quem utinam non nōsem, cujus & nomen si expediret, dicerem. Hic in cœnobio nobili corruptis fuit moribus. Eam ob rem à majoribus, imò & à sociis strenuè monebatur. At ille quo cæperat pede progressus ad frugem se non correxit. Tolerabatur tamen, nam tantò melior erat artificio quantò moribus deterior. Ebrietas & vitia ebrietatem comitari solita ei familiaria fuerunt. Hinc officinam suam fabrillem magis, quam templū, quam precesiones, & psalmos curabat. Unde in eum dici poterat tunc notum cœnobii verbū: Qui templum fugit, infernū querit. Corruptus demum letali

letali morbo, extremae lineae ad motus est. Angebat hominem non tam mors, quam iudicium & reddenda ratio, jamque sociis lectulo circumfusus eger mortissimus & desperationis plenus: Video, aiebat, hians barathrum, video in flammis Caipham & ceteros Christi parricidas; juxta hos proximam mihi paratam sedem video. Cohorruerunt ad audita qui aderant, & poenitentiam aegro persuadere laborarunt. At ille jam expes: Non est amplius, aiebat, tempus mutande vitae: Iudicium meum jam esse completum animadverto. Dixit & exhalavit, sine omni sacramentorum munimine. Cadaver hominis ad ultimum cœnobii locum affectum est, nec ullae pro eo preces sunt fuisse.

O quantum est, inquit Beda, morientium discrimen! Stephanus mortem obiturus vidit caelos apertos. At homo ille infelix morte imminente vidit apertos Inferos. Contigit hoc nuper in provincia Berniciorum, & magna illico fama surrexit.

§ IV.

Hæc talia Deus permittit sæpius, permittitque fieri, non quod homo iudicandus ante mortem sententia feratur decretoria, sed ideo, vel quia moribundus, dum valebat, divina curæ non habebat, ita merito demonibus, quos audiebat, exagitandus variè permittitur; vel quia Deus providet non emendandum, ideo & deserit illum, ab illo jam pridem desertus; vel certe in eorum fit gratiam, qui morituro adsunt, ut cum talia legerint, audierint, viderint, arcanum hoc iudicium tanto altius animo insculpant.

Sunt anni
36. circiter.

Adde quod ante annos non adeo multos nostris oculis spectatum est. Vir doctus, noti ac magni nominis (nomen silemus studio) & ad mundi leges examulim factus, plurima scivit, viditque, experientia multæ: atque si corpus speciosum, procerus, vegetus, decoro aspectu, ætate virili florentissimus, frequens in aulis, optimaribus charus, linguarum non rudis, peritis Juris, magnæ auctoritatis. Annos pauculos in conjugio egit, & ad extrema deductus est. Hic se se Catholicum professus non omisit ante Iudicium interrogare seipsum, & parare Justitiam, scitque quod hominem Christianum eo tempore decebat. Sed paullo antequam ageret animam, jacuit immotus, & subito diductos oculos levavit, proinde si quis ei dixisset: Attende jam, quæ tibi prelegentur.

In Imperii civitatibus moris est, ut cum reus ad supplicium victus producit, prius sistatur in foro, ut ipse inter dentam plebem audiat acta sua recitari. Hic præcedit locum occupans, & silentium indicens, sic incipit: Qui præsens hic adsit, Leopardus Mercurius, captus & ligatus, sexages majoris momenti furta commisit. Quapropter sententia Curiae, sicâ manu in paribulum attollatur, finiatque vitam laqueo. Hic reus plerumque auribus arrectis stare, & attendere quid publicè prælegatur. Non aliter ille, quem dixi, moribundus aliquantisper oculis hiantibus jacuit, velut acutissime auscultans, quid prælegeretur: dein oculos submittens sine ullâ ulterius voce cœpit agere animam. Ita finit. Quid ei prælectum sit, nostrum non est scire. Salvet unusquisque animam suam, & ad audiendam sententiam maturè se comparet.

Hierem. c. 31
v. 45.

Zach. c. 2.
v. 1.

Zacharias vates: Levavi, ait, oculos meos, & vidi; & ecce vir, & in manu ejus funiculus mensuræ. Levemus oculos & suspiciamus; en venit vir, iudex orbis, dicta & facta, sed & ipsas cogitationes ad legis suæ lineam examinaturus. Nunc obsecro, vigilemus & quotidie rectissimam illam lineam omnibus actionibus nostris applicemus. Non satis est bene incipere, sed bene finire. Nihil magis ferium esse potest, quam de suo capite causam dicere.

August. in
psal. 51. mi-
hi pag. 105.

Hic Augustinus adest, & veterum excursions: Cum

A venerit iudicii tempus, inquit, correctionis locus non erit, sed In iudicio tantum damnationis: Et erit ibi poenitentia sed instructio, est instructio. quia sera. Hodie hortatur te, ne iudicet te: & qui iudex tuus futurus est, ipse est hodie advocatus tuus.

Cum Syria Rex Benadad infelicissime pugnasset centum millibus suorum cæsis, ipse vix vitam fugâ servans. 3. Reg. c. 20. v. 31.

latebras quesivit. Ad quem famuli fugæ socii: Ecce, inquit, audimus quod Reges domus Israël clementes sint: ponamus itaque saccos in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, & egrediemur ad regem Israël: forsitan salvabit animas nostras. Quod si aserunt, fecerunt. Consilium optimum, nobis etiam profuturum. Mature igitur stringamus lumbos facis continentia, induamus collum laqueis poenitentia, & pro se quisque clamet: Vivat, oro te, anima mea. Miserebitur nostri, ne diffidamus, Rex Israël, & animas nostras in iudicio servabit. Qui mite caput iudicium, ante iudicium sibi iudicem devinciat.

B

CAPVT VII.

Quis in arcano hoc Iudicio sit Iudex, seu Cui reddenda sit ratio?

Non multis eger hæc quaestio. Afferimus & proclamamus Orbi: Dominus Jesus, humanæ gentis Servator Christus, hic unus & solus Iudex est in omnes omnino homines. Eleganter olim cecinit Prudentius:

Hic testis, hic est arbiter,
Hic inceptor quidquid est,
Humana quod mens concipit,
Hunc nemo fallit Iudicem.

Hunc ipsum Iudicem velut digito monstrans Augustinus: Ille, inquit, qui stetit ante iudicem, ille qui alas accipit, ille qui flagellatus est, ille qui conspuus est, ille qui spiritus coronatus est, ille qui colaphis casus est, ille qui in ligno suspensus est, ille cui pendenti in ligno insultatum est, ille qui in cruce mortuus est, ille qui lanceâ percussus est, ille qui sepultus est, ille ipse omnium hominum Iudex est. In cuius manu tota anima omnis viventis & spiritus universæ carnis hominis. Nihil in hoc dubii aut controversiæ, quod sacris paginis jam confirmamus, & ad ea, quæ dubia videri possunt, respondemus.

§ I.

Dominum Jesum reparatorem Orbis, vivorum Christum ac mortuorum omnium esse Iudicem sacra volumina explicatissime testantur: Princeps Apostolorum Petrus Cornelium Ceterionem in urbe Cæsareæ Christianis sacris imbuens, cum de Christo redivivo verba faceret: Ipse est, inquit, qui constitutus est a Deo Iudex vivorum & mortuorum. Huic omnes Propheta testimonium perhibent.

Athanasius suis verbis subsecutus: Venturus est, inquit, iudicare vivos & mortuos: Ad cuius adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem. De eodem hoc Iudice Mathæus: Cum, inquit, venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ: & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdīs, & statuet quidem oves à dextris suis, hœdōs autem à sinistris. De eodem Marcus: Videbunt, inquit, filium hominis venientem in nubibus cali, cum virtute multâ & gloriâ. Eadem & beati Lucæ verba sunt: Tunc videbunt filium hominis venientem cum potestate magnâ, & maiestate.

De eodem hoc Iudice Paulus: Omnes nos, inquit, manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque que proprii corporis prout gessit, sive bonum sive malum.

Res

Tribunal Christi Liber I. Cap. VII.

101

Res liquida prorsus & nimis quam certa. Verum hi testes de universali Orbis iudicio loquuntur, in quo Christum Iudicem futurum asserunt. Sed nam etiam Iudex est in singulari hoc iudicio? Est omnino hic idem ipse Iudex. Dilucidè Joannes: Neque enim, inquit, Pater iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Ita omne iudicium tam universale quam singulare à Patre commissum est Filio. Filius tam potestatem quam scientiam iudicandi habet. Filio jus gladii commissum est. Nam ipse de sua potestate: Data, inquit, est mihi omnis potestas in celo & in terra. Idem affirmat Joannes: Quia omnia dedit ei Pater in manus. Et Patrem ipsum alloquens: Sicut, ait, dedisti ei potestatem omnis carnis. Idem asserit Daniel: Dedit ei potestatem, & honorem & regnum. Ideo in vestimento & in femore ipsius scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium. Potestas ergo iudicandi Filio est tradita.

Nec scientia deest: nam omnes tam hominum, quam Angelorum cogitationes inspicit Christus, videtque non solum res creatas, sed eas etiam omnes quæ quoquo modo creati aut esse possent.

Principis Theologi Thomæ Aquinatis verba sunt: Anima Christi omnia novit in Verbo propriè, quæ quocunque modo sunt, fuerunt vel erunt. Apud ipsum est sapientia & fortitudo; ipse habet consilium & intelligentiam. Hanc infinitam Christi sapientiam ac scientiam Bernardus pulchre adumbrat his verbis: Non minus habuit sapientia, vel potius, non minus fuit Sapientia Iesus conceptus, quam natus parvus vel magnus. Sive ergo latens in utero, sive vagiens in præsepio, sive iam grandiusculus interrogans Doctores in templo, sive iam perfecta ætatis docens in populo, æquè profecto plenus fuit Spiritu sancto. At verò puer quando volebat, & quibus volebat sapiens apparebat; quando & quibus volebat, sapientior; quando & quibus volebat, sapientissimus: quamquam in se nunquam esset nisi sapientissimus.

Cum ergo Christus & potestatem & scientiam iudicandi habeat, jus gladii, seu iurisdictionem in omnes homines iudicandos iure meritissimo exercet. Sequitur omnino iudiciaria Christi potestas naturam humanam in tali, ut scholæ loquuntur, hypostasi, quatenus nimirum Christus, homo Deus est. Hic dubius seu questionculis aliquot respondendum.

§. II.

Questioncula I. Quis igitur Iudex fuit ante mille & sexcentos & plures annos, quis ab Orbis incunabulis? Ille ipse qui in apostatas angelos sententiam tulit, eosque ad æternos rogos damnavit, qui & angelis perfectioribus jus dixit, quibus celestem gloriâ adjudicavit, Deus Optimus Maximus. Priusquam filius Dei hominem indueret, Christus non fuit, & quod sequitur, iudicio præsidere, causas definire, sententiam dicere, supplicia vel præmia decernere non potuit. Factus est in tempore homo, qui ab æterno erat Deus, à quo constitutus est Iudex.

Omnes quidem quotquot ab Orbe condito Dei amici, & gratiæ divinæ compotes fuerunt, ob Christi venturi promerita, in eo dignitatis gradu collocati sunt, non tamen à Christo iudicati sunt. Nam Christus iudicium hoc sceptrum suo sanguine, toleratis cruciatibus, animâ datâ promeruit. Ita jus gladii tunc exercere cepit, cum vitam clausit. Moriendum factus est Iudex tam vivorum quam mortuorum.

Quocirca non ii solum qui jam post Christi mortem recipiuntur celo, sed & ii omnes qui in lege præcâ recepti sunt Abrahæ sinu, Servatori Christo id totum in acceptis referant. Sic in Hebræâ curiâ vociferatur Petrus: Non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est in quo oportet nos salvos fieri.

Questioncula II. Num Christus descendat è celo

Tom. I.

A ad hoc iudicium, an verò iudicandi homines eveharunt in celum? Neutrum necessarium. Nam Iudex non homo solum, sed & Deus est, qui nunquam locorum non præsens est. Non nescio Augustinum dicere: Cum Lib. de Trinitate anima separatur à corpore, veniunt angeli ut perducant illam ad Tribunal iudicii. Ajo hominem iudicandum non potius deduci ab Angelis ad Tribunal, quam Iudici: lata verò sententia, tum verò ab Angelis anima è loco iudicii evehitur ad celum, vel à diabolis abripitur in tartarum: Atque hoc voluisse Augustinum, & si qui alii similiter locuti, satis compertum est.

Questioncula III. Num animæ suum Iudicem videant audiuntque? Diverse hic opiniones. Innocentius existimat sub arcanti iudicii tempore hominibus tam probis quam improbis Christum crucifixum aspectabilem obversari. Auctoris verba sunt hæc: Videretiam tam bonus quam malus, antequam egrediatur anima tempore mortis de corpore, Christum in cruce positum. Malas videt sibi ad confusionem ut erubescat se non esse redemptum sanguine Christi, suâ culpâ exigente. Unde de malis dicitur in Evangelio: Videbunt in quem transixerunt. Quod intelligitur de adventu Christi ad iudicium, & de adventu ejus ad diem mortis cuiuslibet hominis. Bonus verò videt ad exultationem. Et hoc habemus ex verbis Apostoli, qui ait: Vtique in adventum Domini nostri Iesu Christi, id est, ad diem mortis, quando appareat tam bonis quam malis Christus in cruce positus, & ipse Christus de Joanne Evangelistâ ait: Sic enim volo manere donec veniam, dum scilicet veniam ad obitum ejus.

Opinio pia, & quæ non videatur ex toto refellenda, cum incredibile non sit, à multis in obitu Christum cum cruce conspici, aut solatio, aut terrori.

Nos cum Theologis arbitramur, ab uniuscujusque hominis animâ videri Christum Iudicem, & audiri. Videri quidem non corporis oculis, quos animo non habet, sed intellectus. Audiri autem eo modo quo videtur. Nec obstat Christum in celo exultare, & ibi esse animam ubi collapsum ejus turgurium corpus est. Nam uti spiritualis auditio præsentiam loquentis non exigit, ita nec talis visio, cum coram adesse vult, qui videndus est. Quemadmodum ea quæ terra profundissime abdit, quæque celum ab oculis remotissima tegit, animo contemplantur, ita spiritus corpore liber à se distans tantia cernit, auditque. Sic anima suum Iudicem loquens, & sententiam in se prolatam percipit. At verò a te mortem Christi Domini animarum nulla Deum Iudicem videre potuit.

Sed quæras etiamnum, quæ formâ Christus Iudex spectandum præbet? Consent Theologi, Christum Iudicem ab unoquoque spectari eâ omnino formâ, quam discipulis exhibuit cum in celum ascendit, quam in celo retinet, quamque etiam supremo Mundi die, cum de celo ad iudicia descendet, toti humanæ genti spectandam dabit. Hanc verò formam potestatemque gloriâ, maiestate ultra quam dici potest, conspiciam esse censendum est.

§. III.

Talis est ergo Iudex Dominus Iesus, qualem Si-racides desiderans: Noli, aiebat, fieri Iudex, nisi Eccl. c. 7. valeas virtute irumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis. Hic ille Iudex est qui regum & Imperatorum, qui potentissimorum iratos vultus non pertimescit, qui omnium iniquitates exactissimâ justitiâ pertruncat. Hic ille omnibus mortalibus metuendus arbiter, qui seipsum suamque iram æquissimam velut depingens, & unâ familiarissimè monens: Osten-tam vobis, inquit, quem timeatis: time eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis hunc timeate.

13

Hic

Tribunal Christi Liber I. Cap. VII.

103

ipsum judicem stabo reus de omni mea vitâ rationem redditurus. Nunc igitur agam, & industriâ utar, cumque mihi, dum licet, molliam; & conciliabo; iis præsertim obsequiis quæ illi scivero fore gratissima.

Hoc est esse Christianum, hoc est Christum induere (quod Apostolus monet) quæ Christi sunt, sapere. *In 7. 102. Salus tua Christus est, inquit Augustinus, Christum ergo mihi 7. 473. cogita.* In eam rem multum juverit hunc suum Dominum ac Judicem oratione quam fidentissimâ simul & submississimâ in hunc ferè modum alloqui:

Domine Jesu, en habes fatentem reum. Peccavi. Tuis nunc pedibus advolvor, tuo conspectui indignus, nec dignus quem terra ferat. Non possum conqueri, quod mihi mineris inferos; ego meâ me sententiâ damno: Conscientia non sinit negare delicta.

Sed parce victo & supplici reo, commissam culpam & meritam pœnam fatendi. Parce Judex iustissime: bis vicit, qui pepercit. Si iustitiam audis, pœni: si misericordiam magnam nimis, sperare cogor.

Ecquis desperet, qui tua vincula, columnam, flagella, spinas, crucem, cruceros clavos, felleum acetum, dicam lanceam intuetur.

Nulla in me sunt merita: pro iis tua tibi tot verbera, tot opprobria, tot vulnera, tot tormenta offero. Cum Magdalena ingemisco, & rundo pectus cum Publicano. Ne repelle ad tuos pedes prostratum.

Permite, Domine Jesu, ut meæ lacrymæ misceantur tuo sanguini, & misereberis. Exue personam Judicis, & induc Patris: Judicem horreo, crucifixum amplector.

Peccavi, fateor, peccata grandia, peccata innumera: idcirco flagellari & puniri non recuso. Flagella me, pater amantissime, & puni me, modò non punias eternum.

S. V.

Mentionem suprà fecimus Asclepii Philosophi de arcano hoc judicio mirissima differentis. Ejus etiam ad Deum preces visum est adjungere, quas conceptissimis his verbis protulit:

Gratias tibi agimus, summe & exuperantissime. Tuâ enim gratiâ tantum fumus cognitionis tuæ lumen consecuti. Nomen sanctum, & honorandum nomen unum, quo solus Deus est benedicendus religione paternâ, quoniam omnibus paternam pietatem, & religionem, & amorem, & quæcunque est dulcior efficacia, præbere dignaris, & donas nos sensu, ratione, & intelligentiâ. Sensu, ut te cognoscamus: Ratione, ut te suspitionibus indagemus: Intelligentiâ, ut te cognitione cognoscentes gratulemur, ac numine salvati tuo gaudeamus, quod nos in corporibus sitos, eternitate dignatus fueris consecrare. Hæc est enim sola humana gratulatio, cognitio majestatis tuæ. Cognovimus te lumen maximum solo intellectu sensibili. Intelleximus te, ô vitæ vera via, ô natorum omnium fecunda generatio, cognovimus te totius naturæ tuo conceptu plenissimè, cognovimus te æterna perseveratio. In omni enim istâ oratione adorantes bonum bonitatis tuæ, hoc tantum deprecamur, ut nos velis servare perseverantes in amore cognitionis tuæ, & nunquam ab hoc genere vitæ separari.

Quis non obstupescat hæc à calamo hominis non dicam idololatricæ, certè non Judæi, non Christiani scripta. Inter cætera illud singulariter observandum: Hæc est enim, inquit, sola humana gratulatio, cognitio majestatis tuæ. Dictum cæleste, divinum. Neque aliter locutus Hieremias Propheta: Non gloriatur, inquit, sapiens in sapientiâ suâ, & non gloriatur fortis in fortitudine suâ, & non gloriatur dives in divitiis suis: sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericor-

A *diam & judicium.* Cum judicat & damnat, iustitiam; cum absolvit & in cælum evocat, misericordiam potissimum exercet. Et istud verè jam una est nostra gratulatio, divinæ ac judiciariæ Majestatis cognitio; summa Christiani felicitas, posse digito in Crucifixum intento dicere: Hic erit meus judex, hic mihi jam ambiendus est, hic ipse Dominus absolutissimum humilitatis, mansuetudinis, æquitatis exemplar sententiam in me mortuum dicet.

Hunc igitur, ô Christiani, nostrum judicem mature nobis conciliemus. Ad illius Tribunal nullus est gratiæ vel odio, nullus eloquentiæ vel pecuniæ locus. Sola hic triumphat innocentia.

Non judicari vis & reipsum judica.

Aut certè hunc judicem præ rebus creatis omnibus ama.

Amanis de amante judicans non judicat:

Judicio amantis nil quidquam indulgentius.

CAPVT VIII.

Quis in hoc judicio sit reus, quis accusator, & cujusmodi sententia pronunciari soleat? seu Quis hic rationem reddere cogatur?

E St cantilena, quæ unicâ constat voce, POENITET. *Pœnitet est cantilena ad finem actionis præve, aut fatuitatis commissæ actionis præve cō-* Hanc cantilenam plerumque non ad initium, sed ad finem actionis præve, aut fatuitatis commissæ actionis præve cō- me pœnitet; quod arcanum alteri commiserim, quod mihi iter pedestre in maritimum commutatum, quod die uno nil ferri egerim.

Ita Constantius Imperator morti vicinus, triplex aiebat, à se commissum malum cujus pœniteret: Quod generum necasset, quod Julianum Cæsarem creasset, pœniverat. *Constantius Imp. cius Imp. cujus malis pœniverat.* quod religionem novam non repudiasset. Hoc est sera pœnitentia in fundo. Senferat Constantius se, proximum ire divino tribunali, judicem esse in propinquo sententiam paulò post pronuntiandam. Hinc ille voces, Pœnitet, Pœnitet, Pœnitet.

Quis in arcano singulari hoc judicio sit judex, capite superiori diximus. Nunc porro addendum, quis hic reus, quis accusator, & cujusmodi sententia pronuntiari soleat.

S. I.

R Eus in hoc judicio, Animus est hominis jam defuncti, sed solus & pavidus, ut qui jam primum est reus in è collapsâ domo evaserit. Corpus animi domicilium hoc judicis mortis ariete quassatum corrui, effugit spiritus, nec cio, aliud quidquam secum, quam suas vestes, hoc est, actiones suas extulit. Exanime corpus cognati etiamnum & amici circumstant, nemini ad arcanum hoc Nemo judicium sequi, aut comitari permissum. Anima regis etiam potentissimi æquè sola sistitur Judici Christo, atque rusticis aut pauperum mendicis. Famulorum, opum, dignitatum, & quorumcunque aliorum comitatus in hanc curiam non admittitur; ante fores excluditur. *Apoc. c. 14. v. 13.* pera eorum sequuntur illos. Hæc in ipsum Judicis conclave admittuntur.

Et hinc liquet quàm fatuâ sollicitudine favorem illorum ambiamus, qui omnes sub extremam hanc necessitatem nos deferunt. Capitelem hic causam quilibet perorat solus: & licet annis plurimis meditetur, ut quàm optime pro se dicat, plerumque tamen idem illi evenit, quod Lyncesti evenisse tradit Romanus scriptor. Lyncestes apud Alexandrum Macedonum Regem à duobus indicibus delatus tertium annum custodiebatur in vinculis. Demum è custodia eductus, si quid haberet suæ causæ profuturum, jussus est dicere. At ille quamquam

Obstupescenda hæc in tali.

Apud Magistram Philosophum qui interpretatur horum, in editione quâ supra diximus, mihi pag. 191. & 192.

Hierem. c. 9 v. 24.

2. Curt. l. 7. Hist. c. 1. post init.

Lyncetis
in se de-
fendendo
silentium.

quam toto triennio meditarus erat defensionem, tam haesitans & trepidus, paucis ex his, quae composuerat, protulit. Ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens eum defecit. Nulli erat dubium quin trepidatio conscientiae indicium esset, non memoriae vitium.

Non tres solum anni, sed saepissime triginta, sexaginta, octoginta, tota nobis vita permittitur, ut causae nostrae defensionem exacte meditemur. Tandem e custodia educti, cum rei stamus & soli, non memoria nos deficit, sed conscientia prodit. Quam autem paucorum sollicitudo haec satis praevidet? Omnia alia curamus gnauiter, hic dormimus.

Testamē-
tum con-
dere,

Plurimi hoc unum faciunt, ut facultates & pecunias suas vel ad tercentium examinent, examinatas disponant, dispositas his illis assignent: Ne lites, ajunt, meum obitum sequantur rebus male compositis, ideo maturè notarium & testes voco, testamentum condo.

Heredes
decernere,
conscien-
tiam verò
vix obiter
inspicere,
facuum est.

Optimè, diligentiam hanc & providentiam laudamus; & id rectè fieri censuimus. Sed illud prolius fatuum est, heredes decernere, numos dividere, domesticam omnia sollicitè constituere, & conscientiam vix obiter inspicere, dicendam causam rarè cogitare, animam è nozarum vinculis non educere. Ita multi, quibus opulentiùs est officium, omnem movent lapidem, ut filios, aut alios suorum ad id extollant. Neque hoc damnamus, modò non inhabiles & ineptos velint evehi. Quae autem pro animo curae vigilant? quae meditatio suscipitur ad capitalis causae defensionem? Pleraque omnia charo corpori sunt, huic scribitur, huic occurrat, huic metuitur. Liceat dicere: Haec est sapientia carnis, sed fatuitas spiritus, haec hominis providentia, sed negligentia est Christiani. Verè, quod Hieremias vates queritur, desolatione desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde. Judicium hoc capitale, formidinis plenum, heu quam pauci satis ponderant!

Hier. c. 12.
v. 11.

Habemus ergo Judicem, & reum: quis adversarius & accusator rei, quis advocatus & defensor?

§. II.

Angelus
bonus &
malus ad-
stant judi-
cio.

Hic adesse censendi tam Angelus tutelaris, quam diabolus, defuncti hominis adversarius. Angelus tutelam hominis quam à primo illius ortu suscepit ad ultimum usque habitum, non deponit pervigil, fidelissimus custos. Sed illud lacrymabile, si Angelus locum mutare & adversario dextram cedere, & animam tot annis à se defensionem, demum cacademoni tradere cogatur. Quid lucuosius, quam si diabolus stet à dextris ejus & cum judicatur, exeat condemnatus?

Psal. 108.
v. 6 & 7.

Quod si angelo monitori non asper, monitis ejus obdierit defunctus, dextra stabit Angelus, & sententia jam dicta clientem suum evehet in sublime aeternitatis felicissimae possessorem. Si Angelus fractarius adversarii votis amicas applicuerit aures, in thermas flammearum rapietur aeternae noctis inquilinus.

Anima di-
stinctè cer-
net quid
quid rectè
aut perpe-
ram gessit.

Nuncigitur vigilantissime cuius attendendum, quod aures, quod oculos, quod animum declinet, Angelo an diabolo suadenti & irahenti pareat: cum hoc aut illo judicatus ibit. Hoc certum: Anima in hoc judicio constituta tam distinctè ac clarè cernet, quidquid rectè aut perperam gessit, perinde si tutelaris genius omnes illius sanctas actiones grandi charta comprehensas, unico aspectu praebear legendas. Cacademon autem totam vitiorum seriem uno pariter volumine descriptam ingerat. Ita prorsus minima, maxima, recta, prava, dicta, facta, cogitationes latentissimas velut unicam vitae suae picturam anima non sine pudore ac horrore intuebitur: nec eorum quidquam negare poterit, convicta jam conscientia. Nec opus hic testibus, non vadi-
monio, non legibus, non ullis legum explicationibus.

Nulla hic comperendinatio, nulla revisio aut recensio, nulla replicatio vel defensio, appellatio aut procuratio nulla permittitur. Vetus Juriconsultorum regula est: *In criminibus notoris non admittitur appellatio*. Hic multò id verissimum: Causa liquidissima, crimina longè notissima erunt: Hic Judex sapientissimus, iustissimus, potentissimus est, non doceri, non decipi, non circumveniri, non falli, non flecti, non trahi, non molliori potest, nec ab eo ad ullum alium provocare licitum.

Iam taceret, dissimulat, connivet, mitissimus hic Judex. Interim minatur tacitis: *Cum accepero tempus, ego iustitias judicabo*. Quod Bernardus explicans: *Veniet, inquit, re-Epist. omniū met, qui male iudicata rejudicabit: illicite jurata confutabit: prima mihi qui faciet iudicium injuriam patientibus: qui iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in aequitate pro mansuetis terra*. Veniet pro certo, qui per prophetam minatur in psalmo: *Cum accepero tempus, ego iustitias judicabo*. Quid faciet de injustis iudiciis, qui ipsas iustitias iudicabit? Veniet, inquam, veniet dies iudicii, ubi plus valebunt pura corda quam astuta verba, & conscientia bona quam mansuetudo plena: quandoquidem iudex ille nec fallitur verbis, nec flectitur donis. Iudicabit iustitias, non solum noxas iustitiae adversas. Tunc ergo cum tempus acceperit, iure meritissimo exprobrare reo poterit. Nonne dissimulavi, nonne censes, milites, saepiusque obtuli? Quid est quod ultra debui facere vinea mea, & non feci ei? Nimirum non nisi quadraginta dies, tibi tot annos concessi ad respiciendum Misericordiae tempus abiit, nunc solius est iustitiae. Haec, & haec, & haec fecisti, & taci. Jam redde rationem.

Ut autem arcanum hoc Judicium tantò altius inscribatur animo, ipsi etiam oculis pictura id solet ingerere in hunc modum: Christus Judex cadaver hominis iudicandi, spiritus jam corpore liber sententiam expectat. Eamdem audituri, hinc tutelaris Angelus, inde accusator diabolus, consistunt. Haec arcani iudicii adumbratio & pictura.

§. III.

Porro triplicis generis est sententia: Prima in eos omnes dicitur, qui hostes dei, gratia divina vacui, moriuntur. In illorum quemlibet hoc fulmen torquetur: *Discede à me maledicte in ignem aeternum*. Heu horribilis, immutabilis, irrevocabilis sententia! ò decretum! ò maledictio! ò repudium! ò ablegatio! ò discessio! ò ignis! ò eternitas! Ubi fides vestra, ò rei, ubi vestra ratio, ubi vestrum nunc iudicium est? Haec non raturè praevidere, haec non cavere summis viribus nitamur? O Judicis sententiam terribilissimam! ò omni morte acerbiorum! Rem hanc oculis suis subicere facile poterit, qui unquam sacerdotem ab episcopo exaugurari, sacerdotii dignitate ac vestibus spoliari, & cum ignominia demum repelli viderit: Ita Christus summus Pontifex & una Judex rem & spem omnem auferet ab anima, eamque conspectu suo indignam à se repellet, tradetque carnifici diabolo. Sententia sic prolata nil opis superest, auxilii tempus omne perit. Jam frustra est excusare, flere, rogare, promittere, provocare, patronos implorare, frustra haec omnia.

Conviva ille non decorè vestitus è nuptiali domo ejicitur, & neminem habet patronum. Talentum servo desidi admittitur, & nemo pro illo supplicat. Fatuae Virgines sponsi adibus excluduntur, & sociae pro eis non deprecantur. Oves ad dextram, ad sinistram haedi statuuntur, & nullus est qui haedis faveat. Dives epulo in flammis mittitur, & nec Lazarus, nec Abrahamus veniam reo deprecantur. Non si Noëmus, aut Daniel, aut Jobus venerint, hunc Judicem exoraverint.

Jam actum est. Et licet mater Dei, licet omnes Angeli, licet omnes omnino caelites ad Judicis pedes stentur,

Triplex
sententia:
1. In hostes
Dei.

Sententia
sic prolata
nihil opis
superest.

nam erit hic
Canticus
ut Digressi
tam Domi
nu, Index
Actus est
Tefis.

nantur, & pro animâ deprecantur unicâ, nihil impe-
trabunt. Decretum est, sententia dicta est, spei nihil est;
spes omnis penitus abscissa est. Cælum & terra transi-
bunt, verba autem hujus Judicii non præteribunt, in om-
nem eternitatem irrevocabilia.

Tutelarum Angelus officio suo jam ritè defunctus, il-
lud usurpare poterit: Innocens ego sum à sanguine hu-
jus. Eum ego millies iterumque millies monebam; ca-
ve, fuge, omite hæc: millies, iterumque millies hor-
tabar; huc oculos, huc aures, huc verte animum; hoc
age, hoc conare, hoc labora; fac hoc & vives. Noluit
vivere, perire voluit. Ergo pereat æternum, summâ
Dei justitiâ damnatus, mortis æternæ reus. Ita diabolus
animam sibi traditam, jamque suam abripier, sibi nun-
quam amplius eripiendam. Intelligite hæc qui obliviscimini
Deum, ne quando rapiat, & non sit, qui eripiat.

1. In ami-
cos Dei.

Alterius generis sententia est in omnes eos pronun-
tianda, qui ut amici Dei, gratiâ divinâ præditi moriun-
tur. Illorum quivis audiet amicissimum istud. Veni be-
nedicte Patris mei, percipe regnum, quod tibi para-
tum est ab origine mundi. Mox accusator diabolus cum
dedecore hinc facesset. Eodem temporis puncto, Dei
conspectu anima perfueret, etsi nondum in cælo sit.
Tutelarum Angelus jam verè beatam animam & felici-
tatis perpetuæ coheredem assumet, & in cælum eve-
het velut sui laboris testimonium. Sic Augustinus sen-
sisse censendus. Siquidem de hoc ipso judicio clarissimè
affirmans: Cum anima, inquit, separatur à corpore, tunc
venit Angelus, ut perducant illam ante Tribunal Judicii. Si
ad Tribunal judicandam; ergo etiam in Tribunali ab-
solutam ad cælum deducunt. Hic Angelorum Cælitum-
que omnium gratulationes expendendæ. Vicit, jam ex-
tra reliquum est: satis jam laborum, satis lacrymarum,
precum, vigiliarum & jejuniorum. Æterna requies, im-
mortale gaudium succedit. Beata penitentia, dulces
lacrymæ, felix jejunium, pretiosæ calamitates quæ tali
clauduntur fine! Et quanti beatissima hæc sententia, fau-
stissimæ gratulationes istæ non emendat? vel centies,
vel millies crucifigi parum est, modò hic talis candidus
Judicii calculus sequatur.

Animam
à conspe-
ctu Dei ar-
cedendâ do-
nec satisfie-
rit.

Apr. 6. 21.
v. 27. ult.

Inte. 17.
v. 12.

Iustus &
impius à
Deo judi-
cantur.

Inte. 6. 3.
v. 18.

Sententia tertii generis est, animam à Dei conspe-
ctu arcendam, dum divinæ justitiæ plenè satisfiat. Ioan-
nes Apostolus decreti hujus formulam conscribens: Non
intrabit in eam aliquod inquinatum, inquit, aut abomina-
tionem faciens. Hoc decretum, æteri aliquamdiu à con-
spectu divino grandius erit animæ tormentum, quàm
quod homo defunctus per omnem vitam luculosi pas-
sus est. Cælo vel ad tempus sic excludi, acerbior erit pu-
dor, quàm modò ab universis simul hominibus conspui,
& diris omnibus deoveri. Sed superest spes certa cæli.
Hac sese Job solatus: Et rursum, ait, post tenebras spero lu-
cem. E dictis duo hæc consequuntur.

Primum; Non difficile indagatu fore, quàm subli-
mi spiritu dicat Ecclesiastes: Et dixi in corde meo: Iustum
& impium judicabit Deus. Et tempus omnis rei, tunc erit. Ap-
parent nonnunquam turbata omnia, & quod gravius
angar, non videretur Deus res hominum curare, sed si-
nere suo quæque impetu aut cursu ferri. Hic Ecclesia-
stes; Dixi, ait, in corde meo, idque animo tanquam
exploratissimam veritatem complexus sum, à Deo sci-
licet non iustos tantum probosque, sed improbos et-
iam ac sceleratos ex orbe hoc auferri, & tam hos quàm
illos, prout vel hi vel isti egerint, judicari. Et tempus
omnis rei tunc erit.

Quanta, mi Deus, peccata, quot scelera modò re-
guntur, palliantur, supprimuntur, dissimulantur,
defenduntur? Jam usitati ac noti artificii est Justi-
tiæ cæteum nasum decorè affigere; culpam à se in alium
vertere quotidiani moris est; gravissimas injurias ho-
nestissimis nominibus prætexere frequentissimum. E-
vo nimum beato vivimus; vix quiquam errat, aut

A certè nemo se fatetur errasse. Et quamvis absurdè at-
que etiam impiè fiant plurima, ea tamen speciosissimè
purgare novimus. Indaga in errores, & huic alterive
rem malè gestam objice, mox caussa, argumenta, ra-
tiones, palliola, prætextus, mantela mille in promptu
sunt, quibus errores honestimè vestiantur. Nulla nunc
injuria rationibus caret; vix injustitiæ ulli suum de-
est palliolum; errores penè nulli non formoso nomi-
ne purgantur; nulli prætextu suo destituuntur; nemo
non aliquid argumenti habet ut peccet; omnibus nimi-
rum vasculis suum invenitur operculum. Veritas apud
plurimos ludibrio est. Mero meridie tenebras sepe den-
sissimas inducimus, & diem artificiosâ nocte involvi-
mus, ut certam esse jures eclipsin. Quot ejuscemodi
eclipse, ô Deus, in tribunalibus & curiis est cernere?
Obi orbem & inspicere: plenissimus est simulatione, do-
lis, hypocrisis, fraudibus, mendaciis, larvis fucatisissimis,
perfectionum gregibus plena ubique omnia. Verbo-
rum & caeremoniarum ubique plurimum est, parum
amoris & fidei. Verba speciosa, caeremoniæ blandæ
sunt, sed cor amarum natat felle: alter alterum exagit-
tat, decipit, judicat, opprimit, damnat: alter alterum
calumniatur, vexat, deprædatur, jugulat. Et horum
plurima in lucem non emergunt; tacentur, latent, ce-
lantur studiosissimè.

Expectate, obsecro, expectate paululum. Hæc o-
mnia protrahentur ad solem flagrantissimum. Arca-
num, singulare Judicium occultissima quæque depre-
hendet, arguet, convincet. Et tempus omnis rei tunc
erit.

Jam penè ubique lites & dissensiones vigent, pas-
sim certatur foro, caussarum & actionum ad tribuna-
lia infinitus est numerus, & subinde jus suum non obti-
net, caditque caussa, qui causam defendit æquissimam.
Hic iterum oro, ne præcipitemus: aliud brevi judi-
cium sequetur, & tempus omnis rei tunc erit: Quidquid

latet apparebit, nil inultum remanebit.

Jam pauperes & bonæ mentis homines variè cala-
mitosi calcantur ut plurimum: florent alii tam vitiis
quàm divitiis felices. Hæc una res & lacrymæ & cogi-
tationes movet mestissimas. Sed iterum rogo, ne ni-
mùm festinent judicia nostra, in vicino est omnium ju-
diciorum nostrorum Judicium, & tempus omnis rei
tunc erit.

Alterum, quod ex dictis sequitur, Mors peccato-
rum pessima, cum hostis Dei subito ad Tribunal tra-
hitur: velit, nolit, à cognatis, ab uxore, ac liberis, à so-
ciis, à iustis, à divitiis, à voluptatibus è suâ domo, è
lectulo suo judicandus abripitur: hic ab Angelis, à Deo,
ab omnibus cælitibus æterno anathemate separatur, in
ferreum & flammeum lectum, ad perpetuam egesta-
tem, famem, sitim, ad damnatorum & demonum so-
cietatem, ad æternos cruciatus dejicitur. Rem oculis
subjicimus; audite.

§. V.

De quodam sub vesperem vir opulentus & magni
nominis, cum omni familiâ in amplexissimam vil-
lam secessit, voluptari liberius cum suis vacaturus. Hic
domus instructa suppellectili & abundans, conclavia
præsertim domini, cum vario peristromate ornata, le-
ctica conopeis vestita, ad voluptatem omnia egregiè
facta. Inter famulos homo fuit perfidus, qui in hilari
potænio, tam hero quàm conservis alijs lethargum mi-
scuit. Ita plerique tam vino quàm pharmino in gravi-
ssimum soporem dati. Noctè mediâ cum vivi penè ut
mortui dormirent, nequam ille domini sui proditor la-
verniones & prædones, faciem hominum, repositis fo-
ribus domo recepit. Hi, ubi domum expilarunt, in do-
mum dominum vim omnem converterunt. Parum illis
fuerat ingenti damno affectis, nisi & horribile ludi-
brium

brium adderent. Ergo herum lethargo incredibili sopitum, è cubiculo, è domo velut mortuum exportant, & campo medio depositum destituunt. Interea cælum fœdis tempestatibus misceri, micare fulgura, mugire tonitrua, nimbi præcipitare: ita demum evigilare herus lethargicus, circumspicere, pavere, in alium Orbem se delatum credere, horrere ac obtupescere se nudà humo extra cubiculum, & extra domum sine famulis, sine omni ope ac solatio inter pluvias, inter turbines & procellas, rigentem gelu, irato cælo destitutum, & undequaque perditissimum.

2. Reg. c. 12.
v. 7.

Vis, Lector, hunc virum nomen? Da veniam: Tu es ille vir: & si quis alius tibi non abfimilis. Vitam hanc cogita quæ in ultimum vespere, & in noctem vergit, horis omnibus morti vicinioribus. Interim voluptates & vana gaudia sectari lubet. Habet suam quicquid suburbanam villam & viridaria, ubi vel avaritiæ, vel inertis otio, vel crapula, vel luxuriæ, alterive vitio indulgeat. Hic nequissimus proditor servus, nomen ei Corpus, caralepin suo hero Animo propinat. Ita bonus iste herus in exitum suum sopitus non dormire tantum, sed lethargo laborare incipit. Moveretur, vellitur, impellitur, stimulatur à Deo, ab Angelis, ab hominibus; sed non excitatur, oculos non aperit, quos lethargus vicit. Heu miserum, quem tam inexpugnabilis dormiendi necessitas ligavit. Tam arctè sopitum Acherusii prædones diaboli, huc illuc rapiunt jam suimet oblitum & velut mortuum. At verò cum tempestas mortis supra caput stat, cum ira divina intonat, cum iudicii fulmen jam afflat, tunc animus demum oculos aperit; sed jam extra domum sui corporis est, sine opibus, sine famulis, sine omni comitatu. Quis tunc tremor, quis angor & pavor animum occupabit, cum tabulas signatissimas Iudex proferet, & ex iis dicet sententiam. Nunc ergo in iis scribe, quidquid tunc scriptum volles, quidquid volles deletum, nunc dele, dum scribendi aut delendi tempus est. Hoc erit Iudicium tuum, quod ipse decreveris.

3. Reg. c. 20.
v. 40.

CAPVT IX.

Quæ præcipue Iudicium hoc exasperent; seu,
Quæ rationem reddendam potissimum
turbent.

Seneca epist.
76. med. l.

Veteris Philosophiæ decus illustrissimum Seneca, de die fatali disserens: Singuli dies, inquit, subtrahunt aliquid viribus. Carpinar. Ego certe velut appropinquet experimentum, & dies ille de omnibus annis meis sententiam laturus venerit, ita me observo & alloquor: Nihil est, inquam, adhuc quod aut verbis aut rebus exhibuimus. Quid profecerim, morti crediturus sum. Non timide itaque componor ad illam diem, quo remoris strophis, de me iudicaturus sum, an tantum loquar fortia, an sentiam. Mors de re pronuntiatura est. Ita dico; disputationes & literata colloquia, & ex præceptis sapientum collecta verba, & eruditus sermo, non offendunt verum robur animi. Est enim oratio etiam timidissimis audax. Quid egeris, tunc apparebit, cum animam ages.

Mors de
virtute ho-
minis pro-
nunciat.

O verum vetustissimum! Quæ enim per omnem vitam cogitationes hominis, quæ dicta ejus & facta fuerint, extrema vite horula demonstrat. Iudicium hæc reo revelat. Nimirum in ultimo comædiæ actu cernitur, quàm boni aut mali actores fuerimus. Qualis quisque fuerit æconomus, tunc liquet, cum rationes sibi constent. Cui & à quo reddenda sit ratio, jam supra explicatum. Quæ rationem reddendam præcipue turbent, & iudicium exasperent, hoc capite dicendum.

P Rinfam omnium est, incuria, seu Iudicii oblitio voluntaria. Viri est curas alere vanas, non necessarias: non minus tamen vitiosum, & magis noxium, in posterum nolle prospicere, nolle curas in futura extendere, sollicitudinem summè necessariam excludere. Hoc prorsus est causæ suæ indormire. Quod tantò majus dispendium, quantò gravioris momenti est negotium. Atqui ad hoc Tribunal, cui vigilandum, de salute, de capite, de æternitate agitur. Hoc unum tanti momenti est, ut alia omnia, ad id collata, nullius momenti sint.

Morletus Musæus quaestor, ut narrant, homo profanus, nec Deum nec homines revereri, nec Inferos formidare solitus, salutis planè incurius vixit, nunquam ferè oculator, quàm cum numeranda fuit pecunia. Hinc ei cælum & marsupium ejusdem pæne pretii fuerunt. Ita sui negligens, & immemor futuri Iudicii ad Musci horre extrema venit. Hic subitus terror hominem invadere, & eò desperationis adigere, ut infernalem foveam videre sibi visus sit sui desiderio apertam. Ingerebantur homini salutis monita, Christus in crucem actus, cælum sanguine Christi reparatum, divinæ misericordiæ solium, nemini dum viveret, inaccessum monstrabatur. Frustra omnia. Cælum illi gaudia promittebat, sed minabatur fulmina: Deus omnèsque superi videbantur, ut hostes adversari. Ita vixit miser, ita finit. Antecedens vita comitantis mortis est regula. Sicut vivitur, sic vita clauditur. Quæ vergit arbor sana, illac cadit faucia: Vox Siracidæ est: Anima nequam disperdet eum, qui Eccl. c. 6. se habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in for-tem impiorum.

Rerum naturalium periti ajunt olorem morti vicinum hilarescere, & in lætitiæ signum alis plaudere. Num canat & moduletur olor, multæ quaestiones est, hic non tangimus. Hyæna verò moritura, ut iidem asserunt, ingemiscit tristis, clamat, plorat, ululat. Causam Aristoteles assignat sanguini. Cum ergo sanguis cygni dulcis ac detectus ad cor concurret instante morte, mirum non est aliquid inde lætitiæ sequi. Hyæna verò sanguis fœculentus, amarus, pestilens, cum ad agrum cor properat, tristitiam ingenerat.

Sanguis Christiani bonus, bona conscientia. Salomonis oraculum est: In malitiâ suâ expelletur impius: sperat autem iustus in morte suâ. Impii in tenebris conticescent: Pedes sanctiorum suorum servabit: Pes noster, finis noster est. Hunc singulari præsidio Deus in amicis suis tuebitur. Non obliviscetur Christus suorum, qui sui nunquam oblitus sunt. Vis ergo Iudicium non formidare: assidue illud cogita, ad illud te semper præpara.

A lterum, quod singulare hoc Iudicium reddit formidolosum, est Sacramentorum neglectus. Utrumque vitiosum est, aut infrequenter, aut oscitanter his uti. Hæc salutis sunt remedia, quæ usui tam raro aut negligenti male applicantur. Recenset Beda non ignotam, sed horribilem tragediam. Inter aulicum famulitium Coenredi regis vir industrius erat, sed domino suo charior quàm Deo. Monebatur is sæpius desineret flagitia flagitiis necdere; vitam improbam simili coronatum iri exitu, ni resipisceret. Aggressum mortis incertissimum esse, & sæpe repentinum: à morte sequi Iudicium & Tribunal, quod vel otiosi verbuli, vel impuræ cogitationeulæ rationes sit exaucturum: à Iudicio isto pendere totam æternitatem. Quare videret quid ageret. Neminem cum Deo impunè unquam jocatum. At ille hæc velut somnia suavi cacinno digerens, ne autem inter pessimos haberetur, pœnitentiam ausus est promittere, sed nonnihil tardior. Inter hæc adest morbus & hominem

2. Sacra-
mentorum
neglectus.

Lib. 5. Hist.
Anglicanæ
c. 14.

minem in lectum deiecit. Rex ad egrum revivens, monet sedulo, nunc opportunum esse tempus, nunc occasionem à fronte capillatam posse apprehendi; deo moras rumpere, & cum Deo redire in gratiam. At ille quo blandius regias preces exiret, non abhorre se, aiebat, quo minus, præteritam vitam expiare: id tamen, ubi à morbo revaluisse, efficacius conficiendum. Alioqui plurimos in aula dicturos, id mortis metu fieri. Fortiter sibi locutus videbatur: sed scire volebat miser, has diaboli technas in suum desituras exitum. Interim morbus acquirat vires & obstinatum tacitis incrementis propinat morti. Rex redit, aegroti valetudinem oculis exploraturus. Hic æger, jam frustra se adiri, nec enim quidquam amplius salutis sperantem esse dicebat. Rex istud delirium morbo tribuens, innoxiam esse insaniam interpretabatur; at æger, non insanire se, sed immane quantum à conscientia perditissimâ cruciari, ab eâ has voces extorqueri, & unâ narratiunculam brevem ingressus: Paullo antè, aiebat, duo venisti oris ephedi ad lectulum adfuerunt, quorum alter libellum parvulum exhibuit legendum, in eo quidquid unquam boni à me factum, inveni, sed heu quam id omne fuit exiguum! Mox agmen demonum huc irrupit, ex his unus volumen ingens & formidabile mihi pariter, legendum jussit obtrudi. Ut vidi, ut legi, perii: nam in eo scelera mea omnia non verborum tantum & factorum, sed & ipsarum cogitationum reperi & cohorui. Tum hostes mei formosos juvenes allocuti: Hic noster est, aiebant, vos facessite. At illi hoc unum responderunt: Non negamus, vester est; quod vultis, ducite. Et cum dicto evanuerunt. Jamque miser ita perditus sum, ut non solum circa me, sed intra me sentiam tortores meos. Actum est de me, cheu, actum est: interii vel centies. Patent Inferi; jam jam eò abripiar. Hic ultimus fuit morientis psalmus. Nam paullo post infelicem animam exhalavit. Breve penitentiam horruit, & in æternam incidit. Hæc autem, inquit Beda, non sibi sed nobis profutura vidit. Serum nimis est, Judicium cogitare, cum jam instat; rationes pessimè parantur differendo.

Exil. c. 1.
Siracides fideliter ac tempore monens: Ne dicas, inquit, Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miseretur. Misericordia enim & ira ad illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindicte disperdet te.

Leo famelicus acutissimis oculis vicinum sibi pabulum designat ut insiliat, & disceptat: Sic ira Dei peccantem obtritu assiduo respicit, & in eum mox insilit, quem misericordiâ destituit. Ergo non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Immane flagitium est, misericordiam Dei facere Lenam diaboli. Ira Dei horridus ignis est, peccandi verò contumax voluntas huic igni pabulum & ligna suggerit; qui misericordiam rejicit, hanc iram magis & magis accendit. Nimirum nostrâ nos ulnâ metitur Deus. Qui enim, ut Basilius loquitur, non vult cum potest; non poterit cavere. Deus ad peccatoris nostri januam sæpissimè pulsât, & ingressum rogat, sed crebrò aliud responsum non impetrat, quàm dormire cordis dominum, aut domi non esse. Sed erit tempus, cum & nos clamabimus, atque pulsabimus, at responsum haud aliud quàm nostrum impetrabimus. Nescio vos: Non sum domi non novi vos.

§. III.

3. Simulatio & hypocrysis.
Tertium quod rationes facit impeditissimas, imò cassas & nullas, est, Simulatio & Hypocrysis. Formosa nequitia est, sed Deo nimium exosa, velle probum videri, & non esse.

Lib. 4. dial. c. 38.
Narrat Gregorius, in cenobio cui nomen Thon-

A golon, fuisse hominem religiosum verecundis moribus, insigni modestiâ, sedatâ indole, verbo in omnibus cõpositum. Sed longè alius fuit, quàm esse apparuit, quod finis prodidit. Nam cum aliis palam jejuniū servare credebatur, clam & occultè vorare consueverat. Multo tempore clandestinam hanc gulam aluit nemine ejus rei conscio, sic ab omnibus multæ abstinentiæ censebatur. Hoc sanctimonie furtum morbus aperuit. Nam ubi fictus hic jejunator ultima linea admotus est, omnes cœnobitas acciri voluit.

Gaudium illis spes vana iniecit: Nemo fuit qui non crederet dignum aliquid à viro tam sancto moriente audiendum. O boni! cygnum speratis in funere cantaturum; corvum audietis. Nam moribundus angoribus affluens, & toto corpore contremiscens, quod diu tæxerat, tandem fateri compulsi: Cum unâ vobis iniquebat, jejunare me crederetis, ego furtivè comedebam. Pudicos mores oculis vestris vendidi, alius animo fui. Nunc ecce morior, antequam moriar: Nam ab igneo dracone glutendus sum, qui squameo firmate & ingentibus spiribus genia pedesque meos circumligavit, suis verò faucibus spiritum meum ebibit. Dixit, & agere animam cepit. Utinque constare potest; quæ à Judice in hunc hominem sententia sit dicta. Rationes irritas & damnatas conficit hypocrysis. Illa verò talia bono audientium moribundi oculis sunt objecta. Et de similibus dici poterit, arcanum singulare Judicium ante mortem cepisse, non tamen ante illam finitum fuisse.

Hic nos divina voces excitent: Scio opera tua, quia non-
Apoc. c. 3. v. 1. & seq.
men habes quod vivas, & mortuus es. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergo habes qualiter acceperis & audieris: & serva, & penitentiam age. Si ergo non videris, veniam ad te tanquam fur, & nescies quâ horâ veniam ad te.

C De plurimis in lege veteri querela fuit iustissima. Cor eorum non esse perfectum cum Deo. Hoc omnium simulatorum est, non habere cor perfectum cum Deo. Sic enim simulatores & hypocritæ testâ vafritie actiones suas convellant, perire de si Deus illas non penitus transpiciat. Cor imperfectum, cor pessimum. Hoc in Judicio non poterit non causâ cadere.

§. IV.

Q Vartum arcani Judicii malum prolium: Vehmens amor & cura rerum fluxarum, & inanum, præsertim pecunie. Quilibet hujus visco alas implicuerit, vix in morte se expediet. Recurrent tam diu amata, nec ad tribunal liberum ire spiritui permittent. Oculos nostros hic testes sistimus, quibus subinde morientium spectacula obijciuntur, è quibus eluceat, quàm difficile sit à rebus intemperanter amatis avelli. Pannè idem in cuiusque hominis vitâ quod in syllogismo est cernere: quales sunt conclusionis prodromi, talis est & ipsa conclusio: Si illi necessarii, & isti si illi apparentes aut falsi, talis & hæc erit. Eodem prorsus modo prout vivimus, sic vitam claudimus: Conclusio hæc sequitur suos antecambulones, seu vitia, seu virtutes. Nimirum illac ruit arbor quâ propendet, dextrâ aut lavâ: & miraculo simile fit, si in dexteram proclinata, in lavam corrumpat, aut contrâ. Quisquis in virtutis dexteram propensus, in vitiorum lavam raro definit. Nec contrâ; hæcenus in lavam vitiorum inclinatus, non facillè ad virtutis dextram in morte vergit.

De homine opulento vir Religiosus & doctus commemorans: Notior, inquit, mihi unguibus meis mercator diutissimus fuit, quem moribundum calculos vel aurum numerare ex pollicis indicisque motu æstimasses, adeo vir ille (ceteroqui non improbus) hujusmodi rationibus in vitâ fuerat occupatus.

Vidimus ipsi & audivimus simillima. Fuit qui mortuus brevi, nihilominus pecunias poscens & familiam incre-

Tribunal Christi. Liber I. Cap. IX.

109

est, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages re-
rum ejus solvebantur, & genia ejus ad se invicem collideban-
tur. Unde huic regi tantus pavor & terror? Ab unico
epistolio trium duntaxat vocalium: MANE, THECEL,
PHARES. Hoc epistolium ad omnes eos scribitur, qui
jam morituri citantur ad Judicium. Summa litterarum
hæc est.

MANE, Numeravit Deus regnum tuum, & com-
plevit illud. Vitæ tuæ dies ad ultimam usque horulam &
punctulum numerati & completi sunt. Arithmeticus
qui tibi & omnibus hominibus vivendi spatium per om-
nia omnino momenta adnumerat, & sententissimus est,
omnia in mensura, & numero, & pondere disponens, & consti-
tuens terminos qui præteriri non possunt.

THECEL, appensus es in staterâ. Hæc duas habet
lances, in unâ divinæ leges, in alterâ humanæ actiones
ponuntur, si hæc cum illis non conveniant, id libripens
non dissimulabit. Omnes actiones, in d & cogitationes
omnes improbæ velut adulterina moneta rejiciuntur.

PHARES, divisum est regnum tuum. Hactenus in
animum & corpus dominabaris, nunc partes istæ sejun-
gentur. Corpus tibi & vermibus, orco animus aut cœ-
lo assignabitur. Ergo dispone domui tuæ: in jus tibi
ambulandum, reddenda ratio, sententia expianda est.

Scripturam hanc quæso sapius legamus, & vitæ bre-
vitatem attentius consideremus. Ab inferis clamant ca-
pti: Nos nati continuo deservimus esse, in malignitate nostrâ
consumpti sumus.

§. VII.

Ergo sobrii estote, & vigilate, jam dies dicitur, jam di-
ca scribitur, ad Judicem jam vocamur.

Ebrietas vitiis omnium periculosissimum vitium.
Nam si ebrius subito incursetur à morte, & ad Judi-
cium abripiatur, heu in recenti re, in ipsissimo scelere
deprehensus, quid Judici respondebit, æternæ mortis
reus! Idcirco Christus de Judicio futuro discens, il-
lud singularissimè monuit: Attendite vobis, ne forte gravetur
cora vestra in crapulâ & ebrietate, & curis hujus vitæ,
& superveniat in vos repentina dies ista. Hinc illi sanctorum

pavidam clamorem Clamat ad judicem Rex David: Non
intres in judicium cum servo tuo. Quacunque duxeris, prom-
ptus te sequar, Domine, pro te vinciri, verberari, morti
paratissimus, modò me in arcanum examinis conclave
non duxeris. Frustra preces, ductus est. Clamat Jobus:

Etiamsi habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum ju-
dicem deprecabor. Clamat pro suis Ecclesia. Ante diem
rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore
inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:

Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec repre-
hendi unquam poterit, nec corrumpi. Clamat cum Jobo
Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit
ad judicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? An-
te diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore
inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:

Hominum judicia sæpe falluntur; sententia divina nec repre-
hendi unquam poterit, nec corrumpi. Clamat cum Jobo
Gregorius Præsul Romanus: Quid faciam cum surrexerit
ad judicandum Deus, & cum quaesierit, quid respondebo illi? An-
te diem rationis, donum fac remissionis. Hoc idem clamant
Ecclesiæ filii. Ne quando rapiat, ut leo animam nos-
tram: Ne forte tradat nos adversarius Judici: A timore
inimici eripe animam nostram. Clamat Chrysostomus:

A met: Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum
dierum meorum, quis est; ut sciam quid desit mihi. Horam
& momentum mei judicii nosse non cupio; scio enim
hoc te facere non solere, nec id mihi ut sciam expedire.
Sed agnoscam, ô Deus, vitæ vanitatem, vivam ut brevè
moriturus, conscientiam lustram ut tibi judici paulò
post responsurus. Remitte ergo mihi, ut refrigerer priusquam
abeam, & amplius non ero.

Finio hoc caput cum geminâ præceptiunculâ. Pela-
gius narrat religiosum senem interrogatum à juve-
nitudo: Unde, Abba, cor meum tam durum est, ut nec
Deum quidem timeam. Huic senex promptè & inge-
nuè: Deum ideo non times, quia teipsum non increpas,
non arguis; Tibi ipsi omnia facillimus credis: non corri-
petis à teipso. Hinc illa durities animi. Nosti primam
omnium originem nostram fuisse lutum. Hinc toti pæ-
nè lutei sumus. At verò lutum hoc à sole vanæ Compla-
centiæ indurefcit. Hinc homo sibi placens, facile in saxum
obrigescit. Addidit senex: Memor esto quia te oportet
Deo ad Judicium occurrere.

En geminam & optimam præceptionem. Prima est, *Dua præ-*
Increpa, argue, judica teipsum, aliis benignus, tibi rigi- *ceptiones*
tus. Altera: Hoc secretum singulare Judicium assidue *ad Deum*
cogita. Omnipotentis & omnia inspicientis Judicium *timendum,*
non effugies.

CAPVT X.

Quæ potissimum Judicium istud mitigent; sen-
Quinam in ratione reddenda vitandi.

Experientia docemur verissimè dictum ab Annæo Epist. 6.
Philosopho: Homines amplius oculis quàm auribus cre-
dunt, quia longum iter est per præcepta, breve & efficax per
exempla. Multæ leges, morales res; exemplo instruere, ex-
peditum magisterium. Mofi Deus prolixum opus fa-
ciendum imperavit. Siquem tot vasa, tam variis ge-
neris, tot cortinas, tot candelabri partes, tot annulos, tot
tegumenta & velamina, tot alia utensilia fabrefieri di-
ctavit, ut humana memoria queri poterit ac dicere:

Quis infinita hæc præcepta retineat? Ergo iter brevius
ingrediamur. Ergo mi Moses, Inspice, & fac secundum
exemplar, quod tibi in monte monstratum est. Sic errantem
aliquis in viâ expeditissimè docet, si dicat: En præcun-
tes istos: tu eos sequere, non errabis.

Omnes quotquot vivimus, in viâ sumus ad Judi-
cium: viâ prorsus variâ, quædam malâ & avie, quædam va-
riâ. Hic erroribus implicita, quædam inexplica-
biles, & ad interitum rectissima. At scimus tot centena
millia hominum ante nos, ad hoc idem ipsum Judicium
profectos. Hic consultissimum, eos omnino sequi qui
viam bonam rectâ, quæ caris exactius tenuerunt. De
quo nunc plura.

§. I.

Ex omni numero qui præscâ sanctitatem claruerunt,
duo solum sidera quæ viam nobis ad Judicium si-
gnant, contemplantur. Huius princeps Jobus, & Rex
Hierosolymæ David divini tribunalis observantissimi
fuerunt. De seipso Jobus: Semper enim, inquit, quasi tu-
mentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non
potui. Quid enim faciam cum surrexerit ad judicandum Deus?
& cum quaesierit, quid respondebo illi? Significatissimè &
cui cõtem-
plator;

Cum rapax flumen insolenter auctum jam ruptis ag-
geribus, aut in vicinam planitiem excurrit, aut præceps
per saxa ruit: aut aquarum montem in domum invehit,
viator

viator qui obuius tendit, ineluctabilem moriendi necessitatem in oculis habet. Viam relegat? cursu superabitur ad flumine, & dum fugiet, comprehendetur. Hæc illac declinet? Ubique & undique aquæ. Contra flumen eat? præsentissima mors. Locus effugii nullus. Sic angoribus penè ante mortem exanimatur. Eadem est ratio, cum aut subitus imber & procellosa tēpestas, aut cataracta viatorem mediis campis deprehendunt, aut cum in mari decumani fluctus in navim se infundunt. Nusquam hic effugium; mors proxima est. Ita Jobus: Divini tribunalis horror, inquit, velut ingens aquarum mons contra me in caput meum devolvitur, quæcunque fugero, non effugiam; quidquid adversus aquæ impetum obmolitus fuero heu non effugiam: nihil auxilii, nihil spei, nihil consilii superest, non effugiam iudicium. Dei tribunal ineluctabile. Scio me Deo iudici sistendum, scio. Censorios Dei oculos & iudicium subiturus sum, scio. Sed heu nescio, quid iudicanti sum responsurus. Interea tamen tantò mitiorem sibi promittebat iudicem, quantò ipse in pauperes benignior fuisset & liberalior. Nam protinus adiungit: Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos vidua expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, & non comedi pupillus ex ea.

Judicem sibi mitiorem promittebat, quia benignior in pauperes fuisset. Ibid. v. 16. & seqq.

Psal. 17. v. 23.
Psal. 17. v. 10.
Psal. 118. v. 12.
& v. 75. & v. 120.

Hæc assidua imminenti iudicii meditatio, & in egenos tanta liberalitas utique iudicem valde mitigarunt. Hebraeus rex David, iudicii divinum non minus formidans, imò in his ipsis cogitationibus assiduus: Omnia, inquit, iudicia ejus in conspectu meo. Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa. Memor sui iudicioſi tuorū à saculo Domine. Cognovi Domine quia aequitas iudicia tua. Conſige timore tuo carnes meas & iudicis enim tuis timui. Atque hinc David post primum lapsum cautissimus, vir secundum voluntatem Dei. Jugis divini iudicii memoria & metus ad illud sanctitatis cōmēn hunc regem exacerant.

§. II.

IN lege novà plurimi quamvis amicissimi Deo, ad divinum iudicium subeundum non perfunctoriè se parant. Hos indistinctè reſtemus.

Sanctorum varia ad iudicium præparationes. S. Francisci.

Psal. 141. v. 1. 2. & 8.

Franciscus Assisius est ad intumam cum Deo familiaritatem pervenerit, quo tamen purior ante suum iudicem staret, nudus nudà humo mori voluit, ut quā liceret, ipsius iudicis in cruce expirantis imitaretur exemplum. Idem beati Joannis Evangelium de Christo patiente sibi prælegi iussit. Dein ubi suis patientiam, paupertatem, obedientiam commendasset, psalmum centesimum quadragesimum primum recitare orſus est: Voce meā ad Dominum clamavi, voce meā ad Dominum deprecatus sum. Effundō in conspectu ejus orationem meam & tribulationem meam ante ipsum pronuntiō, &c. Educ de custodia animam meam ad cōsistendum nomini tuo: me expectant iusti donec retribuas mihi. Sub hæc verba in sui iudicis paternas manus se collocavit.

Ludovici regis Galliciarum.

Psal. 5. v. 8. & 9.

Ludovicus IX. rex Galliarum Christiano millesimo ducentesimo septuagesimo, letali morbo correptus institit ardentem hunc in modum precari: Fac nos Domine prospera mundi despiciere, & nulla ejus adversa formidare. Cumque sacerdos sacrum viaticum portecturus ex more quæreret: Num Christum Dominum præsentem cōderet? Cui rex: Credo, inquit, idque tam certā fide, ac si cum ante me cernerē eā formā quā calum ascendit. Sub luctam ultimam dixit: Ego autem in multitudine misericordie tue intraibo in domū tuam, adorabo ad templum sanctum tuum, in timore tuo, Domine, deduc me in iustitiā tuā. Ita feliciter ad iudicem suum migravit. En, Christiane, fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est, in hominum paupertimo & regum potentissimo.

Refert Stobæus interrogatum Arimnestum, quid in vitā homini potissimum expediret? Bene mori, ait. Nil profectò exoptatis, quàm ad tribunal illud non impa-

ratum evocari, & brevi hoc transitu migrare in celum.

Arnulphus nobilis Flander à Bernardo Claravallensi Arnulphi si ad vitam religiosam non sine miraculo ductus, cum religioſi sub exitum vitæ, colico dolore infestaretur, jam Sacramentis munitus subito exclamavit: Vera sunt omnia, Domine Jesu, vera sunt, quæ dixisti. Erant, qui putarent eum vi morbi delirare linguā, & aliena loqui. At ille repetens eadem confirmabat verissimè à Christo promissum: Nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Evangelium: qui non accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, & in saculo futuro, vitam æternam. Nec illud esse poterit irritum promissum: Qui vicerit, non deditur à morte secundā. Vincenti dabo manna absconditum.

§. III.

Verunt, sed Admodum pauci, qui profecturi ad iudicium, suaviter subiderent, bono Conscientiæ testimonio freti.

Priscus scriptor Gregorius Turonensis refert in beatæ Radagundis cœnobio Virginem, cui Disciola nomen, beati Salvii Abigenis Episcopi nepem singularem hac felicitate obiisse. Cum in morbo cubaret, jamque ultimus & fatalis dies adesset, ægra velut revalescens suæ familiæ sororibus dixit: allevatum corpus sentio & à doloribus liberum. Ite meæ sorores, & sollicitudini vestra sparium date respirandi & ego quoque paululum quiescam. Abierunt ergo in agrotantis gratiam. Paulò post ad agram revivens viderunt eam passis in celum brachiis, hæc velut solam proloqui: Benedic mihi sancte, ac famule Dei excelsi. Ecce jam tertio fatigaris hodie mei causā. Cumque interrogarent quæ lectulo aditabant, ad quem hæc verba diceret? Nec verbulo respondit. Post breve temporis intervallum & loqui, & ridere cepit. Ita spe mitissima sententiæ læta transit ad iudicium. Exanime corpus pro more lotum tam niveo candore prænituit, ut antistita nullum reperire lin-teum potuerit, quod cadaveris candorem insolitum æquaret.

Cameracensis proepiscopus rem testatissimam recensens. Vidi, ait, matronam nobilem, quæ brevi post initum conjugium omnes voluptatum illecebras extreme cepit odisse, fastidians quidquid vanitatem aut petulantiam olebat. Nec verò unquam ridere visa est, nisi modeste & inter optimæ notæ homines. Domi velut ancillarum infima, vili habitu serviebat. Nec egre tulit maritus hanc suæ conjugis insolentem sanctimoniam. Non diu sanitas stetit tam pie femine. Morbo letali occupata, jamque morti proxima sine voce ac usu sensuum diu jacuit, diductis tandem oculis & calo sub-latis in lætissimum risum erupit, nil ulterius locuta. Ita feliciter, & ridendo adiit Tribunal. Amœna ridentis facies etiam in cadavere remansit. Idem Auctor: Hoc ipsum, inquit, ego meis oculis unā cum sacerdote spectavi, in pauperculæ mulieris tugurio. Hic innocens puerulus cum animam ageret, primò quidem visus est angust & torqueri, dein subito apertis oculis celum suspiciens, vultu, totòque corpore gestiebat risu tam valido concussus, ut extra domum ausciti potuerit. Nec dubitamus, inquit, qui hæc vidimus, quin singulari angelorum occurſu, exhilaratus sit. Nil conscire sibi, beatitudinis principium.

Adjungit scriptor: In morte quosdam & ruisse & cecidisse compertum est, dum scilicet futuras delicias occulto sensu prælibarent. Ex horum numero quidam in divi Dominici familiā Brugis fuit, vir doctus & sanctus. Qui graviter decumbens, quantò erat morti vicinior, tantò visus est esse lætior. Hunc sociorum unus non sine lacrymis rogavit, si quid solatii singularis à Deo acciperet, ne se celaret. Cui moribundus: Jam, inquit,

Greg. Turon. l. 6. hist. Franc. c. 29. iust. ubi plu. randa.

Thom. Cantipr. l. 2. m. rad. c. 50. v. 8.

Idem loco quem supra laudabimus. De pluribus, qui sub mortis rursu, Casarius l. 7. c. 53. & 54.

Tribunal Christi. Liber I. Cap. X.

III

quit, accepi, nam Dominum Jesum, judicem meum brevi adfuturum spero. Ego, ait alter, per hunc ipsum te rogo, ut si quod speras, videris, manu saltem nutu des signum. Faciam, inquit, ager, siquidem Dominus id permiserit. Ab hoc die tertia ingravescente jam morbo domesticum accurrunt, & lectulo affliti spiritum migraturum Judici commendant. Dum precantur, en moribundus leniter attollit manum, & loquentem digitum in certum locum intendit, & voce quamvis debili ac fracta canere conatur: In Galilea Jesum videbimus, sicut dixit nobis, Alleluia. Dixit & ad Judicem laetus migravit.

A quos letari conveniret, cum ego tunc a laboribus transcam ad requiem. Hæc ubi dixit oculos clausit, & abiit ad Judicium. Mala mors, inquit Augustinus, putanda non est, quam bona vita precesserit.

Quod quidem in Ursino presbytero videre est. Hic beato Gregorio teste, post quadragesimum sacerdoti annum ad vitam finem pervenit. Jamque proximus divino Tribunali, subito admirabili cum letitia proclamavit: Bene veniant domini mei bene veniant. Et unde hoc mihi, ut ad servulum infimum dignentur revirescere? Grates ago, maximas ago gratias. Jamque venio, venio; en adsum. Cumque hoc sapius ingeniarer, familiares, qui circumferebant, quæsierunt, quibus hoc diceret? At ille, Nunquid, ait, beatos Apostolos Petrum & Paulum non cernitis? Ad quos denuo conversus; Ecce venio, dicebat, ecce venio. Inter quæ verba felicissimo comitatu hoc stipatus, ad audiendum Judicem pervenit.

Addit Gregorius hæc ipsa verba; Plerumque contingit iusti, ut in morte sua sanctorum præcedentium visiones aspiciant, ne ipsam mortis suæ pœnalem sententiam pertimescant, sed dum eorum menti supernorum civium societas ostenditur, a carnis suæ copula sine doloris, & formidinis fatigatione solvantur.

Christus Dominus de isthoc ad Tribunal transitu nos sedulo commonefaciens; Ego vobis dico, inquit, facite vobis amicos de mammonâ iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Mature ambiendi sunt amici Judicis, ut mitæ nobis sententiam exorent. Quæ monita verò ratione commodissime id fiat, Trismegistus meus docebit. In magnam profectò fiduciam eum jam judicandum erigent hi Judicis amici, si nobis eos maturis obsequiis conciliaverimus.

Imò ipse Iudex pronissimè est suis Judicii metum ac hortorem imminuere. Idcirco moribundis compluribusque spectabilem exhibuit, antequam eos in secretum examinis conclave duceret; Perinde si dixisset; Ego, mi moribunde, frater tuus & servator tuus sum, quamvis & Iudex tuus, officio mihi à Patre demandato. Non est quod nimium formides. Metuant & contremiscant hostes mei, Tu hæctenus in amicorum, imò & fratrum meorum numero eras.

Nam in tribus maximè tuam mihi fidem probasti. Singularem in adversis patientiam conservasti. Deinde neminem judicasti, Sciebas enim hoc mei esse munus, & soli mihi jus gladii concessum. Denique voluntatem tuam in rebus omnibus ad voluntatem meam confirmasti, id saltem facere conatus es. Euge serve bone, Euge fidelis amice ac frater. Nunc quidem mortuatis lege ad Tribunal meum evocaris. Sed animum erige, & mihi fide, non tam Judicem invenies, quam Patrem.

Ita Christus Antonino Pavano in hymnum erumpenti, ita Thrasilla Gregorii Pontificis amica, ita compluribus aliis sub mortem visus est.

Anno millesimo octogesimo octavo Berengarius annorum prope nonaginta præfatus homo ingenii, & in Eucharistiæ mysterium singulariter contumax post tot libros contra ipsum scriptos, post tot congressus cum eruditissimos, post tot Concilia adversus eum coacta, demum ipso die Epiphaniæ Domini jam morti ac Judicio proximus, contumacia cedens & ad confessionem erroris adductus, non sine gemitu hæc verba pronuntiavit: Hodie apparebit mihi Dominus meus Iesus Christus, propter penitentiam, ut spero, ad gloriam; vel propter alios à me seductos, ut timeo, ad penam.

Observe Lector, ante Judicium errores revocandos, famam reddendam, ablata restituenda.

Sed priore lætior in jus divinum adiit Thirensis episcopus Felix, qui capite plectendus, cum jam duceretur, altâ voce sic precatus est: Domine Jesu, gratias tibi ago,

K 2

lib. c. 8.

110. c. 21.

Prov. c. 31.

v. 25.

Ecl. c. 1.

v. 13. c. 19.

Valer. l. 3.

c. 2.

Plato monachorum mō-

rit Olympi-

alibus post

gloriam cer-

timonia obit-

anno 811.

die 4. April.

de quo Cas.

Beron. to. 9.

Amalium.

lib. de di-

splicia

Christiana

112.

libro 11.

v. 11. apud

Isidori.

f. 612.

§ IV.

Elagius Græcus interpres refert senem religiosissimum in Scythi morbo fatali & ultimo confictum. Cumque non pauci lectulum morientis cingerent, & optimi patris imminenti obitu desererent, senex oculos insolito modo circumvolvens semel iterumque risit. Mirabantur qui adstant, atque etiam quærebant, cur stentibus ceteris solus rideret? His moribundus triplicem assignans causam: Ego, inquit, risi, quia vos timeris mortem omnibus communem, nemini non subeundam. Deinde risi, quia cum mortem timeatis, nihilominus vos parum sollicitè paratis ad mortem. Risi tertium, quandoquidem vos plorare cerno,

Tom. I.

bi ago, quod ad annum quinquagesimum sextum ætate pervenerim. Jamque quatuor sunt, quæ me plurimum solentur; Veritatem prædicavi, sacros codices non tradidi, virginitatem servavi, & nunc propter te cervicem securi præbeo. Justitiam ante judicium parat, cui curæ & cordi est, Veritatem amare, divini verbi conaciones frequentare, sui status pudicitiam tueri, mortem æquo & prompto animo tolerare. Huic tali homini Isaias optimè precatus: *Veniat pax, inquit, requiescat in cubili suo, qui ambulavit in directione sua.* Huic homini bene erit in extremis, hic ridebit in die novissimo, dicetque cum beato Ambrosio: *Mori non timeo, quia bonum Dominum habemus.*

Isa. c. 57.
v. 2.

§. V.

Lib. 4. dial.
c. 47.

Beatus Gregorius rem sibi compertissimam enarrans: Nonnunquam, ait, omnipotens Deus trepidantium mentes quibundam prius revelationibus roborat, ut in morte minimè pertimescant. Cur autem Deus quibundam sanctissimis viris horrorem iudicii non ademerit, ex eodem scriptore suo loco docebimus. Porro sic loquitur Gregorius: *Quidam mecum in monasterio vivebat Antonius nomine, qui quotidianis suspiriis ac lacrymis ad celestis patriæ voluptates anhelabat. Solebat autem studiosissimè divini eloquii verba meditari, non hauriende inde scientiæ, sed eliciendis lacrymis & animo ad celestia erigendo. Hoc enim agebat ut ubi mens ejusmodi meditationibus incaluisse, tantò promptius illis, quæ fluxa sunt, excussis, ad beatam illam patriam evoleret. Dum sacris his studiis inhæret, visus est sibi secundam quietem has audire voces: Paratus esto, migrabis brevi. At ille simplici candore: Non est, inquit, mihi viaticum ad hoc iter. Cui protinus responsum est. Siquidem de peccatis agitur: veniam iis dat Deus. Audiit hæc, nec tamen in metu esse desit. Eadem ergo vox sequenti etiâ nocte ad aures allapsa mentem ad subeundum iudicium incredibiliter roboravit. Quinto ab hoc die, jam multò quàm antea fidentiore animo ad Judicem, uti erat monitus, migravit.*

Quemadmodum indolem equi ex capite, auribus, & ore nostri equitones censent & æstimant, ita iudicii huius ac sententiæ bonus aut malus exitus ab antea acta vitâ petendus. Constans virtutis studium, mite sequitur iudicium; Piam vitam, grata sententiâ; si religiosus fuit animus, Judex erit benignus.

In ejus rei testimonium Hieronymus Platus, quæ ipse inter religiosos viros vidit & auditivè commemorans. Fuit unus aliquis, ait, cui cum denuntiatur esset, instare discessum, ingenti gaudio elatus, ter illum qui hoc denuntiabat, arctè complexus est. Alter cūnsidem audiisset, se scilicet ad Christum Judicem vocari, quidquid infimè vocatur, ac penè jam consumptæ habuit, id totum collegit, & cum maximâ letitiæ significatione orsus est hymnum dicere, *Te Deum laudamus.* Alium etiam voce versiculum & Psalmis recitasse: *Latus in iis quæ dicta sunt mihi, in domum Domini vivimus;* & in ipso versu expirasse. Adhuc:

Psalm. 121.
v. 1.

Platus de bono status Relig. l. 2. c. 31.
fine.

Guilielmus Elsinthionius, gente & patriâ Scotus, sanguine, ingenio, virtute nobilis, penè adoleseens in Societatis familiam admissus est. Hic nondum exacto mense integro in leralem febrem incidit. In eo morbo ita se gessit ut incredibilem semper alacritatem & verbis, & vultu, ipsiusque factis præ se ferret, nec satiari posset agendis Deo gratias quod eo loci moreretur. Extremo fermè spiritu, cum in cubiculum confertim introeuntes videret, in hanc ipsam vocem erupit: O mortem, inquit, gloriosam tot Angelorum agminibus stipatam! Quin etiam ingenti letitiâ perfluit: Non videris, inquit, non videris Angelos? simulque suam tutelarem Angelum compellans, aliquamdiu cum illo ita locutus

est, perinde si cum oculis intreretur. Ab hoc significatum sibi, aiebat, mitissimum fore iudicium. Quarente autem nescio quo, quâ formâ is Angelus tuleris foret, adolescentem quemdam, qui tum aderat, indicavit, cui similem censeret. Eâ mox dulcedine morientis spiritus perfundebatur, ut ipsum etiam corpus, quantumvis morbo & morte vicinâ fractum insolitis motibus super lectulo velut exiliens ac gestiens ageretur, non sine admiratione omnium, qui simile quid vidisse non meminerant. Subinde hic idem moribundus adolescens oculos post cervical reflectens ostendebat se aliquid ibi spectare, quo rîajorem in modum oblectaretur. Inter quæ gaudia repentè consistens, tanquam iustus Judici jam locuturo attendere. Ita placidissimè sopitus ad Tribunal transit.

Rectè arbitror, ejusmodi mortem, diem Paschat, hoc est, transitus vocemus, quo ad immortalitatem transit animus, sibi tempore laboris sui socium in gaudiorum societatem adsciturus.

§. VI.

Anno Christiano millesimo sexagesimo quinto Ferdinandus Magnus Rex Castellæ & Legionis virtute militari, & victoriis insignis, ipso die natalis Christi, morbo tentari cepit in templo: posttridie regio profus cultu ornatus, & aureâ coronâ redimitus Ferdinandi ad templum presulibus comitibus deferri voluit. Hic Magni reger se purpurâ, omnique regio cultu exuens, & è capite gemmarum diadema detrahens omnia simul in arâ reponi iussit, ut ita quæ à Deo accepisset, Deo restitueret. Post hæc lacrymis infusus templi pavimento se alternens, veniam noxarum supplex petiit. Ubi penitentia modum Episcopi struissent, cilicio indutus, & cinere aspersus, die tertiâ in eodè templo sanctè obiens suo se stitit Judici, postquam annis quadraginta, mens uno, diebus undecim imperasset. Huic regi etiamnum incolumi diem obitus divus Isidorus prædixit.

Et ecce de his omnibus beati Pauli verissimum vaticinium: *Quorum finis erit secundum opera ipsorum.* Non potest malè mori, qui bene vixerit. In testem, alium produco regem.

Anno Christiano millesimo centesimo trigésimo sexto Ludovicus Crassus Rex Galliarum, cum annis triginta regno præfuisset, anno ætatis sexagesimo, ad impendens iudicium ita se comparavit, ut post largissimam in pauperes & templa distributam stipem, exomologesi sæpius iterarit, professionem fidei ediderit, Eucharistiam in viaticum sumperit. Quibus omnibus peractis, humi tapetem sterni, eumque in crucis formam cinere perpergi, & in eo se collocari voluit. Hoc habitu, hac animi corporisque præparatione suum iudicem operiri voluit.

Satis abundè nos docent hæc hominum fastigia, tanti Principes, quâ præparatione, quâ reverentiâ summus Judex sit adeundus, qui, ut Isaias loquitur, ponit in pondere iudicium, & justitiam in mensurâ. Et quis Regum aut Cesarum dicet ei: *Indica mihi cur me ita iudices?*

Verum ut habeat uterque sexus, quibus cupiat per imitationem assimilari, quâ ratione femina ad subeundum iudicium se parant, paulatim subiungimus.

Beata Paula, Romana, nobilissima matrona, quæ Hieronymo habuit panegyristen, jam morti ac iudicio proxima, illud è Psalmis recitabat: *Domine, dilecti decorem domus tue. Quam dilecta tabernacula tua Domine; concupiscit & desit anima mea in arva Domini.* Cūque interrogaretur à Hieronymo, cur taceret, an aliquid doleret? Græco sermone respondit: Nil se habere molestiæ; quæta omnia sentire. Post obitum, & clausis oculis, quasi jam mortalia despiceret, illos eodè versiculos repetiit, sed voce tam gracili ac tenui, ut à circumstantibus vix audiri posset, digitumque

Caesar Bero.
anno 1065.
eodè
Spondanus
n. 4.
gis Castellæ
pia
mors.

Ludovicus
Crassi regis
Galliarum
mors de
vota.

Isa. c. 28.
v. 17.
Job c. 10.
v. 2.

Hieron. l. 1. c. 27.
circa finem
mibi p. 81.
Pl. 25. v. 8.
Pl. 83.
v. 1.

que ori admovent, crucis signum pingebat in labiis. Jamque spiritus deficiebat & anhelabat in mortem, animaque erumpere, ac suo sese Judici committere gestiebat.

O felix iter ad hoc tribunal, quod tantò securius, quantò promptius, & avidius suscipitur.

Elisabetha illa Ungari Regis filia, illa omnium ege-
norum mater laudatissima, diem mortis præcivit &
prædixit. Ultimis diebus præter virum religiosum, cui
conscientiam commiserat, & domesticas ancillas ne-
minem admisit, ejusque rei rationem significantius ad-
jungens. Ad tribunal judicis, ajebat, dicenda est caus-
sa, absint curæ mortales. Quo autem causam suam
redderet meliorem, ipsum judicem ex asse hæredem
in pauperibus scripsit; unicam eamque vilem vestem
sibi tegenda retinuit. Ita sacris omnibus expiata ad va-
dimonium venit. Anno 1231. Vide P. Mattheum Raderum
tomo 1. Bavaria sancta in fine vite S. Elisabethæ.

Non multum abfili pietate beata Melchitildis ad
audiendam Judicis sententiam se disposuit. Nam cum
ei anima jam panem in extremis labris hæteret, nihilo-
minus illud majori sensu quam voce identidem repe-
tebat: Jesu bone, bone Jesu. Quibus verbis, quò aspi-
raret, satis significabat.

Tam bonæ mentis hominem Jobus consolatione
permulcens: In sex tribulationibus a, inquit, liberabit te,
& in septima b non tanger te malum. In vastitate & fame
ridebis: & bestias terræ c non formidabis. Et scies quòd pa-
cem d habeat tabernaculum tuum. Ingredieris in abundantia
e sepulchrum, sicut inferitur acervus tritici in tempore suo.

Quæ præclare Gregorius exponens: Nos, inquit,
in sex tribulationibus Dominus liberat, ne nos in septimâ
malum tangat: quia per patientiam pietatis eruditionem, præ-
sentis vite labore nos atterit, sed in adventu Judicis a verbe-
re abscondit, ut tantò tunc ad salutem certiores exhibeat,

quantò nunc nos flagella durius secant. Callidus autem ad-
versarius, bestia terre dicitur, quia ad rapiendas mortis
tempore peccatorum animas violentia crudelitatis effertur:
Quos enim viventes blandiens decipit, morientes saviens ra-
pit. Illi igitur terra bestiam morientes timent, qui Condito-
ris sui potentiam viventes non timent. At viri sancti quia
divina se formidini medullitus subdunt, omne in adversarii
adventu pondus timoris abijciunt. Viventes timent Judicem,
ne morientes metuant accusatorem. Quisquis igitur hostem
modò blandientem non sequeris, cum in morte
severum non timebis.

a Per miserias hujus vite, quæ veluti sex hebelomadis dies continet.
b Judici arcani. c Diaboli. d Vbi pax conscientia, ibi omnia
bona. e Sui nimirum tempore, non demersus in herba, non concu-
tatis ante spicam & granum, ut inauspicata aut damnata seges, sed
ut triticum jam maturum & plenum, quod tempore suo conditur in
horreum.

§. VII.

Theologus & Ecclesiastes è divi Dominici fami-
liâ rem testatissimam narrans: Norimbergæ, in-
quit, Virgo fuit religiosissima, à fortunis quidem ege-
na, sed dives virtutibus: victu ac vestitu vili sed pudici-
tati & castitate singulari, & iis moribus, quibus ne-
mo jure potuisset obrectare. Unum deerat, uti nihil
ex omni parte beati, sicut conscientia stimulis malè
accipiebatur, hinc ad omnia trepidabat, in omnibus
timida & anxiosa: & quod miserum, post omnem sui
accusationem vix unquam sibi satisfaciebat, nescio
quid latentium adhucavorum suspicata. Imò quod
ejusmodi homines ferè solent, pleraque errata, no-
xas letales interpretabatur. Sic animo semper egro ac
saucio quietem nullam capiebat.

Miserum certè vivendi genus, sed non adeò peri-
culosum, nam tales vix unquam gravius delinquant.
Solâ laborant partim ignorantia, partim dissidentia:
procul ab his nequitia est. Adde autem virginem il-
lam, Nider
Th. D. I. 2.
de formici
c. 2. seu ult.

Tom. 1.

A lam hic conscientia pavor viribus extenuaverat, ut
macies corpus exederet, animum sollicitudo. Nec si-
ne causa illi à delirio aut insaniam metuebatur. Illud
tamen boni restabat: iis quibus conscientiam com-
miserat non erat refractaria; obediebat utrumque,
sed tristis & pusillanimitas. Ita morbus eam lecto deji-
ciebat, vite finis, & Christi tribunal immincebat. Hic
subita mutatio deprehensa. Nam contra spem om-
nium, triduo ante mortem adeo timor omnis & pu-
sillanimitas eam infestare desit, ut conscientia illius
jam tranquilla & serena nihil fluctuantis æstus reti-
nuerit. Interrogabatur moribunda, an nihil amplius a
conscientia obturbaret? Nihil, ajebat, jam Domino obsecro, bo-
Jesu, cujus sanguine lota sum, plenissime fido. Ita omnes tot
sacris omnibus curata mundo placidissime excecavit, &
vadimonium suum obiit.

Hiuc geminum Theologus, quem dixi, adjungens:
Novi, ait, matronam nobilem & opulentam, Catha-
rina de Westhausen audiebat. Hæc conjuge Argen-
torati mortuo, in Virginum religiosam familiam tran-
sit. Nihil huic femina virtutis censebatur deesse; nisi
quòd perpetuâ conscientie trepidatione laboraret, &
tuta omnia timeret. Interim tamen prudentum viro-
rum judicio se submittebat. Illud solum timebatur, ne
ubi vita ad mortem & judicium declinaret, angores
nimium aucti conscientiam mole sua obruerent. Sed
contra prorsus evenit. Nam Catharina divino Tribu-
nali jam propinqua omnem laborantis conscientie pavorem
in lætitiâ inmutatum sentiens: Nostis, ajebat,
quantos pavores, egritudines, ac fluctus conscientia
passa sum. Nunc optimus Deus quietem dedit ab om-
ni angore ac morbo tot sollicitudinum. Divina Vo-
luntati penitus acquiesco. Conditoris mei gratia me
totam committo: Fido Deo. Jamque sacro viatico in-
structa, fiducia plena in manus Judicis animâ efflavit.

C Vociferatur olim perversus Balaam, & ardentem
optans: Moriatur, inquit, anima mea morte justorum, &
fiant novissima mea horum similia. Frustra, mi Balaam,
frustra hæc optas, infecundum & inane hoc votum est.
Tu potius, si serio agis, vociferare opta: Vivat ani-
ma mea vitâ justorum, & fiat initium ac progressus
meus horum similis. Vis mori cum justis? cum justis
& vive. Non moritur Roma, qui Roma non vixe-
rit. Si Bernardo credimus, arcanum illud judicium ne-
mo feliciter adit quàm peregrinus, mortuus, crucifixus. Ex-
plicamus hæc paucis.

Peregrinus viâ regiâ incedit, non hæc aut illâc otiose
declinat; si forte jurgantes viderit, non attendit, si nus-
choros agitates, transit, quia peregrinus est, nec ad
se ista spectare censet. Ad viâ terminum, ad patriam
suspirat, eò properat, victum ac vestitum viliorum cu-
rat, nec aliis vult onerari. Huic in votis est mori. Dum 2. Cor. 6. 5.
sumus in corpore peregrinamur a Domino.

Sed peregrino melior est Mortuus, qui possit dicere: 2. Mortuus
D Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Christus. Ad cate- Galat. c. 2.
ra omnia sum mortuus, hæc non sentio, ista non at- v. 20.
tendo, illa non curo: si quæ verò sunt Christi, hæc
me vivum inveniunt & paratum. Hic non mori solum
optat, sed jam mortuus est, nec aliud curat, quàm
dignè coram judice apparere. Ita mortuus optimâ ad
judicium viâ graditur.

Sed hac ipsâ melior est ea quâ Crucifixus ad judicem 3. Crucifi-
Crucifixum tendit. Hic de cruce vociferatur cum Pau- xus.
lo: Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Chri- Galat. c. 6.
sti, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Non v. 14.
solum mortuus, sed & crucifixus sum mundo, ego il-
li, & ipse mihi. Omnia quæ mundus amat, mihi crux
sunt; laudes, divitiæ, voluptates, honores, & quidquid
mundo pretiosum est, mihi lutum est; quæ mundus, ut
lutum, calcat, hæc ego amplector & osculor pronissimo
affectu, imò verò & glorior in cruce Domini, juncun-
dam

dum est mihi pro Christo pati; molo jam crucifigi, A
quàm angelorum choris inseri, *Quoniam propter te, Do-*
mine, mortificamur totà die.

Num ille primo & secundo non superior est? Nam peregrinus subinde minùs memor patriæ, curiosiore aspectu aut colloquio retardatur, ut tardius aut penitus non perveniat, quo destinatum ducebat iter: Mortuus nec blanda curat, nec aspera; neutris moveri se sinit, quia neutra sentit. At verò crucifixus, mundi blandimenta odit ac rejicit; injurias omnes & quidquid asperi ac duri sentit, hilariter excipit, constanter tolerat; crucifixo Domino quàm simillimum fieri, primum honorem reputat; pro Christo, cum Christo crucifigi inter beneficia numerat. Hic vir, hic est qui lætus & fiducia plenissimus ad Judicium velut ad triumphum properat. *Serm. 7. de Quadragesima. sit positus, & studeamus proficere de die in diem. Ad Judicium nemo securius festinat, quàm qui quotidie, quavis hora ad illud se preparat.* B

LIBER II.

CAPVT I.

Theodorus, juvenis Ægyptius, Æternitatis & Judicii arcanum animo pertractat, & reddendæ rationi se parat.

Ic at quantulum post priora tam seria pauperem, Lector, & animum curis tam arduis remittamus. Vericulos misceamus non eos teretes ac venustos, nec murice Venulino nitidos, sed calamo volante scriptos, & impetu potius effulos, quàm morosè naros. Eo autem animo hic misceantur, ut si quid priora peperissent tediis abstergant, C
& unà Judicii secreta memoriæ altius infigant.

In Æternitatis parte primà, mentionem fecimus Theodori Juvenis Ægyptii. Hic Æternitatem animo sic combibit, ut facultatibus, patriâ, parentibus, rebusque omnibus valere jussis, se Christo servum traderit. Hunc ipsum Theodorum denuo hic sistimus. Sed alia atque alia secum animo agitantem: Prius illum Æternitas eò adiecit, ut vinculis omnibus feliciter ruptis, ad vexillum crucis expedito cursu evolare destinaverit. Nunc majora meditatur & altiora. Jam agebat ipse secum, servus Christi sum, certè animo, sed nondum beatus sum: Theodore torrens superandus gestat, torrens periculosus & rapax. Moriendum est. Hanc larvam non timere pridem didici. Sed timeo graviora. Ad Judicem mors trahit, Tribunal Christi, Judicium divinum mortem excipit. Et hoc est quod membris omnibus contremisco. Mori non metuo: quid enim? è carcere tam molesto liberari cur abnuam? At verò D
Judicari, & quidem à Judice omniscio, hic ille torrens est profundissimus. Ah Theodore, quomodo trajiciemus? natando an navigando? quis monstrabit viam? *Apoc. c. 14. v. 13.* quis comitabitur? Oraculum nostri: *Opera illorum sequuntur illos.* Judicia humana frigent sepius, divina heu nimium & semper calent. Inter omnia mortalium negotia, nullum tam serium est, atque de totius vitæ dictis, factis, & verò etiam cogitatis omnibus vel minimis rationem reddere, & stare reum (quis enim hic innocens?) ante Judicem vitæ mortisque Dominum. Inter homines agere & humanis fordibus non inquinari vix hominis est, sed Angeli.

Hoc cogitationum æstu Theodorus incalefcens, ita sibi superis se cepit canere:

Æternitas, Æternitas!
Æternitas amata!

Plus centies, plus millies
Æternitas beata!
Amor tuus me languidum
Versatque dividitque:
Ah! mens amore deficit,
Amore cor liquefcit!
Nam falsà mundi gaudia
Vanissimâque curas
Quis nescit esse somnia,
Merissimâque nugas?
Quid me juvabunt, maximâ
Gravissimâque curâ
Si consequar quæ diligo
Mundi voluptuosas?
Nihilque curem sanctius
Quàm totus esse Mundi,
Corpusque quovis fosculo,
Et mollius roseto
Tractavero, dum splendeat
Aurorque purpurâque
Manus ebur si jaspide,
Accendo vel pyropo:
Vel dente structos erigo
Eburneo capillos,
Curâque lac corallinis
Ut fluctuet labellis;
Quid me juvabit Perficis
Si crescat arca gazis?
Quid proderit si gaudiis
Risique molliore
Exæstuem? cras lugubri
Mutanda læta casu:
Fiam licet vastissimi
Potens monarcha Mundi:
Nostrisque prono vertice
Fasces adoret Orbis.
Nostris feret de fascibus
Mors falce sævâ mensem.
O falsà mundi vanitas
Vale, vale perenne!
Valete quæ caduca sunt,
Æternitas perennat.
Hanc mille votis quærato,
Suspiriisque mille.
Nec abstrahat doloribus
Furoribusque mille.
Non horreo vel milites,
Strictosque pugiones;
Truces ruam per milites,
Feros ruam per hostes;
Et hostium per spicula
Stansque per sarissas.
Si vulneror, tum vulnus est
Amoris, haud doloris:
Nec horreo sic faucibus
Unum vel esse vulnus;
Laus pulchrior, laus amplior
Est amplior cicatrix.
Amore si me vulneret
Æternitas amata,
Plus centies, plus millies
Æternitas beata.

Dum hæc ab alto fundit pectore Theodorus, adfunt famuli Philemon & Stasimus, herilem filium quærentes, Horum alter Stasimus:

Sanè, inquit, plus paulò hodie adbibì, quippe nunc hunc in latitiâ degere diem deceat, quem Ægyptus tota habet genialem. Vivamus. Erit, cum habebimus adhuc agere satis.

Sed cho: Scin' tu, Theodoro quid factum sit nostro? ubique quæritur, invenitur nusquam.

Quærat

Tribunal Christi. Liber II. Cap. I.

115

Quærat ipse se, si amisit se, certius inveniet nemo. At A
ibi inambulat. Salvus sis, Theodorus; fatin' omnia rectè?
Ad quæ Theodorus;

Ut vita fert, quàm plurimis

Quæ plena stat periculis.

Mox iterum Stasimus: Quid tibi, ait, hic soli in-
ambulatio est? Si ominor rectè, ægritudo animum
angit tuum. Ediscere, quid sit, hæc enim tua mihi
solitudo suspicionem importat non levissimam. Si à
nobis, quod in rem sit tuam, fieri quid potest, nul-
lum in urovis tibi claudi videbis commodum. His
Theodorus.

Si cogito festissimos,

Cum gaudiis cachinnos;

Ubique qui jam personant,

Mox esse desituros;

Et cuncta mundi gaudia,

Levi perire laplu:

Rigantur ora lacrymis,

Tristissimis procellis.

Quàm tu sollicitus nimis es, ait Philemon, qui ita
prospicis in futurum; ad delictiarum præsentiam nun-
quam me meminisse, cum earum absentiâ abundè
mihilacrymas creet. Adhæc, ab hoc tu metu otiosus es-
se potes, quàm maximè, ut qui patre natus es à fortun-
is quàm instructissimò. Expunge, quem alis, ex ani-
mo mœtorem, dies iste inter delicias exeat nobis totus.
Athleticè, pugilicè, pancraticè, basilicè, genialiter, musi-
cè hodie vivamus. Subjunxit Theodorus:

Hic si quis ambit gaudia;

Sales petulciores;

Desperet inter sidera,

Jocos beatioræ.

Non est carina risuum,

Mundique, siderumque:

Nunc quisquis est Democritus,

Tunc fiet Heraclitus.

Quæris caduca gaudia?

Æterna perdidisti.

Hem, inquit Stasimus, quasi tu solus sis, æternis qui
cupiat beari gaudiis; An non id tibi de sacris paginis in
memoria est, fruturos illis pauperes? Hic ergo inter
gaudia vivamus, fortunæ dum ferunt nostræ, ut depau-
perati æternis fruamur in cælo: quem enim alium tu
putas in usum providum hanc nostram omnibus amœ-
nitaribus intruxisse terram, quàm ut earum usum ha-
beamus, dum sumus in vivis?

Theodorus oculos sensum attollens, humo, hæc dixit:

O Terra, terra sordida

Auro licet beata!

Qualis mihi tu nautica

Vix ampliùs ferenda:

Si pulchra specto sidera,

Es narium cloaca.

Tu, ait Stasimus, narium pestem eam dicere terram D
ausis? quæ, ne omnia memorando prolixior sim, pellu-
cidissimis suis fluminibus aurum gemmasque nobis
suppetit affatim: pervellem sanè, ut hos tales fimos ha-
berem quàm copiosissimos, & cum opulentissimo quo-
vis rustico de divitiis cecrare. Contrà Theodorus,
quod dixerat, ingeminat.

O Terra! terra sordida,

Pigram vomens mephitim;

Si pulchra cerno sidera,

Es narium cloaca:

Gemmata jactas flumina,

Aurique profluenta:

Limosa plus, quàm gemmea,

Et sordibus repleta.

Superna cerne culmina,

Aulam beatioræ.

Hic nulla prorsus nauticæ

Nec sordium cloaca;

Hic ipsa rorat suavitas;

Fluitque mellis æquor:

Hic thuris omnem permeat

Sabæa messis hortum.

Nec novit ullus eloqui,

Quis, risus astra pingat.

Non suada disertissima,

Apollinisque lingua;

Æternitas hic imperat,

Æternitas perennat.

Hic celsa stant palatia,

Amœnitæ plena:

CrySTALLINIS & gemmeis

Suffulta sunt columnis;

Merissimo, purissimo,

Auro serena rident:

Gemmisque lucidissimis,

Distincta recta splendent;

Auro viæ sunt singulæ,

Gemmisque perpolitæ.

Hic vitreos dat celsipites,

Jalpis inter astra:

Et cœculo mendacio

Sapphirus hic liquefit.

Et virgines & Martyres

Dat Sardonyx colore:

Ardet rubicunde Sardius;

Smaragdus hic virefcit.

Decerpis hic in marmore,

Vernos Berylle flores:

Platea quævis gemmea;

Pyropus ambulat.

Thalassicæ pil bullulæ,

Nil Adriæque vitæ:

Frustra tumescunt bacculæ,

Et Indici lapilli.

Plantas beatas basiant,

Lychnusque Sardiusque;

Lapis Tiaris insidens

Pedes ibi osculatur.

Et nostra etiam hæc terra, inquit Philemon, deli-
cias habet desituras nobis nunquam; nisi nostra priùs
desinat vita: iis ergo frui nos par est, dum vita manet,
ut ubi quis vivere desiderat, in cælo fruatur æternis. Ho-
minem in mœtore agere, sanitati multum officit.

Huic Theodorus: Quod dixi, ait, repeto.

O Terra! terra sordida,

Et sordium cloaca:

Ne falsa jactes gaudia,

Sunt fluxa, sunt caduca;

Non vera sunt hæc gaudia,

Quæ lacrymis rigantur.

Quæ vitreos habet pedes

Non dat diu voluptas:

Hostis voluptas dulcis est,

Et carnis amicus.

Figit labellis oscula,

Nescitque fune colla:

Amœna spondet tempora

Vitæ beatioris.

Heu cuncta momento tuum

Et defluit voluptas.

Astra, astra fundunt gaudia

Nullo fucata nævo;

Dant gloriam certissimam

Nunquamque desitutam.

Æternitas hic imperat,

Æternitas perennat.

Ergo, ait Stasimus, humanam tu gloriam dedeco-
ri ducis!

K 4

ri ducis? Sanè hîc juxta mecum non sentis, qui alto præ A
reliquis loco esse, inter quæ homini evenire gratissima
possunt, numeravi semper.

Apagè, inquit Theodorus, hæc fumi mendacia.

Est bulla, Mundi gloria
Est palliata fugo.
Dolis pugnat vaferimîs,
Et artibus protervis;
Cinis dolosus gloria est,
Terrorumque vitrum.
Cum creditur firmissima,
Vanescit instar umbræ.

Philemon hunc loquentis æstum interpellans: Juve-
num nobilissime, inquit, dic sodes:

Non fave est nitido vehi caballo,
Qui fulvo rutillet superbus auro?
Et totas hominum videre turbas
Mandantis Domini, pavere nutum,
Præfesse omnibus, & subesse nulli?
Hæc fert aulica vita, vita laura
Hæc est vita beata, fors amata.

Theodorus virgineum subridens mox subjecit.

Dum suave jucundissimo
Ridet polus labello,
Turbas coquit favissimas,
Et grandines timendas;
Rex qui tiam vertici
Ponit superbus alto,
Cum se putat tutissimum
Grandi jacet ruinâ.
Quæ cella surgunt culmina
Rupto propinquat celo,
Circumtonant hæc fulmina
Sævus quatque turbo.
Quamplurimis prospera
Permista sunt periculis,
Nec melle quæ sunt illita,
Solent carere felle.
Astra, astra fundunt gaudia,
Dolore mixta nullo.
Quæ nec queant volubilis
Perire lege fati.
Æternitas hîc imperat,
Æternitas perennat.

Sed heus, Theodore, inquit Stasimus, cave quid
ultra vires moliaris:

A primis, puer, educatus annis
Es tu, delitiisque, gaudiisque:
Jucundissima quæ fuere, vel sunt,
Imò quæ reliquis erunt in annis,
Cunctorum melimella gaudiorum
Ad votum tibi semper, & secundo
Tractu perpetuis iere rivis.
Consuësti tenero cubare lecto,
Plumis molliter undequaque farto,
Horti floribus undequaque picto.
Instructa Assyrio culina luxu
Lauras ferre tibi solebat escas,
Et plenas stomacho parare mensas.
Atto cur velis, asperoque pane
Jam placare famem, sitim fluente
Qui posset, modò veller, inter ipsas
Vel vini pluvias Opimianas,
Lautè vivere, lautius scire?
O charum teneræ decus juventæ!
Quæ te pars animæ, micans Ocelle;
Quæ te mens mala, mens nimis severa,
Ad tantas miserum trahit ruinas?
Nunc sententia stabit ista menti?
Non est, falleris, hæc beata vita,
Quæ certum properatur in sepulchrum.

Aulæ delitias videto nostræ,
Nullas cernere, nominare nullas,
Et nullas bibere hîc solemus undas;
Verum perpetuo natare Baccho,
Dum plenos trahimus mero cullos.
Hîc nullum ferimus laboris æstum,
Hæc est vita beata, vita grata;
Non hac ad stygios viâ caminos
Itur, moribus his nihil creatur
Quod posset macula notare fœda.

Eâdem operâ, inquit Theodorus, & maniam, & fe-
brim, & a fini umbram laudares, quâ voluptatem fluxâ.

Quid vita prodest aulica,

Heu vita defutura!

Nil sufficit, quod deficit,

Æternitas manebit.

Quid aulæ jactas pocula,

Pressis opima bottis?

Beatitudo poculis,

Latet periculosa.

Licet mero ster ebria

Discis onusta mensa:

Hæc fluxa, vana, nulla sunt,

Æternitas perennat.

Jam Phœbus est rideat,

Mox flebit imbre multo;

Jam late plaudant omnia,

Stent floribusque picta:

Mox ingemiscunt omnia,

Sunt sordibusque tecta:

Argentea purissimi

Loquacitate rivi,

Blandissimè jact garrulas,

Inambulant per herbas,

Gratæque susurramine

Virgula colloquuntur.

Urente sed jam frigore,

Canos Hiems capillos

Cum concurit; cum discit

Album nivis volumen:

Mox rivulorum vitrea

Gelu perit voluptas.

Non aëris vastissimam

Jam provolat per aulam,

Blandissimus Favonius,

Sed Auster atque Corus.

At in supernâ patriâ

Regumque regis aulâ,

Procul, procul caduca sunt,

Nullus metus ruinæ.

Æternitas hîc imperat,

Æternitas perennat.

Mentes beatæ gaudio,

Et maximo triumpho;

Nugas putant vanissimas,

Merissimumque fumum:

Quas Orbis iste basiat

Opes & usque jactat;

Quam grata vivent oria,

Nullis amara curis!

Nam tristior fors exultat,

Abestque casus omnis.

Non morbus illic actior

Dolore tentat ullum:

Proscripta sunt contagia

Et sanitas perennat.

Deformis hîc non inficit

Flavos senecta crines,

Senilibus nec pallida

Inscribit ora rugis:

Sed suave ver pulcherrimæ

Semper

Tribunal Christi. Liber II. Caput II.

117

Semper viret juvenat:
Hic vera vivunt gaudia,
Nullo fuganda fato:
Mortale quiddid vixerat,
Abivit, interivit.
Non falce mors sœvissima
Hic atra jura ponit;
Est clausa morti janua,
Perennat una vita.
O ergo terra sordida
Vale, vale perenne!
O munde, Munde perfide
Vale, vale perenne;
Votis locum qui dar tuis,
Ah! errat, errat, errat.
Donis sinum qui implet tuis,
Ah! errat, errat, errat.

E calente pectore Theodorus hæc profuderat, & mox ad famulos versus: Vos jam, inquit, hinc abire, & rerum vestrarum satagite: Solus ego quid in rem meam sit, rectius discipiam. Hæc talia negotia turbas non amant. Jaque ab omni arbitro liber: Quod igitur, inquit, feliciter Deus evenire jubeat: Jam terræ, jâ mundo, jam rebus caducis omnibus valedixi. Cû Christo crucifigi, cum eo mori cupio. Sed sim jam crucifixus, sim mortuus, an nihil restat, quod terreat? Hilation, Arsenius, Agathon viri sanctissimi certe crucifigi, planè mortui erant, sed tamen ad Judicis adventum trepidabant. Ergo mortem vel sanctissimam comitatur Judicium.

Quare age, Theodore, Hieronymum imitare, & sive comedas, sive bibas, illam evocantis præconis vocem cogita: Heus ad Judicium Theodore, ad Judicium. Seu quiescas, sive ambules, seu dormias, sive vigiles, seu labores, sive ores, hæc nunquam tibi excident: Ad Judicem Theodore, ad Judicem.

CAPVT II.

Quoties Index ipse Iudicium imminens cogitandum proponat, seu, Quam variè moneamur de reddenda ratione, & quis hic futurus sit patronus.

NE quis divinorum Judiciorum negligens oblivioni potius quam sibi culpam impingeret, Christus tot divinis concionibus Judicii memoriam ingessit, imò vix unquam ad populum verba fecit, quin Tribunalis divini sermone moneret.

Atque ut dicta haberent altius, crebrioribus ea parabolis velut picturis proposuisset. Hinc illa: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic dissimatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tue, jam enim non poteris villicare. Atque hoc superiore libro explanavimus. Eo etiam spectant ista: Assimilatum est regnum celorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum cepisset rationem ponere, oblatum est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

Eandem Judicii memoriam & hæc instillant: Sicut homo peregrinatus vocavit servos suos, & tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum; unicuique secundum propriam virtutem: & profectus est statim. Post multum vero temporis venit Dominus servorum illorum, & posuit rationem cum eis.

Hæc sanè omnia divini Judicii memoriam identidem reficiunt. Vult Christus nobis nunquam securis, illud assidue in auribus atque animo infundere: Redde rationem, redde rationem. De quo hæc locuti sumus, porro jam illud addemus, quam variè moneamur de

A reddenda ratione; & an ullus hic futurus sit patronus.

S. I.

Horribilem ac subitam cœli mutationem vaticinatur Amos, & clarum meridiem tenebris sepe. *Amos c. 8. sol in meridie.* Sunt plurimi qui vicino jam obitu ad ætatis suæ meridiem se pervenisse credant. Hinc spe vanâ gissimam vitam sibi impendens Judicium non metuunt, neque se illi parant. Alias illi sibi met rationes fingunt: Has, ajunt, domos ædificabimus, hæc convivia celebrabimus, hæc lucra congeremus, has nuptias frequentabimus, tantam familiam numerabimus. Videte, quæso, serenum & innube cœlum, meridiem clarissimum. Sed brevî nubila horrida, nimbos ac procellas spectabitis, sol occidet in meridie. Nunquamne vidistis, qui mediis maris fluctibus caballum agitarit, aut qui mediis ætris nubibus incitavit navigium? Tales sunt isti, qui spem concipiunt longissimam, qui vitæ suæ circulum ponunt amplissimum, & in eo consilia & destinationes collocant quam plurimas, fors hodie responsuri Judici, cras tumulto tegendi.

Quam apposite canit psaltes: Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Qui habitat in cœlis, irridebit eos, & Dominus subsannabit eos. Nam subitò Mortem Tribunalis sui apparitorem mittit, & en momento tribunalis diruitur, quidquid in ære tor vanis consiliis edificatum est. Ita machina omnes, cogitata & consultata omnia evanescunt.

Circumspiciamus paululum, & regentium exemplorum satis cernemus. Quanti sunt qui suaviter apud se cogitant: Jam demum res meas composui, curabo igitur, ut mihi bene sit. Adsum divitiæ, nec honores defunt, liberos in luculentas familias collocavi, causam illam intricatam expedivi, grande illud opus ad finem perduxî, domestica providè constitui, domum copiosè instruxi: jam mihi credo, licebit, sub vite & figi mea respirare largiter. Ergo vivamus.

Ergo morere, ait Deus, & tuo te Judici siste. Sciebas equidem in exilio, non in patria te agere. Non effugias hic manentem civitatem, sed futuram inquirendam: ad Judicium te brevi evocandum milles audiebas, sed spernebas. Elapsa vix unhorula jam vocat: Jam stabis, ut Judici contendas cum te.

Ita sæpius cum cogitamus vivere, mors evocat. Ita ille Judicii testis, & prolixam sibi vitam pollicitus: Anima, inquiebat, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. At mors proxime actans hæc hominis vigilantis somnia audivit, & susurris tacitis respondit: Stulte, hæc nocte animam tuam reperunt à te; quæ autem parasti, cujus erunt? En ut turtis in ære structa corruerit repente. En ut sudum ac ridens cœlum subitò vultum induerit aterrimum. Propterea huic æreo ædificio, & tam faventi cælo ne fide: ruina & nubes proxima sunt. Cuncta quæ sunt, inquit Ecclesiastes, adducet Deus in Iudicium, pro omni errato, sive bonum sive malum sit.

Rex Hebræus Saul, vir militaris, strenuus, audax, Saul ad præliis compluribus interfuit, multis victoriis clarus, ausus etiam Samuelis mares ad colloquium evocare. At ubi sententiam feralem illam audit: Cras tu, & filii tui mecum eritis. Statim cecidit porrectus in terram. Adeo cohortuit ad subitam hanc tempestatem, & improvisum mortis nuntium.

Complures ejuscemodi nuntios quotidie Deus ad Nuntios juunos destinat, qui mortem & Judicium indicant. Illos invalida senectus & cani, istos adversa valetudo & morbi, hos sacræ conciones & libri, alios crebriora funera, & mortualis campanarum clangor, quosdam piorum monita, non paucos calamitates & res afflictæ urgent,

urgent, ut ad futurum seſe Judicium parent. Hi omnes A
monitores ac nuntii cum Siracidâ clamant: Ante Iudicium interroga teipſum: ante Iudicium para iuſtitiam tibi.

Idem & Jobus vociferatur: Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius eſt: & ſcitote eſſe iudicium. Idem hoc Judicium & David denuncians: Niſi converſi fueritis, inquit, gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum terendit, & paravit illum: & in eo paravit vaſa mortis,

Deus iudex juſtus, fortis & patiens. Idem & Salomon diſtinctiſſimè proclamat, Iudicium à Domino egreditur ſingularum.

At plurimi aut diſſimulant hæc audire, aut contemnunt. Demum heu ſerò cum brevis halitus, cum oppreſſum pectus, cum nox in oculis, pallor in ore, macies in vultu, dolor in membris, pavor in venis, mœror in animo, cum lingua titubat, præcordia tubent, pedes frigent, cum gelidus decurrit ſudor, tunc illi ambire Iudicem & penſare velle, & molles ad eum aditus inveſtigare. Hæc rectè fierent maturius, & tempore opportuno.

Nunquid, mi Chriſtiane, centies, ſexcenties, nunquid millies & ſæpius caduceatores Iudicis te monuerunt? & monentes non audisti. Nunquid te in ſingulas horas paratum eſſe julerunt? & juſſa neglexiſti. Nunquid futuram hanc tempeſtatem prædixerunt? & prædicentibus non credidiſti. Nunquid vellicarunt te dormientem, & excitaverunt? Sed iterum obdormiſti. Nunquid rogarunt & obteſtari ſunt curam gereres ſalutis? Sed tu obſtationes has omnes nihil feciſti. Nunquid æternitatis inexplicabiles gyros ſæpius ob oculos poſuerunt? Sed eos aſpicere noliſti. Nunquid inevitabile hoc Judicium ſæpiſſimè repræſentarunt? Sed tu hæc omnia contempſiſti. Nunc obſeſſus, nunc deprehenſus in flagrantibus delictis, quid Iudici tuo reſpondebis? Num parata ſunt rationes?

§. II.

Hoc ipſum Iudex prædicens: Sicut autem, inquit, in diebus Noë, ita erit & adventus filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptii prædantes, uſque ad eum diem quo intravit Noë in Arcam, & non cognoverunt, donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus filii hominis. Quod Mattheus ex ore Domini, idem & Marcus teſtatur. Adventum verò Iudicis tam repentinum eſſe quotidiana loquitur experientia. Sunt quæ ipſum fatalem lætulum, non ſine affectu ad priſtinas ſordes, aſcendant; anima in labris hæret, necdum tamen omnem peccandi libidinem ejurant. Sol iſtis occidit in meridie, ſubitum eos adripit diluvium.

Quod Mattheus, & Marcus, idem & Lucas Domini juſſu præmonens: Attendite autem vobis, inquit, ne forte graventur corda veſtra in crapulâ, & ebrietate, & curis hujus vite: & ſuperveniat in vos repentina dies illa. Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante ſilium hominis.

Dixerint hæc Diſcipuli, imò & nos cum iſtis: Si crapula & ebrietas ideo tantum vitanda, ne noviſſimus Orbis dies imparatos obruat, ſecuri ſumus, & nos, & nepotes noſtri. Nil penitus indicii eſt, mundum dum vivimus, finiendum. Quid igitur opus vigiliis tam arduis? Quapropter Chriſtus non ſolum tempus orbis ultimum, diem repentinam vocat, cui vigilandum ſit, ſed cujuſvis hominis fatalem ac ultimam lucem deſignat, quâ illi omnes Iudicium patientur, quos ad Tribunal mors evocaverit. Hæc cuius ultima lux, dies eſt repentina & mala, hæc poſcit vigilias, hæc ebrietatem & crapulam odit, hæc rationes exiget paratas.

Idcirco & Joannes Apoſtolus Domini perſonam agens: Ecce, inquit, venio, ſicut ſur. Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua.

Idem omnino, cum morimur, nobiſcum ſit quod cum reis, qui ad ultimum ſupplicium educuntur & carere: veſtes iſis relinquuntur, ceteris omnibus, etſi diſſimi ſint ademptis. Ita nos profeſſo præter pias ſanctificæ actiones hinc ad Tribunal nihil auferemus:

Interram referes, ſi quid virtutis habebis; Nec tecum hinc aliud, ſerpe ſineris onus.

Hanc unam nobis farcinam hæredum tenacitas intactam relinquit. Quod Joannes, idem omnino aſſerens Paulus: Dies Domini, ait, ſicut ſur in nocte veniet: Cum enim dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus.

Quod Paulus, idem & Jacobus Apoſtolus, tanquam Iudicis nuntius monet: Ecce iudex ante janam aſſiſtit. Viciniſſimus eſt; præ foribus adſtat, nec eſſe viciniſſimus poſſe, niſi cum fores ipſas aperuerit.

Ita Jobus, David, Salomon, ita Prophetarum chorus, ita Mattheus, Marcus, Lucas, Joannes, Paulus, Jacobus, ceterique Apoſtoli, ſic & alii viri ſanctiſſimi line ambagibus Iudicium denunciant. Nuntiorum abundè ſatis.

Sed nunquid etiam hinc ſatis patronorum?

§. III.

Num opes, quarum ubique ſumma eſt auctoritas Opes reſu & potestas, hic reum tueri ac protegere non poterunt? Revera non poterunt. Hic nuntii quidem plurimi, patroni autem nulli admittuntur. Vnusquisque enim onus ſuum portabit. Si illuſor fueris, ſolus portabis malum. Si Cræſo licet opulentiſſimo, ſolus iudicaberis: ſit tibi copioſius quam Salomoni famulitium, ſolus damnaberis, ſi Iudicem iratum habueris.

Nihil hic divitiæ, nihil vel aurei montes patrocinariqueunt, niſi divitiis diſperſeris, & montes aureos in egenorum uſus liquefeceris, nihil egiſti. Hic opes prodeſſe non poſſunt, niſi aut generoſè contempte, aut patienter perditæ. Conſidera mihi triticeum granum, niſi eo ad alimoniam præſtantius, ſed molli debet, aut iterum mori, pinſendum eſt, aut denuo in terram abjiciendum. Sic & opes hunc Iudicem non molliunt niſi abjectæ aut commolite in mendicorum ſportulas. Jo-
bus diſertiſſimè: Dives, inquit, cum dormierit, niſi ſecum auferet: aperiet oculos ſuos, & nihil inveniet. Apprehendet eum quæſi aqua inopia, nocte opprimer eum tempeſtas. Tollet eum dicorum ventus urens & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco ſuo.

Turbo vehemens & præceps quacunque permeat, late omnia conturbat, arbores ab radicibus cœnvellit, ingentia ſaxa circumactu rotat, & ejaculatur procul, navigantium vela diſſicit, & diſcrumpit, navigia ipſa contorquet, & nonnunquam in altum abripit. Ita divites Iudicarii turbinis incurſus ad Tribunal abripiet divitiis omnibus ſpoliatis. Quod etiam regius vates expreſſe cecinit: Dormierunt ſonnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.

A fallaciſſimis divitiis nihil patrociniſperandum eſt. A divitiis ſe, accurate obſervans Chryſoſtomus: Si unquam antea, inquit, nunc maxime licet dicere, Vanitas vanitatum, omnia vanitas. Vbi nunc inclutus ille conſulatus ſplendor? Vbi illuſtres Chryſoſtomus: Vbi applauſus illi ac choreæ epulæ, & feſti conventus? Vbi corona & aulæ? Vbi ſtrepitus urbis, & illa circenſum tropæus? Vbi ſpectatorum ſauſta acclamationes atque adulationes? Omnia illa perierunt: procella vehemens folia dejecit, arborem ſpoliata reddidit, jam radicibus vacillantem: tantaque vis venti impaſta eſt, ut cum nervos ejus univerſos concuſſerit, cum ipſam funditus proſternere minetur. Vbi nunc fucati illi amici? Vbi compotationes & cœnæ? Ecce. Omnia illa niſi nocturnum ſonnum fuerunt apperente die evaneſcens. Flores fuerunt verni, vere exacto, emarcuerunt omnia: umbra erant & præterierunt: fumus erant, & ſoluta ſunt: bullæ erant, & dirupta ſunt: araneæ erant, & lacerata ſunt: Quapropter occidimus in deſinenter: Vanitas vanitatum, omnia vanitas.

Hoc

Tribunal Christi. Liber II. Cap. II.

119

Hoc dictum in parietibus, in vestibus, in foro, in adibus, in viis, in fenestris, in sanis, sed potissimum in ipsa cuiusque conscientia continetur, inscriptum esse oportet, omnino tempore cogitationi observari. An non assidue tibi dicebam fugitivas esse divitias? Quin ergo ad veritatem vastitatem & dolos diaboli? Lutum dat ut cælum rapiat, umbram ostendit, ut veritatem excludat, aureis nos somniis delinire cupit, ut ubi somnum nostrum dormierimus, in iudicio nihil divitiarum inveniamus in manibus nostris.

§. IV.

An te annos non multos egrotabat, ex opulentioribus quisquam. Monebatur is animum attolleret ad alta, hæc fluxa missa faceret, jam cælo vicinior ostium cæli aspiceret. Ille altum ingenuitatis: Aspicio, inquit, ostium cæli, sed cerno clausum: utinam, o utinam apertum esset!

Hæc talia morituri iudicio jam vicini non temere proloquuntur. Rea conscientia hæc dicitur axiomata. Quid ergo hic consilii? Ostium serâ multiplici firmatum, quâ arte referendum? Pecuniam tuam consta, & claves facito argenteas & aureas, istis vel mille feras recludes. Ne verò claves tanti pretii perdantur, pauperibus eas committe perferendas, illuc perferent securitatem.

Hoc Tobias affirmatissime testatur: Eleemosyna, inquit, ab omni peccato, & à morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo Eleemosyna omnibus facientibus eam. Noli avertere faciem tuam ab illo paupere: ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini. Præmium bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Beatus ergo qui intelligit super egenum & pauperem, in die malâ liberabit eum Dominus. Dies mala & horrenda, dies iudicii: Liberabitur in hac die, qui ad Tribunal Christi patrocinantem habuerit eleemosynam. Sparge opes, & conservabis, abice, & augebis.

Verissime dixit Seneca: Nemo cum sarcinis enatat. Non facundia, non divitiæ, non forma, non quidquam horum te iudici commendabit: Vita sceleris pura, & pudica iudicem conciliat. Divitiæ non amant, sed contempte molliunt sententiam quam formidamus.

Verum divitibus pecuniam amantibus, pecuniæ contemptum laudare, panem idem est quod agrotum harmoniâ fidium ad choreas invitare. Bene canitur, esto; organis petere luditur, testudo scite pulsatur, esto; sed ager non surgit, non movet se. Canit suavisimè Christus: Beati pauperes. Non audiunt agroti, divites. Canit altius, sed voce depressâ & gravi: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum.

Audiunt hæc fortè divites. Sed nemo se movet, nemo saltat. Ne mirare: Aurigine seu auri fame gravissimè laborant. Optimus quidem contentus est: Beatus vir qui post aurum non abiit. Sed illis longè melior censetur iste. Beatus vir qui auri plurimum collegit. Durissimum iis est ab ipsâ messe discedere. Miseras execrantur, sed miseriarum mercedem amant divitias. Ita quæ cupiunt, deplorant, & de earum rerum fugâ loquuntur, quibus carere nolunt. Nimirum cupiunt cum sarcinis enatare. Heu fatui! Nam iudex, cui brevi sistitur, paupertatem docuit, & ipse pauper fuit; opum contemptum non tantum suavit, sed & præcepit.

Huic iudici divitiarum hosti, divitiis onusti occurrere non verentur. Prò infanti! Exitium invenient, ubi patrocinium speraverant. In hos Jacobus Apostolus vociferatur: Iudicium sine misericordiâ illi qui non fecerit misericordiam.

Ergo quod monui, ad ostium cæli referendum est: claves fac argenteas & aureas, eaque trade pauperibus eò deferendas. Perde opes, ut invenias. In arcano singulari, imò & universali iudicio, nemo eloquen-

tius nec potentius partes patroni aget Misericordiâ. Iudicis chirographum habemus: Quod fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

Hæc Chrysostomus consignans: Tanta, inquit, sumus negligentia, ut præferamus momentanea semper manentibus, terram cælo: ea quæ avolant antequam habeantur, iis quæ nunquam finem accipere possunt. Quousque enim, dic quæso, ita insanimus in colligendis præniis? Quæ rabies cogit quotidie à tam molestâ concupiscentiâ infestari, & nunquam satiari, sed deterius habere quam ebrii? Non videmus quod ii, qui ante nos fuere, quamvis totius Orbis victores essent, nudi & solitarii ex hac vitâ abrepti sunt? Hoc solum inde consecuti, quod rationes & pene pro omnibus illis ab eis exiguntur. Clarissimum secreti iudicii testimonium. Addit: Idcirco obsecro, ut cum tempus habemus, detergamus animæ sordes largis eleemosynis. Nihil enim proptus ita nos eximere potest à gehennâ ignis, atque largitas eleemosynæ. Gliscientem flammam sopimus aquâ, imminentem gehennam extinguimus eleemosynâ.

CAPVT III.

Quam variè iudicium hoc immotuerit, dum læsus lædenti diem dixit, & iudicio arcessivit, seu, quam crebrò alter alterum ad rationem reddendam evocaverit.

Humani juris est ab uno ad alium & sublimio. In lege rem iudicem provocare, cui causâ denuò re-præsentetur. Cum Jacob Isaac filius cum Labano toties mendaci, toties fallacioso socero nunquam ad exitum pervenire posset, denique ad altissimum Tribunal reum postulans: Deus Abraham, inquit, iudicet inter nos.

Cum David etiamnum aulicus regis citharædus inter se sumique Dominum Saulem impetrare iudicem opportunum non posset in iuriâ multiplici afflictus, ad cæli dictatorem provocans: Iudicet Dominus, inquit, inter me & te, & ulciscatur me Dominus ex te. Josadæ filius Zacharias sacerdos cum adversus regem impium Joas nihil iustitiæ obtineret, jamque ad mortem traheretur lapidandus exclamavit: Videat Dominus, & requiratur. Certè vidit & requisivit non multo post tempore. Anno namque vix evoluta, regii principes qui in hanc injuriam consenserant, Syrorum gladiis trucidati. Rex multis cladibus affectus, in lectulo crebris vulneribus confossus à suis ad reddendam rationem divini tribunalis oblati est.

Non præca solum, sed & nova lex ejusmodi appellationes ad Dei tribunal factas frequenter audit, vâ: Quando enim celestis Pater homini, suo filio iudicandi potestatem, & omne jus gaudi commisit, ideo hic iudex qui unice amat homines, hominibus sapientissimè obediunt. Et quia non raro pars graviter læsa partem adversariam & lædentem in ius vocavit, iudex huic nominis delationi sese attemperans, postulatam quoque adversarium comparere iussit, ut in ambos iudicio præfentes sententiam diceret. Bernardus ceteris, qui vir iustissimus, & mella stillans, nihilominus ad tribunal summum provocans: Tuum, inquit, Domine Iesu tribunal appello, tuo me iudicio servo: Tibi committo causam meam. Domine Deus Sabaoth, qui iudicas iuste, & probas renes & corda: cuius oculi sicut fallere nolunt, ita falli non possunt. Itaque arbiter meus, Domine Iesu, de vultu tuo iudicium meum prodeat. Oculi tui videant aequitatem, videant & iudicent.

Constat profectò plurimorum testimoniis ac tabulis fide dignissimis, homines sanos & incolumes à morientibus ad Dei tribunal sepius invitatos, eaque vi ac pondere

pondere verborum postulatos, ut provocati provocatores suos statim tempore per mortem ad Judicium sequerentur. Quod quidem arcanum istud, & singulare Tribunal Christi luculenter monstrat, & velut oculis spectandum subjicit. Et ne testatissima fides hic desit, agendum, mi Lector, nube testium te obruam, quos tibi ordine & certis numeris ac classibus digestos huc sistam: Ordiamur à primis.

§. I.

Primi testes arcani ac singularis Judicii. Anno millesimo trecentesimo duodecimo, Joanne Marianâ teste, Ferdinandus IV. Hispaniarum Rex, pace & bello bonus, at rigidus & in judicando præceps ad fecerunt Christi Tribunal hac occasione postulatus est. Rex Ferdinandus vere jam adulto fratrem * ad bellum præmiserat, ut Alcaudem oppidum à Mauris occupatum cum copiis circumfunderet. Rex ejus vestigia subsecutus Tuccos venit, Hispani Martos vocant. In eo municipio Carvajali fratres, Petrus & Joannes regio iusta comprehensi, è vinculis, more gentis causam dixerunt. Causa hæc fuit: Benavidius vir primarius, cum noctu regia egredere, ad Palentiam occisus est. Cadis auctor cognosci non potuit, suspitionibus multi exagitari: iis denique hi fratres oppressi, & lege majestatis postulati, quamvis nec testibus, neque Judicio convicti, neque criminati, capitis damnati sunt. Modus supplicio is dictus, ut de rupe vicinâ præcipites darentur. Rex ob injuriam recentem intracabilem, nec clementiam, nec precibus quidquam dare voluit. Itaque ad supplicium abrepti ambo fratres, divum hominumque fidem testati sunt se innocentes mori. Quoniam igitur regie aures obturata essent, provocare ad Deum Judicem equissimum, regique diem dicere, ab eo die (qui sibi ultimus esset) trigessimum. Eæ voces in presenti pro vanis habitæ, eventum certe mirabili confirmata sunt.

Rex nulla periculi cura Alcaudem abiit in castra. Hic morbo tentatus gravissimo Giennium sese retulit, vi morbi in dies aucta. Et quamvis gravioribus curis impar esset valetudo, nuntio tamen capti oppidi rex legatus, novæ irruptionis faciendæ consilia explicabat. Cum ecce die Jovis, septimo Idus Sept. à prandio quieti se tradidit, in strato exanimatus repertus est, ipso trigesimo, à dicti supplicii die. Hic divini numinis vim interpretari facile fuit, quod à cæde patrata magno omnium miraculo diem trigessimum præse numerarent. Unde inter Castellæ reges, Ferdinandus in jus vocatus nuncupari cepit. Obiit in ipso ætatis flore, in maximo rerum suarum cursu, annos natus viginti quatuor, menses novem.

Diserte iustitiam moniti & non temere divos. Eludi joco nequeunt tam seria. Nares sibi cereas affingi non patitur iustitia divina.

Gualterus Burgensis, Pictaviensis Episcopus inique accusatus est: Post causam male discussam sede pulsus à Clemente V. summo Pontifice. Gualterus quamdiu vixit, injuriam patienter tulit. Moriens iussit, ad exemplum credo aliorum, inscribi tumulo: *Ad iustum Dei iudicium appello. Legit appellationem Clemens, & injuria, quam intulerat, memoriâ expavisse ajunt. De obitu Pontificis hic nil addo.*

Non nescimus Christianos Martyres post fufum sanguinem, post adeptam vitam vociferari: *Pro quo Domine, sanctus & verus, non iudicas & non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terrâ.* Subinde Deus aliquantum dormit (ita iudicant humani oculi) & ad injurias conniver, sed subito evigilat ad vindictam.

Tertii testes. Cum homo invidus & obreftator, nomen ei Agrestius, beatum Columbanum jam mortuum conviciis ac calumniis laceraret, Eustachius abbas Columbani discipulus, ut erat tam patientiâ, quam multâ

scientiâ insignis, calumniatorem impavidè aggressus: *Martio apud Heus, inquit, Agrestis, ego discipulus illius & successior, 29.* cuius tu disciplinam & instituta temerariè damnas, te coram his sacerdotibus, ad divinum iudicium invito; *In Concilio Matifcentensi congregati.* intra annum fac compareas. Cujus virtuti obreftave-
ris, è Judice iustissimo percipies. Agrestius has effeminatæ pœnitentiæ sepius concessum sprevit. Sed pondus ingens habuerunt Eustachii verba, liquidem die trigesimo antequam annus verteret, Agrestius à suometervo, quem in mancipium emerat, securi percussus, interit. Hoc habet. Rectè dixere præci:

Semper Themis, semper Dice Iovi adfident.

§. II.

Quarti testes. In Germaniæ vicinâ Gothiâ, Joannes Turso Judex dicta sententiâ quandam capite plekti iussit. Hic, cum alia defensione negaretur, in genua procumbens: En inquit, injustè morior. Sed te Judex inique, in jus voco, ut hac horâ pro capite dicas ad Dei tribunal. Surdo nœnia. Vix autem insons cantificis manu obruncatus est, cum & ipse Judex velut fulmine ictus ab equo corruit exanimis. Quid reis fiet, si sic Judices ipsi raptantur ad iudicium?

Quinti testes. Certissimum habetur, quod Clementi V. Pontifici Maximo, cujus paulo ante mentionem fecimus, evenit. Qui cum Templarios, ceterum religiosum, & diu bonum atque utilem, Viennæ in Concilio damnasset, & in sodales ferro atque igne passim animadvertisset, vel (ut alii loquuntur) lævisset, à pluribus eorum, uno præsertim Neapolitano equite ad iudicium divinum est appellatus, ita quidem ut Clemens Pontifex & Philippus rex Galliarum ad Tribunal superum citati sententiam intra annum se sisteret. Philippo Regi damnationes illæ fuisse bono putabantur, Templariorum opibus ad eum devolutis & confiscatis. Neque vana fuit hæc appellatio, nam intra tempus annum, uno scilicet copulato anno 1314. tam Papa quam Rex obierunt. Clemens, 20. Aprilis; Philippus, 29. Novembris. Quis neget geniale aliquid & divinum hic intervenisse, supremo numine consenscente?

Sexti testes: In Liguriâ Italiæ notâ parte Genue-
siis trirèmes contra piratas emissæ, Gotholanem biremem suæ potestatis fecerunt. Huius verò navigii rectorum, in contemptum tam Sicularum quam Gotholanorum noctu paribulo affixerunt. Miser ille diu, sed frustra quæsit, nihil se unquam Genuefibus nocuisse: ut vidit illos plus gentis odio moveri quam aequitate, præcipuamque mortis suæ causam esse trierarchû Genuefem, ad superos se convertens, iussit ut ille ipse suæ mortis auctor, intra sexum mensem ante Deum iudicem compareret. Neque vadatio fuit irrita. Tempore condito Ligur extinctus vadimonium obivit.

Quotquot innocentes perirent, solatium certum ab Isaac vaticinio habent: *Hos vero, inquit, qui iudicaverunt te, ego iudicabo.*

§. III.

Septimi testes. Franciscus Britannia Dux, cum mortuo patre, fratrem Germanum in Angliâ educatum inde reducere accepisset, in vincula conjecit, & lætæ majestatis falsò accusatum in carcere necari iussit. Insons juvenis jam neci dandus impietatem fratris accusabat, cui non satis fuisset regnum sibi debitum occupasse, sed insuper vitam iniquissimè auferre. Quando igitur, ait, nihil humanæ opis sperandum, ad divinam me verto, & Franciscum fratrem ad Dei Tribunal postulo, intra annum de parricidio hoc responsum. Nec ista sine viribus vox missa est. Franciscus Princeps hydropo laborare cepit, & intra spatium annale mortuus, divinam utique censuram sensit.

Octavi testes, Engolismensis Comes Nantinus (Gregorio

Lib. 15. de rebus Hispan. c. 17. medio. Ferdinandus IV. rex Hispaniarum ad Christi Tribunal postulatus. Petrum.

Dice præstas Indictorem, Themis iustitia.

Olaus Magnus Turso 1. 4. historiæ. Aquilon. c. 20.

Mejerus 1. 2. Annal. c. 1. 17. Chron. Christianus & Massius & Onuphrius Panvinus in epitome de Rom. Pontificibus continetur. Idem recitat Fulgosius 1. 1. exempl. c. 6. qui Pontificis repenti obitus se tradit.

Fulgosius 1. 1. c. 6.

Gualterus Burgensis, Raphael Volateranus Anthropol. l. 21.

Apoec. c. 6. v. 10.

Jonas Abbas Eustachio coeuvus in vita illius c. 6. mense

Aeneas Sylvius historia Europæ c. 43. sine capiti. Regium nant.

gorio Tutenensi teste) homo vaser & variabilis nequie Heraclium prius Burdegalensem presbyterum, dein Episcopum sibi adversarium statuit, cumque diversis injuriis affecit. Inimicitia crescente ausus est etiam villas & pradia invadere, quæ Marachatus ejus avunculus testamento templis & sacerdotibus transcripserat. Neque defuit fucus & color huic flagitio comendo. Ajebat namque illius hereditaria bona non deberi ei Ecclesiæ, ejus Clerici testamentarium interfecissent. Mantelum satis speciosum. Sed Heraclius deprehensâ injuriâ Comitem anathemate percussens à priorum societate secluserat. Comes novam vastitatem induens convenientibus apud Sanctonas sacerdotibus se submisit, pollicitus omnia quæ vi abstulisset, reddere, modò iterum particeps fiat sacrorum. Factus est. At ille quoddam domos reddidit, sed prius expilatas, & omnibus facultatibus viduas. Quapropter illum Episcopus iterum à sacris amovit, nec multò post obiit. Nantius denuo ad Ecclesiæ communionem sibi viam aperuit, sed argenteis & aureis manibus. Post paucos menses ardentissimâ febri correptus clamat: *Hec, heu, ab Heraclio Antistite exuror, ab illo crucior, ab illo ad Iudicium vocor.* Agnosco facinus, recorder injuriarum quibus eum oneravi. Dum hæc clamat, febrili flammâ æstuans, infelicem animam ad subeundum Iudicium effudit.

Sunt verba Gregorii Tutenensis. Idem lib. 5. hyst. Franc. cap. 36.

Chronicis Britannicis hyst. Petri Martini Sec. quatuor l. v. d. in lectio- ne, de Iudi- cio vero co- ncessario officio in se- ratis sen- tentis.

Iustitia divina non solum purgatissimas habet aures, & oculos lynceos, sed tota est oculus, imò auris & oculi tota est. Nemo illi peccat impudè.

Noni testes. Rudolphus Austriæ princeps in equitem auratum fatales insidias molitus est. Eum denique comprehensum, tortum, ad extremum sacco inclusum in profluentem Iustitiam abjici. Eques jam in culeum conjectus, antequam clauderetur, spectantem è fenestrâ Ducem conspicatus, altâ voce proclamavit: Dux Rudolphe, ad tremendum Christi Tribunal te voco, ut rationem reddas, cur immerentem me morte tam indignâ perimas. Dixit, & caput culeo abdidit spargendus in flumen. Dux provocationem istam cachinno excipiens: Bene est, inquit, I prae, sequar. Ita periculi omnis securus, innocentis necem oblivione hilari sepeliit. Sed antequam rediret annus, febriculâ Princeps tentari cepit. Hic memoria tristior audite appellationis subit, & vadatum se agnoscens: Amici, ait, mors instat, vocor, nec tergiversari licet, in jus eundum est. Quod dixit, evenit. Etenim paulò post è vivis sublatus est.

Cunctabunda nonnunquam videri potest Vindicta divina, laneis lentisque pallibus incedit, sed tarditatem supplicii gravitate compenfat.

§. IV.

Decimi testes. Sidonius Apollinaris Arvernensis Episcopus, tam divinis quam humanis litteris (ut Gennadius loquitur) ad integrum imbutus, nec minori sanctitate. Sed invidiam nulla delinit virtus, imò eam magis exasperat & acuit. Ita Sidonius duos sacerdotes sibi intensissimos expertus est. Hi virum integerrimum omni sacro magistratu per vim exuentes, tenuissimo victu suppeditato hoc illi unum reliquerunt, vivere. Sidonius summae injuriæ patientissimus non foro certare, sed omne jus suum Tribunali divino institit transcribere. Judicem profectò nec surdum, nec cæcū, sed nec tardum habuit. Cum enim improborum sacerdotum alter minaretur, luce postera Sidonium à se templo extrahendum, è vivis ipse abreptus est ad judicem. Surrexerat quidem ante diluculum impius sacerdos, & in Sidonium itas coxerat: sed antequam in publicum se daret, ad naturæ requisita ut puero cereum præferente. O miserum! Nam dum alvum exonerat, spiritum exhalat. Interim puer foris expectat diutissimè. Jamque sceleris socius nuntiat jussit: Veniret modò, nunc opportunum esse, quod pridie statuissent, exequi.

Tom. I.

A Puer dominum moniturus, jam exanimem invenit. En geminum Arrium.

Sidonius Deo pro se vindicante potestatem pristina nam recepit. Verum post aliquantum temporis correptus morbo in templum deferri voluit, ubi lugenti & interroganti populo, quoniam similem sperare possent, sublato pastore optimo, respondit: En frater meus Aprunculus vivit, & hic pastoris munus occupabit. Delicium hoc putabant, non vaticinium, quia non intelligebant. Defuncto Sidonio alter sacerdos nil repentina morte socii motus, jamque gaudio triumphans iaram sibi rapere conabatur, egregius pastor ovium, ut ajunt, lupus. Et verò gloriari etiam ausus est homo flagitiosus, nunc demum liquere Sidonio se iustiorē fuisse, divinum namque Judicium pro se stare, pontificale pedum à Deo sibi deferendum. Hem cecitatem humanæ mentis! Nec languide Præsul futurus egit, profectò in rem suam vigilavit. Nam proximo post

B Sidonii obitum dominico die epulum lautissimum instruxit, primoribus civium omnibus invitatis. Jam convivæ accubuerant, jam disposita per mensam stabant fercula, jam sermo cœperat, jam potus poscebatur. Ante omnes designato Præsuli pincerna vinum dominicum porrexit. Sed videre quanta inter os & offam, inter calicem & labra intervenire possint. Dum miserimus hic Antistes poculum manu tenet, antequam illud admovent oti, en mors irruit, & citat ad Judicium. Nam ille jamjam bibiturus subito cohorrui, expalluit, & elapso de manu calice expiravit, ad dicendam cum Sidonio causam abreptus ad Judicium. Nam omnia prout evenerunt, pridie objecta sunt pincernæ per somnium, quod Gregorius Tutenensis pluribus percellet.

En alterum non tantum Arrium, sed & illius socium Simonem Magum, qui prædictus Sidonii & vi divinâ, ex aura superbiæ & dei vanissimæ præceptis dejectus, antequam in alto sederet Episcopus, in tumultu jacebat mortuus, in orco ardebat damnatus. Judicii divini sceptrum nemo effugit.

Undecimi testes. Anastasius Imperator, qui totum panem orientem crudelitatis ignibus exarserat, oraculo edoctus est, sibi etiam igne pereundum. Adversus hoc mortis genus plurima paraverat, sed frustra. Nam & portentosus insomniis terrebatur. Inter hæc vir quidam terribilis secundum quietem ei visus est, qui librum manu præferens dixit: Ecce ob perveritatem fidei tuæ, annos quatuordecim deleo vitæ tuæ. Demum anno quingentesimo decimo octavo, die nonâ Julii cælum iratissimum crebro tonitru & fulgure ita perterritus Anastasium, ut cænaculum cænaculo mutaret, imò infra cæcicas corperet. Sed oculum omnia cernentem non effugit. Nam fulmine, ictus interiit. Eodem protus die Elias Hierosolymorum Archiepiscopus, & Flavianus Antiochiæ Patriarcha ab Anastasio, religionis causâ in exilium pulsî, cum Imperatoris obitum divinitus cognovissent, eum sibi mutuo significarunt his verbis: Anastasius hodie mortuus est: eamus igitur & nos, ut cum illo judicemur. Elapso biduo mortui ambo ad destinatum Judicium pervenerunt.

Iustus viris impune non resistit.

Disimulat aliquantulum Deus & connivet, tandem improvisus Iudex intorquet fulmen.

Duodecimi testes. Anno millesimo tertio decimus Krantzius in Paderbonensi Ecclesiâ Episcopus Menwercus nobis Corbejenfis disciplinam prope intermortuam restaurare instituit. Adhuc igitur reformator, initium facturus in corrigendis moribus. Sed acriter ei restitit Walo Abbas, disciplinam arctiorem nequaquam admissurus. Causa ad Imperatorem delata id denique confectum est, ut Abbas officio sit motus. Quapropter Episcopus instituti sui tenax ad laudabiliorem vitæ rationem

Greg. Turon. lib. 5. hyst. Franc. c. 23. Baronius anno 486. post illum Henricus Spondanus, eodem anno.

Joan. Moschus de utroque c. 35. do Elia Sarius to. ult. die 5. Decemb. in vita S. Sabæ.

Imperavit annis 27. mensibus 3. dies 29.

Krantzius lib. 4. Metro- polit. cap. 4. medio. Gotschalchus facturus in corrigendis moribus. Sed acriter ei restitit Walo Abbas, disciplinam arctiorem nequaquam admissurus. Causa ad Imperatorem delata id denique confectum est, ut Abbas officio sit motus. Quapropter Episcopus instituti sui tenax ad laudabiliorem vitæ rationem

tionem introducendam denuo se accingit, quod à re divina in templo facienda placuit ordini. Sed ejus conobit monachus Boso nomine, loci sacrista, vestes factas negavit, & ab arâ projecit quæ Antistes attulerat; iterum, iterumque monitus contumaciam perseveravit. Episcopus injuriâ tam grandi motus monachum illum humana jura calcantem, ad Judicium divinum postulans: Reddes, inquit, altissimo facti rationem. Hæc monachus non quidquam pensi habens, irrisit Episcopum. Sed certe fallax non fuit Præfatus vadatio, nam eadem horâ quâ Præfatus è vivis abiit, Boso monachus dum ei barba raderetur, sub tonsoris manu fâbita morte concidit.

Deus etiam judicat, cum nemo accusat.

§. V.

Matthæus
Raderus
volumine
II. Bavaria
Sanctæ de
teris Pontifi-
ficiis, mihi
pag. 185.

Decimi tertii testes. Benno Misnensis Præfatus, qui annis quadraginta Pontificio suo præfuit eâ vigiliantia, & vitæ sanctimoniam, ut mirandis operibus & supra hominis conditionem editis nobilitatus sit. Ceteris & istud adnumerandum. Marchio Misnensis Ocho ad rem avidior, impio ausu & per nefas in Ecclesiâ Misnensis facultates irruit. Benno vigilantissimus pastor id minime dissimulandum ratus Marchionem miti verborum humanitate monuit, affirmavitque hominem recte facturum, si ea quæ Misnensis essent Ecclesiæ, non coactus restitueret, sin minus, esse Judicem justissimum, ab eo jus petendum, qui omnium injurias non solum habeat perspectissimas, sed eas etiam exactissime vindicaturus sit opportuno tempore. Ad hujus igitur Tribunal, inquit, si aliud auxilium non suppetat, hæc controversia transferenda est. Marchio, homo furiosus hanc dicendi libertatem quamvis sinceram & humanam non ferens, Bennoni colaphum inculcit. At Benno vir sanctissimus sublimi spiritu afflatus: Et hanc, inquit, injuriam, hoc eodem tempore sequentis anni Deus ulciscetur. Id Marchio ut vaticinium vanissimum protervè irritidens: Quis te, ait, Episcopo, archigrammateum in celo constituit? Num Jovi à secretis es consiliis? Ita res in jocosum abiisse visa. Non multo post beatus Benno ægrotare cepit. Ante obitum Ecclesiæ suæ Canonicos ad eam charitatem, quam Christus docuisset, exercendam cohortatus, inter preces sanctissime finivit. Anno millesimo centesimo sexto.

Marchio, cum tempus annuum & designatus à Bennone dies redisset: En, inquit, adest dies, quem Episcopus Benno, nescio quam periculosum minabatur. Decessit ille, & cum eo vaticinium illius: Non est quod quidquam metuamus. Vix verba finit, & subito confectus præsentium opem implorat. Sed moramandata exequens, ingemiscens, & multa luctantem abripit ab Judicium, quod ei Benno prædixerat.

Cum aliquibus forsitan Judicibus joci subinde liceat: Juxta divinus impatiens joci, & perquam serius, ad minimum unguiculum, ad levissimum quadranter servat justitiam.

Decimi quarti testes. Comes Hannoniæ, ut indubitata fide percepimus (inquit Cameracensis Proepiscopus) in animo habebat, & id strenuè moliebatur, ut Valencensis Canonicos, qui Religiosis legibus vivebant, è templo divi Joannis expelleret, & eorum loco alios legibus iis solutos reponeret. Ideo ejus loci Abbas, cum suam suorumque causam, & quidem violenter ageretur, nec tamen eorum se virum putaret esse ut vim vi posset repellere, subsidium petiit è celo. Quando igitur, agebat, vi res agitur, & lenti nimium moliminis foret, ad Regis aut Cæsaris, aut Pontificis tribunal provocare, ad divinum provoco, & ad illud Hannoniæ Comiti dicam scribo: Ibi nos oportet judicari. Non sine pondere volatur verba. Imminente die Judicio constituta, cepit ægrotare Abbas, & videri

Thom. Cantip. lib. 2.
c. 35. n. 3.

palam tendere ad Tribunal, quod provocaverat. Eam ob causam tam precibus quam aliis quibus poterat, sanctis actionibus sese disposuit, ad causam in supremo tribunali rectius perorandam. Sub idem omnino tempus & Comes in morbum delapsus meminisse cepit, diem sibi ab Abbate dictam, quo ante summum Judicem uterque quaestioni appareret. Quare mutatis consiliis, ne vadimonium obire cogeretur, se causâ cedere significavit.

Sapuit Comes non cum Phrygibus, quia sapuit mature. Maluitque lite cadere, quam litigare injultere.

Decimi quinti testes. In Hiberniâ Partitius Ochelius Florimundus Majonensis Episcopus, & Conatus Ornarius è divi Raymundus Francisci sancti vir religiosus, quamvis sanguine ducali natus, in carcere unâ sunt abrepti, ubi extra omnem solem, quindecim dies egerunt. Productos Prorex minis aggressus extrema supplicia intentare, c. 20. nu. 6. blanditias etiam & pollicitationes amplissimas miscere; seu sine.

illi constantissime agere, & Angliæ Reginam esse caput Ecclesiæ negare. In bilem actus Prorex ocreas butyro, sale, oleo & pulvere tormentario impleri, Episcopi pedibus induci, ita pedes bullienti aquâ immergi jussit. Detrahit ocreis ossa carne nudata cernebantur. Sed necdum Antistes sententiam mutavit. Additum ergo novum supplicium, & brachia cum digitis inter duo saxa sunt comminuta. Sed eadem quæ ante Præfatus fuit constantia. Itaque capitalis sententia, tam in Episcopum, quam in ejus socium fertur. Ducuntur. Ubi ad patibulum perventum est. Antistes collo laqueum laxè indutus, rogavit tantillum sibi supremi temporis non negaretur quo diceret ad populum. Concessum. Dixit ad dimidiâ horæ spatium, & eâ verborum vi, ut nec adversarii quidem à lacrymis temperarent. Denique ad Prorexem versus: Tu quidem, inquit, ô Prorex, hoc corpus miserè tortisisti, & injurias mihi multas intulisti, quarum hic ultionem non posco, sed te jam, celo teste, ad divinam majestatis Tribunal cito, ut illic facti rationem reddas.

His supra modum exacerbatu Prorex, & altum animo vulnus sentiens, ut dolori exaquaret verba, sic respondit: I, nunc, hominum perversissime, I, quam citatissimo gradu ad inferos: Tuam ego provocationem nec flocci facio; tu ad tartarum abi. Ita Præfatus cum socio vitam laqueo finivit.

Prorex ad urbem Limiricensem profectus est. Hic die quodam cum Barone obambulans cum ad locum, ubi duo illi fuerant suspensi, pervenisset, Baronem introitus: En, inquit, hominem illum perfidum, qui ad Dei Tribunal me provocare ausus est, cum animus illius jam ardeat in tartaro, corpus in hac infelici arbore putrescat. Paullò post Prorex oppressus est morbo, qui vitam ei abstulit die decimo quarto, ab eo quo citatus est, ad Christi tribunal.

Est subinde captivus qui omnes carceris januas perfringit, ad ultimum succumbit. Sunt qui omnia tribus vel auro vel potentia perumpant. Tandem hærent in ultimo, tantò gravius puniendi, quantò antea securius elapsi. Tribunal celeste, nec auri montes corrumpere, nec ulla unquam poterit perumpere potentia. Ipsas Deus judicat justitias.

Psal. 9. v. 51

§. VI.

Decimi sexti testes. Magister Ordinis Teutonico- rum (nomini pareitur) inter juvenem qui mercaturam exercebat, & mulierem dubiæ pudicitie connubium jungere nitebatur. Repudiabat hoc juvenis, quod ejus conjugii suâ for feminam illam minime odisset. Hoc alter indignè ferre, & in hominem insontem graviter, sed occultè stomachari, ut autem iram suam velut victimâ placaret, miserum illum furti, sed confecti criminis insinuat, & judicio publico damnatum, in paribulum

patibulum abripi iussit. Nihil preces, nihil evicerunt lacrymæ. Ergo innocens reus nil magis in expedito habuit quam ad omnis innocentie asylum tutissimum recurrere. Ergo dum ducitur ad supplicium, animosâ voce succlamat: Injustè condemnatus sum. Appello igitur ad vitæ ac mortis arbitrum supremum: Illi post decimam tertiam diem reddat rationem, qui me contra omnem æquitatem condemnavit. Deus! quàm celeres & attentæ sunt aures tuæ in pauperum & afflictorum preces? Non sprevit Deus, neque desepxit deprecationem pauperis.

7f. 21. v. 25.

7f. 33. v. 16. Verè oculi Domini super justos, & aures eius in preces eorum. Siracides in grande solatium præcens: Deprecatio pauperis, inquit, ex ore usque ad aures Dei pervenit, & iudicium festinat advenire illi. Advenit sanè & quidem festinat. Iuveas quidem suspendio vitam finivit; evocatio illius ad Tribunal Christi contempta & irrita est. Sed die decimo tertio Magister Teutonius, aggritudine subitâ correptus: Me miserum, inquit, en morior: Nam mihi hodie comparandum est coram omniscio Iudice. Quo dicto obmutuit. Eodem die, ut suum ipse vaticinium firmaret, è vitâ excessit.

Id Rigæ in Livonia contigisse anno Christiano millesimo quadringentesimo septimo, narrat Albertus Krantzius. Illa ipsa mulier quæ innocentis necem machinata est, ab alio mercatore, de vero furto accusata, iudicio quod formidabat non expectato, vestibus mutatis & in Clericum attonsa in Prussiam evasit.

Huic certè mulieri, poterat illud occini, quod Machabæus adolescens inter fratres minimus natu Antiocho regi in os obiecit: Tu autem noli frustra extolli vanis spebus: nondum enim omnipotentis Dei, & omnia insipientis iudicium effugisti.

Decimi septimi testes. Lambertus Schafnaburgensis, egregius, ut illa tempora rulerunt, scriptor, memorat: Anno millesimo quinquagesimo nono, Burchardum Episcopum Halberstadiensem iniquam diu litem cum Abbate Herveldensi fovisse, super decimis Saxonie, quas Episcopus Monachis ereptas, ibi vindictum ibat, sed manu magis quam iure.

Abbas rem sapius in iudicium deduxit, sed furdis Tribunalibus narrabat fabulam: nec politica, nec sacra leges vim adversam pertumpere valebant. Ita nec ratio, nec spes erat valenti adversario resistendi. Idcirco hic idem Abbas paucis ante mortem diebus Comitum Palatinum Fridericum ad se vocat, & extrema hæc mandata ferre Antistiti rogat: Se quidem litæ imparem, lege meliorem cedere; atque etiam de vitâ jam decedere: Sed decum iudicem futurum, ad quem appellaret, huic vires ad tuendam æquitatem non desunt. Pararent igitur se ambo, ut causam intra paucos dies dicerent ad illud Tribunal, ubi gratiæ & potentia spretis, sola imperaret iustitia. Illum ibi victurum, non qui plus posset, sed cuius causa aequior esset. Sic Abbas obiit; nec eventus fecellit. Pauculi dies ab obitu Abbatis præterierunt, cum Antistes jam equum conscendens, subito velut fulmine ictus corruit. Delatus ad cubiculum, decimas Herveldensi cænobio quàm primum reddi, & omnem in posterum super eâ re litem præscindi iussit. Cùmque Magdeburgensis & Hildesheimensis Episcopi ad eum reverent, grandi ejulatu ferebatur: Vocari se, prout Abbas prædixisset, jam abripi se ad divinum Tribunal, ibi iudicandum. In his vocibus desit. Uto Archipresbyter, quo potissimum impulsore in eam sententiam Antistes exarserat, horum malorum primus inventor, eodem anno morte subitaria sine factis omnibus extinctus, vel à diabolo (ut vulgarior ferebat fama) suffocatus est.

Horrendum est, ô Deus, inter ejusmodi virgas & plagas ad Tribunal duci! Divina hæc iudicia expavescens Jobus: Ecce Deus, inquit, excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in legibilibus. Quis poterit scrutari vias ejus?

Tom. I.

A aut quis potest ei dicere. Operatus es iniquitatem.

Decimi octavi testes. Anno millesimo centesimo quinquagesimo quarto Friderico Enobarbo Imperatore Antistes Moguntinus fuit, vir pius, tranquillus, suarum rerum; & ideo Romæ accusatus, ut ineptus atque inutilis muneri quod gerebat. Accessit Arnoldus, qui ab Henrico missus fuit ad purgandum. Homo nequam contrarium profus fecit. Nam igni oleum addidit, & quosdam Purpuratorum Patrum corrupit, atque in se vertit. Eò ventum est, ut Cardinales duo Moguntiam missi, de causâ quæstiverint, Henricum damnarint, & abdicarint, Arnoldum illum subrogarint. * Alter dicitur Henricus patienter id ferens, hætenus damntaxat quægitus suos stus est, ut diceret: Injustè judicatis. Appello igitur ad Dominum Iesum, aequissimum Iudicem, ibi me responsurum exhibebo: Venite, sequimini. Illi joco cludentes: Cùm prædesse, inquit, nos sequemur. Nec verbis eventus defuit. Nam ille post annum ferè & dimidium fato concessit. Ruine more ad aures Cardinalium delato, de Henrici morte, illi iterum illudentes. Ecce, præcessit, inquit, nos sequemur. Secuti sunt profecto, & uno die uterque subito decesserunt, & quod ajunt, miserabili mortis genere.

Quàm providè nos Iudex noster monuit: Nolite judicare secundum faciem: sed iustum iudicium judicate. Nunc omnibus viciis aptari larva potest, uti omnibus vasculis operculum inveniri. Nihil tam absurdum, quod non pingi & defendi possit: omnes contumelias suos habent prætextus, omnis iniustitia suum repetit mantelum, nihil tam inexcusabile quod non specioso nomine possit velari. Sed has larvas & hæc velamina supremus Iudex detrahet. Itaque quod Paulus monuit, nolite ante rem iudicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

S. VII.

Decimi noni testes. Leodii cænobium S. Jacobi nobilis adolescens ingressus est religionis causâ. Quod ubi cognatus ipsius Leodis Prepositus inauduit, egerisse tulit. Mox igitur Abbati Manlianum imperium deferri jubet: Confobrinum reddat, aut vim expectet. Recusat Abbas nolentem & invitum extrudere. Ergo Prepositus satellitum cogit, monasterium vi aperit, juvenem rapit, & religiosis vestibus detractis, cum profanis induit. Abbas adscitis in patrocinium primoribus civitatis, ad Episcopum se confert, injurias exponit, & vim suo monasterio illatam, idque præfente Preposito. Episcopus has querelas agrè admittit, in Prepositi partem non dissimulante vergere, & Abbatem durius abjurgare. Abbas prompti consilii mox submisit humi genibus, & ad Prepositum versus clementi voce: contra tuas injurias, inquit, ô Præpositus, æquum Judicem in terrâ obtinere non possum: cælum igitur peto, & summum Judicem interpellare, ut intra quadraginta dies uterque nostrum coram eo compareat sententiam pro meritis auditorus. At Præsul cum suis liberaliter cachinnatus priscam hominis simplicitatem irritis, dimisitque non sine scommate.

Expectate paucillulum; Altissimus enim est patiens reditor. Die abhinc quadagesimo, Abbas ante meridiem circiter horam nonam mortuus est. Eo tempore Præpositus balneo domestico usus lavabat. Cùmque audiret æra campana insolitum concrepare, quaerit: Quid hoc isto tempore? Cui famulus: Ajunt Abbatem ad S. Jacobi modò defunctum esse. Prepositus continuo memor quadagesimi diei ab Abbate dicti, expavescens & attonitus: Mox foras, inquit, foras; habeo quod agam: heu comparandum est mihi hodie coram Iudice supremo. Cùmque properaret thermis egredi, inter adstantium manus collapsus diro cum ejulatu abiit vitâ ad iudicium utique Iudicium: ubi caussarum strepitus cessant,

cessant, ubi nullus cachinnorum locus, ubi Jurisperito-
rum codices obmutescunt, ubi nec preces, nec aurum,
nec favor liberant. Quam porro sententiam Abbas,
quam Præpositus abstulerit, nunc ferre nefas. Die no-
vissimo quo reviviscunt omnium sæculorum mortui,
sciemus omnes.

Deus per Jobum olim minatus: *Quis enim, inquit,*
resistere potest vultui meo? Non parcavi ei, & verbis potenti-
bus & ad deprecandum compositis? Verè Deus non condemna-
bit frustra, nec Omnipotens subvertet iudicium. Qui non acci-
a Ita Petrus
ret contra pauperem: opus enim manuum ejus sunt universi.
tom. 1. Ab. 2.
Vicissimi testes. Otho I. Imperator Romanus, quod
epist. ep. 15.
mibi p. 113. Petrus Damianus a cum curâ narrat, à filio Guilhelmo
Ar vero Ce-
sar Baron.
tom. 10.
ann. 973.
Damianum
resellit, ut
gâtque illud
Othonis con-
molum ma-
le contraxit.
Et à filio pa-
trem ana-
themate per-
cussit. Ego
inter duos
Cardinales
arbitri age-
re non possum.
A parte ta-
men Baronis
stare malui.
Hac minere
debui, ne
quid damni
pateretur
Veritas.
b Dominus
Guilhelm.
Ferdinandus
ab Efferen,
qui Ferdin-
nando 11.
Imp. à con-
siliis &c. in
Mannali
Politico de
ratione sta-
tus seu idolo
expectato, mediâ nocte, horâ duodecimâ ducitur, &
infelici arbori suspenditur. Mane in terrorem ceteris
I. 5. parte 3.
mibi p. 382.
* seu, Qua-
siore.

Judicia di-
vina & hu-
mana dif-
paria.

Psal. 35.
vers. 7.

non vereatur. Ergo discite iustitiam moniti. Et heu
quàm disparia sunt humana & divina judicia! O quo-
ties Deus (ne dubitemus) hominem eum absolvit,
quem omnes homines damnant; & quoties damnat,
quem omnes absolunt? *Judicia Dei abyssus multa, abyssus*
impenetrabilis.

Quare arcanum hoc Iudicium omni vitâ metuen-
dum, seu, cur assidue, summoque studio ad-
mittendum, ut vitæ ratio bene reddatur.

§. I.

Novissima cujusvis hominis tempora, quibus ad
Judicium à morte invitari solet, spiritus divinus
per Ecclesiasten amenissimâ potestatem hunc in modum
depinxit. Ita orditur:

Memento creatoris tui, antequam veniat tempus afflictionis, Eccles. 7. 12.
& appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent. Quis ulti-
mum dies hominis verè tempus afflictionis, cum fre-
nis dolor irruit solitis, cum lectus pro carcere, mors
pro apparitore Judicium pro æternitatis janua est.
Pergit Ecclesiastes:

Antequam tenebre fiat sol, & Lumen, & Luna, & Stella. Vers. 1.
& revertantur nubes post pluviam. Eo tempore, Intellectus
Eus qui in homine sol est, obnubilatur: Lumen actio-
num memoria hebescit. Voluntas veluti Luna incon-
stantissima laborat, geminae frontis stellæ oculi caligant
& lippiunt. Vaporum & stomacho ascendunt nubes
augentur, hinc destillationum, gravedinis, ac catharro-
rum perpetuæ pluvie. Sed pergit dicere:

Quando commovebuntur custodes domus, & nutabunt vi-
ri forissimi. Domus istius custodes sunt, sensus exterior-
es & costæ, illi deficient, hæ viribus exhauriuntur &
faveant: Viri forissimi crura, pedes ac genua vacil-
lant, & ferre onus solitum recusant.

Ostia erunt molentes in minuto numero. Dentes nulli
aut rari, cibum pauld duriores commolere non pote-
runt amplius. Ita molendinum illud aut feriatibus &
vacabit, aut languidissime movebitur. Senium ferè
edentulum est.

Et tenebrent videntes per foramina. Oculi qui aliquâ
per orbicularos suos cancellos, veluti per fenestras aut
foramina aliis insidiabatur, aut insidias sibi positas spe-
culabantur, nunc minutim & per nebulam videbunt, plateâ dif-
& vix obvios in plateâ discernent, cum nervi optici, aut
indurabuntur, aut humorum congestu, & spirituum
defectu impediuntur. His oculorum damnis perissimè
jacturam dentium præmittit. Nam ubi dentes pauci ac
debiles, ibi cibis malè manditur, & quasi crudus in sto-
machum demittitur. Hinc humorum copia & multi-
plex malum. At sequitur:

Et claudunt hostia in plateâ, in humilitate vocis molentis. Vers. 4.
Labra oris ostia majorem partem clausa, nec loqui
multum, nec clamare sinent. Facies tota veluti platea,
rugis & sulcis exarabitur. Os panis molendinum remis-
so erit sonitu, quem alias dentes edere solebant.

Et confluent ad vocem volucris. Qui ad illud afflictio-
nis tempus deveniunt, somnum non capiunt nisi bre-
vem, parcum ac levem, adeoque non profundum, ut
vel passerculi, vel alterius aviculæ garritu excitentur.
Ita plerumque malè dormiunt, ob crebram insomniam,
quæ eos non tantum ad galli gallinacæ cantum, sed ad
quemcunque strepitum vigilare jubet. Addit,

Et absurdescent omnes filie carminis. Aures quæ musicâ
solebant oblectari, vocum discrimina agere percipient.
Sic octogenarius senex Bercellai ad Regem Davidem:
Nunquid rigent sensus mei, ait, ad discernendum suave, aut
amarum? aut delectare potest servum tuum? cibis aut potibus? 2. Reg. 19.
vel audire possum ultra vocem cantorum atque cantatricum? vers. 35.
Sed progreditur Ecclesiastes.

Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in viâ. Alta con-
scendere metuent senes, propter capitis vertiginem, &
poplitum imbecillitatem, imò & in plano ambulare for-
midant, nec ubi cadant aut impingant, ideo lento ti-
midoque formidant.

midoque gradu incedunt. Sed prioribus addenda sunt & ista:

libid.
Caput ca-
nis prae-
maturis spar-
getur.
Pedes ac-
tibis infla-
buntur.
Omnis ap-
petentia
abolēbi-
tur.
ref. 6.

libid.
Dorsū spi-
na disfol-
vetur.

libid.
Rota seu
caput ho-
minis la-
bascit.

libid.
Florebit amygdalus, impinguabitur locusta, & dissipabitur capparitis. Caput praeputis canis spargetur, quemadmodum amygdalus flore praeputis albescit. Pedes ac tibiae ob humorum affluentiam inflabuntur & intumescent, ut speciem marinae ventriosae locustae referant. Ita exhausto corpore & ossibus extantibus mera erit mortis imago, vivum cadaver. Et dissipabitur, inquit, capparitis. Omnis appetentia tam Veneris quam cibi, quae fere capparitis condimento excitari solet, abolebitur. Sed ulterius:

libid.
Antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurrat vitta aurea. Memento, quod jam supra monuerat, Creatoris tui; antequam argenteus funiculus, seu contextus in dorsū spinā quam alba, sive argentea medulla implet, dissolvatur. In hac ossa catenā, ut Levino Lemmio medico placet, sunt triginta quatuor vertebrae, seu spondyli, & octo nodi vel juncturae. Haec concatenatio in morte rumpitur. Vitta aurea est cuticula seu involucrem cerebri, quod meninx dicitur, non dissimile vitis aureis quibus mulieres olim comas involuebant. Ergo ad Judicium te para, priusquam subile hoc cerebri conditorium retrahatur aut corrugetur, quod mortis signum est, sicut ea quae sequuntur.

libid.
Et conteratur hydra super fontem, & confringatur rota super cisternam. Aetas fracta aut morbida vesicam corporis, hydiam ad fontem renum, sic afficit, ut ea vel lapillis & calculis, aut excernendi difficultate corrumpatur. Rota denique caput hominis super ventrem seu stomachum velut cisternam situm imminente morte primum labascit & nutat (uti oculi omnium primò moriuntur) totumque corpus in praecipiti capiti, velut fracto vehiculi axe, totum corruit vehiculum; ita capite jacente, corpus univsum jacet.

libid.
Christus Dominus cum extremi ac publici Judicii signa praedixisset, addidit: Cum videritis haec omnia, scitote quia prope est in januis. Idem omnino de praeviis arcani Judicii signis dicendum: Cum videritis ista, quae modò diximus, indicia, scitote quia prope est Judex. Tunc ibit homo in domum Aeternitatis suae, & revertetur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redibit ad Deum qui dedit illum.

libid.
Ergo cum videritis solis & stellarum tenebras, cum sensus exteriores, & omnia humani corporis firmamenta labi ceperint & deficere, scitote quia Judex in januis est. Palate igitur iustitiam ante Judicium. Haec autem iustitiam male parat, qui eam non parat assidue. Hoc ergo capite tres causas assignabimus, cur homo iudicandus ad Judicium istud omni vitā se debeat primā summāque curā preparare. Hoc autem triplex documentum ejus generis est, ut si quis paulū accuratius considerarit, nec tamen emendavit mores ac vitam, pecus aut saxum potius, quam homo videri possit.

§. II.

libid.
Prima igitur causa, cur omni vitā metuendum sit Judicium istud, & preparatio illi quam accuratissima praemittenda, est iudicis sententia nobis incertissima. Verissimè dixit Ecclesiastes: Omnia in futurum servantur incerta.

libid.
Fuit in aula Mauritiū Caesaris nobilissima femina, quae omnibus studiis id unum laborabat, ut aliquam iudicialia hujus sententiae certitudinem praescire posset. Huic Gregorius Pontifex rescribens: Rem difficilem petis, & inutilem. Arcani Judicii sententia nobis nunc planè abscondita; sciemus cum moriemur. Quam autem sententiam is speret, qui vitam suam tot improbis actionibus foedat, qui Deum ac divina non magno aestimat: unde illi non difficile sit judicare, se suāque Deo Judici non placere. Aliter bonae mentis homo cogitans: Nescio, ait,

Tom. I.

libid.
A utrum omnes actiones meae Deo placeant. Hoc scio, longè aliter Deum quam homines judicare: Longè alia librae caelesti pondera esse, quam nostris bilancibus. Atque istud pertimescens Jobus: Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti.

libid.
Bernardus Clarae Vallis Abbas, vir longè religiosissimus ingentem nihilominus erratorum suorum catalogum texens: Idcirco, inquit, redet me vivere: Vivere erubescio, quia parum proficio: Mori timeo, quia non sum paratus. Nihil tale verendum erat animae Pauli, cui ab aspectu & amplexu dilecti unius tantummodo paries obstitabat, videlicet lex peccati, quam inveniebat in membris suis. Hoc sanè interfecto pariete non longè peregrinabatur à Domino, unde & optabat clamans: Quis me liberabit de corpore mortis hujus? sciens se mortis compendio continuo ad vitam perventurum. Verum quis similis Paulo, qui non consentiat interdum concupiscentiae ad obediendum peccato? Noverit proinde is qui peccato con-

libid.
B senserit, & alterum se opposuisse parietem, ipsum utique pravum illicitumque consensum, nec potest gloriari qui hujusmodi est, quia steterit sibi post parietem sponsum, quando jam parietes interfuerint, non paries. Multò minus si consensus venerit ad affectum, cum tertius quoque jam paries sponsum arceat impediatque accessum, actus videlicet ipse peccati. Quid si & consuetudo forte peccatum in usum, aut usus etiam in contemptum perduxerit, sicut scriptum est: Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit. Nonne si ita exieris, ante à rugientibus preparatis ad escam poteris devorari, quam pervenire ad sponsum, non uno liquidem jam, sed tantā a te parietum numerositate interclusum?

libid.
Quis ergo Judicium non valde metuat, si non solum non proficiat, sed in dies panè deterior fiat? Et revera si alio nomine Judicium hoc expavescendum non sit, unica & cogitatio moribundum non leviter fatiget. Enimgrō in orbem alium in quo nunquam fui, viam ignotam eo, quam nunquam exploravi, ad Judicem tendo, quem languidissimè amavi, quem sapissimè non timeo, quem nunquam vidi, nisi velatum: quid dicam aut quid respondebo ei? &c. Haec tam seria jam à nobis non curari, in causā est animus noster vagus, mobilis, vecors, solutus, & qui rarissimè patitur se uni rei, praesertim sacrae, alligari. Ita turbamur erga plurima, cum porro unum sit necessarium. Accedunt voluptatum illicita, faculi insolentia, rerum fluxarum blandimenta. Ita homo cum sibi bene est, iudicat nil esse causae cur seipsum turberet ita res alicuius committeretur: ita itur & peritur. Aut ubi non amplius seria ludo vertuntur, sed ludus seriis, cum sacerdos ad agrotum oleo sacro uncturus, Eucharistiam porrecturus, ad ultimam lucem hortaturus, cum imago crucifixi, & cereus mortualis jam in oculis, cum preces circumstantium fletibus mixtae audiuntur, longè aliter quam olim moribundus sentit. Ecclesia verò ejusmodi preces ac ceremonias eo

libid.
D tempore idcirco adhibet, ut significet hominem illum in tantis esse periculis & angustis, ut omnium caelitus & caritativum sint imploranda, ut aequi & iniqui sint invocandi, ad molliendum maturè Judicem. Verè tunc dixerit moribundus: Circumdederunt me contritiones mortis, torrentes Belial terruerunt me. Funes inferni circumdederunt me: praevenierunt me laquei mortis. Fortis gladius, intus pavor, nusquam solatium.

libid.
In superioribus commemoratum est è fide dignis auctoribus de felici & infelici quorundam obitu. In ea re libris credendum. Non oporret quod ipsi & auctoribus & oculis habuimus.

libid.
Ante annos viginti quinque vir religiosus ac eruditus tam agra fuit valetudine, ut quamvis extra lectum esse, ac colloquentibus assidere potuerit, è morbi tamen indole verbisque medicorum facillè conjectaret sibi moriendum. Certè paullatim adrepentem sensit mortem.

L 3

Hic

Hic non nihil tristis & anxius subinde altum ingemiscere. Cumque diceretur quæ illi pulsabantur solatio fore: Verum est, agebat ille, solantur hæc & erigunt quæ dicitis, & memini cum ego ipse optarem, præ ceteris esse vicinus morti, & panem gestiebam mori, neque jam adeo recuso istud quantumvis angustum ostium subire, sed sententiam audire irrevocabilem hoc terret. Hic iterum dicta quæ in rem videbantur. At ille denuo conceptissimis verbis: *Sed, inquit, horrendum est, coram Deo apparere.*

Longè verissimum est quod dixit. Hic ipse, quem dixi, insignem vitæ clausulam apposuit. Nam, quod vix ulli concessum, sanctissimâ ratione ad ultimum usque habitum sibi constans: iam nihil, agebat, cerno amplius, jam nil amplius audio. Ultima quæ protulit verba hæc erant: *Sit nomen Domini benedictum, ex hoc, nunc, & usque in seculum.*

Est ergo primum, quod omni vitâ quam diligentissimè considerandum, incerta Judicis sententia. Divini oraculi vox est: *Sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta.* Ergo, quod Siracides monet, *de propitiato peccato, ne simus sine metu, neque adiciamus peccatum super peccatum.*

§. III.

2. Omnium promeritorum finis, quem mors imponit.

Altera causa cur accuratissima per omnem vitam preparatio præmittenda sit ante Iudicium, est, Omnium promeritorum finis, quem mors imponit. Dum vivimus, velut in mercatu sumus, emere, vendere, lucrari licet: cum tempus est Iudicii, finis est omnis lucri. Omni tempore prius poteras, mi homo, qualibet horâ, qualibet parte horæ, quovis momento plurimum promereri ac lucrari, omnibus vitæ diebus poteras tui tibi promerita in immensum augere, vel amando Deum, vel alias actiones pias sanctâque exercendo; hæc vitæ ratio, hic noster mercatus est.

Cum Iudex vocat; age, convolve merces, convasa quod habes, & in Jus adi. Scelum obtines? Non illic merendi, sed mercedem accipiendi locus est. Obtingit tartarum? hic neque merces, neque meritum est: sed nec ullum ibi debitum dissolvitur. Ante mortem potestas pro noxis satisfacere quovis gemitu, quavis orationumculâ, vel cogitatione bonâ, frustillo panis, vel obolo in egenos spatio. Post mortem nil horum amplius licet; antea licebat.

Atque hoc revera non capimus, alioqui longè aliter acturi. Quia verò hæc aut non prævidemus, aut prævisa cordi non habemus, adeo fumos colligimus, terram corradimus, lutum amplectimur, honores, divitias, voluptates avidissimè sectamur, idque in nostram perniciem. Quid hæc, ô furiosi, proderunt in Iudicio? imò quàm multipliciter oberunt? Quid crepundia & nitæ in Tribunali tam serio juvent? Nihilominus aliter agere, nemo nobis, & nec Angelus quidem persuaserit, Ezechiel monet, sed ferè surdos: *Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in sterquilinum erit. Argentum eorum, & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini.*

Solent aurifices & feminæ quæ fila ducunt aurea, minimas etiam particulas, auri ramenta & lamellas vix oculis conspicuas religione sedulâ colligere. Hic omnis parsimonia non leviter lucrosa est. En adeo gnave sapiamus in lucellis tam minutulis, vicinum Iudicium, perenne lucrum, immortale gaudium transimus cæci. Ita culicem colamus, & glutimus camelum. Optime dixit beatus Hieronymus: *Omnes sumus in minimis cauti, in maximis negligentes, quia ubi vera vita sit ignoramus.* Ideo tam grandi miseratione nos Christus commonet: *Quia si cognovissetis & tu, & quidem in hac die tuâ, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.*

Luc. cap. 19. vers. 42.

A Sed etsi hæc videantur, non tamen creduntur. Qui autem hæc vident, capiunt, credunt, ita secum ipsi ratiocinantur: Dum vivo, possum quolibet quadrante horæ, quolibet puncto plurimum promereri ac lucrari. Brevi omnis promerendi ac lucrandi occasio mihi præscindetur. Ergo nunc res meas agam, dum licet, nunc gemam, nunc pectus tundam; nunc ad omnes horæ particulas tanquam ad aurea fila, vel auri ramenta vigilantissimè attendam; nihil mihi temporis præteribit sine vestigali: omnes vel minutissimas illius partes in censum meum fediagam. *Veniet nox vite meæ, cum loam. cap. 9. nihil amplius laborare poterò. Ergo jam, quodcumque facere poterit manus mea, instanter operabor. Nunc tempus faciendi Domine.* Paulò post dicitur mihi: *Clausula est janua.* Nam post ultimum in morte halitum, nec unum tatem, quo aliquid promereri liceat.

B Idcirco Paulus: *Adhortamini, ait, vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, dum vita durat.* Quod hodie fieri potest, ne differamus in crastinum. Revera, quod præci dicebant.

Lactura vitæ maxima est, dilatio. Credibile est multa millia hominum ad inferos præcipitiæ quæ iacturæ. Quod Gregorius confirmans: Regni janua, inquit, lugentibus claudetur, quæ modò quotidie penitentibus hominibus aperitur. Nequaquam tunc veniam invenit, qui modò venia Evangelii tempus perdidit. Per sciam Deus temporis opportunitatem explicans: In tempore placito, inquit, exaudiri te, & in tempore salutis auxiliatus sum tui. Uteris hoc die? Teipsum & omnia perdis. Clama, plora, obtestare, pulsa: Non audieris: jam clausa est janua. Hoc tibi Deus centies, sexcenties prædixit: Tunc invocabunt me, & non exaudiam.

C Grande igitur in morâ periculum est. Cujus Augustinus submonens: *Vide, inquit, quid emas, quando emas, quanti emas. Emis enim regnum calorum, & non est emendi tempus, nisi in hac vitâ. Quocirca, quære Dominum dum inveniri potest. Quære hodie, neque tam serium salutis negotium in crastinum differ. Hodie si vocem Domini audieris, noli obdurare cor tuum. Lactura vitæ maxima est, dilatio. Hodie para te ad Iudicium, fortasse cras stabis ante Iudicem. Quocirca Celerem promeritorum finem secundo loco ponimus, seu documentum, seu causam, cur omnis humana vita debeat esse preparatio ad Iudicium.*

§. IV.

Causa tertia est *Æternitatis in morte clara cognitio.* Cum mors præ foribus insidiatur, jam in oculis est Æternitas, non aliter ac si moribundus ad immensum stet oceanum, quem oculis obire non possit. Hic longè alias de Æternitate cogitationes haurit agrotus quàm hauserat sanus, atque unâ intelligit, quâ ratione ab unico illo ultimòque momento pendeat totius Æternitatis immensitas. O momentum, quod molem tantam sustinet!

Balaam vates asinâ vehens devenit ad angustias duarum maceriarum, habuitque ante se stantem Angelum evaginato gladio. Homo moribundus inter angustias temporis finiendi, & Æternitatis incipiendæ deprehensus, nec effugere, nec digredi, nec desistere uspiam potest. Ponè illum mors est, reum suum ut carnifex ligans Iudici offerendum. Ante ipsum Æternitatis ostium paulatim panditur; edito extremo spiritu per illud transcendendum est. Ad latus unum hæret angelus cum omnibus, quas exercuit, bonis actionibus. Ad alterum (ita rem cogitatione depingimus) adest diabolus cum omnibus, quas commisit, noxis. Infra hominem hiant fauces Tartari; supra hominem Iudex imminet cum Judiciali ferulâ. Conclusus es, ô homo, conclusus es undique:

Num. c. 22. vers. 24.

Balaam inter angustias confusus, nec effugere, nec digredi, nec desistere uspiam potest. Pone illum mors est, reum suum ut carnifex ligans Iudici offerendum.

Tribunal Christi. Liber II. Cap. IV.

127

CAPVT V.

undique: si Iudicem iratum habeas, periisti. Quid mi-
rum hic pectus aestuare, tremere, palpitare, & frigida
etiam membra sudare.

Nullus na-
scitur non
moriurus
Hebr. cap. 9.
vers. 27.

Ecbert. &
Edilun.
Beda lib. 3.
Hist. gentis
Anglorum
cap. 27.
* Quod
Scotorum lin-
guâ Rath-
moldgi dicitur.

O Christiani, hanc horulam mortis & Iudicii in ani-
mo quam altissime insculpamus. Quid enim horum
fieri negare possumus? Fides docet, natura testatur, ex-
perientia quotidiana & oculis & auribus id ingerit, ne-
minem nasci non moriturum. Statutum est hominibus se-
mel mori. mori tantum? & post hoc Iudicium. Iudicium
quod hactenus demonstratum est prorsus arcanum, &
Eternitatis vel luctuosæ, vel beatæ principium.

Anno Christiano sexcentesimo quarta, duo juvenes
Ecbertus & Edilunus magnæ indolis & nobili stirpe An-
golorum (quod Beda narrat) in Scotia cænobium * ha-
bitarunt. Socii eorum omnes vel mortalitate sublari, vel
aliò dispersi sunt. Demum & hos duos eadem lues cor-
ripuit. Horum alter Ecbertus se moriturum veritus quod-
dam mane valetudinario egressus, locum sibi commode
releceit.

Hic secum ipse Iudicium instituit, tam iudicis quam
rei personâ functus. En, aiebat, jam me tangit ordo; ad
Iudicem vocor; quid responsurus sum de peccatis meis
innumeris? Cùmque vitæ prioris maculas tristi memo-
riâ sedulo inpexisset, multis cum lacrymis deprecari
Deum institit, ne prius à morte ad Tribunal abripere-
tur, quam omnes vitæ noxas pœnitentiâ eluisset. Adje-
cit & votum: In Britanniam solum patrum nunquam
redire velle, legibus ritumque peregrini vivere, quavis
hebdomade diem noctemque totam omni cibo abstin-
ere, quolibet die præter confectas preces, psalmos
omnes recitare.

Hoc voto nuncupato, lacrymisque absterfis in vale-
tudinarius rediens sodalem reperit dormientem. Ne
illum expergefaceret, & ipse quieti se tradidit. Paullò
post Edilunus ultro expergefactus vultu in focium ob-
verso: O Ecberte, ait, ò quid fecisti? Sperabam equi-
dem nos unâ pariter ab beatam Eternitatem transi-
turos. Verumtamen scito, tui te voti futurum compo-
tem. Viderat enim secundum quietem Edilunus, quid
alter à Deo petisset, & nocte proximâ defunctus est.

Ecbertus superato morbo convaluit, & ad nonage-
simum ætatis annum, pervixit. Sed ad futurum, quod
semper metuebat, Iudicium incredibili studio se quo-
tidie paravit. Erat in eo, ut Beda loquitur exemplum vi-
vendi, assiduitas docendi, auditoris corripendi, pietas
largiendi admirabilis. Quo vivendi modo Scotorum
genti plurimum emolumenti attulit. Et quamvis omnes
in eo virtutes elucerent, singulariter tamen in illo stu-
dium humilitatis, mansuetudinis, simplicitatis ac conti-
nentiæ viguit. Has ille sibi comites ad Christi Tribu-
nal junxit. Nec tacendum, quam parçè ac severiter se-
ipsum vir iste habuerit. Si quidem ter in anno quadra-
ginta diebus jejunium rigidissimum servavit. Tempo-
re quidem majoris verni jejunii nil unquam cocti gu-
stavit, nec enim ullo die aliud quam modici panis ali-
quid & lactis, idque ad dimensum & semel tantum de
die admisit. Hoc omnis mensæ paratus, hoc vini & om-
nium ferculorum epitome fuit.

Hac vitæ ratione quadraginta dies ante Natalem
Domini, & alios quadraginta ante Pascha, demum
alios quadraginta post Pentecosten transegit. Hac vitæ
austeritate ad annum ætatis nonagesimum pervenit,
Anno Christiano septingentesimo vicelimo nono è
vitâ migravit. De hoc viro verissimè dici poterit: No-
ctes atque dies, horis omnibus, summo studio, toto
animo ad Iudicium se comparavit.

Hoc idem, ò Christiani, omnibus opibus ac viribus,
toroque pectore agamus, ad Iudicium nos compare-
mus, & quod facere statuimus illud hoc die, hac horâ
ordiamur. Tempus breve est; Tribunal imminet; Do-
minus prope est.

Quantam sanctissimis viris formidinem injece-
rit arcanum hoc Iudicium; seu, quanti trepi-
darint in reddenda ratione.

I Oannes Damascenus elegantem narrationem ingref-
sus: Rex Magnus, inquit, aureo curru, regio satellitio
stipatus iter fecerat. Hunc viri duo religiosi veste lacerâ,
macie confecti, ora pallidi fortitudo transibant. Consta-
bat autem Regi hæc esse macerata carnis & assidue in
divinis obsequiis intentionis indicia. Quamprimum
igitur eos vidit, curru desiliens & humo affusus, suppli-
ce gestu eos veneratus est; dein confurgens illos com-
plexus amicissimè salutavit. Agredè id tulerunt regis pro-
ceres, demissionem regiâ maiestate indignam interpre-
tati. Cùm autem nemo esset, qui ob id increpare regem
auderet, regis fratrem instigarunt, moneret suum ger-
manum, ne diadema & sceptrum contumeliosâ submis-
sione ad mendicorum pedes deprimeret. Paruit frater,
& regem intempestivæ abjectionis monuit. Rex ei re-
sponsum breve ac obscurum dedit.

Atqui moris fuerat illic locorum, ut si quem morte
multaturus rex esset, ad ipsius aedes præconem cum
tubâ mitteret, ut è mœstissimo tubæ clangore morti des-
tinatus disceret, sibi moriendum esse. Idcirco Tubam
mortis appellarunt. Rex ergo, sub vesperem misit, qui
ad fratris domum tubâ caneret, ferrètque mortis nun-
tium.

Ubi regis frater feralis tubam audiit, de vitâ jam
actum esse censuit. Ita proximam noctem infomnis in-
ter familiæ luctus exegit. Sequenti mane cum conjugè,
liberis & familiâ omni attratus venit, ad regii Palatii fo-
res, auditurus, quam capite dependeret sententiam.
Jam omnium oculi natabant lacrymis, nec aliud quam
gladius & mors expectabatur.

Rex fratrem ad se accersitum sic allocutus. Irâne, in-
quit, extimescis iram fratris, cum quo tibi sangtis &
genus idem est? Irâne feralis tuba te mactat nullius faci-
noris conscium? Cur quæso mihi vitæ vertebas, quod
eos qui mihi occurru suo Iudicis adventum denuntia-
bant, submissis salutaverim? præsertim cùm egomet
mihi plurimorum criminum sum cõsciis, quibus meum
Iudicem læsi. Hanc tubam formidemus, quæ mortem
indicit sempiternam. Hæc volui, ut instruerem te, non
ut occiderem. Ita eruditum abs se dimisit.

Gentis humanæ Iudex Dominus Jesus ante adven-
tum suum sæpissimè tubicinem cum tubâ præmittit, qui
Iudicem propinquum nuntiet. Letalis morbus, qui Letalis
aliud quam præco ac tubicen est, adventui Iudicis nun-
tando? Hunc autem sanctissimi quique viri adeo exti-
muerunt, ut panem notam sanctimonie suæ inurerent,
quasi gravius aliquid sibi cõficerent. Quinam autem hi
fuerint qui arcanum Iudicium ita formidarunt, & quam
ob causam Iudex suis etiam amicis adventu suo trepi-
dationem injiciat, nunc exequemur.

S. I.

I Vdicia Dei longè occultissima considerans Augusti-
nus: Nunc autem, inquit, & mala æquo animo ferre di-
scimus, quæ patiuntur & boni, & bona non magni pendere, e. 2. initio
que adipiscuntur & mali. Ac per hoc etiam in his rebus, in qui-
bus non apparet divina iustitia, salutaris est divina doctrina.
Nescimus enim quo Iudicio Dei bonus ille sit pauper, malus ille
sit dives: iste gaudeat, quem pro suis perditis moribus, cruciari
debuisse meroribus arbitramur; contristetur ille, quem vitæ
laudabili gaudere debuisse persuadet. Exeat de Iudicio non
solum inultus, verum etiam damnatus innocens, aut iniquitate
Iudicis pressus, aut falsis obrutus testimoniis, è contrario sceler-
sus adversarius ejus non solum impunitus, verum etiam vin-
dicatus.

L 4

dicatus insultet. Impius optime valeat, *quod* languore tabescat. A Latrocinentur sanctissimi iuvenes, qui autem nec verbo quemquam ledere potuerunt, diversa morborum atrocitate affliguntur. Infantes utiles rebus humanis immaturâ morte rapiuntur. & qui videntur nec nasci debuisse, diutissime insuper vivunt. Plenus criminibus sublimetur honoribus, & hominem sine querelâ tenebrarum ignobilis abscondant. Et cetera huiusmodi quis colligat, quis enumeret? Quia verò etiam malis mala eveniunt, & bonis bona proveniunt, magis inscrutabilia sunt iudicia Dei, & investigabiles viscera illius.

Cum autem ea, quæ in hoc orbe fiunt, adeo nec scrutari, nec penetrare possimus, quanto minus ea quæ in orbe altero aguntur penetrabimus. Hic omnis humantus oculus caligat; hic tenebræ merissimæ. Hoc unum scimus, iustissima esse Dei iudicia, quamvis occultissima: iudicia divina abyssus omnium profundissima. Hinc non raro probatissima vitæ homines, quanto viciniore eunt Tribunali ac iudicio divino, tanto formidinis pleniores vehementius sibi præsentunt.

Dei iudicia abyssus multa.

Hieron. in vitâ Hilarionis apud Rosveid. mibi p. 83.

Rufinus num. 163. Pelag. libello 15. num. 9.

Hilarion notissima sanctimonie vir, postquam septuaginta pæne annis in eremo servivisset Deo, incredibili vitæ continentia & asperitate, demum jam octogennarius Mortis ac iudicii feralem tubam audiit. Cumque senio fractus & quotidianis iisque asperitibus jejuniis exhaustus jaceret, modicus calor in corpore tepescebat, nec præter sensum quidquam vivi hominis supererat, & tamen apertis oculis loquebatur: Egrederere, quid times? Egrederere anima mea quid dubitas? Septuaginta prope annis servivisti Christo, & mortem times? En hæc verba, inquit Hieronymus, exhalavit spiritum.

Artenius qui sinu semper strophium gerebat, ad succandas juges lacrymas, cum annum ageret centesimum vicessimum, jam vicinus morti, jam indicta iudicii hora, post vitam tam rigide quam sancte actam, in fatali lectulo flere cepit. Mirari hoc socii querebant: Quid fles, Pater, nunquid & tu times? His ille respondit: In veritate timeo: & iste timor qui nunc mecum est, semper in me fuit, ex quo factus sum monachus. Cum autem illum Pæmen jam exhalasse cerneret, Beatus es Arseni, ajebat, quia te tantum in hoc sæculo planxisti. Qui enim hic se non planxerit, illic in perpetuum lugebit.

Hieron. to. 7. epist. 5. ad Florent. initio, mibi pag. 51.

Rufinus. A. quib. n. 161. & Pelagius libell. 11. num. 2.

Hieronymus illud poenitentiae vivacissimum exemplar, nihilominus futuri iudicii metuens: Ego, inquit, cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus operior cum tremore, reddere novissimum quadrantem.

Si tales castissimæ solitudinis Angeli iudiciali Christi tubâ sic exhorrent, quid nobis fiet, qui mediis mundi turbulentibus inter vitia volutamur? Prioribus & hos addo.

Agathon, quod de illo Rufinus Aquilejensis refert, cum sub vitæ linem, jam animam traheret, & sensim velut cereus exstingueretur, per triduum totum oculos apertos tenuit nec commovit. Cumque eum, qui assistebant, tangerent & interrogarent: Ubi nunc es Pater? Ille hæc ipsissima verba respondit: In conspectu iudicii Deo. Illi rursus interrogantes: Nunquid, ajunt, & tu times? Quibus ille dixit: Quantum potui, voluntati divinæ obsequi, & Dei leges servare studui; sed homo sum, & unde scio mea opera Deo placuisse? Cui fratres iterum. Non confidis, Pater, apud Deum te esse in gratiâ? Quibus Agathon: Nihil confido, inquit, donec ad Deum venero, & audiero sententiam in me ferendam.

Aliud iudicii Dei, aliud hominum.

August. lib. Meditat. c. 39. med.

Aliud est enim iudicium Dei, aliud hominum. Nihil verius: Et istud nemini non terrorem divini Tribunalis admoveat, quia reverâ longè aliter Deus iudicat quam homines. Hanc etiam ob causam Augustinus: Ve mihi misero, inquit, cum venerit dies iudicii, & aperti fuerint libri conscientiarum, cum dicetur de me: Ecce homo, & opera eius. Ecce nihil respondere potero, sed demisso capite præ confusione coram te stabo trepidus & confusus. Hic me miserum, quid dicam?

Dominicus amplæ familiæ parens cuius oculi velut gemini fonticuli uberrimis lacrymis fluere solebant, jam migraturus ad Christi Tribunal, ut hoc suum iter congruo viatoris paratu institueret, in cinere jacebat, & labra tacitus movebat, ad preces; quid verò precaretur, non audiebatur; simul tamen etiam ita sudabat, ut abstergendus fuerit. Cumque circumstantes clarâ voce conluctum illud dicerent: Subvenite Sancti Dei, occurrere Angeli Domini, suscipientes animam ejus, offerentes eam in conspectu Altissimi, Dominicus ad suum iudicem non tractus, sed properans placidissime animam exhalavit. In defuncti corpore reperta ferrea catena, ut verè dici poterit: succinctus lumbos & ad profectionem expeditus in Orbem alium migravit.

§. II.

Etiam amici Dei, & quidem primæ admissionis, licet ad iudicem votis omnibus festinant, non tamen hoc ignotum iter sine sudore conficiunt. Ob adventum amantissimi iudicis exultant, nihilominus ob naturæ solitum pavorem sudant. Iudici se sistere non omni carer formidine: Aliter homines, ajebat Agathon, aliter Deus iudicat.

Bernardus huius speculum sanctimonie de seipso fallus: Paveo gehennam, inquit, paveo iudicis vultum, ipsi quoque tremendum Angelicis potestatibus. Contremisco ab irâ potentis, à facie furoris ejus, à fragore ruentis mundi, à conflagratione elementorum, à tempestate validâ, à voce Archangelis, & à verbo aspero. Contremisco à dentibus bestiarum infernalis, à ventre inferi, à rugientibus preparatis ad escam: horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum & vaporem, & sulfure, & spiritum procellarum. Horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut præveniam fletibus fletum?

Si Bernardus, si alii Deo conjunctissimi, vultum tamen iudicis horrent, quis sensus erit homini flagitiis cooperto?

Elcearius vir ex asse probus sanctisque, vitæ integerrimæ, prædixit conjugii Dalphinæ, quam virgo virginem servaverat, non diu se amplius in vivis moraturum. Patris in morbum incidit, qui eum velut regis prelo iudicii monuit, & ad iudicem transmisit. Elcearius primum omnes à parvulo puero commissas noxas multis cum lacrymis repetiit; illudque Sacramentum sepius in morte iteravit; rem divinam ad lectulum quotidie fieri curavit. Inter has religiose mortis meditationes, id quod semper celaverat, aperuit. Nam divinitus, ut videbatur, inductus castitatis cum Dalphinâ conjugio servatæ indicium fecit, dixitque ad amicos nihil horum expectantes: Salus obvenit homini malo per mulierem bonam, quam sicut Virginem accepi, ita sinceram & illibatam in vivis relinquo.

De hinc nihil ulterius cum mortalibus fabulatus, inter gravissimos eosque continuos dolores animum ad reddendam iudici rationem composuit. Singulati solatio erat continua Domini Jesu cruciatuum recordatio. Ideo Christi patientis historiam ad lectulum sibi assidue prælegi curavit. E sacris carminibus Hebræi psalterii memoriter multa, illud in primis identidem repetiit: Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus vestisti in infirmitate ejus.

Eucharistiâ perceptâ cum ad luctum ultimam sacroceromate inungeretur; illudque veteri ritu diceretur: Per crucem & passionem tuam, libera eum Domine. Idem ipse tertium repetiit: Per crucem & passionem tuam libera solentissime Domine. Addidit magno spiritu: Hæc est sola spes mea, in hac emori certum est.

At verò jam in ultimis constitutus, jam arcano Tribunali, proximus, vultu terrifico pavoris & horrois indicia dedidit manifesta, perinde si perquam difficilis & horrendus festus.

Saritus to. 4. die 4. Aug. sit. in vitâ 3. Dominici, lib. 5. cap. 2.

Bern. ser. 16. in Cantica, circa med. mibi p. 604.

Elcearius morbus, velut præco iudicii, monuit: &

Continua Domini Jesu cruciatuum recordatio ei fuit singulare solatio: Domini opem ferat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus vestisti in infirmitate ejus. Psal. 40. vers. 4.

Ceremonia, idem quod solentissime Domine. Horrois & pavoris indicia dedidit manifesta, perinde si perquam difficilis & horrendus festus.

horrendus sibi labor objiceretur. Perstitit aliquantisper hoc oris habitu formidinis pleno: Repente exclamavit: Magna vis est cadomomum, sed cum mors Domini Iesu, & virtus ex adverso longe valentior fregit & obrivit. Hic aliquantulum conticuit: paullo post iterum: Iam vici, ait. Postremo addidit: Me totum Aequitatis divinae Iudicio sub-

Anno 1723. die 27. Septembris, cum annuaretur 28. a Ite Saurius, tom. 1. dialo die Septembris.

mitto. Dixit & a vitâ discessit.

* Memorabile illud non silendum. Aderat morienti homo nobilis, at libidine infamis. Hic inspectâ vitâ sancti sub mortem horribili luctâ, tanquam si in imagine arcani Iudicii actionem vidisset, summum repere sensit dolorem, ob vitâ prioris impuritatem. Nec differenda ratus sanctiora consilia, sacerdotem qui moribundo adfuit, mox â funere abduxit, & magnâ vâ lacrymarum, quicquid peccatum sibi meminerat, expiavit.

Consuluit sibi hic homo maturè rationum tabulas inspicendo. Nam quod Petrus monet, si iustus vix saluabitur, impius & peccator ubi parebitur? Itaque & hi qui patiuntur secundum voluntatem Dei, commendent animas suas in beneficiis.

S. III.

Tassius A. quod. cap. 12. Pelagius li. 1. lib. 3. m. 4. Palladius cap. 51.

Elias Abbas annis septuaginta desertissimam solitudinem habitavit; Cibis illius fuit exiguus panis cum pauculis olivis; nonnunquam totas hebdomades jejuniis traduxit. Is namque juveni mos fuit, ut totâ hebdomade semel dumtaxat comederet: Senex in singulos dies ultra tres uncias panis & tres olivas nil sumpit. Domus illius spelunca fuit horridis plena. Eâ porro miraculorum gratiâ pollebat, ut innumeris valetudinem restituerit: Etatem ad annum centesimum decimum perducens membris omnibus tremebat. Hic sanctissimus vir Deoque conjunctissimus nihilominus dicere solebat iis qui ad ipsum ventitabant: Tria sunt quæ timeo; Primum est, Animâ de corpore discessio; alterum, inevitabilis necessitas comparandi coram Deo; tertium est sententia, quam in me dicturus est Iudex.

Non vanè timuit Elias. Nam etsi quis vivat ritu Joannis Baptiste, & quotidie mortuos ad vitam revocet; ignorat tamen quam à Iudice sententiam sit auditurus. Longè alia sunt hominum, alia Dei judicia. Cum omnem antea vitam à primo rationis usu, ad ultimum obitus momentum velut in tabellâ depictam videbimus, de nobis ipsi aliter, quam nunc, iudicabimus. Se iudice nemo nocens absolveret.

Sorinus to. A. die 1. Iulii. Simeon Salus in maximis angustis fuit, & ejus monita.

Psal. 40. vers. 1.

Simeon Salus sapientissimè Christi causâ factus, à nemine non stultissimus habebatur: aliam ipsius sapientiam Deus miraculis demum dedit. Unicus mortalius Joannes Diaconus latentis sanctimonie fuit confectus. Hunc Simeon sub vitâ finem allocutus: Mi optime Joannes, inquit, neminem mortalium unquam sperne: Sunt etiam inter rusticos & mendicos, qui Deo sint charissimi. Ante omnia curam gere animæ tuæ vigilantissimam, celum non obtingit dormientibus; labore ac sudore multo ad illud eluctandum est. Cave ne in mundi hujus pelago facias naufragium; inferorum bellæ cadæmones non otiantur. Deus scit in quanto metu, in quantis sim angustis, dum animus ex hoc carcere productus mitem, ut spero, sententiam à Iudice accipiat. Hic revera meus malus est dies. Quapropter, mi frater, & sili mi Joannes, oro & obtestor te, in pauperes misericors & liberalis esto pro viribus. Nam die mortis & Iudicii misericordia plus ceteris virtutibus valebit. Illud è psalmis nosti: Beatus vir qui intelligit super egenum & pauperem, in die malâ liberabit eum Dominus. Illud etiam singulariter attende, ne unquam altare sacrum accedas, dum inimicitias aut odium adversus aliquem geris. Quare age, ambulemus dum tempus est, & animas nostras judicii eternitatis audiam. Elapso triduo, ut dixerat, ad Christum iudicem & muneratorem migravit.

A Liceat hic Dominicum illud usurpare: Si in viridi li- Luc. cap. 23. gno hac faciunt, in arido quid fiet? Si in tantis angustis sunt amici iudicis, quid fiet hostibus?

Tomo singula. lvi. operum Tauleri circa initium, mibi p. 39.

Joannes Taulerus vir laboriosæ virtutis, theologus & ecclesiasticæ religiosissimus, qui tam insignes in sub- missione animi progressus fecit, ut nihil nec post suum quidem obitum suo nomine in lucem dari voluerit: Si tamen aliis videretur utilius aliquid ad formandos mores à se dictum scriptumve, id solius Magistri nomine edi permiserit. Hic ipse gravi ac diuturna invalitudine, multisque doloribus exhaustus, jam proximus ibat divino Tribunali. Cum ecce moribundus subito gestus horribiles ac pavendos edere, impatienter luctari, fremere, velle fugere nec posse, huc illuc manus jacitare, oculos sædum intorquere, aspectu esse formidabili. Hæc res universos, quotquot aderant, non parum sollicitos habuit. Nec ad se rediit dum vitam clauderet. Adfuit inter ceteros ad hoc spectaculi Taulero familiarior quispiam, qui amici morte tam horribili territus, aliò migrare instituit. Tertio itineris die, post cenam sumptam nocte mediâ evigilans vocem exilem audit, sed neminem vidit; ita terrore mutus jacuit, sed attentissime vigilavit. Cui vox: ne metues; ego sum amicus tuus ante triduum mortuus. Alter terroris plenus, hoc Magister unum tamen interrogare ausus: Quo nunc loco esset, scilicet. morte tam terribili defunctus? Huic vox iterum: Ita Iudex in me clementissimus fieri decrevit, ut ad beatitudinem tantò expeditius transirem, quantum in morte difficilius pugnarem. Et revera in eas me angustias cadæmones adduxerunt, tam subtilibus ac prævalidis fallaciis impugnarunt, ut mihi videretur desperationi esse proximus. Et nisi mors imminens intercessisset vocem, eos edidisset clamores, qui summos angores faciliè restari potuissent. Tu noli jam plura querere: nec plura mihi fas dicere. His dictis in auras abiit.

S. IV.

Hic quaestio sit: Cur benignissimus Deus sibi tam familiares, tantis tamen pavoribus permittat sibi fam- concuti? Si iudicem omni vitâ coluerunt ut amicum, cur in vitâ sine metuunt, ut hostem? Beatus Gregorius ad istud dubii respondens: Plerumque, ait, de culpis minimus pavor egredientes iustorum animas purgat. Ita proborum animus ipse sepe mortis pavore à levioribus concutitur, quâto quis sanctius vivit, tantò cautius expendit, quâto districtus adveniat eternus Iudex; ita suum ipse terminum quotidie prospicit, & à se severitatem tante iustitiae, quas rationes vitæ sit positurus, attendit. Etsi cuncta præva opera, quæ intelligere potuit, devitavit; venturus tamen coram districto iudice, illa magis quæ in semetipso non intelligit, pertimescit. Quis enim considerare valeat, quanta mala per momenta temporum ipsi inconstantibus cogitationum motibus perpetrant? Facile est enim opera perversa vitare, sed nimis difficile est ab illicitâ cogitatione cor tergere. Et tamen scriptum est: Vobis qui cogitatis inutile. Sape ergo electis, etiam nolentibus in cogitatione surripitur, quod in se quidem solerter inspicunt, & ante Dei oculos quanti sit reatus attendant. Et cum de his omnibus semper iudicia districta pertimescant, tunc tamen hac vehementer metuunt, cum ad solvendum humana conditionis debitum venientes, districto iudici appropinquare se cernunt. Erfit tanto timor acrior, quantum retributio æterna est vicinior. Ante oculos autem cordis nihil inane tunc transvolat de phantasmate cogitationis, quia subductus è medio omnibus, se & illum tantummodo considerant qui appropinquat. Crescit pavor vicinâ retributione iustitia, & urgente solutione carnis, quantum magis districtum iudicium jam jamque quasi tangitur, tantò vehementius formidatur. Etsi ea, quæ sciunt, unquam se prætermisisse meminerant, formidant tamen illa quæ nesciunt.

Nec

Psal. 142.
vers. 2.

Greg. dialo
loco.

1. Cor. 6. 4.

vers. 4.

Inc. cap. 3.

vers. 2.

1. Ioan. c. 1.

vers. 8.

Chronie. S.

Francisci

parte 3. l. 4.

cap. 35. mibi

pag. 431.

Tom. 8. in

Psal. 100.

int. io expo-

sitionis, mibi

pag. 408.

Distinctio

miseri-

cordi-

æ ju-

dicii se-

cundum

tempora.

Nec verò miri quidquam est, Hilariorem, Arsenium, Agathonem, Augustinum, Dominicum, Bernardum, Simeonem Salum, aliisque complures metu iudicii divini tactos. Sanctissimus Rex David quam anxie deprecatus: Non intres, inquit, in iudicium cum servo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Quid ergo facient tabulae, ait Gregorius, si tremunt columnae? Aut quomodo virgula immobilis stabunt, si huius pavoris turbine etiam cedri quatuntur? Paulus ipse cum dixisset: Nihil mihi conscius sum, cautè subjunxit, sed non in hoc iustificatus sum, qui autem iudicat me, Dominus est. Iacobus Domini discipulus: In multis, inquit, offendimus omnes. Joannes Domini oculi: Si dixerimus, ait, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

§. V.

Parisius in cœnobio Sancti Francisci Assisiatensis religiosus tiro, in letali morbo ad extrema deductus est. Cùmque jam lucta mortis instaret, æger horrendum exclamans: Me miserum, inquit, quanto satius fuisset nunquam nasci, quam ita mori. Paulo post Libram obsecro, inquit, fideliter tracta. Mox & illud adiunxit, appone aliquid de Domini Jesu tormentis & cruciatibus. Somnia hæc videbantur aut egrotantis deliria. Non multò post vociferatus est: Nunc bene habet. Mirabantur qui aderant innocentis juvenis tantam in morte trepidationem. Arque ubi ad se nonnihil rediit, querebant, quid hæc voces sibi vellent? Quibus ille: Vidi, ait, quam exactas Deus rationes posceret, de oculis etiam cogitationibus, de orationis etiam verbis, deque minutissimis quibusque noxiis. Ad libellam omnia examinantur accuratissimè, ideo me infelicem ac miserum proclamavi, & libripendis fidem appellavi. Cùmque cernebam promerita mea peccatis longè pauciora esse, & libram mihi minimè favere, instigari rogare, ut de Christi patientis promeritis aliquid apponeretur, quo pondus in causam meam vergeret. Hoc impetrato animum resumpsit, & bono loco rem esse pronuntiavi. His dictis de vitâ decessit.

Omnes viæ Domini Veritas & Misericordia, Benignitas & Justitia.

Ergo rectissimè Augustinus cum psalte regio vociferatur: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Nemo, inquit, ad impunitatem sibi blandiatur de misericordia Dei, quia est iudicium. Et nemo in melius commutatus exhorreat iudicium Dei, quia præcedit misericordia Dei.

Homines quando iudicant, aliquando victi misericordiâ faciunt contra iustitiam; aliquando volentes rigidum tenere iudicium, perdunt misericordiam. Deus autem nec in bonitate misericordia perdit iudicii severitatem, nec in iudicando cum severitate amittit misericordiam bonitatem. Ecce si temporibus distinguamus hæc duo, misericordiam & iudicium: forte enim non sine causâ hoc ordine posita sunt, ut non diceret iudicium & misericordiam, sed misericordiam & iudicium. Si ergo per tempora distinguamus hæc duo, forte invenimus modò tempus esse misericordiam, futurum autem tempus iudicii. Paulus dixit: Ego jam immolor, & tempus resolutionis meæ proximum est. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. Hoc tempore misericordia. Audi de iudicio; superest mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illâ die iustus Iudex. Non dixit donat, sed reddet. Quando donabat, misericors erat; quando reddet, Iudex erit: quia misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Ergo, fratres, quoniam habemus tempus misericordiam, non nobis blandiamur, non nos dimittamus, non dicamus, semper parcat Deus: facio & cras, quia parcat Deus. Attendis ad misericordiam, & non times iudicium. Si vis cantare misericordiam, & iudicium intellige, quia ideo parcat ut corrigaris, non ut in malignitate permanas. Noli tibi thesaurizare iram in die iræ, & revelationis iusti iudicii Dei.

His à se dictis clausulam apponens Augustinus: Numquid ideo, inquit, iudicium Dei tantummodo formidandum est, & non amandum? Formidandum malis propter penam, amandum bonis propter coronam.

CAPUT VI.

Quæ preparatio remota ad subeundum hoc Iudicium sit necessaria; seu, quonam modo se omnes parent ad reddendam rationem.

Isaaci filius Jacob cùm annis quatuordecim Labano focero suo servisset, demum à Deo monitus: Dimitte me, inquit, iustum est ut aliquando provideam domui meæ. Prudenter, & nostrum cuius in documentum. Dicat pro se quisque dum sanus est: Iustum est, ut aliquando provideam etiam domui meæ, ut ea cogitem quæ ad me pertinent, ut circumspiciam quid ex orbe hoc efferre liceat, ut me præparem ad reddendam rationem, ad subeundum iudicium. Heu, tot annis servivi mundo, & quidem sine bonâ gratiâ; tamdiu vanitatum & vitiis, tamdiu corporis mei mancipium fui. Iustum igitur, iustissimum est, ut aliquando provideam mihi, & domui meæ. Alioqui idem ego Epitaphium habeo cum Similio sene, qui curia curis sepultus, suo potiùs Imperatori quam sibi vixerat, hanc demum epitaphen suo tumultu iussit apponi: Hic jacet Similius, verulus septennis. Nam ex omnibus vitæ annis vix septem decerpit, quos animi curæ impenderet. O inanem me vitæ melioris! Nam si onne vivendi spatium, quod curis sanctioribus dedi, computetur, vix illud demum sepulchro meo inscribi poterit: Hic jacet trimulus aut bimulus senex. Ergo iustum est omnino, ut tandem mihi, & Deo vivam, atque sic domui meæ provideam. Quid autem ad providam domus interioris curam pertineat, hoc atque sequenti capite dicendum. Jam quidem: Quæ preparatio remota iudicio arcano sit præmittenda, explicabimus.

§. I.

Dilationem & procrastinationem, iacturam vitæ maximam esse, jam supra demonstratum est. Idque Augustinus confirmans: Adeo omnes, inquit, circa Aug. ser. 4. corporis suam procurandam occupant, ut locus non sit ad fratrem Eremo. attendendi sermō ad salutem animæ. Magis enim attendit infirmus, quomodo possit à morte liberari, quam det operam, ut illa sit bona. Decipit eos spes dilationis, dum se diutius victuros putant, & perditos mores aliquando in melius mutatuos. Contra quos dicitur: Ne tardes converti ad Deum, neque differas de die in diem: subit enim venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Et cautiorem jungens Augustinus: Quomodo agit penitentiam, inquit, in extremis vitæ sibus constitutus? Quomodo penitentiam agere possit, qui nulla jam pro se opera satisfactionis quest. 9. 11. operari possit? Et ideo penitentia quæ ab infirmo petitur, in Idem 10. 10. firma est. Penitentia quæ à moriente tantum petitur, timeo Ier. 57. de ne & ipsa moriatur. Et ideo, dilectissimi, quicumque invenire vult misericordiam Dei, sanus agat penitentiam in hoc seculo, ut sanus esse valeat in futuro. Mansuetus Dominus, Idem tom. 9. longanimis Dominus, misericors Dominus: sed & iustus Dominus. 10. circa minus, & verax Dominus. Largitur tibi spatium correctionis, mibi finem, malis, sed tu plus amas dilationem quam emendationem. Malus fuisti heri, hodie bonus esto, semper expectas, & de misericordiâ Dei tibi plurimum polliceris: quasi ille qui tibi per patientiam promissit indulgentiam, promissit tibi etiam longiorem vitam. Vnde scis quid pariat crastinus dies? Nam in quo Propheta legis, quia promissit Deus correctio indulgentiam, non legis, quia promissit tibi Deus longam vitam.

De

id. Aug. 10. form. 109. de Tempore, ante mediū, mltip. 128. De altera vitā idem Augustinus: Erit ibi penitentia, inquit, sed instructio, erit ibi penitentia, sed dolorem habens, medicinam non habens. Nunc est fructuosa penitentia, quando correctio libera. Peniteat te ad vocem scripture. Nam ad vocem dicitur est, & non erit quod reprehendas, quando sententiam dicitur est. Non enim tacuit ante sententiam. Ergo opus est ut convertaris, ne differendo subito moriaris, & omnino nihil inveniat, quod in presenti habens, & in futuro possideas.

Duplex preparatio arcano iudicio pramittenda. Est autem preparatio duplex arcano iudicio pramittenda: Illam remotiorem vocemus, propinquiorem istam. De remotiore hic agimus; ea porro in his consistit.

§. I. I.

1. Precepta Christi consideranda. Luc. 6. 12. 9. 35. & 36. Principio iussu Christi sedulo consideranda: *Sine lumbis vestri praecincti, & lucerna ardent in manibus vestris, & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando revertatur a nuptiis: ut cum venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei.*

Quid sibi praecincti. I. Lumbos jubet esse praecinctos. In Judaea non minus viri quam mulieres, nec minus servi quam Domini talaribus & oblongis vestibus utebantur, hinc opus aliquod, aut iter facturi vestem attractam cingulo stringebant, ne impedirentur. Unde incestus liberior erat, & lumborum cinctus addebat robor. Hoc igitur Rex noster imperat: Omni abjecto impedimento, strenue incumbite operi, omnibus horæ paribus paratissimi ad iter faciendum ex ore hoc in alium. Hic sanè vivendi genus non laxum, negligens, dissolutum, sed castum, continent, operosum imperatur, quod pravas cupiditates divina legis vinculo stringat. Scitè ac verè dixit Ambrosius: *Vita iusti mortis est imitatio.* Quisquis vult sanctè vivere, necesse est sibi assidue mortuari.

Quid lucerna ardens. II. Lucerna ardens in manibus vestris. Fax aut cereus è manu nunquam deponendus est. Non satis est fluentem vestem succingere, oportet & ardentem faciem tenere. Fax ista fides est, quæ tunc accensa est, cum illud luminis præbet, unde quisque sciat quos mores, quas actiones, quo etiam sine Dominus à se requirat; quo animo tractanda prospera, quo adversa toleranda, quo amoris affectu Deus, quo ceteræ res creatæ sint prosequenda. Amandi Conditoris verissimus modus est, illum præ omnibus, & super omnia, & sine modo amare. Cave lucernam geras, & non accendas: fidem habeas, & eam non exerceas: cave plus amoris rebus conditis, quam ipsi Conditori impendas, plus hominem quam Deum diligas, magis aurum & gloriæ auram, quam Dei gratiam perquiras. Fœter hæc lucerna; excute illam.

Quid sit expectare Dominum. III. Expectantes Dominum. Vos, inquit Christus, servus strenuus, atque fidelibus quam simillimos esse cupio. Qui, cum incertum sit, quā horā Dominus è convivio nuptiali redeat, horis omnibus summā cum diligentia & patientia expectant, ut Domino pulsanti, extemplo & citra ullam moram aperiant. Ignavus servus candelabrum cum lumine in mensā reponit, se verò ad quietem componit, & securus dormit. Cum verò Dominus fores ferit, ipse rhonchos trahit; vix demum expergefactus somnolentiam detergit, & extinctum interim lumen incendit. In malam rem hi servi, qui sibi potius & ignavia suā; quam Domino suo serviunt. Servus impiger & in re Domini sollicitus vigilat, expectat, faciem parat, cumque vel sibilum Domini audit, mox procurrit, & lumen defert. Ita Christianus verus, nunquam securus mortis, Domini sui adventum horis omnibus opperitur, in id unum intentissimis venienti Domino congruis obsequiis occurrere, ut etiam si subito venerit, ei tamen promptum alacritque benèque conscium se sistat.

Christianus verus Domini adventum omnibus horis opperitur. Hanc industrii servi vigilantiam Gregorius exponens: *Ad nuptias, inquit, Dominus abiit, quia resurgens à mortuis, & ascendens in calum, supernam sibi Angelorum mul-*

titudinem novus homo copularit. Qui tunc revertitur, cum nobis jam per iudicium manifestatur. Venit quippe Dominus. En quā cum ad iudicium properat; pulsant verò cum jam per agnitum molestias esse mortem vicinam designat. Cui confestim aperimus, lare hoc si hunc cum amore suscipimus. Aperire enim iudici pulsanti dicitur de non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre eum, quem scribat. contempsisse se meminit, iudicem formidat. Qui autem de sua spe & operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia letus iudicem sustinet. Et cum tempus propinqua mortis advenit, de gloriā retributionis hilarescit. Atque hoc preparatio- nis remotæ pars prima est.

§. I. I. I.

2. Singulis annis in seipsum seriò descende- re. Et in hanc rem, si ullo modo fieri possit, pauculos annis in sibi dies sumere, eoque cogitando, legendo, meditando, precando transigere. Evolutio anno quisque sic cogitet: Totus annus meus est, meoque bono mihi conceditur. Heu quantum vel uno anno negligitur, quantum aut male omittitur, aut pejus committitur, quantum peccatur; quot per annum beneficia à Deo accipimus, quot delicta reddimus? Ego igitur nunc ad calculos sededo, dum licet, & rationes familiares componam, conscientia tabulas inspiciam, cum Deo creditore meo calculum ponam. Ut autem hos dies sanctioribus curis destinatos quā optimè consumam, actiones variabo: Legam, enotabo, scribam, precabor, gemam, meditabor; meditanda sumam Dei beneficia, Christi cruciatum, hominum novissima mortem, iudicium, inferos, celum. Interim etiam subscevis horulis ad annuam exhomologesin me disponam.

Hæc quovis anno semel facere, rationi prorsus convenientissimum. Amasis Rex Egypti voluit sibi subditos quot annis rationem reddere suis Præfectis, idque de vitâ, opificio, arte, domo; si qui lautius quā ferret census, vixissent, veluti fures puniebantur.

Serpens singulis annis veteres ponit exuvias, fenestra exuit, & novam sibi reconcinat pellem. Nun prudentia quid minus sapiemus serpente? Non raro pessimum callidè obducimus, ut leviter ac temerè delinquamus, nec damna delicti sentiamus. Excusanda est cutis hæc crassissima, destringenda sunt exuvie colubinae. Nam & accipiter ejus rei monstrat imaginem, quod Jobus affirmans: Nuncquid, ait, per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad Austrum? Hæc illi sapientia concessa est à Deo; quā singulis annis veteres plumas excutit, ut induat novas. Quod Gregorius inligenter edidit: Lib. 31. moriens: Quid est, inquit, accipitem in Austro plumescere, nisi tal. cap. 18. quod unusquisque tacitus statu sancti Spiritus concalcescit, & medium usum vetustæ conversationis abiciens, novi hominis formam sumit? Quod Paulus admonet dicens: Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum. Vetustam pennam projicere est inverterata studia dolosa actionis amittere, Quid sit & novam pennam sumere est mentem ac simplicem bene vivendi sensum tenere. Alas autem ad Austrum expandere est per adventum sancti Spiritus nostras consistendo cogitationes aperire, ut jam non libeat defendendo nos regere, sed accusando publicare. Qui enim vetera faciendo non derexit, novæ vitæ opera expandere, minime producit: qui nescit lugere quod gravat, non videri proferre quod sublevar. Ipsa namque compunctionis poros cordis aperit, & plamas virtutum fundit: cūque se studiosè mens de pigra verustate redarguit, alacri novitate juvenescit.

Deinde cur annuam hanc curam negemus animo, Hæc annua cum sæpe majorem impendamus corpori? Quantis cura anisubinde sumptibus, quā sollicitudine sepulchrum nostri mo non cadaveris involuerum struimus? singulari studio selinguntur marmora, conducuntur latonit, aut opus ex arēcaldario fusile dictatur: accedunt pictura cum Epitaphiis; omnia solertissimè curantur, ut cipis decore jaceat. Ita non damno, sed curam ampliorem pro animo requiro.

Jobus

Job cap. 29.
vers. 18.

Jobus etiam
felicissimus mor-
tis nunquam
fuit obli-
tus.

Abdias v. 4.

In quo lo-
co nidus
eligendus
moribundis.

Ambros.
tom. 5. lib. 3.
de virginib.
ante finem.
mibi p. 571.

August. 10. 9.
In Manu
c. 21. fine.
c. 22. initio.
c. 23. mi-
hi pag. 388.

Mors &
vulnera
Christi
summum
hominibus
solatium.

3. Amici
parandi, ut
in arctis
rebus op-
pitulentur.
Luc. cap. 16.
vers. 9.

Jobus non male providus futuri: In nidulo, inquit, meo moriar. In domo sua, in alto & munitiore urbis loco cogitaverat Job mori. Sed altius mysterium hic latet, quod eruit Hieronymus hoc sensu. Cum Jobus etiam num felicissimus ageret, mortis tamen nunquam oblitus nidulum sibi struxerat, quotidianam frequentem ramulorum aut glebarum congestum: Ita Jobus quotidie praevidit mortem, quotidie secum agitavit judicium, eaque ratione velut sedula hirundo glebas comportavit ad struendum nidulum, in quo defungeretur. Nos Jobi exemplo nidulum nobis eligamus mutare, in quo moriamur, eumque in loco alto aut tuto statuamus.

Hebraeus vates Abdias praecipitium cavendum monens: Si exaltatus fueris, inquit, ut aquila. & si inter sidera posueris nidum tuum, inde detrahā te, dicit Dominus. Idane Abdias, nec in altissimo quidem loco, nec etiam inter sidera securitas? Quocirca potius tutum quam altum locum eligamus. Tutiorem autem nuspiam reperimus, quam in divino, sed cruento vertice Christi Domini, inter fectum spineum.

Hic vera securitas, hic tutissimum asylum, huc nulla praedatrix avis ab orco accessit, hinc nemo, nisi volens, praecipitabitur. Hic senticosus nidulus longe securissimus. Huc homo moriturus confugiat, sed confugiat mature. Hoc ajo: Non est majus solatium, nec certius auxilium morituro, quam est Christi patientis cruciatibus ac morte.

Optime dixit Ambrosius: Omnia habemus in Christo, & omnia nobis est Christus. Si vulnus curare desideras, medicina est. Si febribus affluas, fons est. Si gravaris iniquitate, justitia est. Si auxilio indiges, virtus est. Si mortem times, vita est. Si calum desideras, via est. Si tenebras fugis, lux est. Si cibum quaeris, alimentum est. Sic de Christo Ambrosius Augustini praeceptor, nec aliter Augustinus Ambrosii discipulus: Copiosa, inquit, redemptio data est nobis in vulneribus Jesu Christi Salvatoris nostri. Magna multitudo dilectis, plenitudo gratiae, & perfectio virtutum. Cum me pulsas, aliqua turpis cogitatio, recurro ad vulnera Christi. Cum me premit caro mea, recordatione vulnerum Domini mei resurgo. Cum diabolus mihi parat insidias, fugio ad viscera misericordiae Domini mei, & recedit a me. Si ardet libidinis moveat membra mea, recordatione vulnerum Domini nostri exstinguitur. In omnibus adversitatibus non invenio tam efficax remedium, quam vulnera Christi. In illis dormio securus, & requiesco in-trepidus. Nihil ad mortem tam amarum, quod morte Christi non sanetur. Tota spes mea est in morte Domini mei. Inter brachia Salvatoris mei & vivere volo, & mori cupio.

En, obsecro, quem nobis praeceptor & discipulus nihil inconstitit, ubi tutissima sit securitas ab omni hoste. Mors & vulnera Christi summum solatium, certam hic medicinam inveniet agrotus, si eam quaerere non omiserit sanus. Secus pergitur.

§. IV.

Partes tertiae preparationis remotae consilium, seu potius praeceptum Domini est jubentis: Et ego vobis dico: Facite vobis amicos. Hic quaedam accuratius notanda: Illud potissimum, amicos qui in arctis rebus opitulentur, jubemur parare. Ad morientium lectulos quotidie videre est, quinam amicorum in auxilium opportuni sint. Nam etsi moribundum centeni Caesares, ducenti reges, trecenti medici circumstant, amicissimi omnes & faventissimi, vitam tamen moribundo prorogare non possunt, ad tribunal defendere judicandum non permittuntur. Cum res serio agitur, nec hospitales hi, nec opiferi esse poterunt: vanum, nullum ab his auxilium est. Amici ergo alii quaerendi sunt, amici judicis, quos ipsemet destituit auxiliares. In terrā praecipue sunt pauperes; in caelo mater judicis, beati Angeli, ceterique

caelites. Quā ratione pauperum amicitia sit ineunda, supra demonstratum est. Res clara. Esto misericors, & liberaberis in pauperes, & habebis amicos etiam nolentes, etiam invitos.

Non est alius modus pecuniae in alium orbem tuto transmittendae quam per manus pauperum. Da egenis, & quod dedisti cum fenore amplissimo recipies. Tobias filium erudiens: Ex substantia tua fac eleemosynam, inquit, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec a te avertatur facies Domini. Quo modo poteris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.

Ergo, inquit Augustinus, exercere misericordiam: non est aliud vinculum charitatis, non est aliud vehiculum quo perducamur in hac vita ad illam patriam. Eleemosyna, Chrysostomus teste, vel ipsi caelo imperat: Nam huic, inquit, porte cali aperiuntur, & veluti regina intrante, nullus janitorum, nullus custodum qui portis asistunt, audeat dicere: Bona es tu?

Notum est illud Hieronymi: Non memini me legisse malā morte mortuum, qui libenter opera Charitatis exercuit. Habet enim multos intercessores, & impossibile est multorum preces non exaudiri. Liberalis in egenos chirographa parat, & codices in arcano judicio contra cacoemonis codices & chirographa proferendos. Qui dat eleemosynam, praemium bonum sibi thesaurizat in diem necessitatis. Eleemosyna liberat a morte: Tobia discipulo. Eleemosyna non patitur animam ire in tenebras.

Quo autem modo beatorum Caelium patrocinia sint ambienda, in Trismegisto explicatē docui libro 2. capite 6. §. 2. Eodem, mi Lector, quaeso te non pigeat redire. Hic verbo rem absolvo.

Cum judicis mater, aeterna Virgo, cum innumeri B. Virgo, classium diversarum Angelorum, cum Domini Jesu discipuli, cum omnes homines beati caeli judicis Christi amicitia sint juncti, quā excidere non possunt, par est eos quotidie certis obsequiis ambire ac preflare, iis praesertim diebus qui ipsi festi ac sacri sunt, & eo praecipue tempore, quo divinum epulum accumbentes, Christum intra viscera recipimus. Et quaeso, num ego male rationor hoc modo: sunt tot centena millia, tot milliones Angelorum, qui Christo judici meo, gratia & amicitia longe conjunctiores sunt, quam ulli optimates principum cubilicis praepositi.

Hos omnes merito reges ac Caesares dixerō, qui illi dominantium Domino subserviunt, quorum vel unicuique apud supremum Orbis Imperatorem plus valet gratia, quam omnium nostrorum regum amici intimi, gratiosissimi, apud suum quisque regem favore polleat. Illos igitur tot Angelos, apud judicem tam gratiosos, tam potentes, tam humanae genti benevolos quotidianis obsequiis, tam precibus, quam aliis quibuscunque piis actionibus mihi demereri & amicos reddere conabor: idque eo fine, ut cum ego in arcto haerero, interque vitam & mortem fluctuavero, illi pro me judici fiant supplices, & mitem mihi sententiam exorent. Et quomodo possum non plurimum spei ac fiduciae in his talibus, ac tantis totque numero patronis & deprecatoribus collocare? Neque dubitandum est, quin si sese pro mea salutis periculo faciles praebuerint deprecatores, si quidem ego, ut dixi, cultu quotidiano eos mihi demeruerō, & Domini iussu amicos fecero.

Ex te jam, Lector, quaero: nunquid haec mea ratiocinatio proba est? Si audes, damna. Quod si probas, & tu eam sequere. Revera non gratis aut frustra coluntur caelites; non est vana ejusmodi praesentatio; hoc genus ambitus laudabilissimum est; haec Domini iussa sunt, Facite vobis amicos. Hoc autem tanto rectius fecerimus, quanto constantius. Obsequia quotidiana divinis caelibus impensa in irritum cadere non possunt.

§. V. Quod

Quod ego de Angelis supremi iudicis ministris, idem & potius jure de ipsa iudicis Matre dixerō. Hæc est illa veri Salontionis potens mater, cui filius Rex utique tantum deferet honoris, quantum Salomon matri suæ detulit, cui dixit: *Pete mater mea: Neque enim fuisse, ut avertam faciem tuam.* Hæc mater misericordiae non destituit clientem, qui sese quotidianis obsequiis ipsi sedulo commendavit. Ideo beatus Ephrem precari solitus est: *O Virgo misericors, ad sis mihi sepe, & in supremo vitæ momento animam meam tuis patrociniiis defende, ac demonum aspectus ab eâ procul repelle.* Anselmi precatio erat, *Pie Domine, parce servo matris tuæ: Pia Domina posce veniam servo filii tui; qui me injicio inter duas tam immensas pietates, non incidam inter duas tam potentes severitates.*

Hanc talem deprecationem à matre Domini opportunissime peti Bernardus docens: *Ceterum, ait, quidquid illud est, quod offerre paras, Marie commendare memento, ut eodem alveo ad largiorem gratiam gratia redeat, quo influxit.* Neque enim impotens erat Deus sine hoc aqua ductu infundere gratiam prout vellet, sed tibi vehiculum voluit providere. Fortè enim manus tuæ aut sanguine plene, aut infeste numeribus, quod non eas ab omni munere excusasti. Ideoque modicum illud quod offerre desideras, gratissimis illis & omni acceptione dignissimis Marie manibus offerendum tradere cura, si non vis sustinere repulsam.

Suali aliàs, quod repeto, & usque repetam, & inculcare non desinam, singulis horis, præcipue horæ principio mentem ad Deum erigendam. In eam rem consiliosissimum est certâ id precationem facere, seu Dominicam orationem seu Angeli salutationem, seu brevem aliam orationem pronuntiando. Illud in matre Domini salutandâ ardentius dicendum. *Nunc, & in hora mortis nostræ.* Par est omnino, & planè convenientissimum, ut horis omnibus ultimam iudicii horam prospiciamus. Nec putem ego cum hominem perire posse, qui tot horis suum iudicem cum sensu fuerit deprecatus. Nihil hic nimii laboris censendum; res summi momenti est, cui summa meritò impendenda sit vigilantia.

Theologorum omnium vox est cum Aquinate Theologo, cujus hæc verba sunt: *Homo in gratia constitutus ad hoc ut assue ad finem vitæ suæ in bono perseveret, speciali divini auxilio, contra temptationum impulsus illum protegente indiget: nullis enim datur gratia, quibus non datur perseverare in gratia.* Atqui hanc singularem perseverandi gratiam, nullis virtutum actionibus emereri possimus. Donum est, non debitum, & planè gratuitum donum, quod assiduis deprecationibus à Deo flagitandum. Explico. Princeps viro nobili castrum donat, eâ tamen lege, si fidem obsequiumque perseveret. At ille gravius in Principem delinquens, non tantum castrum, sed & capitis amittendi periculum adit. Eadem ratio est omnium qui gravius delinquant in Deum: in gratia erant, promissione caelum tenebant, sed quia promissorem offenderunt, jam & gratiam & caelum perdididerunt. Quod si Princeps ille viro nobili eam faceret gratiam, quâ non posset unquam excidere gratiâ, hæc certè gratiarum omnium summa & excellentissima foret gratia, vix uni è multis millibus concedenda: Ita Deus, vix paucissimis hanc summam perseverandi gratiam transcripsit; alios omnes vult inter spem & metum ad Tribunal progredi. Hinc nemo est qui non cum Jobo dicere cogatur: *Etiamsi habuerim quippiam justum non respondebo, sed meum iudicem deprecabor.* Quando igitur Deus supremam illam perseverantiam nemini promittit, neque nos eam ullis virtutum officiis estî maximis, et si creberrimè repetitis promereri possimus, dignissimum prorsus est, ut eandem hanc gratiam horis omnibus, infimis precibus flagitemus. Et in eam rem caelum terramque contestemur, omnesque

Tom. I.

A. calites in obsecrationis societatem vocemus. Sic armata preces non erunt irritæ.

Quare parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. *Luc. c. 3.* Prope est jam Dominus: Præforibus stat iudex: *Beatus homo qui semper est pavidus: qui verò mentis est dura, corrumpet in malum.* Nemo dicat cum ignavo villico: Fodere non valeo, mendicare non erubescō. Verte & tanta: Fodere valeo, mendicare non erubescō. Conscientiam tuam subi, & illic fode; caelum adi, & ibi mendica. Matrem iudicis tibi concilia, tot sanctos Angelos tibi amicos para, omnes calites in auxilium voca. Et quid trepidas? ipsum adi iudicem, & cum eo causam tuam fidentissimè tracta: Nunc supplica, nunc exorabilis est, nunc tibi eum facili negotio propitiaveris. Da panis frustum, & eime caelum; nunc lacrymas tuas pro nobilissimis gemmis, preces tuas pro thure selectissimo, jejunia tua pro instructissimo convivio acceptat. Præiens tempus semen-tis est, Aternitas futura messis.

CAPUT VII.

Quæ preparatio propinqua huc requiratur; seu, quid faciendum instante tempore rationis reddendæ.

Longè aliter sensit Thomas Apostolus cum de redivivo, sed absente Christo loquerentur discipuli, & cum ipse præsentem ante se stantem fuisset oculis est intuitus. Priusquam Christum coram cerneret, nullus ei testis sat locuples est visus: quidquid viri feminaeque, noti ac ignoti dicerent, supra fidem sensu dictum: quidquid aliorum aures & oculi testarentur, ipse vixus omnibus suum illud, *Non credam*, constanter opposuit. At verò cum Dominum Jesum à morte reducem suis ipse manibus contrectavit, jam alios velut oculos, linguam & animum alium induens: *O Dominus meus, & Deus meus*, exclamavit; unde quaque se victum confessus est Thomas.

Ita prorsus de morte ac iudicio longè aliter iudicat homo sanus, atque cum mors jam in oculis est, & iudex ac sanus de propinquitate cernitur. Sanus spernebat monita, aut certe non sequebatur. Multa vixus oculis illis, *Non credo*, eludebat; quædam opinione solùm terribilia censebat: ita sui securus & celi negligens pergebat. Cum verò iudicalem cernit ferulam, cum tribunali se proximum ire animadvertit, heu quam pavidus ac pusillanimis est, quam solatorum omnium inanis? Beati qui prius ista credunt quam experiantur.

Tria sunt quæ admirandam Dei potentiam ingerunt, à paucis tamen observari solita. Primum est, neminem hominum lineamentis vultus omnibus, totoque oris i. Nullius habitu esse alteri similem, quod Plinius observatè affectu hominis rens: *In facie, inquit, vultuque nostro nullas duas in tot millibus hominum indifferetas effigies existere, quod ars nulla in paucis numero præstet affectando.*

Alterum est; quemadmodum nullius hominis vultus, sic etiam nullius conscientia alterius conscientia similis est. Lex naturæ & summa rerum capita in omnibus eadem sunt, in oculis tamen & abditis, quæ conscientia inhaerent, grandis diversitas est.

Tertium; tot hominum millia quovis die, imò vel quavis horâ moriuntur, nullus tamen eodem penitus moriendi modo quo alter: quod ii affirmant qui frequentissime adfunt morientibus. Addere licet quartum. Nullus mortalium eandem omnino cum altero sententiam audit, nec enim ullius præmium vel supplicii, alterius præmio vel supplicio æqualissimū esse censendum, cum omnium promerita sunt adeo diversa. De omnibus tamen jam iudicatis, & etiam nū iudicandis illud Tobie pronuntiandum. *Iustus es, Domine, & omnia iudicia tua iusta sunt.*

M

sunt

sa sunt: & omnes via tue misericordia & veritas, & judi-
cium. Nam, quod Salomon ait, pondus & statera iudicia
Domini. Ad subeundum hoc iudicium quæ remotior re-
quiratur præparatio, capite priori dictum, hoc porro
dicendum, quam vocemus præparationem propin-
quam. Et quamvis hac de re Aternitatis Prodomus
documenta quædam suggerat, ea tamen confirmatiùs
hoc loco tradenda.

§. I.

Præpara-
tionis pro-
pinquæ ad
iudicium
capita:
1. Testa-
mentum
non differ-
re.

Primum præparationis propinquæ caput est, Nec Testamentum, nec aliud quidquam horum differre, aut rejicere in ultimos dies. Tunc primum velle Testamentum componere, cum solus conscientie liber volendus, cum in labris hæret anima, serum nimis est. Tabellæ testamentariae sanissimum exigunt iudicium, ne quid in iustitiam aut misericordiam peccetur, ne pauperi subrepat oblivio, ne bene meriti testatoris facultatibus excludantur. Quantum injuriarum & litigiorum sapius caveri potuisset, si confecta hæc maturius fuissent. Hæc negotia tempore tam nubilo & angoris pleno tractari non possunt absque erroribus.

Qui sanus vincere se nequit, ut occupationes tantisper removeat, quomodo jam æger sese adiget, ut in morbo hæc recte curet, cum alia sint tam multa quæ occupent & premant.

4. Reg. c. 20.
v. 1.

Joan. c. 13.
v. 27.
2. Nihil
post mortem
faciendum
mandare.

Tob. c. 4.
v. 3.

Moribun-
dum nego-
tium quod.

Diaboli
spinæ quæ.

Ruffinus A-
quil. c. 1. si-
ne.

3. Ecclesie
sacramen-
tis se in-
struere.

Ezechias regum optimus, cum ab Isaia mortuum illud audisset: *Præcipe domui tue: morietis enim tu, & non vi-* res. Hæc subitum fulmen ita sensit, ut vati tergum obvertens, non testamentum, sed vitam & sanitatem cogitaverit. Ergo, quod facis, fac civis.

Alterum est: Quidquid moribundus ipse potest facere, non aliis mandet post mortem faciendum. Si quid curatum velis, ipse cura. Qui in rebus propriis locors est, quomodo speret alios in alienis tam fore industrios: Deus acquiescens permittit, ut quod quisque negligit, tamen si proximus sibi sit, illud cognati vel amici oscitanter aut penitus non exequantur. Tobias, quidquid potuit, ipsemet curavit, paucula quæ ipse nequit exequi, filio commendans: Cum, inquit, acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: & honorem habebis matri tue omnibus diebus vite ejus.

His confectis cura omnis ad animum transferenda. Hoc unicum moribundi negotium sit, cum Deo agere; cum iudice causam suam tractare. Diabolus omnibus modis fatagit, ut hominem moribundum spinis coronet, sicut prætoriani milites Christum crucifigendum: diaboli spinæ, sunt curæ superflue, his animum agroti lacerat. Quid obsecro, ad te, mi æger, quid hic aut illic fiat, quid iste aut ille moliarur: Tu tua, & te ipsum cura. Quid homines turbas? Homines & humana mitte, cum Deo age, ad assem pervenisti.

Augustinum dicere solitum refert Possidius: Iter ad tribunal à nemine suscipiendum sine digna penitentia. Quod & ipse Augustinus exemplo docuit. Nam septem Penitentiae psalmos grandiori charactere scriptos & proximo parieti fixos assidue legit, non sine jugi lacrymarum fluxu. Decem diebus ante obitum præcepit, ne quis ad se ingrederetur, nisi medicus, aut is qui cibum ferret. Sic tempus omne precibus & lacrymis dedit.

Joannes Anachoreta triduo ante mortem cum nullo mortalium, sed cum Deo solo colloqui voluit, idcirco neminem penitus ad se admisit. Repertus est mortuus, sed flexis genibus & oranti quam simillimus. Igitur omnis omnibus, te ipsum cura, & para ad iudicium.

§. II.

Tertium est, Ecclesia Sacramentis ad extremum iter se instruere. Sacra Confessio, si fieri possit omnis anteactæ vitæ noxas expiet, iis saltem quæ conscientia magis mordent, detectis, aut certe à priore ultima instituitur.

Hic morem illum denuò commendamus, qui annuâ generali Confessione omnes conscientie fordes eluit, atque sub anum velut aspectum omnes & noxas, & noxarum Confessiones collocat. Exhomologesin & penitentiam sequatur Eucharistia, quæ viaticum caeleste præbet ad illam perfectionem ultimam.

Elias, quod Regum fasti testantur, in umbrâ subter junipero dormivit. Hunc Angelus secundum expergefaciens: *Surge, aiebat, comede, & bibis, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.* Idem hic monendus est æger: Age, comede grandis enim tibi restat via, usque ad Tribunal Christi, usque ad montem Dei super calum celi ad orientem. Ergo comede, & in istius cibi fortitudine ambula.

Eucharistia jungatur unctio extrema. Jacobus Apostolus ubi adventus Domini & iudicis ante janua affluens monuit, addidit: *Infirmitur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesie, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.*

Hæc igitur Sacramenta sibi egrotus ipse petat imperit. Hic velle cogi, parèe nolentis est.

Quantum, Exiguum quod restat tempus sanctissimis quibusque actionibus occupare. In eam rem ægrotus à vanis omnibus sese avellat, & id unum in mente habeat: Ad iudicium, heus ad iudicium, ad iudicium. Hoc igitur cura quod iudicii est futuri. Dum aliquis in corpore spiritus tepescit, tam satisfaciendi, quam promerendi tempus est. Ab homine autem moribundo longas preces, aut voluntarias penas exigere ferum est. Hic jam suspiriis, gemitibus, precariunculis, quas vocant jaculatoris agendum. His pleni sunt Davidis hymni. Qualia sunt illa: *In te Domine speravi, non confundar in æternum.*

Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. Rursum post tenebras spero lucem. Credo videre bona Domini in terra viventium. Sitivit anima mea ad Deum fontem, vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum; redemisti me Domine Deus veritatis.* Plura notavimus in Aternitatis Prodomo. Sed hæc omnia jam prius oportet esse cogitata & usu facilia reddita.

Addo: etiamsi moribundus nil amplius videatur posse agere, potest tamen etiamnum stipem largiri, saltem alienâ manu, potest amare Deum, quo nihil melius, & huius amoris actus quam plurimos exercere, potest placando iudici suo totos mundos optimis desideriis ple-

nos offerre. Quod ut omnes faciant, valde hortor & horâ dei obtestor. Pambo è pŕisic anachoretis vir religiosissimus jam moriturus dixit: Ab eo tempore quo locum hunc desertum immigravi, nullus mihi dies abiit, quo non aliquid operis manu fecerim. Nunc ad Deum abeo tanquam nondum religiosus esse ceperim.

Voluisset utique Pambo, si Deo placuisset, novam ordiri vitam, eo ardore, eaque submissione animi, sicut Alphabeticus puer litteras nosse incipit, & colligere. Sic Pambo tam promeritis quam delictis sanctissimis plenus deceffit.

§. III.

Quintum. Omnem suam voluntatem quam integerrimè ad Divinam conformare. Nihil moribundo salubrius, ad divinum nihil ad hoc iter felicissimè conficiendum expeditius, nam quam perfectissima suaver oblatio in voluntatem Dei, formare.

idque in rebus omnibus. Quapropter ita sese comparet moribundus, ut vix aliud emittat ore, quam illud Jobi: Sicut Domino placuit, ita factum est; ita fiat. Si nomen Domini benedictum in æternum, Domine Jesu, & vivere, & mori paratus sum, prout vis sic fiat.

Istud non potest non quam maximè placere iudici Christo, si monitus & citatus ad suum tribunal tam promptè

promptè iudicis arbitrio sese submittat, dicatque: En adsum, præsto sum; quâ horâ, quo puncto horæ venire me voluerit iudex, libentissimè veniam. Aut expectare, aut statim ire in aquo mihi est. Quod iusserit iudex, & prout iusserit, hoc faciam.

Hæc verba moribundi aurum & gemmæ sunt ad conciliandum iudicem mirè potentes. Sic homo vitam rem omnium charissimam Conditori offert. Atque hoc etiam obligamur facere. Nam sicuti danda est vita, & per cruciatum etiam effundenda, cum ea poscitur in Religionis ac Fidei testimonium; sic eadem deferenda est, cum illam mors naturalis postulat in testimonium obedientiæ. Ut autem id tantò promptius fiat, seriò cogitandum: Ipse etiam iudex, & iudicis mater, & intimi amici hunc mortis ictum exceperunt, quid nos misselli, mortem centies, sexcenties committit tergiversemur? Quo tempore quis hominum sistendos sit tribunali, iudex omnium optime novit. Nostrium est quamprimum comparere, si iudex solum annuat, & nuntio vocet.

Annis superioribus quidam Principum ab Oratoribus Cæsareis iussus est bonis omnibus, & toto ducatu suo cedere. Ille, adeo nihil moratus tam promptè quam generosè hoc unum respondit: libentissimè; & pollicetur me in potestate Cæsaris futurum, cui mea omnia subiecta sunt.

Virile dictum, superi! Quid nos homunculi ad iudicem vocati rectius dicamus, quam hoc ipsum: Libentissimè, en adsumus.

Nos ipsos obsecro quotidianâ meditatione sic formemus, ut iussit vitâ cedere & adesse quaestioni, pro se quisque nil cunctatus dicat: En, adsum, in supremi iudicis potestate sum, cui vitam meam meaque omnia accepta fero; libentissimè igitur his omnibus cedo.

Hoc Christianum sapienter plurimum propriatur iudex, si vocatus ad Tribunal se reum agnoscat, & omni abjectâ morâ nutum iudicis sequatur.

Hermes Trismegistus in Aesclepio suo divinè dixit: Voluntas Dei ipsa summa est perfectio; utpote cum voluisse & perfectisse, uno eodemque temporis puncto compleat. Simplici mente & animâ divinitatem colere, ejusque facta venerari; agere etiâ Dei voluntati gratias, quæ est bonitatis solâ plenissima, hæc est nullâ animi importuna curiositate violata philosophia.

Catharina Genueusis vitæ integerrimæ virgo in fundamentum omnis sanctimonie mordicus illud unum tenuit: Fiat voluntas tua. Hoc idem moribundus assidue ingeminet: Divine iudex, Domine, Jesu, fiat voluntas tua, fiat, fiat, fiat.

Hoc documentum, mi Lector, identidem ingero, nec sine causâ. Hoc meum Horologium, hoc Prodro-mus, hoc totum Heliotropium docet. Ne verò istud fastidiosum sit, idem, sed aliis atque, aliis rationibus & argumentis suadeo.

Hoc laboro, præceptionem longè utilissimam, scilicet, humanæ voluntatis cum divina conformationem, omnium pectoribus, si fieri possit, insculpere. Hæc unâ re, nec ad vitam sanctè instituendam, nec ad mortem piè obeundam quidquam utilius scio, id alioqui certè fidelibus monitis instillaturus. Hoc unum (ad Dei voluntatem se conformare) cum vitæ tum mortis ingens, incredibile, summum fert præsidium.

§. IV.

Atque hæc quinque capita expeditum sternunt iter ad supremum iudicem. Quod vel suo etiam exemplo firmat Arnoldus Presbyter & Canonicus Reicherspergensis Ecclesiæ. Cœpit is ante Christi natalem lentâ, sed panè continuâ febri æstare, & palam fastidire ad tumulum. Interrogatus, sapius ut valeret, serenâ fronte & hilari facie respondit: Bene, divino munere, fractas quidem vires, sed dolores nullos sentio. Cibum, quem omnem morbus fastidierat, raro admittit. Mores

A quos sopes & incolomis exhibuerat, eosdem & egrotus repræsentavit, nunquam non mitis, placidus, & inconfusus patientiæ. Iis qui lectulum cingebant obitum suum enixè commendavit, & velut præcius sui functus, ipso die lustratâ Virginis Deiparæ sepeliri voluit. Nec aliter quam destinaverat, evenit.

Itaque post matutinas preces, antequam diluxerat repente territus apertis ac hiantibus oculis adstantes vidit diabolos. Hic ille horrere, tremere, angî, sudare, & inclamare suos his vocibus: En domus hæc plena est demonibus. Non cernitis inferorum monstra? Ad has voces Christi in cruce pendens imago ei porrecta, hæc ille oculis & complexu veneratus, velut clypeum objecit larvis Avernibus. Nec desit Crucifixû Dominum unâ cum præsentibus in auxilium vocare. Qui circumsteterant, tremebant, orabant, & panè animam cum illo agebant. Non enim solum moribundi lucta, sed & locus ipse nescio quid horrois iniecerat. Egrotus insuper jam ante orantes adhortatus: Orationem Dominicam, agebat, assidue, repetite. Huic symbolû adjungite, Credo in Deum, Credo in unum Deum. Hæc unâ re nihil efficacius adversus demones. Sed & matrem Domini, ejusque fidum patrociniû imploremus. Factum. Mox iterum æger: Ubi sunt plures, inquit, multis enim nunc opus est precatoribus. Singulariter Virginem beatissimam, Domini matrem invocans, ejus divino nomine fatiari non poterat. Ita semianimis, & velut medius inter vivos ac mortuos, inter angelos & diabolos, hinc accusantes, inde defendentes luctatus est. Ideo subinde has voces misit: Accusate modò, accusate modò, ego etiam me ipsum accusavi. Fiduciam revera omnem in Domino & matre Domini collocarat, solo Deo nixus, Nihilominus terribiles cacodæmonum formæ non cessabant repugnantem infestare. Et quamvis vox fracta jam & debilis esset, collectis tamen viribus eam intendens, non sine clamore cacodæmonem repulit, & Abi, abi, Tu fur, abi, abi.

Jamque appetebat dies, cum ille Virginis Matris tutelam identidem implorant diceret: Hæc mihi veniam apud iudicem vel verbulo poterit exorare. Sic nocte superatâ lætior, & piè subridens, dexteram protendit, & velut præceptoris officio functurus, psalmû incepit: *Le-tatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* *Psalm. 121. v. 1.*

Mox vultu ad circumstantes versò, & digito in Crucifixum intento: En, inquit, hæc salus nostra, hic nostra libertatis vindex & parens est. Mox addens: O, inquit, Obedientia! Paulo post: O quantam, ait, & quam inexplicabile cerno gloriam! Vana sunt, nulla sunt quæcunque huic tempori subjiciantur: *leve ac momentaneum hoc tribulationis nostra, æternum gloriæ pondus in nobis operatur.* *2. Cor. 4. v. 17.*

Deinde tanquam respirans post difficilem pugnam: Maria Virgo, ait, veniam mihi apud iudicem impetravit. Mora non longâ interpositâ caput erigens, totumque corpus quantum licuit per vires, allevans, & utramque manum largitè protendens, surgere nitabatur, tanquam ab aliquo ad abitum invitatus. Sed exhaustis jam viribus, inanes erant hi conatus. Ideo sequi se cupere testatus voce: Non possum, inquit, surgere & abire, mox in lectum recidens conticuit, nec multò post animam transmisit ad iudicem anno Christi millesimo centesimo sexagesimo sexto, ipsiis Calendis Februarii.

Dum ægrotabat, ad decumbentis lectulum Evangelia prælegebantur, aut psalmi quos ipse præiens voce incipiebat, ceteris ad ejus nutum respondentibus. Ita non amissimus, inquit scriptor, hunc bonæ memoriæ præbyterum, sed præmisimus. Ituri sumus & nos suo quisque ordine, & princeps hujus mundi nec nobis parceret, vim omnem sub ejusque obitum exerratus. Quod & presbyter ille monuit, attenderemus, hostes ab inferis ad nostrum etiam excessum adituros. Et ne mitemur:

1000. C. 14.
 W. 30.
 Linc. C. 4.
 V. 13.

remur : Dominus enim de seipso dicit : Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam. Quod confirmans Lucas : Er consummatâ, inquit, omni tentatione diabolus recessit : ab eo usque ad tempus. Utique extremo tempore sub obitum in cruce non defuturus.

§. V.

4. Reg. c. 1
v. 1. 1. seq

Dies trib
lationis
quæ dica
tur.

Inc. c. 2.
v. 28.

In Gol
thao m
te triplo
morien
discrime
1. In lat
ne obst
to.
2. In lat
ne resup
scente.
3. In C
sto mo
riente.

* Cum
pulsanti
clausilia
in Bav.
moris e

Quid in
trious cru
cibus Gol
gothæi
montis
spectetur.

Pfal. 61.
v. 13.

Iob c. 34.
v. 12.

Nunc igitur diem vigiliis opus est & excubiis afflictiſſimis. Cùm Ezechias Rex nuntium belli non uſum accepſiſſet, ſciſit reſcripta ſua, & opertus ſacrilegus eſt domum Domini, appellans, *dies illum tribulationis & increpationis*. Dies qui ad tribunal diuinum nos vocat, verè tribulationis & increpationis dies eſt, quo tamen optimus quiſque ſuas ſibi torpentiſſimas & vice maculas obſectari audit. Dies iſte non velles antrum, ſed & facultates omnes diripit, & inſicit facrum, quo rumuloſus eſt ſubeuandus, dum ſuum animus obijt vadimonium.

Christus Dominus cum extremi ac publici iudicii li-
gna praedixisset: *His, inquit, fieri incipientibus, respicite &
levate capita vestra; quoniam appropinquat redemptio vestra.*

Quò vero repeliendum? Bernardus monten Golgo-
thæum loquente digito monstrat. Hic tues in cruce
affixus, & triplex mortuorum discriminem est cernerem
Primum in latrone obstinato, qui è cruce lignea in flam-
meam, à morte in mortem migravit, è trabe in ignem
præcipitatus. Alterum in latrone respiciente, qui do-
lorem crucis patientiæ sibi reddidit fluberimms, qui
crucem paradiso, mortem vitæ, tartarum sibi debum
caelo mutavit, felicissimus mercator. Tertium in Chi-
risto moriente, qui perdita omnia restituit moriendo, qui
ideo pandit brachia, ut in amplexus invitet omnem hu-
manam gentem. In brachia, in hos amplexus fere im-
mittat homo moribundus, & propitium speret judi-
cem. Gram benignum quæsi verit fervatorem.

Quando igitur mortis dolores ingruunt, cum era
vespertina iubent occcludi urbem, * cum dimotio in
perat, tunc maxime opus patientie & constantia, nā
a tormento moribundus transeat ad tormentum. Hic
mi agrote, angustias tuas hēcte ac consilium, in ratio
nem verte necessitatem. Patienter tolera te vinci, & ad
iudicem abduci: hæc omnium fors est; hic nemo exi
mius. Dile ipse tecum, dic & aliis: Captivus Christi sum;
ēē vinculis educar brevi, & fistar iudici. Sequar liberent,
& sine mora, quocunque meus me iudex vocaverit.
Hæc omnia que patior, & his longē graviora commu
nicat: sed opo divinā superabo & hoc momentum. In ex
plicata Christi crucifixi baccha me immitto, in aperta
Christi vulnera me immergo, hic ab omni hoste tutissi
mo labeo, homo divina in me ira deservat.

Ita, mi Christiane, ita nos fengere, ita loqui convenit. Et quò altius hæc tibi hærent infixæ, oculos attolle ad tressilas in monte Golgothæ cruces: Prima dat spem standam obstinationem et impatientiam, certas ad Inferos scalas. Secunda patientiam, et vel feram respicientiam tradit, simulque ad fiduciam in Christum ingerit. Vox moribundi latronis est: Memento mei, Domine, cum veneris in regnum tuum. Tertia patientiam absolutissimam, obedientiam perfectissimam et omnigenas virtutes tam verbis quàm exemplis efficacissime docet. Hæ Paradisi Dominus prodigium factus est omnibus: summa patientia summe innocentie conjuncta. Hic ipsissimus noster iudex est: Cælum et Tartarum in manus ejus tum. Ad hæc eminus vociferatur David: *manu reuelas iniquique iuxta opera sua.*

Damnatur quis, & à conspectu Dei rejicitur? Hic Jobus judicem excusans, & omnem ab eo culpam removens; *Verè, inquit, Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subvertet judicium.* Hic judex æquissimus non frustra mittit in tartarum, nec gratis recipit in cælum. Vis esse beatus? Cave, ne sis male vestitus. Decretum re-

A giunt nostri: Ligatis manibus & pedibus ejus mitte eum in *Mont. c. 22.*
tenebras exteriores. Quid hominis erat? Conviva nuptialis *v. 13.*
indecore vestitus. Tancine hoc flagitii sit? Supplicii gra-
vitas hic loquitur. Quæsierat Rex: Quomodo huc intra-
sti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Hem ri-
gidum ac severum judicium, quod questione primâ
elinguem efficerem.

Cum Petrus in mari semitudo piscaretur, ubi Do-
minum in litore vocante audit, mox vellem in-
duens, *Tunica succinxit se (erat enim nudus)* et *misit se in*
mare. Quid hoc Petre? vestes natante, aut etiam vado
transfremante non juvant, sed pręgravant et impediunt.
Myſterium hic latet, et imago noſtri eſt vĩa tranſitus.
Petrus non quã irer, ſed ad quem irer conſiderabat;
ſummis hominibus nudum videri nimis indecorum eſt.
Idcirco Petrus maluit paulo difficilius quã indecen-
tius ad Dominum pervenire. En imaginem eũm vĩa,
tum mortis noſtre. In portu ſtat Chriſtus; in cœlo nos

B expectat ad se venturos. Hinc vocamur & invitamur
quotidie. Enimvero coram tanto Rege nudum appa-
rere, heu nimis fœdum est: excipiemur benevolè, si ta-
men inquit Paulus, *vestiti non nudi inveniamur.*

Ergo iam sapius vocati & invitati vestiamus nos,
 dum tempus est. Noëmi prudens mulier, Ruth nurum
 suum instituit: *Induere, inquit, cultioribus vestimentis.*
 Vestis omnium cultissima est Charitas. Quis pulciorum
 Parum hancanem virtutum non differensim laudat?
 Ex omnibus unum huc silit. Augustinus tam succincte
 quam nervose: *Quamcumque, ait, paginam interrogaverit,*
hoc tibi respondebit, Quid. tenes, tene: Charitatem tene, finis
est ceteris. Charitas

Non est venustus, non est pretiosius indumentum Charitate. Hæc omnem **audacitatem**, hæc **multitudinem operit**, peccatorum. Bona vestis Eleemosyna bona, Jerusalem, Oratio vestis optima. Sed has omnes habet, qui i. Pet. 6. 4. Charitatem habet. Quisquis, ama tuum iudicem, & tuum, & causam tuam jam vicisti, nec est quod Tribunal ullum formides. Ama Deum, & fac quod vis.

CAPVT VIII.

*Arcani, peculiaris Iudicii Hypotyposis; seu,
Reddendæ Rationis exemplar.*

§. I.

Birgita Suedica, sanctissima vidua in Palestinam
iter suscepit una cum filio suo Carolo. Filius
in via mortem obiit Neapoli. Mater Birgita Hiero-
solyman pervenit, ubi assiduis precibus arcanam cum
Christo familiaritatem inivit. Et tibi benignissimus Deus
se a suis liberalitate vinci non sinit, ita viduam hanc sin-
gulari beneficiis affectit, quandoquidem illa in om-
nibus hoc egit unice, ut Christo quam maxime place-
ret. Quia verò hæc vidua Servatori, ejusque Matri de-
votissima erat, filii sui jam mortui statum quam maxime
desiderabat nosse; Quapropter ei vigilanti ac precanti
obsecra est species * inter hæc voces.

Licebit tibi, Birgitta, divinae bonitatis munere videre
rem jam & audire, quid circa filiam tuam in arcano judi-
cio sit constitutum. Et quamvis illud puncto temporis
peractum sit, per intervalla tamen certa quae periodo
tota rei series tibi proponetur, ut eam tanto rectius
animo & cogitatione comprehendas.

Hic Birgitta sibi visa est videre Dominum Jesum prae
tribunali sedentem innumerabili Angelorum exercitu

* Nota Le-
ctor, hanc
judicii for-
mam ad ca-
ptum potius
vivorum
quàm ad
usum & cō-
suetudinem

o Birgiete v
fio de jud
i- cio fili.
i-

tu stipatum. Ad hujus judicis latus adstabat Mater Virgo aeterna peragendo iudicio intenta. Ante judicem Caroli defuncti anima erat timoris ac pavoris plena, sententiam decretoriam expectans. Dexterum animae latus claudebat tutelaris Angelus, laevum accusator diabolus, nec ille tamen nec iste animam tangebant. Initium dicendi faciens accusator: Aequissime iudex, agebat, iniuriam quoror; haec anima fuerat mea, ideoque corpore soluta in meum regnum trahenda erat. Sed mater tua, eam mihi praepriciens tutelam suam defensionem iudicio stitit. Huic accusationi mater judicis respondens: Originis tuae, spiritus maligne, remineris. Elegantiæ miraculum creavit te optimus Deus. Sed nequitia tua omnem tibi venustatem abstulit. Liberum tibi erat conditori te submittere: sed rebellis esse maluisti; eris aeternum, & caelo profectus. Quid iustum sit, intelligis, sed detestaris. Hanc autem animam deferre iudicio meum potius erat, quam tuum. Etenim hic homo dum vixit, me, ut matrem filius, amavit, illud saepius expendens, quanto me Deus honore sit dignatus. Hinc tantum in ejus peccatore in meam orationem, ut paratus fuerit, potius aeternis ignibus torqueri, quam committere, ut aliquid honori meo sua culpa demeretur. Hoc in me animo diem suum obiit. Num igitur iniquum fuit, in meam illum tutelam asseruisse?

Hic accusator: Non nego, agebat, homo iste matrem sui iudicis magis, quam seipsum amavit: sed aliae ipsius actiones inspiciantur, & nemo illum negaverit meum esse. Quocirca tuam, iudex, appello iustitiam. Et en acta hominis istius, in tabulis relata, en peccatorum catalogum ingentem! En molem & acervum infinitarum cogitationum malarum, & quibus si solum obsecrare aut superba puniantur, paucis erit; Decalogi præceptum sextum non nescit; sed illud mille iterumque milles transgressus est. Tacebo cetera. Nec ille horum quidquam negare potest: convictus est, convictissimus; testes produco mille propriam conscientiam.

Hic Angelus: Quamprimum, inquit, mater ipsius observavit filium in vitia flecti cereum esse, prolixis precibus, innumeris lacrymis, & variis misericordiae operibus eam illi gratiam a Deo impetravit, ut etiamnum puer timere Deum cœperit & lapsus, illico ad poenitentiam asylum properaret, ingenuerit, doluerit, emendationis propositum innovaret. Contra diabolus plurima obijcere, Angelus objecta diluere ac dicere: Haec, & haec ista, & illa deliquit, fateor, sed delicta expiavit, nunquam non bonae voluntatis fuit, & quod ipsius causae iam plurimum patrocinatur, eo demum Carolus se redegit, ut unicam vivendi causam statuerit, Dei voluntatem exequi, divinae voluntati voluntarie se conformando.

Auditis partibus iudex accusatorem iubens facessere, sententiam pronuntiavit istam: Meus hic servus aeternum vivat.

Ubi haec Caroli mater audiit & vidit, gaudiis perfusa: O aeterna veritas, inquit, o Domine Jesu, o iudex aequissime, tu sanctas cogitationes mentibus infundis: tu nostras preces & lacrymas tuâ gratiâ, & aeterno premio remuneraris. Tibi laus, honor, & gloria, tibi gratiarum actio a rebus creatis omnibus. Tu mi amantissime Deus, mihi meipsâ longè charior es: tibi vivere, tibi mori unice desidero.

Hic Angelus loco iudicis respondens: Scias, inquit, haec tibi monstrata, non tuo duntaxat bono ac solatio, sed ut Dei amici omnes norint, quantarum virium sit bona voluntatis perseverantia, qua labores, lacrymas, preces, elemosynas ad supremum usque balium perducit ac perpetuat. Scias etiam in hunc militem filium tuum sententiam tam mitem non fuisse pronuntiandam, nisi a puero tam bone ac prompte fuisset voluntatis, quâ Deum & Dei amicos amare, & novos suos emendare studuit. Qui venturum timet iudicem, benignum sentiet praesentem.

Tom. I.

Vis autem iudicii tam exacti memor in vetitum ruat, eadem fortassis horâ trahendus ad iudicem, Soph. c. 1. qui jam olim minatus: Scrutabor, ait, Hierusalem in lu. v. 11. cernis. His verbis Bernardus meritissimè acclamat: Berna. form. Quid in Babylone tutum, si Hierusalem manet scrutinium? 55. Quis autem hunc iudicem effugiet? Potentissimus est: Quis enim decipiet? Sapientissimus est: Quis illum muneribus corrumpet? Opulentissimus est. Quis eum auctoritate trahet? Integerrimus est. Quis ipsum faciundia flectet? Aequissimus est. Quis ab eo causam suam ad aliud tribunal transferet? Supremus, summus est, universorum iudicem iudex. Quis, ergo non timebit Hier. c. 10. te, o Rex gentium?

Rectissime monens Basilus: Si quando, inquit, senseris, Basil. in ris te ab appetitu ad peccandum pertrahi, velim cogites horribile illud & intolerabile Christi Tribunal, in quo praesidebit iudex in alto & excelso throno.

Paulus ipse velut divini iudicii formidans: Nihil, inquit, mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum: qui autem iudicat me Dominus est. Abiit ut me iustum pronuntiem, potest enim in me delictorum aliquid latere, quod ignorem. Nam delicta quis intelligit? Tanta est humilitatis profunditas, ut hominem ipsum non pauca quae in ipso sunt, lateant. Hinc seipsum nec perfecte nosse, nec integrè iudicare potest. Pravam est cor hominis Hier. c. 17. minus & inscrutabile, quis cognosceret illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes: qui do unicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adinventum suam. Verè, spirituum ponderator est Dominus. Nostro de nobis iudicio minime credendum. Qui iudicat nos Dominus est, iudex ad usque novissimum quadrantem exactissimus; ad cuius examen vita nostra ducitur, sub quo & virtutes nostrae trepidant. Nos enim omnes manifestari oportet ante Tribunal ipsius, ubi velut per lucidum vitrum stabimus, non solum divinae luci, sed & oculis nostris pervii. Non secundum allegata & probata iudicabimur, ut passim fit in iudiciis, sed secundum infinitam iudicis scientiam, quâ cogitationum vel latentissimas rimatur & numerat.

Hinc ille hominum etiam sanctissimorum de futuro iudicio metus, quem Gregorius expendens: Mens iusto Greg. tom. rum, inquit, sollicita semper venturo examini intendit. Omne enim quod agunt, metuntur, dum cautè considerant ante quantum iudicem stabunt. Scriptum est: Astra non sunt munda in conspectu eius. Quia apud eum districte iudicantur ipsi quoque maculas iniquitatis habent, qui per munditiam sanctitatis lucent.

Rex David ne pueriliter supremum iudicem timere Psal. 138. videatur, timoris sui causam exponens: Domine probasti me, inquit, & cognovisti me, tu cognovisti sessionem meam, & iudicium resurrectionem meam. Intellexisti cogitationes meas de longè Dei exasemitam meam & funiculum meum investigasti. Et omnes vias meas praevidisti. Ecce Domine tu cognovisti omnia. Non enim novit me solum, sed omnia, mea etiam minima, vel ipsam quoque sessionem ac resurrectionem meam observas, ubi quomodo, quâ de causâ, quo fine sedeam vel surgam. Neque tamen exteriora haec tibi sunt apertissima, sed ipsas etiam secretissimas cogitationes meas omnes de longè intellexisti; multò antea quam cogitare incipiam, tu jam nosti, quid cogitaturus sim; haec tibi ab omni aeternitate sunt perspectissima. Hinc omnes semitas meas & progressus meos tam corporis quam animi motus, consilia, deliberationes, proposita, perturbationes, reconditissimos ac intimos sensus meos, sed & funiculum meum, metam & finem meum ante omnia tempora investigasti, quo anno, quo die, quâ horâ, morte obiturus sim praevidisti. Ecce tu cognovisti omnia, ideo iudicium tuum undequaque exactissimum formido: Si Psal. 129. iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit publicanum

M 3

blicanum

blicanum dicere (Deus propitius esto mihi peccatori) nihil mihi est: sed sapientissimum regem Deoque charissimum precari (ne in furore tuo arguas me) hoc grande mirum est.

Job. c. 13.
v. 25.

Altum ingemiscens Jobus: Contra folium, inquit, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris. Quid est homo? In paradiso fuit arbor, in tentatione folium, jam stipula est post lapsum. Nilominus Juxta supremum dignum ducit super hujusmodi aperire oculos suos, & adducere eum secum in iudicium.

Job. c. 14.
v. 2.

§. I II.

Deus omnes sine sexus, aut dignitatis ratione adducit. Sap. c. 6.
v. 9. & 8.

Sic autem in iudicium adducit, ut nullam ætatis, sexus, ordinis, dignitatis rationem habeat senes, juvenes, viros, mulieres, pauperes, divites, summos, infimos eadem examinis censurâ stringat. Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam, quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & equaliter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior inflat cruciatio: quoniam iudicium durissimum in his qui presunt, fiet.

Deut. c. 10.
v. 17.

Quod Sapiencia evulgar orbi, hoc Moses jam olim proclamans: Dominus Deus vester, inquit, ipse est Deus Deorum, & Dominus Dominantium, Deus magnus & potens, & terribilis, & qui personam non accipit, nec munera. Sicut panni negotiator eadem ulnâ & holosericum & sabanum metitur, ita Deus servum & dominum ad idem trahit iudicium: Baronibus, Comitibus, Principibus, Ducibus, Regibus, Imperatoribus non molliorem se præbet, quam rusticorum aut mendicorum infimis, eadem scilicet ulnâ, pannum villosum, linum crudum, & pannum aureum metitur.

Lib. 2. Mirac. c. 1.

Rem insolitam & multis retro sæculis inauditam narrat Cluniacensis Abbas Petrus de Mariscōno Comite. Hic multa flagitiose peccavit, & divini iudicii oblitus, nec Deum verebatur, nec homines, seipso in dies deterior. Nec spes emendationis allucebat ulla.

Sap. c. 6. v. 6

Minatur quidem æterna sapientia: Horrendum & cito apparet vobis. Minatur Paulus: Horrendum esse incidere in manus Dei viventis. Minatur ipse Christus: Nisi penitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Sed minis hi tales non terrentur. Vini ergo sentiant & supplicia, qui monitis ac minis nolunt corrigi. Ita in hunc Comitem ab ira numinis animadversum est.

Heb. c. 10.
v. 31.
Luc. c. 13.
v. 3. & 5.

Mariscōni Comitibus miserabilis mors.

Cum enim solenni die Mariscōne in suo palatio confedisset, hominibus diversi ordinis adstantibus, repente ignotus eques audacissimè ingressus, ad ipsum pervenit, quem etiam ad secretius colloquium evocans, sequi se non rogavit, sed imperavit. Comes occultâ vi tractus surrexit, & volens nolens ad domum secutus est. Hic equum jam paratum iussus ascendere, non potuit non parere. Vix equi habenas comprehendit, & continuo in aërem unâ cum altero equite abreptus est. Hic Comes vociferari & ejulatu miserabili totam urbem ad invisum spectaculum excire. Concursum est undique. Plurimi notissimum Comitem equo parâuras avehi, dum oculorum acies sequi potuit, attoniti spectant. Clamabat quidem Comes: Succurrit civis, succurrite. Sed jam frustra hæc. Sat diu expectavit iudex; voluit demum moras omnes abrupti. O miserum, ter miserum, quem talis equus abreptus ad tribunal. Hic nemo non dixerit: Horrendum esse incidere in manus Dei viventis. Nec Comitum galeas, nec Præsulum tiaras, nec Pontificum mitras hic iudex respicit.

Tilmanus Bredenbachius l. 8. sacrar. collat. c. 12. Gualteri misera mors.

Non absumile quid bonæ fidei scriptor commemorans: Vir nobilis, inquit, Gualterus de Mere unus aliquis è Caroli V. Caesaris aulico famulitio, ad partes Boreales Islandiam versus navigans, ex adverso navim magno impetu ferri, & in puppi tetrum monstrum, æthiopem nigrissimum pro navarcho considerare vidit.

A Gualteri nauta pro more acclamans, quid mercium vendarent? quove tenderent, quæsit. Cui Navarchus ater respondit: Archiepiscopum vehimus (nomini paritur) & ad montem Heclam tendimus. Mons est assiduus incendiis, perinde ut Ethna, terribilis. Hoc ubi Gualterus audiit, totus contremuit, & vitæ rationes secum subducere orsus, quamprimum Leidam appulit, in religiosam divi Francisci familiam se dicavit, ut rerum humanarum curâ solutus Deo liberius operaretur, magistrum sui tirocinii habuit Guilielmum Delphensem, qui hæc domi meæ, inquit scriptor, multis honestissimis viris presentibus exactè narravit.

Quemadmodum Comes equo, ita hic Archiepiscopus navigio ad subeundum iudicium abreptus est. Onimium infelices! Qui quasi de industriâ recesserunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt. Et addens Jobus: Non sunt tenebre, inquit, & non est umbra mortis, ut Job. c. 34. abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Novit enim opera eorum, & idcirco inducet noctem & conterentur, subito morientur, & in mediâ nocte turbabuntur. Opus hominis reddet ei, & juxta vias singulorum restituet eis.

Non enim est acceptio personarum apud Deum. Nimirum relam crassam & subilem, rusticam & Coam eadem ulnâ metitur Deus: Jus idem regibus, mendicis, Imperatoribus reddit.

Refert beatus Gregorius ad insulam Liparim solitarii magnæ virtutis & nominis, uni ex iis, qui illuc appulissent, dixisse: Scitis, quia rex Theodoricus mortuus est? Huic illi protinus responderunt. Absit: Certe cum abiremus, in vivis etiamnum erat, nec ejusmodi sermonis quidquam ad nos perlatum. Quibus ille: Ut dixi, jam mortuus est. Nam die hæsterno horâ nonâ inter Joannem Pontificem & Symmachum Patrium discinctus & exalceatus, vincis post tergum manibus raptus, & in vicinam hanc Vulcani ollam præcipitatus est. His illi auditis, cum curâ diem in tabulas retulerunt. Jamque in Italiam reversi, eo prorsus die Theodoricum esse mortuum compererunt, quem vir ille solitarius significarat. Nec vanum hoc visum fuit. Etenim Theodoricus Joannem Pontificem in carcere necavit, Symmachum Patrium ferro trucidavit. Non injuriâ ab isdem in ignem mitti visus est, in quos tam iniquus iudex sævit. Sed invenit superiorem se iudicem, qui nunc quidem, ut Job loquitur, per caliginem iudicat: Sed mane iudicium suum dabit in lucem.

CAPVT IX.

Arcani Iudicii memoriam jugiter instaurandam, seu, Reddendæ rationis nunquam obliviscendum esse.

§. I.

Avrem pervellat assidue tremenda eaque ultima iudicis sententia, quæ aut in ignem æternum mittet, aut æternæ vitæ transcribet. Nihil dici, sed nec cogitari quidquam horribilius potest, quam tonitru illud & fulmen nimis quàm metuendum: Recede à me maledicte in ignem æternum. Vox ferrea, vox adamantina, vox iustissimi furoris plena.

Ajunt in Scythia & Mæoticis regionibus, tonitrua tantam ingenti fragore fieri, ut quâdoque hominem exanimant pavore. Nisi animus humanus immortalis esset, divinæ vocis tonitru jugalaretur. Princeps Apostolorum Petrus Ananiam & Saphiram conjugem terræ alijst pauculis vocibus fulminatos: Obstupescens id Gregorius: Petrus, inquit, utrique conjugi vitam abstulit arguendo, qui Tabitha vitam reddidit orando. Senensis virgo Catharina,

Tribunal Christi. Liber II. Cap. IX.

139

Catharina, quod temporis aliquid non optimè collocasset, arcanā castigatione à beato Paulo sic reprehensa dicitur, ut maluisse coram orbe universo pueri fieri, quam iudicio tam acerbo coargui.

Ter. 2. Dominica I. in phael de Columbâ Philippum II. Hispaniarum Regem, cum rei divinæ interesset, duos à suis magnatibus sibi vicinos familiariter inter se fabulantes audisse, & dissimulasse: Rediuntem verò in conclave, illos ipsos atroci vultu notasse ac dixisse: Vos in conspectum meum non amplius venite. Ita illos hæc sola voces perturbavit, ut alter mæore sensim contabuerit, alter cupido & attornito similis in omnem vitam manserit.

Itane verò vox humana hominem non summi flagitii sibi conscium sic fulminet? quis pavor, dolor, terror incutitur reo, cum non rex Hispaniarum, sed rex cæli, ac terræ terrificum illud pronuntiabit: Recede maledicte, ne amplius in conspectum meum te da, in ignes æternos abi.

Tantum potuit vox Petri, vox Pauli, tantum vox regis Philippi, quantum poterit vox iudicis Christi? Geminae voces (Ego sum) Christi iudicandi tot militum centurias in olivario clivo prostraverunt: quid facient Christi iudicaturi? Si tam terribilis fuit vox agni, quantum terribit vox leonis? *Leo rugiet, qui non timebit? Dominus de excelso rugiet, & de habitaculo sancto suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum. E veterum monumentis & ipsa experientia compertum est, leonem nonnunquam velut dormientem, aut mortuum jacere, dum in arca vel campo insidias simulato somno struit, dum aviculæ complures congregentur. Subito insidiator iste horrendum rugit, quo quidem rugitu sic exterrit aviculæ, ut velut capte hæreant. Hic accurrens Leo quidquid minoris ejusmodi prædæ reperit, injectis unguibus præfocat.*

Dormit aliquando tempore, aut potius dormire se simulat Leo de tribu Juda. Cavete aviculæ, attendite homines, repente hic Leo rugiet, & vos cadetis. *Intelligite hæc qui obliviscimini Deum; ne quando rapiat, & non sit qui eripiat.*

§. II.

Intellexit hæc Jobus, & Deum nequaquam oblitus est. Nam jugi memoriâ hoc sibi iudicium ante oculos statuens: Quis mihi ait, hoc tribuit ut in inferno protegas me? abscondas me, donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus in quo recorderis mei. Malo ad inferos descendere, quam irati iudicis vultum sustinere. Quantum igitur morbus, quantum hoc malum cui pro medicinâ & refrigerio sit infernus ipse? Magna sunt enim iudicia tua Domine, & inenarrabilia verba tua.

Narrat Climacus in quodam Asiæ cœnobio discipulum commissum viro religioso homini miti prorsus ac placido. Observavit discipulus se à sene nonnihil honorari, nec ullis molestis laboribus exerceri, quod aliquibus periculosum fuisse non nesciit, cumque etiam suâ sponte avidus esset multa patiendi, hoc prudenter exco- gitavit; veniam à sene petiit aliò migrandi. Non negata est. Commendatitris à magistro litteris acceptis in quoddam Positi cœnodium profectus est. Primâ nocte, quam illic egit, somnium ei tale oblatum. Erant qui ab ipso rationes exigenter, à quibus demum intellexit se centum auri liberas debere. Expperectus, & quid secundum quietem videret, apud animum suum revolvens: Antioche (ajebat ipse sibi) grandi arte alieno sumus oppressi, multa nomina restant expungenda. Ita triennium in eo cœnobio permansit officii sui sedulus, omnibus obtemperans, modestiæ ac submissiõis cultor eximius, & quamvis à plerisque omnibus, ut homo ignotus ac peregrinus contemneretur, injuriis etiam afficeretur, hæc tamen illi omnia constanti patientiâ con-

A coxit. Exacto triennio per quietem denuo vidit hominem, qui rationum tabulas monstravit, & in iis decem libras auri deletas. Expergefactus secum ipse dixit, non totum æs alienum, sed decem tantummodo libras dissolvisti ecquando reliquum tolles? Antioche majori labore ac conatu est opus. Ardentius est agendum, & patiendum. Ab eo tempore amentem ac fatuum se simulare cœpit, nec tamen quidquam officii sui omisit. Hinc factum ut quidquid molesti & infulli laboris esses toto cœnobio, in unum Antiochum devolveretur: omnium sensus erat, hæc homine bardo non indigna. Sed nihil nimis difficile Antiocho visum est. Ita tredecim annos industriâ incredibili exegit. Rursus autem in somnis exactores illos vidit, qui omnia nomina centum librarum expuncta ostenderunt. Quod ille in suum usum sic traxit, ut quotiescunque graviore labore, aut novis injuriis exagitaretur, ipse sibi diceret: Antioche, memento debiti.

B Ad hunc planè modum quotidie seipsum quisque commonefaciat: Heus Paule, aut Andree, aut Petre &c. Memento iudicii: grandis debitor es, & quidem confessi nominis; centum millia talentorum debes, rationes brevi exigentur: Incertissimum est quo anno, quo die, quâ horâ actionum tuarum omnium rationem à te accepturus sit iudex. Ergo memento iudicii, memento.

Thalleleus Cilix, quod notatu dignissimum, annis sexaginta, quos in divinis serviciis egit, assidue flevit, nec unquam visus est, quin lacrymarum fonticuli ex ipsius oculis defluerent. Ut autem ejus rei causam redderet illud semper in ore habuit: Tempus hoc nobis ad penitentiam indultum est, & rationes valde severas postulat iudex, si illud neglexerimus.

Hoc sciamus, quod Moises animis fideliter instillans: *Dei perfecta sunt opera, inquit, & omnes via ejus iudicia. Deus fidelis, & absque ulla iniquitate, iustus & rectus. Quocunque vertas oculos, acquissimam Dei libram conspicies.*

Quidquid Deus operatur, ad rectissimam iudicii normam operatur. Siquidem omnia ad exactissimam libellam jam ab æterno ponderavit. Quod Salomon pronuntiavit: *Pondus, inquit, & statera iudicia Domini, nec capillo vel unico exerrantia. Quia Deus iudicii Dominus.* Omnes viæ ejus iudicia. Ut horum nos ulla unquam teneat oblivio, nos ipsos identidem extimulemus hoc brevi monito: Memento iudicii. Deum autem id maxime velle, ut futuri iudicii semper memores vivamus, paraprographo sequenti ostendemus.

§. III.

IN sacris voluminibus post librum Iudicum subjunguntur libri Regum. Non errabimus si istud etiam in mysterium assignemus: Iudicium attentè ac seriò consideratum Christianos eo evehit, ut morte obitâ, & iudicio superato reges efficiantur cæli. Ergo quisquis es, memento iudicii.

Sunt qui observent tam in exordio bibliorum, quam epilogo ac fine, mentionem injicit de iudicio, veluti de re summi momenti à quâ initium sumere, & in quam definire debeant divini codices. Liber Genesis sic oritur: *In principio creavit Elohim cælum & terram.* Hebræa vox ista quâ Moises usus, non Deum Creatorem tantum, sed iudicem, inspectorem, vindicem designat. Ut sciant homines eundem esse Conditorum Mundi & Iudicem voce Elohim, qui sicut mundum creavit, ita & iudicabit. Ut sciant etiam ab eo universa in lance iustissimâ esse disposita. Porro sacrorum voluminum finem Apocalypsis liber in hæc verba consignat: *Etiā venio cito. Amen. Veni Domine Iesu.* Hic clarissimè humanæ gentis arbiter iudex adventum suum iudicium prædicat: Et verò etiam à securâ conscientia invitatur ut veniat. Veniet & non tardabit. Memento iudicii.

M 4

In

Psal. 1.
v. 5.

Psal. 149.
v. 6. & 9.

Laërtius 1.
6. c. 2.

Rom. c. 13.
v. 3. & 4.

Psal. 18.
v. 13.

Oculus
divini ju-
dicii tri-
stis cadus.

In Psalmis vates regius creberrimam facit mentionem divini iudicii. Ejusdem in Psalmo primo & penultimo monet: *Non resurgent impij in iudicio.* Dixerat Psalmi initio facti carminis, Iustos non abire in consilio impiorum; sed subnectit, Impios non resurgere in iudicio iustorum. Hoc sensu, longe aliud fore iudicium iustorum & aliud impij. Sic etiam sub finem psalmorum: *Gladii accipites, inquit, in manibus eorum, ut faciant in eis iudicium conscriptum iudicium decretum, fixum, firmum, iam olim scriptum, & velut columnæ incisum, ut nequeat immutari. Ergo memento iudicii.*

Narrant Alexandrum magnum Diogeni Cynico adstantem quævisse ab eo: Dic sodes, Philosopho, num me times? Cui Diogenes: Es ne bonus, inquit, an malus? Bonus respondit. Quis, igitur, inquit philosophus, timet bonum? Hic iterum responderi potuisset philosopho: Malus homo bonum regem timere potest & debet. Id è sacris voluminibus Christiani norunt. Paulus in suis epistolis: *Vix, inquit, non timere potestatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Qui nihil mali facinoris patrat, quod oculis deprehendi possit, securus est à iudice homine, non item à iudice Deo, qui non solum oculis patentia, sed mentis abstrusissima quæque iudicat. Hinc vociferatur David: Ab oculis meis munda me. Latent nonnunquam in homine cupiditates & affectus pravi, sed occultissimi, quos ille sibi periculosos non censet, Deo aliud iudicante.*

Cum pictor imaginem à se factam proponit spectandam, vulgi iudicium non meruit, sed artificum, & hominum in tribus censendis peritorum: Ita sanctissimi mi quique humanis iudiciis non terrentur, oculum Dei censorum formidant, qui sæpe quod hominibus bonum, iustum, sanctum videtur, damnat ut malum. Videt quis acervum farinae candidum, quem purum & ab omni fursure purgatum iudicat, sed cum ad cileum farinatum farina examinatur, tres facili vel quatuor purissimi fursus excutuntur: ita plurima prorsus humanis iudiciis approbantur ut recta & sancta, quæ ubi iudicii divini cribrum subtilissimum examinaverit, mistura fursus detegitur.

Est aurum quod obryzum, quod purum putum censeas, sed explorandum trade aurifici, qui ubi ad corticem illud examinaverit, mistum & impurum, aut falsum & adulterinum pronuntiabit. Quot actionibus humanis dignitatem auri attribuiamus, quæ Christi iudicis cotricula ut plumbum damnabit.

§. IV.

Filius Davidis Regis, Salomon, Ecclesiasten scripto agens idem hoc ipsissimum mysterium luculenter docet, & concionatores instruit, quæ ratione dicendi principium & finem à Dei iudicio, seu rerum novissimis petant. Eam ob causam sic ille exorsus est: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Nihil hic stabile, suis quæque spatiis transeuntur & transvolant. Cùm homo multis sese annis variè fatigaverit, cùm destruxerit, ædificaverit in negotiis multiplicibus defudaverit, ipsam etiam mortem subjerit: quid restat? Iudicium. Ad hunc demum scopulum navis nostra impingit. Idem verò Ecclesiastes libro suo hunc apponit epilogum: Et cuncta quæ sunt adducet Deus in iudicium pro omni errore, sive bonum sive malum sit. Quid oro, Ecclesiastes his verbis omnino ultimis monet, nisi hoc ipsum: Memento iudicii.*

Nec aliâ Ethicæ divinæ scriptor volumen suum clausula insignivit, quàm hac: *Laudent eam in portis opera eius.* Sunt verba planè ultima scriptoris sacri, quibus ille humanas actiones ablegat ad Iudicium. Nam iudicia olim ad portas exercebantur. Et quoties Jobus iudicium hanc campanam pulsavit? Quàm articulatè monuit: *Fugite à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladium*

est & scitote esse iudicium. Ergo memento iudicii.

Christus ipse jam morti proximus in amplissimo Herbarum Pontificum senatu etiam victus, etiam iudicandus, etiam crucifigendus, iudicii tamen memoriam reficiens, & ipsum iudicem velut digito commonstrans: *Discedite, inquit, à vobis, amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus celi.* Jam in crucem sublatus iudicii tamen formam repræsentavit, cùm latronum alteri paradysum eo ipso die habitandum pollicitus, alterum ultro in abyssum ruere volentem non revocavit. quo quidè occulto tunc iudicio, & oves ad dextram, & hædos ad sinistram statuendos oculis subiecit. Cùm superatà jam morte redivivus cælum repeteret Salvator, discipulis eum, dum licuit, prosequentibus fixa oculorum acie, en duo è cælo candidati ephēbi, piam turbam alloquentes: *Viri Galilee, ajunt, quid statis aspicientes in cælum? Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. Sic veniet, cum eodem corpore & animo, cum eadem maiestate ac gloriâ spectabilis, cum iisdem vulnerum notis, eodem gemino comitatu hominum & Angelorum, supra hunc eundem Olivarum montem descenderet, vobis gaudio ac solatio, aliis terrori & supplicio. Sic veniet. Ergo venturum cogita, & iudicii memento.*

Hoc nobis omnes è tumulis defuncti occurrunt, qui vis mortuorum clamat: *Memento iudicii mei, sic enim erit & tuum.* Cujusnam? Tuum Cæsar; tuum Princeps; tuum Carole, tuum Philippe, tuum Marce; tuum homo qui vivis.

Refert Clemens Romanus B. Petrum dixisse: *Quis peccare poterit, si semper ante oculos suos Dei iudicium ponat? Gregorius Nazianzenus ad Eleusium iudicium multa sibi familiaritate conjunctum scribens: In summâ, inquit, & iudex futurum scito, ut iudicaris, & minus peccabis.*

§. V.

Moris est in hominum religiosorum domibus, ut antequam noctu post cenam ad quietem se recipiant, examen conscientie præmittant, si eorum forte aliquem eâ nocte ex improvviso mori contingeret, rationes ille cum Deo compositas haberet. Ad istud autem quotidianum conscientie examen ære campano mittatur signum datur, ut omnes eodem tempore horæ partem in eo faciendo collocent. Fuit ut post cenam ante somnum daretur ex more signum ad Examen conscientie, & eodem omnino temporis puncto è religiosâ familiâ die ante unus moreretur, quod domesticorum aliquis singulariter observans: Huic Patri, aiebat, pulsatum est ad examen. Verè sic fuit. Nam eo ipso tempore ad Christi Tribunal ductus, & iudicatus sententiam audiit æternum non mutandum.

Revera quod in morte sit iudicium, plus quàm mors ipsa formidandum est. Sed nos illud ideo plerumque non formidamus, & etiam obliviscimur, quia remotum credimus. Hanc causam dilucidissimè assignans Ecclesiastes: *Etenim, ait, quia non profertur citò contra malos sententia, absque timore ullo filij hominum perpetrant mala.* Nimirum quæ valde distant, ab oculis parva iudicantur, etiam si sint maxima: sic stellas oculi minutos esse orbiculos affirmarent, nisi Astronomia stellarum etiam minimas decies octies tertiarum globo majores esse demonstraret. Ita Tribunal Christi, velut remotum acie obtusa cernimus, & in diem securi vivimus. Veruntamen scitote, quia prope est, in januis est. Veniens veniet dies tuus, & non tardabit. Dies hodierna parca crastina forassis te abripit, & tuo te iudici sistet. Nunquam non paratus esto.

Ad Egidium beati Francisci socium duo purpurati Patres reverserunt. Sermo inter eos, ut fieri amat, varius fuit. pag. 273.

Tribunal Christi. Liber II. Caput IX.

141

fuit. Ad colloqui finem, duo illi Præsules pro se quisque impensius rogant: Mi frater Agidi, Deo nos tuis precibus commenda. Quibus ille exemplo, uti erat vir festiva libertatis: Vos o mei domini, precibus meis non indigetis. Illi insolentiam dicti mirabantur, & causam etiam rogabant: His Agidius: Vos, inquit, vitam pinguibus sacerdotiis & inter varias voluptates agitis, & celum vobis nihilominus ut certis promittitis; ego inter miseras continuas formido afflictorum: Non parit iudex, qui iudicat etiam iustitias. Sauciavit animos hoc dictum salubri vulnere, & aquam oculis excivit. Memento igitur iudicii quod Principes, Reges, Imperatores citat, & inter reos collocat.

A voces illas ingeminat: Dicam Deo, noli me condemnare. Jobi v. 10.
Jam dicam, hodie dicam, hac ipsa hora dicam, idque v. 2.
millies iterumque millies repetam: Noli me condemnare.
O iudex aequissimè! Et nunquid eodem Jobo teste, qui
non amat iudicium, sanari potest. Tu ergo tuum ama iudicium, & memento iudicii. Magna peccati poena est, futuri iudicii memoriam perdidisse.

CAPVT X.

EPILOGVS DICTORVM

utroque libro.

Referunt rerum Anglicarum scriptores, Guilielmum Angliæ Regem misero fati genere obisse. Hic quidem Catholicus princeps, sed in præsules ac sacerdotes parum æquus. Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum jam renno exulem inique afflixerat. Nec defuit ultrix è celo manus. Nam rex cælestis ire signis ac prodigiis crebrioribus de iudicio vicino monitus, dum in venatu est, sagittâ in cervum emissâ læsus occubuit. Hunc beatus Hugo Cluniacensis Abbas ad Tribunal Christi Domini triduo ante accusatum, iudicatum, condemnatum vidit. Et verò etiam ejus rei certiores fecit Anselmum, iussitque bono esse animo, iudicem brevi pronuntiatum, utra pars causâ niteretur, meliori. Ergo quidquid agas, memento iudicii.

Inter monitores Chrysostomus etiam Lethargum nostrum excitans: Si dormientes nos, inquit, dies ille deprehenderit, mors simul excipiet immortalis. Non minus monitorem agens Angustinus: Quamvis, inquit, insana gaudia non sint gaudia, jactantia divitiarum, tumor honorum, vorago popularum, immunditia fornicationum, &c. auferant omnia ista una fabricula, & adhuc viventibus totam salutem beatitudinem subtrahit, remanet inanis & sacra conscientia, Dominum sensura iudicem, quem noluit habere custodem, & inventura asperum Dominum, quem dulcem Patrem querere & amare contempsit. Tu autem, quia veram requiem, quæ post hanc vitam Christianis promittitur, quæris, etiam hic eam, inter amarissimas vite hujus molestias, suavem jucundamque gustabis, si ejus, qui eam promittit, præcepta dilexeris. Circumspice senties dulciores esse iustitie fructus, quam iniquitatis, & verius atque jucundius gaudere hominem de bonâ conscientia inter molestias, quam de malâ inter delicias. Porro conscientiam malam, nihil magis terret, quam imminens iudicium. Memento iudicii.

Ejusdem memoriam Gregorius instillans, & homines probos in exemplum statuens: Contemplantur, inquit, quam discretus iudex veniat, qui dum vi immense magnitudinis cordium secreta illuminat, omnes ante oculos culpas reducit. Perpendant qui post confusionem cruciatu maneat, cum & reatus animum immortaliter morientem, & indefinenter deficientem carnem gehenna consumat. Ubi mors sine morte, defectus sine defectu, finis sine fine, quando ibi mors immortalis, defectus indeficiens, & finis est infinitus.

Jam olim minatur Deus: Cum arripuerit iudicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis. O Domine, quam tui te hostes non norunt! quam malitiosè potentiam tuam ignorant! sed cognoscetur Dominus iudicia faciens.

Docet nos quotidie Tutelaris Angelus inferorum præcipita cavere, iter ad cælum intendere, irati iudicis vultum timere. Hæc multis inania sunt monita; nec illi ad præceptis recedunt, nec iter ad cælum eligunt, nec iudicem venturum metuant: Non monitores Angelos audire, non Angelorum Dominum, nosse volunt. Perge infans: Cognoscetur Dominus iudicia faciens: Nimirum quod Salomon prædixit: Viri mali non cogitant iudicium; qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia. Qui sollicitus cum Deo suo ambulat, quotidie

HAecenus ego tecum, mi optime Lector, Tribunal Christi contemplatus sum eo ipso anno, quo Germania bellis maximè arsit. Undique litui & tubæ infremuerunt. Quid nisi bella, & opiniones bellorum, quod Christus monuit, audivimus? sed opiniones magnam partem incertas, dubias, falsas. At fuerint certissimæ omnes, cur tantopere fortunis nostris & corpori metuiamus? Moriendum est. Scindatur aut rumpatur pellis, tundatur ferreis Anaxarchus malleis, suam nec in mortario libertatem perdet; Theodorus humi, an sublime putrescat, Theodori nihil interest. Sed inquires, nimirum tunc fortes sumus, cum extra teli jactum agimus: Tu si inter hostes sis, aliter sentias.

Ego, mi Lector, ita vivere conatus sum hætenus, ut nemini metuendus, nemini hostis, neminem vel minimum turbarem aut quam laderem, hostiliter in me agunt alii? Ego meis me chartis involvo, nec aliud scutum, quam Patientia obijcio. Hoc ipso anno tam bellicoso ac turbulento, ego cum Archimede in meo pulvere circinâdo volutatus, Tribunal Christi, quod ante annos sexdecim dictione proposui, nunc litteris configno, & scripto in orbem evulgo. Atque unâ omnes, per Domini Jesu amorem obsecro, non ita curemus corpus, ut animam negligamus. Res terræ & temporis in minimis habendæ sunt: Vivamus Aternitati. Quid pupas & crepundia sectamur, quid fortunas & aurum struimus? Tribunal cogitandum, parandus illi animus, cælum indagandum est. Quæso, ne nimium pueri simus, & in solam perniciem nostram seduli. Studiosius animum ornemus, quam corpus; supremi Tribunalis potius, quam cruenti Martis incurtiones formidemus. Bello turbem his annis multi declinarunt; Tribunal iudicis supremi effugiet nemo. Jam nostrum omnibus propinquum, jam ad fores, jam proximum est. Hæc hætenus lingua & calamo fidelis, puto, monitor. Sed apponamus clausulam.

§. I.

ANNO Christiano millesimo quingentesimo quinquagesimo nono populabatur peltis Geldria. Eo tempore Arnoldus Hubertus natus, sed, contra quam solet hoc hominum genus, optima vitæ, nocte quadam moneri divinitus sibi videbatur, uxorem ergo excitans: Surge, inquit, ego vocor. Mox ante lucem ad templum unâ properant, & dum fores referantur, inter preces expectant. Admissi templo in preces ruunt. Sacramentis animum Arnoldus expiat. Ubi domum rediit, animo linqui cepit, & a sensibus alienari. Triduum ita jacuit, ut dubium fuerit, visis an mortuis annumerandus esset. Demum ad se rediens: Ubi, aiebat, fui, quæ & qualia vidi? Ab hoc tempore detinebatur affixus lecto, semestri spatio aeger. Homines opulentos ac nobiles, ut ad se revirescent vix admittebat, ridentes aut inania loquentes circa lectum non ferebat. Illud identidem usurpans: Nunc tempus nugandi non est. Ab hominibus plebeis & simplicibus adiri se non vetabat, quo eos facilius Dei timore imbueret. Nam & istud sapius ingeminabat: Vbi fui, quæ & qualia cognovi? Nunc

reverta

revera non est nugandi tempus. Minutum illud est, sed mirum, toto quo decubuit semestri, unguis agroti non succrevit. Exactis sex mensibus morte placidissima, velut obdormiens defunctus est. Hæc mihi, ait scriptor, Jurisconsultus vir doctissimus ac integerrimus Arnoldi cognatus optima fide retulit, quæ ipse spectavit & audiit.

Oraculum credamus monitum illud saluberrimum: Nunc tempus nugandi non est. Ipso mortis momento rationem redditori sumus de totius vitæ cogitatis, dictis ac factis, & jam dum vivimus, hujemur?

Augustinus non aliâ re potentius intra recti limites se coercitum asseverans: Nec revocabat me, inquit, à profundiore voluptatum carnalium gurgite, nisi meritis mortis, & futuri iudicii tui, qui per varias quidem opiniones, nunquam tamen recessit de pectore meo. Idcirco idem unumquemque nostrum monens & vellicans: Diserte, inquit, conscientiam tuam, ascende tribunal mentis tue; noli tibi parcere, examina te, loquatur tibi medulla cordis tui, vide utrum audeas innocentiam profiteri. Ergo jam bene vive. Cras, inquit, bene vivam. Indulgentiam tibi Deus promissit, crastinum diem tibi nemo promissit. Si male vixisti, bene vive jam hodie: Scilicet, hac nocte auferetur à te anima tua. Non dico, quæ preparasti, cuius erunt: sed secundum quod vixisti ubi eris. Corrige ergo te.

Idem tom. 8.
in ps. 101.
meditatio mihi
pag. 466.

Idem tom. 9.
tract. 33.
in ps. 101.
Joan. sine
mihi pag.
108. & seq.

Dulcis & rectus Dominus. Amas quod dulcis est, time quod rectus est. Tancum mansuetus dixit, Tacui: sed tancum iustus, numquid semper tacebo? Misericors & miserator Dominus. Ira planè. Adhuc adde, longanimis, adhuc adde, & multum misericors: sed time quod est in visisimo & verax. Quos enim modo susinet peccantes, judicaturus est contemneres. Largitur tibi spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem quam emendationem. Malus fuisti heri: hodie bonus esto: hodiernum diem in malitiâ peregristi: vel cras mutare. Semper expectas & de misericordia Dei tibi plurimum polliceris: quasi ille qui tibi per patientiam promissit indulgentiam, promiserit tibi etiam proximam vitam. Unde scis quid pariat crastinus dies? Quando veniat ultimus dies, nescis.

Vox Dei est ad te: Deveni quod commisisti: securus de præterito, cave de futuro; observa quod præcepit, ut invenias quod promissit. Revera tempus nugandi non est. Interim nugamur sæpissimè, & vitam exigimus inter crepundia. Judicium impendens toties occurrat nobis audimus, & nihilominus, telam quam orsi sumus, perseverantia improbâ perteximus.

§. II.

Memoria est, ævo superiore in Zelandiæ urbe Zythopaxium mortuum & in sandapilâ domi suæ collocatum esse. Dum funus cogitatur & exequi, defunctus reviviscere, in feretro se movere, vicinum asserem pulsare cepit. Filii qui tum soli eo loco aderant, inexpectato sonitu exterriti, matrem inelamant, & patrem in loculo pulsare vociferantur. Mater pueriles animos vano terrore decipi rata, aliquamdiu nec loco se movit. Cumque pueri non desisterent eadem clamare, accessit demum, & ipsa clausum cadaver, & auditus pulvis sandapilam aperuit. Et en defunctus, rigit sese redivivus. Accursus hominum frequens ac varius: Omnipium interrogatio fuerat: Ubi fuisset interea temporis, aut quid vidisset? Ille hoc unicum respondit: Si dixerò vobis, non credetis. Nec ipse ullis deinceps popularibus oblectamentis se dedere sustinuit. Jam non esse nugandi tempus moriendo didicit, & ideo risum & voluptatem inter hostes numeravit. Quod de Lazaro Christi amico in vitam revocato ferunt, cum omni vitâ reliquâ nunquam amplius risisse.

Risus in
hac vitâ
importu-
nus.

Eccles. c. 2.
v. 1.
Idem c. 7.
v. 5.

Hanc gaudiorum temperantiam Ecclesiastes regius exemplo suo approbans: Risum, inquit, reputavi errorem, & gaudium dixi quid frustra deciperis? Cor sapientum, ubi tristitia est, & cor stultorum, ubi lætitia. In rem optime beatus

Gregorius: A paradisi gaudiis, inquit, per oblectamenta discessimus, ad hæc per lamenta revocamur. Unde necesse est, ut semper pavidi semperque suspecti, ponamus ante oculos cordis, hinc culpas operis, illinc iudicium extremae distributionis. Pensemus, quam districtus iudex veniat, qui iudicium minatur & latet: terrores peccatoribus intentat, & tamen adhuc susinet: & idcirco citius venire differt, ut minus inveniat quod condemnet. Puniamus ergo sibi culpas, & præveniamus, faciem ejus in confessione. Voluptatum nos fallacia nulla decipiat, nulla vana lætitia seducat. In proximo namque est iudex, qui dixit: Vae vobis, qui ridetis nunc; quia lugebitis & flebitis. Risus dolore miscetur, & extrema gaudii læticia occupabit.

Hæc considerans Anselmus & altum suspirans: O angelus, inquit, hinc erunt accusantia peccata, inde terreni iustitia, subitus patens inferni horridum chaos, desuper iratus iudex, intus arens conscientia, foris imminens gladius, undequaque terrenis sententia. Si iustus vis salvabitur, & ego peccator, sic depressus & confictus in quam partem me vertam? Vbi latebo? Vbi apparebo? Latere erit impossibile, apparere intolerabile. Quid dormitas anima tepida, & digna evomis? Qui non exspertus, qui non tremis ad tantum tonitruum, non dormis, sed mortuus es.

§. III.

Ad mitigandum tremendi huius iudicii metum saluberrimè Christus monuit: Facite vobis amicos, Luc. c. 16. Hoc ipsius iudicis consilium est utique profuturum. Quod omnibus, qui ei obsequio fideli paruerint. Quod sequenti narratione confirmamus.

Fuit Romæ vir primarius, delictorum & auri dives, minus virtutum. Nomen ei Andreas. Vitam hic egisset voluptuorem; animam oneri, corpus voluptati habuit, nec intutum censuit spatiofam & æternam ad æternitatem e. 35. apud viam insisteret. Ita parum in eo religionis, vanitatis plurimum fuit. Nec tamen celum aut cœlestes odisse voluit. Illud in eo singulare: Beato martyri Cæsario devotissimus exiit, cuius & templum accessu crebro ac donis rursus frequentavit. Amicum sibi velignatus conciliavit. In teretia mortem quam horrebat & fugebat, delictis, ut fit, atque voluptatibus advocabat. Moritur, nec tamen sine omni poenitentis animi signo. Cadaver flendum & plangentium amicorum tristi obsequio ambiebat, patrioque more vestiebatur ad tumulum. Dum igitur fanus in feretro expectat, dum solitis excubiis circa ipsum vigilatur, nocte jam adultâ capulus moveri, mortuus caput è sandapilâ extollere, in omnem partem circumspicere, & redditam sibi vitam ostendere; quotquot aderant terreri, plerique fugere, prudentiores propius accedere, cadaverosum hominem diligenter inspicere, alloqui demum & sciscitari caperunt, verene viveret, num à mortuis rediret, an verò (quod magis suspicabantur) ob productus animi deliquium pro mortuo habitus intentum oculos fefellisset, & lætitem vitam retinisset. At ille ab imo suspirans: Verè, inquit, è vivis excessi; jamque inter supplicia æstua-

rem, nisi iudicis insignior amicus, mihi singularis patronus exiisset, martyre Cæsario. Hic certatim omnes avidissimè querere instituerunt: Ubi fuisset, quid vidisset, quid inter mortuos audisset, quomodo ad vivos redisset? Acervatis ille questionibus ita respondit: Ejectus è corpore ad terribile ac nimis pavendum Christi Tribunal, rapiebat. Hunc iudicem multa Angelorum militia stipabant. Ego conscientie vulneribus deformis reus & supplex, nec liberioem quidem oculum audebam tollere, supremam iudicis sententiam auditurus, inexplicabili pavore quatiebat. Adstant iudicis ministri demones, prædè inhiantes, ad omnem nutum attentissimi. Mihi credere, non dici, non scribi, sed nec satis cogitari potest, illius horulæ pavor, calamitas, horror, angor & discredians trepidatio, non centum

centum linguis divini Tribunalis equitatem exactissimam describere. Dum igitur pavel, & decretum ultimum expecto, Cæsarius martyr Matre iudicis, & Apostolorum collegio favente, ante Christum Dominum procumbens, suorumque vulnerum illustria stigmata commonstrans: Iudex clementissime, agebat, hæc ego vulnera pro honore tui nominis excepi, hos oculos ego, has manus, hoc pectus, hoc omne corpus pro te impendi, tormentis plura obiecturus membra, si plura mihi fuissent corpora. Nunc veniam precor huic reo & supplici, qui meis se patrociniiis totum commisit.

Quod Cæsarius martyr, hoc & mater Dei ceterique cæleses rogarunt. Annuit benignus iudex deprecatoribus tam copiosis, & sententiā in aliud tempus dilata, me venia ac vitæ securum, ad corpus redire iussit: En adsum vestro bono, ut certiore jam fide & ardentioribus studiis divino vos tribunalis præparetis. Videte, ut cum Deo solliciti ambuletis: Proximè janam expectat Iudex, cui ratio reddenda est de omnibus etiam cogitationibus. Dixit & in feretro se componens è vitâ denuo discessit.

Quapropter, ô Christiani, iudicis ipsius monitu: Facite vobis amicos; obsequiis patronos conciliate, iudicem muneribus, quibus affici solet, delinite, toto animo, ac omni studio in salutis curam incumbite, hoc unum omnibus negotium anteponite. In proximo stat Iudex; jamjam aderit, parate vos, & in excubiis stete; hodiernâ vel crastinâ poscetur ratio.

§. IV.

Rationes porro faciles ac expeditas facit; severum Dei iudicium supra modum mitigat, si iudicandus neminem, dum viveret, iudicavit.

Quod alibi testatissima fide narramus, hic paullo explicatius in memoriam reducimur. Vixerat olim inter cœnobitas homo veste quidem religiosus, sed animo profanus, tantò negligentior, quantò sui amantior. Deductus ad vitæ metam, in foribus adesse mortem sensit, nec tamen ad tam invisi hospitis adventum agri-moniæ aut pavoris quidquam præ se ferebat: Sereno ac hilari vultu operiebatur ultimos mortis insultus. Hæc nimia sui securitas, ut videbatur, religiosam familiam omnem sollicitudine non levi perculit. Nemo non malè metuebat homini, ne vitam, quam inter torporem exegisset, eodem clauderet epiloquo, & ita suo histeretur iudici planè imparatus ad reddendam rationem. Igitur familie præses id esse sui muneris ratus hominem impendentis iudicii liberè monere: Oro te, frater, inquit, vicinum vitæ finem & Tribunal Christi cogita; reddenda ratio de dictis, factis, imò & cogitatis omnibus, audienda est sententiā in omne sæculum immutabilis, momentum hoc excipit Aternitas. Fortasse vitam egimus solutiorem, & dies optimos malè consumpsimus? Nunc igitur pœnitentiā & lacrymis contractas noxas eluamus. Modicum diei superest; respicamus, dum licet, & quàm possumus, contentissimè ad cælum ambulemus, ne nox æterna nos comprehendat. Et esto videatur quis sibi vixisse integerrimè, quia tamen ab humanis divina iudicia sunt longè diversissima, idcirco cum metu & tremore quod sapius præcipitur, nostram salutem operemur, idque tantò ardentius quantò contractus est vitæ spatium.

Effeminus ingredi in illam requiem. Cacodæmones nunquam minus feriuntur, quàm cum ad finem decurrit vita, hic omnes explicant conatus, ut à celesti tramite nos avertant. Quare, obsecro, mi optime frater, ad iudicium tam propinquum, quantū potes sollicitudine te para. A supremo haliu salus æterna pendet.

Audiat hæc patienti silentio moribundus; debili de-

A mum voce: Fui, ait, mi Pater, fui, non nego, religionis negligens, & cessator in plurimis; disciplinam severiorem minimè amavi. Doleo, & veniam peto. Ne tamen admirandam Dei clementiam in me cœlem: En paullo ante duo venustissimi vultus juvenes hic a dferunt, qui omnium meorum delictorum syngrapham monstrantes quaesierunt: num faterer hæc esse mea? Fateor, agebam, & deprecor. Sed unicum scio subfidium, quod in supremo Tribunali causæ meæ favcat. Ex quo familiam hanc ingressus divinis servitiis me addixi, quantū meminisse licet, neminem unquam iur dicavi, nec ullius injuriæ recordari volui. In cæteris iudiciis, fatentem habetis reum. Sed obsecro propugnet pro me verba Domini Jesu, qui dixit: Nolite iudicare, & non iudicabimini: Nolite condemnare, & non condemnabimini: Dimittite, & dimittimini.

B His auditis illi juvenes noxarum mearum syngrapham lacerarunt. Hinc ego non immeritò lætus ac hilaris & fiducia plenissimus, ad Christum iudicem proficiscor. Expuncta sunt tot nomina. Ad arcanum illud Tribunal mecum defero, chiographum iudicis & promissum: Nolite iudicare & non iudicabimini. Utiq; conventa pacta non rescindit ipsa veritas. Promissis Domini fido. Hæc ubi moribundus dixit, Domino, inquit Anastasius, in pace spiritum reddidit, magnæque adstantibus ædificationis utilitatis causa & auctor obit Gre-

C extitit. Per Deum obtestor, videte, quanti momenti sit ad emerendos summi iudicis favores, neminem iudicare, partes iudicis in mortalium nullum sibi sumere. Aternæ veritatis pollicitatio est: Non iudicabitur qui non iudicat, non condemnabitur, qui non condemnat. Vis missi mea pro iudice largitorem & patrem cernere? Non iudicat, non condemna. Nobilissimum est sacrificium, & Deo præ omni hecatombe gratissimum, Neminem unquam studio turbare, aut ledere.

Cujus rei specimen sub mortem Pericles Atheniensium Imperator expressit. Cum enim ad moribundilectulum diversas victorias ab eo partas enumerarent amici, voces eorum Pericles excipiens: Vana, inquit, commemoratis. Hoc autem conscientiam ad hilaritatem adducit, quod nemo civium meorum unquam meâ operâ vestem acram induerit.

Factum bonum, & Christiano dignissimum. Hoc iras nostri iudicis componit: Ex destinato nullum unquam dolore confundere. Nimirum in quo iudicio iudicaverimus, iudicabimur, & in quâ mensurâ mensi fuerimus, remetietur nobis. Nos ipsos igitur iudicemus.

§. V.

Hoc age, mi Christiane, & vide ut in teipsum quamplurimum possis; tibi impera, te vince, te iudica. Quidquid observaveris in te, quod à iudice venturo reprehendi possit, aut puniri, tu ipse jam punias & reprehendas. Quemadmodum nullus capillus sine umbra est, ita nullus peccati nævulus sine pœnâ. Quidquid noxarum est, inultum aut impunitum non transit supremus iudex. Suas etiam animadversiones habent & multas labecule vel minime. Nam aut homine puniente, aut Deo iudicante plectuntur. Nihil mali sit impune. Quod si nos ipsos diiudicaverimus, inquit Paulus, non utique iudicabimur.

Mauritius Imperator, cum secundum quietem sibi videretur ad iudicem raptari, & ab eo interrogari: Ubi vis te puniam? hic, an in futuro sæculo? Mox ille supplex: O amator hominum, exclamat, Hic potius, hic puniar, quàm in sæculo futuro. Prolatum continuò decretum: Mauritius & Constantina conjux cum liberis tradantur Phocæ militi. Factum. Cum Mauritius que jam Mauritius suos quinque filios & conjugem Imperator in oculis suis jugulari cerneret, ad singulorum supplicia

Gloria Pericles in extremis.

Matt. 6. 7. v. 2.

1. Cor. 11. v. 31.

Eutrop. 1. 17. v. 10.

Zonaras 10. v. 31.

Mox 3. Annal. 18. v. 10.

Mauritio. Niephor. 1. 18. c. 40.

Alii.

Mauritius

hac quàm plia proclamavit: *Iustus es, Domine, & rectum judi-* A
in alterâ *cium tuum.* Et ipse demum jam sexies in suis mortuus,
vitâ puniri. *cervices ferro præbuit, postquam divini judicii acqui-*

plia proclamavit: *Iustus es, Domine, & rectum judi-* A
cium tuum. Et ipse demum jam sexies in suis mortuus,
cervices ferro praeuit, postquam divini iudicii aequi-
tatem jam saepius adorasset.

Dijudicavit seipsum hic Imperator, ne judicaretur. Ita prænuntiendus est iudex, qui tantò mitius in nos pronuntiabit, quantò in seipsum quisque strictius animadverterit.

Illud singularissimè observandum, par esse omni-
no, ut in omni afflictione ac calamitate regium illud
assidè usurpemus : *Iustus es, Domine, & rectum judi-
cium tuum.* Quidquid ex alto in nos statuat Deus,
iudicium & iustitia Dei agnoscenda, & laudibus
excellenda. Amissa est pecunia, erepta sunt opes

Psal. 118.
v. 137.
Judicium
& justitia
Dei laudi
bus extol-
lenda.

iustus est Dominus. Fama obretractationibus immu-
 ta, honor negatus, nota turpitudinis est inusta? Ju-
 stus est Dominus. Domus est incensa, agri grandine
 jugulari, vineæ verberate ac confusæ? Iustus est Do-
 mine. Parentes, liberi, amicorum, aut patronorum
 optimi fidei extincti? Iustus est Dominus. Paupertas
 vellicat, morbos infestat, curæ ac sollicitudines ex-
 agitant, luctus & moeror fodicant, simulates & in-
 iuncticie conturbant? Iustus est Dominus. Undique ad-
 versa ingruunt, consilii & auxilii vix quidquam est
 solatium omne subtrahitur? Iustus est Dominus; re-
 ctum, rectissimum est iudicium tuum. Hæc, & cen-
 ties plura & acerbiora commemimus.

Ita omnino, ita divini iudicii Majestas & Equitas est adoranda. Potentissimus regum Affluens, cum Eistherem ad se ingressam cerneret, extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. *Que accedens osculata est humilitatem virginis eius.*

Esther c. 5.
v. 2.

Disicamus nos aule mores. Judicium supremus iudex, suam quandoque virgam contra nos extendit: ad-
versus nos tangit, clade fecit, mœreore stringit. Nos
nisi agrestes, inurbani, et motibus planè incultis fu-
mus, osculabimur regis summi virgam, et ejus ju-
stissimis, quantumvis oculis judicii, patientissimè
nos submittemus, illud idem ingeminando: Jus-
tus es Domine; rectum et sine omni fallaciâ, et erro-
rum tuum est iudicium.

§. VI.

Perveniamus ergo iudicem, & ad reddendam rationem nos comparemus: Omnes nos manifestare oportet ante tribunal Christi, & referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. Tunc ergo inquit Augustinus, non silebit, sed apparebit. Ideo dictum est; Deus manifeste veniet, Deus noster, & non silebit. Modo autem dicit illud Lector de codice, & **conveniuntur**: Dicit illud de ore suo tractator, aut disputatione Episcopus, & irridetur. Nunquid sic irridere habet, quando ab ipso iudice potentissimo dicitur? Unusquisque recipit quod fecit, sive bonum, sive malum. Tunc dicitur sunt homines ferri & infructuosos a penitentia: O si possent iterum vivere, & quod contempsimus, audire & facere! Videtur quia penitentes eos: sed illa penitentia cruciabilis, non sanabilis. Vis habere utilem penitentiam? Modo habe. Si enim modo habueris, corrigeris. Ergo opus est, ut convertaris, ne differendo subito moriaris, & omnino nihil inveniaris quod in presentibus habeas, & in futuro possideas.

Tom. 1. l. 5.
epist. 15.
initio mihi
pag. 227.

l. 1. 5.
l. 15.
mihi
227.

Petrus Damianus rem sibi perperitissimam narrat, quæ nemini non formidabile reddat divinum iudicium. Scriperat is, quem dixi, epistolam ad Landulphum Mediolanensem Clericum, in eâ, fide optimâ hæc commemorans:

Arduini
dilata pœ
nitentia
pœna.

Arduinus, inquit, genere clarus, famosa prudentia,
divitiis opulentus, certâ mihi devotione sponderat,
se decennij saltem exacto, si citius non possit, in di-
vi Vincentij cœnobio reliquum vitæ in divinis servi-
tiis traducturum. Post evolutum decennium, quod

dicta pactione terminus fuit, hominem ego non monere solum, sed exactor assiduus urgere, capi & statim promissis, fidem suam liberaret, & ad futurum sese iudicium disponderet. At ille miti verborum dulcedine spem sui magnam facere, cunctari tamen & cedere, rēque tam leviā amicā tergiversatione in aliud tempus differre. Morbus & mors non distulere. Habuit autem Arduinus in eā cunctatione faventem sibi monasterii praesidem, qui suae familiae consultius iudicabat, tam insignem beneficentem non subito rebus omnibus spoliari, quo diutius largiri posset. Interea morbus Arduinum corripit: decumbit, officium hominis Christiani facit, Confessionis mysterium obit, egenis multa tribuit, omnia, ut videbatur, ad felicem obitum rite componit. Cingebat̃ egrotantis lectulum affines & cognati. Votum omnium erat, & Arduini longior vita. Hos ille humaniter coercens: Quæso vos, inquit, si rite amatis, non mihi prolixiorē vitam, sed beatum B exitum ad Deo postulare. Mors annuit, & migrare non recusantem ad iudicium transiit.

Quis, obsecro, hunc virum non dixisset ad reddendam rationem paratissimū à vitā discessisse? Heu quàm longè sunt alia Dei, & alia hominum judicialia!

Alquanto tempore post obitum suum, hic ipse Arduinus Abbati ad sanctum Vincentium in quiete visus est à fratribus ad Tribunal acripi judicandus. Hic Abbas velut transeuntem interrogans : Heus Arduine, inquit, fige pedem & dic, quo loco res tuae sunt? Num admittis eis ad gloriam & gaudia? Huic voce flebili Arduinus: Cur, ait, de gloria quaris? qui jugibus poenis afficior, & nec ad momentum quidem permittor respirare.

Subjungit hîc Damianus: Ubi sollertèr attendendum, inquit, quàm recta sit lînea divinæ justitiæ; imò quàm artifex apud Deum mensura vindictę. Ille, dum viveret sanctiorem vitam & promittebat & differebat.

C O dilationem ad honesta semper noxiam! Nunquam non obfuit emendatores mores diftuliffe. O quantuncunq; , & procrastinando ad Inferos descendunt, qui ad calum evolvant, si recte cogitata differre noluiſſent. Ahelias celum? dilationes amputa: fac hodie, fac jam, quod ſanctè ſtatuiſſis faciendum: Tribunal hodie præmeditare, cras forſan judicandus. Inter moras beatitudo elabatur.

§. VII.

Augustinus in dilationes tam noxias vobis ac ca-
lamis frequenter & acriter pugnant: Vocat Deus
undique ad correctionem, inquit, vocat undique ad peni-
tentiam, vocat beneficiis creatura, vocat impiendo tem-
pus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractorem, vocat
per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis,
vocat per misericordiam consolationis. Quod tibi parcat,
putas. Quia places ei? Hec fecisti, inquit, & tacui. Non mi-
hi placent peccata, sed longanimitate quero recte facta. Si
punirem peccatores, non invenirem confessores. Ergo te Deus
longanimitate sua parcendo ad penitentiam adducit. Tu au-
tem quotidie dicis, finitur hodiernus dies, & sic ero & cras-
tino die, & tertio die, non enim cras erit ultimus. Et subito
venit illa illius. Fratres non tardetis converti ad Dominum:
Sunt enim qui preparant conversionem & discurrunt, & sic
in illis vox corvina, cras, cras. Corvus de arca missus, non est
reverfus. Non querit Deus dilationem in voce corvina, sed
confessionem in gemitu columbino. Missa columba reverfa est.
Quam diu cras, cras? Observa ultimum cras, quia ignoras
quod sit ultimum cras. Sufficiat quod vixisti usque ad ho-
diernum peccator. Audisti. Sape soles audire, audisti & ho-
die: quam quotidie audis, tam quotidie non corrigis. Tu enim
secundum duritiam cordis tui, & cor impenitens thesaurizas
tibi iram in die ire, & revelationis iusti iudicii
Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua. Non
sic tibi

De damnatorum rogo Caput I.

145

sic tibi videatur Deus misericors, ut non videatur & iustus. Sic misericors & longanimis est, ut sit & verax. Nomen expecteris iustum, quem contempsisti benignum?

Revera, quod capitis initio monuimus, Nugandi tempus jam non est. Paullo post ad Tribunal Christi stabimus Aternitatis rei. Felix qui loqui poterit ex praparo. Bernardus plane fidelis monitor, iudicii turbis incursum ad scopulum velut digito monstrans:

Bernard.
epist. 1. milti
pag. 1412.

Veniet, inquit, veniet dies iudicii: ubi plus valebunt pura corda, quam astuta verba, plus conscientia bona, quam malsupia plena: quandoquidem iudex ille nec fallitur verbis, nec flectitur donis. Quid faciet de iniustus iudicis, qui ipsas quoque iustitias iudicabit. Nec procul est hic iudex: Et tibi, mi Lector, & mihi proximus est. Gregorius disertè:

Gregor.
hom. 13. in
Evang.

Venit Dominus, inquit, cum ad iudicium properat: pulsat verd, cum per agnitundinis molestias mortem vicinam esse designat. Ergo, quicunque vivitis, hodiernam forsan aut crastinam vel a morbo vel a morte prosternendi, scitote, quia prope est in januis: jam lanceo pede insperit iudex; furtim, ut ipsemet pramonuit, se foribus admovebit, jam aderit. Nugandi tempus jam non est.

Mat. c. 24.
vers. 33.

Pelagius, Græcus interpret narrat a religioso senevisum aliquem paullo liberius ridentem. Hunc senex

A vultu severo, & voce grandi velut in piaculo deprehensum corripit: Coram cali & terra Domino, inquit, Pelagius rationem totius vite nostre reddituri sumus, & tu rides? bell. 3. n. 23. Quamto rectius nos dixerimus: Brevi coram supremo iudice comparandum erit, deque omnibus vite annis ratio reddenda, & tu helluaris, & tu furaris, & tu scortaris impiè? Propinquum tibi iudicem non vides, non audis? At ille profecto te videt & audit, non loquentem solum & agentem, sed & cogitantem.

Et ut scias, hic ipse iudex est, qui potestatem habet, & animam & corpus perdere in gehennam. Vis, inquit Paulus, non timere potestatem? bonum fac. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa portat gladium. Gladius iudicii in manu Christi est. Mat. c. 10. vers. 28. Rom cap. 13. v. 3. & seq.

Timete & fugite, dum liber, a facie gladii. Beatus Fulgentius Fulgentius optimè ratiocinatur: Si sanguinarius Hero- Epiphanià des timuit infantiam in fœno cubantis, quanto magis timere debemus omnipotentiam iudicantis. Ergo quod Hebræus psalmes ac Hussæus Princeps contentissimè loquitur, qui clamant ac monent: Nolite iniquè agere, nolite exaltare peccat & cornu, nolite loqui adversus Deum iniquitatem. Fugite a facie iniqua com- gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est: & scitote esse mittit. iudicium. QVONIAM DEVS IVDEx EST. Psal. 74. v. 5. & 6. Job cap. 19. vers. 29.

Finis Tribunalis Christi.

IN FERNVS DAMNATORVM CARCER ET ROGVS.

CAPVT PRIMVM

Quò liber hic collineet; & instructio Lectori.

Philo, lib. de
Migratione
Abraham,
initio.
Erl. de som-
niis, post
medicinas.

Ruditè dixit Philo Judæus: Domus Dei, cogitatio sapientiæ. Hanc domum aeterna Sapientia subit, hanc habitat, in hac suaviter recumbit. Videre, loqui, audire, scribere, humanæ quidem actiones sunt, non tamen animantibus brutis penitus negatæ. Audiunt

Cogitare
ac ratiocinari
solum
hominis
est.

& fera, vidèntque, & eo quadam hominem vincunt. Jumenta quoque memorantur locuta. Scriptioni similium quid, elephantis præsertim, tribuitur. Cogitare ac ratiocinari, solius hominis est. Puris ac sanctis hominum cogitationibus interest Deus, & velut suâ se domo continet. Atque hinc eruditum Philonis dictum: Domus Dei, cogitatio sapientiæ.

Quid ab
homine
cogitan-
dum.
2. 76. v. 6.

Quid porro post hominis conditorem, dignissimum sit ab homine cogitari, variè discipari potest. Solymæus rex David in disceptationis partem veniens: Cogitari ait, dies antiquos, & annos aternos in mente habui. Cogitatio proflus utilissima; digna homine, digna Deo. Amplissimum hic cogitandi stadium patet, quod nemo unquam emensus est cogitando. Finis hic quæri potest, inveniri non potest. Aternitas finem nescit, terminos ignorat, metâ nullâ clauditur. Aternitas cogitari dignissima.

Aternitatem in se spectandam ante decennium pro-

Tom. I.

C posuimus. Restat, Aternitatem tam beatorum, quam damnatorum cogitandam demus. Cogitandam, ajo, & alto peccatore pertractandam. Parum est de illâ loqui, audire, scribere. Hæc superficiem radunt: penetrandum est altius, & intimis animi medullis reponenda aternitas. Proinde hoc quidem capite, unum istud explicabimus; Quò isthæc de damnatorum aternitate scriptio collineet.

§. I.

Romanus Sapiens amicè cum Lucilio suo exposulat, & Quo modo molestus est, inquit, iucundum somnium videnti, qui excitat: aufert enim voluptatem, etiamsi Aternitatis falsam, effectum tamen vera habentem: sic epistola tua mihi descriptio. Sen. ep. 102.

fecit injuriam. Revocavit enim me cogitationi apta traditum, & iterum, si licuisset, ulterius. Iuvabat de Aternitate animarum quærere, imò me hercule credere. Credebam enim facile opinionibus magnorum virorum. Dabam me spei tantæ: jam eram fastidio mihi, jam reliquis ætatis infracta contemnebam, in immensum illud tempus, & in possessionem omnis ævi transi- turus. Cum subito expectatus sum epistolâ tuâ acceptâ, & tam bellum somnium perdedi. Quod repetam, si te dimiserò, & redimam.

Hic ego panè in eam sententiam descendendo, quam mihi scriptor præfatus suggerit. Flavius Lucius Dexter Barcinonensis, Orientalis Imperii præfectus prætorio, & beato Hieronymo amicissimus, Chronicon litteris consignavit. In eo ad annum Servatoris Christi sexagesimum quartum, de verbo hæc exprobat: Lucius Augustinus Seneca Cordubensis, Hispanus, missus ultro citroque ad sanctum Paulum litteris, de Christianâ re bene sensit, satisf-

que